

GEN ÎN MIȘCARE

ABORDAREA LEGĂTURII DINTRE MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE DIN PERSPECTIVA DE GEN

MANUAL DE FORMARE

ALLISON J. PETROZZIELLO

SANTO DOMINGO, REPUBLICA DOMINICANĂ, 2013

Manualul a fost adaptat la cerințele procesului de formare locală

United Nations Entity for Gender Equality
and the Empowerment of Women

This project is funded by
the European Union

UN Women este o agenție a Națiunilor Unite predestinată asigurării egalității de gen și abilitării femeilor. Lider mondial pentru femei și fete, UN Women a fost instituită cu scopul de a accelera progresul întru a satisface necesitățile acestora la nivel mondial.

UN Women sprijină statele membre ale ONU, stabilind standarde globale pentru realizarea egalității de gen și conlucrează cu guvernele și societatea civilă pentru a elabora legi, politici, programe și servicii necesare pentru implementarea acestor standarde. Aceasta susține participarea egală a femeilor în toate aspectele vieții, concentrându-se pe șase domenii prioritare: promovarea și participarea femeilor la posturi de conducere; încetarea violenței împotriva femeilor; implicarea femeilor în toate aspectele proceselor legate de pace și securitate; abilitarea economică a femeilor; plasarea egalității de gen la baza bugetării și planificării dezvoltării naționale; creșterea coordonării și responsabilității în cadrul sistemului ONU pentru egalitatea de gen.

Gen în mișcare: Abordarea legăturii dintre migrație și dezvoltare din perspectiva de gen.

Versiunea originală în limba spaniolă și limba engleză a fost elaborată de către Centrul de instruire UN Women din Santo Domingo în 2011-2013.

UN Women

César Nicolás Penson 102-A

Santo Domingo, Republica Dominicană

Tel: 1-809-685-2111- Fax: 1-809-685-2117

www.unwomen.org

Autor: Allison J. Petrozziello

Revizie tehnică: Mar García, Elisabeth Robert,
Eugenia Rodríguez, Romina Iebra, Gabriela Horbaty,
Amaia Orozco

Design grafic, ilustrare și layout: Sughey Abreu

Tipărită de: Editora Tele-3

Versiunea în limba română a fost adaptată în 2015 de către proiectul global "Promovarea și protejarea drepturilor femeilor lucrătoare migrante, implementat de către UN Women în Moldova, cu susținerea financiară a Uniunii Europene.

Casa ONU

str. 31 August 1989, 131

MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

www.un.md

Adaptare: Viorica Antonov

Redactor: Igor Grosu

Machetată și tipărită de: Echim Art SRL | Kim Art

str. Florilor 16/1, Chișinău, Republica Moldova

Tel: /+373 22/ 322 007, Tel: /+373/ 78 322 007

www.kim.md

ISBN 978-9975-3138-0-3

314.15:305(075)

P 60

Gen în mișcare: Abordarea legăturii dintre migrație și dezvoltare din perspectiva de gen este publicată conform prevederilor licenței Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3,0 Unported.

Sunteți liber:

Să partajați cu alții – Puteți copia, distribui și transmite informațiile din acest manual.

Să indicați autorul – Trebuie să faceți referire la lucrare în modul specificat de autor sau licențiator (dar sub nici o formă, care ar sugera faptul că aceștia ar susține sau ar aproba folosirea acestei lucrări de către Dvs.).

Nu aveți dreptul să comercializați – Nu puteți folosi informațiile din prezentul manual în scopuri comerciale.

Nu aveți dreptul să elaborați lucrări derivate – Nu puteți modifica, transforma sau construi în baza acestui manual alte scrieri.

Pentru orice reutilizare sau distribuire a manualului, trebuie să aduceți la cunoștință condițiile de licență ale acestui manual.

Oricare dintre condițiile de mai sus pot fi anulate, dacă obțineți permisiunea din partea deținătorului drepturilor de autor.

Drepturile morale ale autorului nu sunt afectate în niciun fel de licență.

În cazul în care lucrarea sau oricare din elementele acesteia sunt date publicității în conformitate cu legislația în vigoare, acest statut nu este afectat în niciun fel de licență.

© Text, UN Women, 2013

© Ediție, UN Women, 2013

© Versiunea adaptată în limba română, UN Women, 2015

Opiniile exprimate în această publicație sunt cele ale autorului și nu reprezintă în mod necesar punctul de vedere al UN Women, al Organizației Națiunilor Unite sau al oricărei dintre organizațiile sale afiliate.

„De fapt, noi, femeile migrante, suntem acelea care într-un fel sau altul, schimbăm lumea. Nu venim să soluționăm ceva sau să facem minuni; venim să schimbăm lumea, conducându-ne de obiectivele pe care ni le-am propus, de ceea ce vrem să realizăm și de ceea ce într-o bună zi vom putea afirma că am reușit să obținem.”

- Beatriz Vahos, Asociația de Serviciu Casnic Activ (SEDOAC), Spania

CUPRINS

CUPRINS	5
PROLOG.....	7
GHIDUL FACILITATORULUI	8
..... INTRODUCERE ÎN STUDIUL ASPECTELOR DE GEN, MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE.....	15
1.1 Care este punctul nostru de pornire?	17
1.2 De ce este necesară o perspectivă de gen?.....	20
1.3 Reorientarea activității noastre: patru axe de analiză.....	21
1.3.1 Genul – categorie analitică centrală.....	21
1.3.2 Dreptul la dezvoltare.....	28
1.3.3 Dimensiunea spațială a dezvoltării: de la transnațional la local.....	32
1.3.4 Migranții – protagoniști ai dezvoltării.....	34
1.4 Feminizarea migrației și familia transnațională.....	36
1.5 Subiecte strategice pentru reorientarea concepției despre migrație și dezvoltare.....	42
ACTIVITĂȚI.....	43
1.1 Identificarea legăturii dintre conceptele „dezvoltare-egalitate de gen-migrație”.....	44
1.2 Întrebări de testare privind migrația femeilor.....	47
1.3 Revizuirea conceptului de gen	52
1.4 Video: Feminizarea Migrației în Vicente Noble.....	54
1.5 Studiu de caz: Analiza de gen a unei situații din viață.....	58
..... 1.6 Abilitare Echilibrată.....	65
..... IMPACTUL REMIȚENȚELOR ASUPRA ECONOMIILOR LOCALE ÎN ȚĂRILE DE ORIGINE	
DIN PERSPECTIVA DE GEN	69
2.1 Introducere.....	71
2.2 Care este legătura dintre gen și remitențe?.....	73
2.2.1 Modele de gen în fluxurile de remitențe.....	75
2.3 Analiza „cercului virtuos” al remitențelor la nivel local.....	78
2.4 Cerc virtuos sau cerc vicios? Alte aspecte legate de impactul migrației și al remitențelor la nivel local	82
2.5 Investițiile și „operaționalizarea bancară a acțiunilor nebancale” din perspectiva de gen.....	87
2.6 Ce se poate de făcut? Unele alternative ce trebuie luate în considerare	91
ACTIVITĂȚI.....	96
2.1 Test privind genul și remitențele.....	97
2.2 Video: interviu cu Carmen Moreno la CNN.....	101
2.3 Studiu de caz: Istoria de viață a Lornei.....	104
2.4 Dezbateri „Ce înțelegem prin „Utilizare Productivă” a Remitențelor?”.....	107
..... 2.5 Analiza și reformularea unui proiect „Remitențe pentru Dezvoltare”.....	111

Ghid
1

Ghid
2

••••	REȚELE GLOBALE DE ÎNGRIJIRE	123
	3.1 Ce prezintă rețelele globale de îngrijire?	125
	3.2 Îngrijirea ca element al dezvoltării	130
	3.3 Îngrijirea a devenit deja o activitate globală.....	132
	3.3.1 Probleme în țările de origine.....	132
	3.3.2 Probleme în țările de destinație	135
	3.3.3 Îngrijirea în agenda politicilor de dezvoltare	137
	3.4 Transformarea organizării sociale a îngrijirii din perspectiva migrației.....	139
	ACTIVITĂȚI.....	142
	3.1 Video: „Rețelele Globale de Îngrijire”	143
	3.2 Secvența audio de la un post de radio: „Femeile în Rețelele Globale de Îngrijire”	145
	3.3 Conferință: „Femeile care Migrează, Femeile care Îngrijesc: O nouă diviziune a muncii între genuri”	148
••••	3.4 Studiu de caz: Rețeaua de Îngrijire a lui Maribel	151
••••	POLITICILE PRIVIND MIGRAȚIA ȘI DREPTURILE FEMEILOR MIGRANTE	161
	4.1 Abordarea Dezvoltării Umane: Negarea Drepturilor ca Obstacol în Călea Dezvoltării în Țările de Origine și de Destinație.....	163
	4.2 Politici migraționiste care accentuează inegalitățile	164
	4.3 Condiții de trai și de lucru ale femeilor migrante	165
	4.3.1 Condiții de muncă în lucrul casnic	165
	4.3.2 Dreptul la ocrotirea sănătății, inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă	170
	4.4 Instrumente Internaționale: ICRMW, CEDAW RG 26 și Convenția OIM 198 asupra Muncii Casnice	175
	4.4.1 Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor muncitorilor migranți și a membrilor familiilor acestora (ICRMW).....	175
	4.4.2 Recomandarea Generală 26 a CEDAW.....	176
	4.4.3 Convenția 189 OIM cu privire la munca decentă prestată de lucrătorii casnici	178
	4.5 Includerea drepturilor femeilor migrante în agenda migrație-dezvoltare	181
	ACTIVITĂȚI	183
	4.1 Trecerea de la arena internațională la cea națională: Implementarea RG CEDAW nr. 26.....	184
	4.2 Studiu de caz: Apărarea Drepturilor Femeilor Migrante din Țara de Origine	186
	4.3 Proiectați Propria Intervenție.....	191
	PROPUNERI DE ACȚIUNI PENTRU PROMOVAREA LEGĂTURII DINTRE MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE DIN PERSPECTIVA DE GEN ȘI A DEZVOLTĂRII UMANE	195
••••	GLOSAR	199

În ultimii ani se atestă un interes sporit față de modul în care migrația afectează dezvoltarea țărilor de origine ale migranților. Diverse organizații de dezvoltare multilaterală și ONG-uri au studiat modalitățile sporirii impactului remitențelor asupra dezvoltării economice. Prin urmare, aspectul legăturii dintre migrație și dezvoltare, ce a generat o atenție deosebită, a fost fenomenul remitențelor globale.

În 2004, ONU-INSTRAW¹, acum parte a UN Women, a lansat un program de cercetare pentru înțelegerea modelului „remitențele pentru dezvoltare”. Pe de o parte, obiectivul programului este de a investiga modul în care aspectul de gen influențează și determină legăturile dintre migrație și dezvoltare, pe de altă parte, modul în care migrația și remitențele influențează relațiile de gen. Studiile realizate în diferite părți ale lumii au arătat că în majoritatea politicilor și programelor ce au ca scop consolidarea legăturii dintre migrație și dezvoltare, se trece cu vederea aspectul de gen sau se dă dovadă de puțină înțelegere a preocupărilor de gen. Acest fapt pune în evidență necesitatea înțelegerii experiențelor specifice ale femeilor în cadrul proceselor de migrație pentru a evita ca experiențele migranților de sex masculin să fie considerate drept normă în procesul elaborării politicii în domeniu. Studiile de caz, realizate între anii 2004 și 2010, indică faptul că relațiile de gen influențează procesul de luare a deciziilor în privința membrului familiei care va migra, cât de mulți bani sunt trimiși acasă, modul cum vor fi utilizate remitențele, precum și posibilitățile de a economisi și a investi în alte aspecte.

În pofida unui consens general privind importanța incorporării perspectivei de gen pentru a spori eficacitatea politicilor și a programelor de dezvoltare, aceasta este, în mare măsură, absentă în dezbaterile ce țin de domeniul emergent al migrației și dezvoltării. Prin urmare, se implementează politici și programe ineficiente, ce nu contribuie semnificativ la consolidarea legăturii dintre migrație și dezvoltare. De obicei, astfel de politici și programe nu includ printre obiectivele lor reducerea inegalităților de gen, iar ocazional chiar pot continua să consolideze inegalitățile existente.

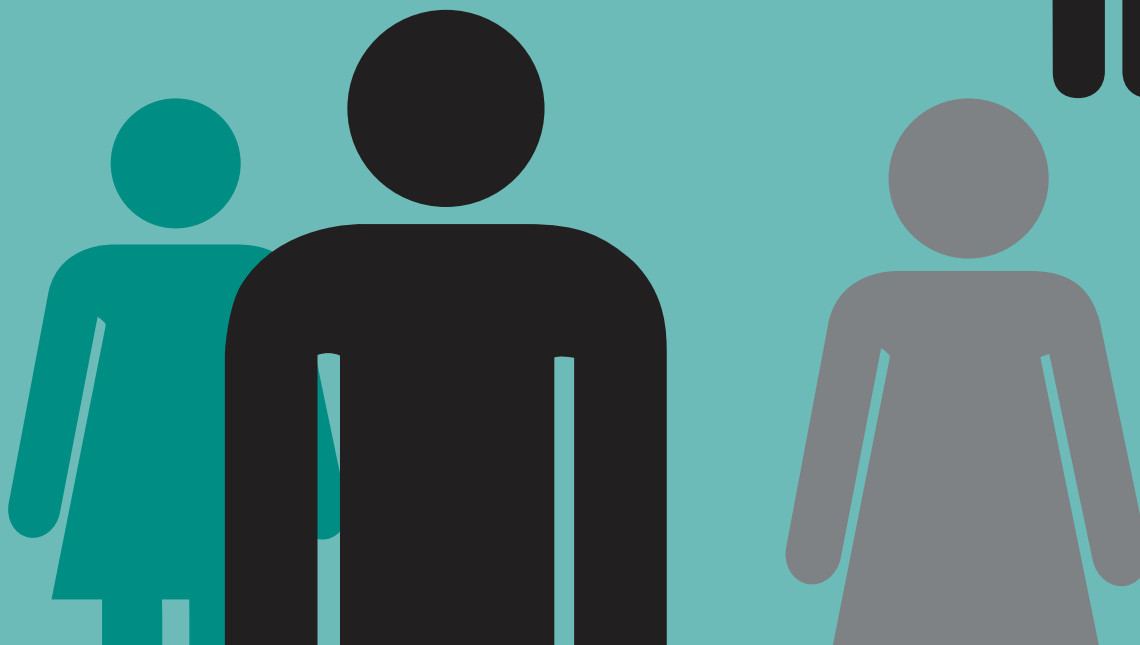
Manualul de formare *Gen în mișcare: Lucrând asupra legăturii dintre migrație și dezvoltare din perspectiva de gen* are drept scop consolidarea capacității de analiză de gen a unei serii întregi de actori care lucrează asupra unor aspecte legate de migrație și dezvoltare. Acesta oferă, de asemenea, instrumente pentru a ajuta la proiectarea unor programe și politici menite să consolideze efectele pozitive ale migrației asupra dezvoltării, atât în țările de origine, cât și în cele de destinație.

Migrația și remitențele au potențialul de a contribui la dezvoltare, dar mai și prezintă noi provocări. Intenția noastră este de a ajuta pe cei care lucrează în domeniul migrației și al dezvoltării să ajungă la un model de dezvoltare centrat pe oameni, pe drepturile omului și pe principiul echității de gen.

UN Women Santo Domingo

¹ Începând cu iulie 2010, ONU-INSTRAW (Institutul Internațional de Cercetare și de Formare al Organizației Națiunilor Unite pentru Promovarea Femeilor) a devenit parte a noii agenții UN Women (Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor).

GHIDUL FACILITATORULUI

Acest manual este conceput ca să fie utilizat în două moduri: ca ghid pentru autodidacți și ca material de sprijin pentru realizarea unor ateliere de formare privind migrația și dezvoltarea în rândul funcționarilor publici, al personalului tehnic al ONG-urilor sau al altor organizații ce lucrează asupra aspectelor legate de migrație, dezvoltare și/sau egalitate de gen.

CUM ESTE STRUCTURAT MANUALUL?

Manualul constă din **patru ghiduri de studiu:**

- 1** Introducere în studiul aspectelor de gen, migrație și dezvoltare
- 2** Impactul remitențelor asupra economiilor locale în țările de origine din perspectiva de gen (centrare pe țările de origine)
- 3** Rețele globale de îngrijire
- 4** Politici de migrație și drepturile femeilor migrante (focusare pe țările de destinație, de origine și țările de tranzit)

Fiecare ghid constă din două părți: o secțiune cu text și cu întrebări de reflecție urmată de o secțiune cu diverse exerciții pentru a consolida cunoștințele dobândite și pentru a atinge obiectivele de învățare stabilite la începutul fiecărui ghid. Cea mai mare parte a materialului derivă direct din cadrul conceptual *Dincolo de frontiere II: Migrația și dezvoltarea din perspectiva de gen*, unde pot fi găsite referințe bibliografice și informații suplimentare².

² A se vedea Pérez Orozco, Amaia, Denise Paiewonsky și Mar García Domínguez. 2008. *Crossing Borders II: Migration and Development from a Gender Perspective*. (Migrație și dezvoltare de la o perspectivă de gen) UN INSTRAW (acum parte a UN Women): Santo Domingo, Republica Dominicană.

Ghidul 1 include o mică prezentare a conceptelor de gen și dezvoltare umană, dat fiind că acestea se află în strânsă legătură cu migrația și dezvoltarea. Tot aici se propun noi axe de analiză pentru a ajuta cititorii și participanții la atelier să reorienteze viitoarele intervenții privind legătura dintre migrație și dezvoltare. **Acest ghid trebuie utilizat în orice tip de formare sau proces de instruire auto-didactic cu privire la gen și migrație** din moment ce își propune să dezvolte capacitatea de analiză a participanților în legătură cu aceste subiecte. Ghidul 1 constituie baza pe care se sprijină subiectele specifice cuprinse în Ghidurile 2, 3 și 4.

Ghidul 2 explorează tema remitențelor din perspectiva de gen și propune alternative pentru promovarea dezvoltării locale, sensibile la dimensiunea de gen în zone caracterizate de un înalt nivel de emigrare și de un număr mare de remitențe primite. Facilitatorul poate alege o subtemă cu exerciții pentru a prezenta fenomenul remitențelor sau, în cazul în care tema remitențelor prezintă interes pentru grup, poate alege pentru instruire o sesiune în întregime bazată pe acest ghid, dar mereu în combinație cu conceptele; și, cel puțin, un exercițiu din Ghidul 1.

Ghidul 3 prezintă dezbaterile privind rețelele globale de îngrijire. Poate fi organizat un atelier destinat în întregime acestui subiect, acoperind și subtema drepturilor lucrătorilor casnici din Ghidul 4. De regulă, este folosit Ghidul 1 ca punct de plecare pentru a pune bazele teoretice legate de feminizarea migrației etc.

Ghidul 4 pune în discuție politicile de migrație și cele privind drepturile femeilor migrante, accentul axându-se pe două tipuri de drepturi deosebit de importante pentru femeile migrante: drepturile de muncă ale lucrătorilor casnici și dreptul la sănătatea sexuală și reproductivă. Pentru a aborda pe deplin acest subiect, activitățile din prezentul ghid ar trebui să fie combinate cu activități relevante din celelalte ghiduri incluse în acest manual.

Fiecare **activitate** include o fișă cu instrucțiuni pentru facilitator unde sunt prezentate obiectivele, materialele/ timpul de pregătire și durata activităților, sfaturi de facilitare a instruirii și lecții-cheie. Acestea din urmă constituie concluziile la care ar trebui să ajungă participanții și care ar trebui să ajute facilitatorul să mențină calea aleasă pe parcursul întregii activități. Fișele de lucru incluse după fiecare activitate pot fi fotocopyate și distribuite participanților.

La sfârșitul fiecărui ghid există o listă de **referințe** ce include atât materialele utilizate în elaborarea manualului, cât și resursele suplimentare ce pot fi folosite ulterior drept referințe. La sfârșitul manualului e publicat un **glosar** cu termenii utilizați, precum și un **tabel cu idei de intervenție** ce poate fi folosit de participanți ca instrument pentru a pune în discuție idei legate de felul în care participanții ar putea aplica ceea ce au învățat în domeniul lor de activitate.

Manualul este însoțit de un **CD** ce conține: versiunea electronică a acestei publicații; publicații și cercetări legate de gen, migrație și dezvoltare și programul de instruire al UN Women; precum și materiale de sprijin pentru anumite activități (fișiere video, multimedia etc.).

CUM POATE FI FOLOSIT ACEST MANUAL?

Auto-didactica. Persoanele autodidacte ar trebui să citească foarte atent fiecare ghid, oprindu-se pentru a reflecta asupra legăturii dintre ceea ce el/ea citește și domeniul său de activitate, lucru ce poate fi facilitat de întrebările din rubrica „Reflecții” inclusă în fiecare secțiune, precum și de fișierele video și de studiile de caz folosite în compartimentul cu activități.

Ateliere de instruire individuală. Proiectarea atelierelor de instruire individuală va depinde de persoanele care participă la acestea, de obiectivele de studiu și de nivelul la care se vor aplica cunoștințele în alte împrejurări. Facilitatorul este liber să elaboreze instruirea cum dorește, totuși trebuie să ia în considerare următoarele indicații:

- ❑ Ghidul 1 ar trebui să fie folosit în fiecare atelier ca o introducere pentru a pune bazele teoretice generale.
- ❑ În funcție de interesele participanților la instruire, atelierelor de lucru pot fi elaborate pentru a lucra numai cu unul dintre Ghidurile 2, 3 sau 4, dar întotdeauna în combinație cu Ghidul 1.
- ❑ Este util să se pregătească o prezentare PowerPoint care să includă punctele principale din fiecare secțiune teoretică, alternându-se prezentarea materialului și realizarea unor activități interactive.
- ❑ Alegeți câteva întrebări din secțiunile „Reflecții” pentru a lansa dezbateri în urma prezentărilor teoretice.
- ❑ Un atelier complet va dura în jur de 2-4 zile. Dacă aveți suficient timp pentru a organiza un atelier complet, luați în considerare posibilitatea de a propune participanților materiale de lectură înainte de fiecare sesiune cu scopul de a economisi timpul în procesul de prezentare a conceptelor și pentru a dedica mai mult timp discuțiilor și activităților practice.

Agende sugerate pentru atelierelor de formare

Instruire	Durăță	Subiect	Activități
Completă	4 zile	Gen Remitențe Rețele de îngrijire Drepturi	1.1, 1.4, 1.6 2.3, 2.4, 2.5 3.3, 3.4 4.1 o 4.3
Scurtă	2 zile	Gen Se va alege în funcție de interesele participanților	1.1, 1.2, 1.3, 1.6
Specializată (Gen și remitențe)	1-2 zile	Gen Remitențe	1.1, 1.4 2.1, 2.3, 2.5
Specializată (Gen, migrație și îngrijire)	1-2 zile	Gen Rețele de îngrijire Drepturi	1.2, 1.6 3.2, 3.4 4.3

CINE AR TREBUI SĂ JOACE ROLUL DE FACILITATOR ÎN CADRUL ATELIERELOR DE INSTRUIRE?

Persoana responsabilă de facilitarea atelierului ar trebui să aibă experiență anterioară în facilitarea training-urilor și cunoștințe solide legate de perspectiva de gen, mai ales în cazul proceselor de migrație și dezvoltare.

CINE AR TREBUI SĂ FIE INVITAT LA ATELIER?

Publicul țintă al acestui manual include profesioniști cu experiență sau cunoștințe referitoare la elaborarea și implementarea programelor și politicilor de migrație și dezvoltare. Instruirea poate fi utilă, de asemenea, pentru persoanele ale căror activitate este legată de remitențe, munca de îngrijire, gen și drepturile omului. Publicul țintă pentru ateliere în baza acestui manual include diverse instituții și organizații, precum ar fi:

- 1 Agenții ce țin de sistemul Națiunilor Unite (de exemplu, UNDP, UNHCR, UNFPA, ILO, OIM)
- 2 Personalul tehnic din cadrul ONG-urilor și organizațiilor societății civile (de exemplu, asociațiile migranților, organizațiile de femei etc.)
- 3 Organizațiile donatoare ce manifestă interes față de subiect (de exemplu, Inițiativa Comună a Comisiei Europene privind migrația și dezvoltarea și diverse agenții ale ONU, GTZ, SIDA)
- 4 Reprezentanți ai organismelor oficiale sau ai instituțiilor publice (de exemplu, Secretariatul Afacerilor Femeilor, Ministerul de Interne, Ministerul de Relații Externe, Ministerul Economiei, Ministerul Muncii etc.)

În funcție de obiectivul atelierului de lucru, facilitatorul poate decide să invite participanți dintr-un singur tip sau domeniu de activitate sau să invite un grup mai divers. În cazul fiecărei opțiuni există avantaje și dezavantaje. De exemplu, dacă instruirea include colegi din aceeași organizație, aceasta ar putea oferi un spațiu de discuții pentru anumite subiecte ce vor fi abordate mai profund, ducând astfel la o planificare strategică pe termen mediu. Pe de altă parte, dacă obiectivul este de a genera dialogul între diferite părți interesate, ar avea sens diversificarea publicului, invitând participanți din diferite organizații.

CUM AR TREBUI SĂ ÎNCEAPĂ ATELIERUL?

Este important să se stabilească un ton pozitiv și participativ chiar de la bun început, încurajând participanții să se cunoască și să stabilească un minimum de norme și așteptări. De exemplu, facilitatorul ar putea începe cu următorii pași:

- 1** Prezentați-vă ca facilitator și enunțați tema atelierului.
- 2** Rugați-i pe participanți să se prezinte și să-și spună numele, să indice instituția sau organizația și poziția pe care o ocupă în aceasta, interesul față de subiect/felul în care acesta este legat de activitatea lor, precum și așteptările față de atelier.
- 3** Înscrieți așteptările lor pe un flipchart și reveniți la acestea spre sfârșitul prezentării, identificându-le pe cele ce vor fi realizate în cadrul atelierului și pe cele ce depășesc obiectivele acestuia.
- 4** Stabiliți în comun norme de bază pentru a facilita respectul reciproc și dialogul între participanți, dacă credeți că va fi util.
- 5** Prezentați obiectivele și agenda atelierului de lucru, precum și informațiile logistice despre pauze, amplasarea sălii de baie, a parcării etc.

CUM SE VA PREZENTA PARTEA TEORETICĂ?

Facilitatorul ar trebui să ia în considerare pregătirea unei prezentări în baza conținutului fiecărei secțiuni teoretice din cadrul ghidului pe care el/ea l-a ales să-l prezinte. O prezentare bună va include doar cele mai importante momente, fără a-i copleși pe participanți cu diapozitive încărcate cu text, inserând în diapozitivele informative exemple de practici utile ce apar de-a lungul textului sau în cadrul subiectelor de discuție la secțiunea „Reflecții”, toate acestea în scopul de a stimula dezbaterile. Dacă e posibil, prezentările teoretice nu trebuie să depășească o oră per subiect, înainte de a desfășura o activitate interactivă din a doua secțiune a ghidului.

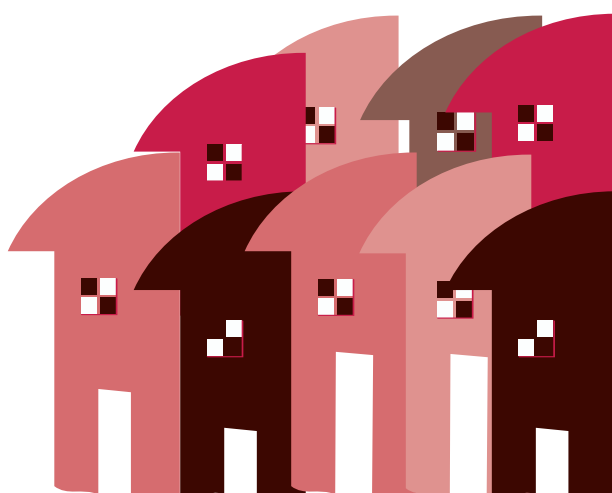
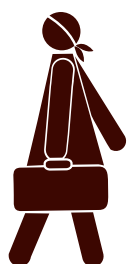
CUM TREBUIE ALESE ACTIVITĂȚILE?

Unele activități sunt foarte simple și sunt concepute pentru a lansa dezbateri, în timp ce altele solicită anumite informații de fond sau cunoștințe anterioare (în sfaturile de facilitare de la începutul activităților se descrie fiecare dintre ele). În general, ordinea în care apar activitățile este cea **de la simplu la complex**. E important să se urmeze o progresie similară atunci când se selectează și se decide ordinea activităților pentru a consolida cunoștințele dobândite de participanți fără a-i copleși cu exces de informație.

În conformitate cu principiile instruirii adulților, ghidurile includ o varietate de activități cum ar fi studii de caz, fișiere video, spoturi radio, dezbateri etc., sarcina participanților fiind de a citi, a privi, a discuta, a asculta, a dezbate etc. Există activități individuale, precum și activități de lucru în perechi, în grupuri mici sau toate împreună în cadrul unei sesiuni plenare. În acest fel, participanții își pot construi propriul proces de învățare prin activități ce necesită diferite capacități și competențe. Pentru a păstra acest model, este oportună alegerea unui **amestec de activități** ce să includă dialog, analiză, lectură individuală și/sau utilizarea materialelor multimedia.

În general, activitățile pe care le alegeți ar trebui să urmeze o **ordine logică** ce va depinde de obiectivele atelierului. În cazul în care obiectivul este cel de a spori gradul de conștientizare, facilitatorul ar putea alege activități ce urmăresc să dezvolte capacitatea de analiză a participanților (studii de caz, fișiere video sau clipuri radio). La fel, în cazul în care obiectivul este ca participanții să aplice în domeniul lor de activitate ceea ce au învățat, ar avea sens inițierea unui atelier de lucru cu o durată mai mare (2-4 zile) și activități variate de sporire a gradului de conștientizare, până la activități mai complexe cu sarcina de a elabora propria intervenție.

GHID
1

INTRODUCERE ÎN STUDIUL ASPECTELOR DE GEN, MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE

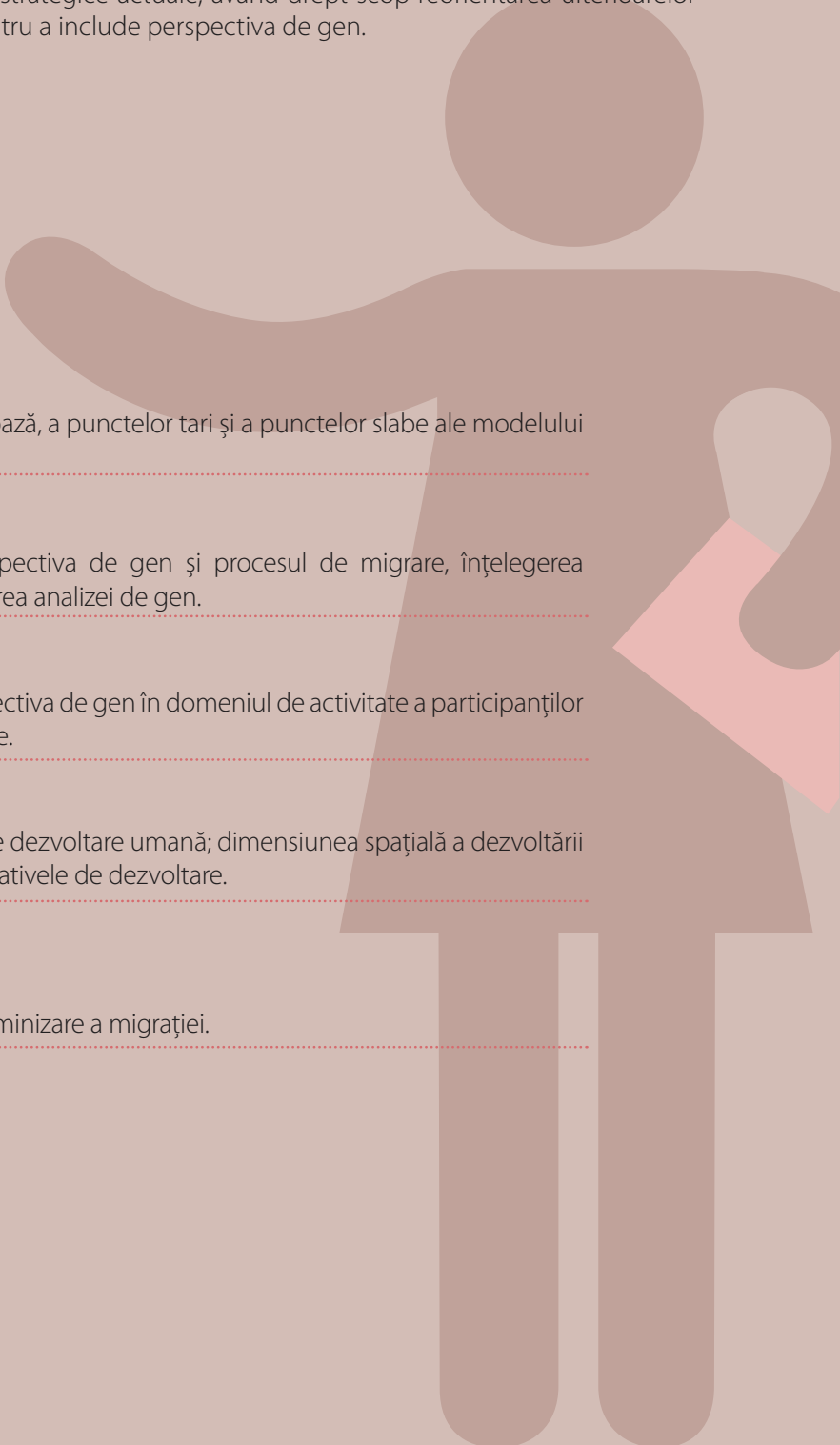
SCOPUL PREZENTULUI GHID

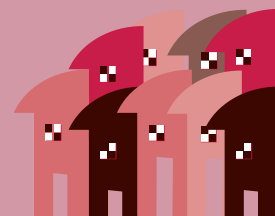

Să demonstreze relația dintre genuri și legătura dintre migrație și dezvoltare; să propună noi axe de analiză privind această legătură și să prezinte aspecte strategice actuale, având drept scop reorientarea ulterioarelor intervenții în domeniul migrație-dezvoltare pentru a include perspectiva de gen.

OBIECTIVE

- 1** Recunoașterea principiilor de bază, a punctelor tari și a punctelor slabe ale modelului „remitențe pentru dezvoltare”.
 - 2** Explorarea relației dintre perspectiva de gen și procesul de migrare, înțelegerea bazelor teoretice pentru aplicarea analizei de gen.
 - 3** Capacitatea de a integra perspectiva de gen în domeniul de activitate a participanților ce țin de migrație și dezvoltare.
 - 4** Familiarizarea cu conceptele de dezvoltare umană; dimensiunea spațială a dezvoltării și a activității migranților în inițiativele de dezvoltare.
 - 5** Înțelegerea fenomenului de feminizare a migrației.
-

1.1 CARE ESTE PUNCTUL NOSTRU DE PORNIRE?

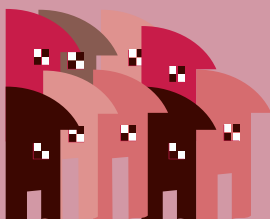
MODELUL DOMINANT „REMITENȚE PENTRU DEZVOLTARE”

Odată cu înregistrarea și publicarea datelor privind fluxurile globale de remitențe de la Banca Mondială, s-a accentuat interesul față de potențialul remitențelor de a reduce sărăcia și de a soluționa probleme legate de dezvoltare. Diverși actori au început să exploreze acest potențial: băncile de dezvoltare multilaterală, organizațiile de ajutor, agenții ale ONU, guvernele țărilor de origine și de destinație, ONG-urile și organizațiile societății civile, băncile și instituțiile de microfinanțare etc. Fiecare dintre acești actori subliniază diferite aspecte ale relației dintre migrație și dezvoltare, dar toate acestea par să se concentreze, în mare parte, pe diverse aspecte legate de remitențe: cum să se reducă costurile de transfer, cum să se promoveze economiile și „depozitarea în bancă a banilor nedepozitați”, cum să se creeze proiecte pentru a stimula investițiile colective de remitențe etc. Majoritatea acestor inițiative sunt concepute în baza unui model dominant numit „remitențe pentru dezvoltare” (Pérez Orozco și alții, 2008).

CE REPREZINTĂ MODELUL „REMITENȚE PENTRU DEZVOLTARE”?

Acest model sau paradigmă are următoarele caracteristici:

- o Se concentrează mai degrabă pe efectele migrației asupra țărilor de origine, decât asupra țărilor de destinație.
- o Consideră că remitențele constituie cea mai importantă componentă a legăturii dintre migrație și dezvoltare.
- o Instrumentul principal, folosit pentru a spori efectele pozitive ale remitențelor asupra dezvoltării, este promovarea unei „democrații financiare incluzive” prin:
 - o Canalizarea remitențelor prin intermediul unor sisteme oficiale de transfer
 - o Reducerea costurilor de transfer
 - o „Depozitarea nedepozitatului”: îi ajută pe cei ce nu au conturi bancare să-și deschidă unul, creând noi servicii financiare, facilitând accesul la ele
 - o Promovarea spiritului antreprenorial în rândul persoanelor ce transmit remitențe și a beneficiarilor de remitențe, astfel încât aceștia să facă economii și să investească.
- o Pornește de la o viziune economică a dezvoltării, centrată pe accesul individual la bunuri și servicii pe piață.

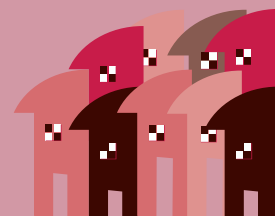

CUM FUNCȚIONEAZĂ MODELUL?

Conform acestui model, fluxurile de remitențe au un mare potențial pentru a contribui la dezvoltarea țărilor în curs de dezvoltare. La nivel macro, remitențele contribuie la stabilizarea balanței de plăți din țările beneficiare servind, de asemenea, drept sursă importantă de finanțare pentru reducerea sărăciei. La nivel micro, remitențele ajung direct la gospodăriile sărace și stimulează economia locală sporind resursele ce circulă în comunitate. Persoanele care susțin modelul dominant sugerează că dacă această creștere a resurselor disponibile ar fi însoțită de modificările menționate anterior în sistemul bancar, s-ar putea vorbi de „democrația financiară” de care, teoretic, toată lumea ar putea beneficia. În același timp, acest lucru ar îmbunătăți accesul la serviciile financiare nu doar pentru migranții și familiile beneficiare de remitențe, dar și pentru întreaga comunitate. Accesul la credite ar încuraja oamenii să întreprindă activități antreprenoriale care, în cadrul acestui model, reprezintă pilonul principal al dezvoltării locale. (Pentru mai multe informații referitor la acest „cerc virtuos”, a se vedea Ghidul 2).

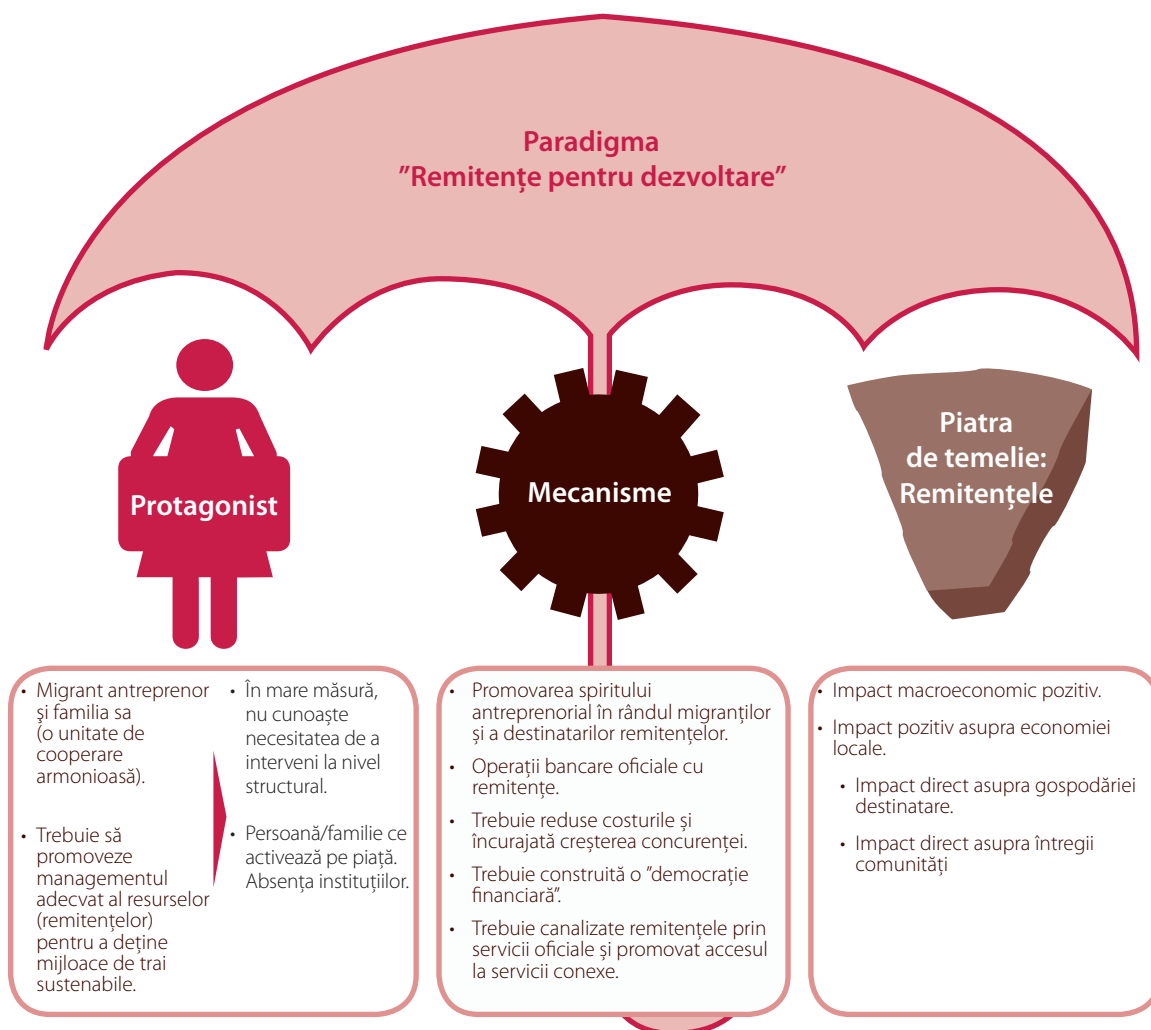
CE PĂRERE AVEȚI?

*„În conformitate cu această abordare
[remitențe pentru dezvoltare],
cei săraci pot deveni lideri ai procesului de
dezvoltare pentru că au deja resursele necesare
să o facă, inclusiv remitențele.
Nu trebuie decât să învețe să le folosească
și să le gestioneze în mod corect.”
(Canales, 2006: 175,
traducere de autor).*

Graficul 1.

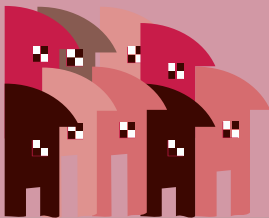
Paradigma "Remitențe pentru dezvoltare"

Sursă: Pérez Orozco et al (UN-INSTRAW, parte din UN Women) 2008

Reflecții

1. Potrivit modelului "remitențe pentru dezvoltare", ce trebuie să facă următoarele persoane/entitățile pentru ca remitențele să contribuie la dezvoltare?
 - Migranții și familiile lor din țările de origine
 - Băncile
 - Instituțiile publice
2. Credeți că acest model funcționează? Care sunt argumentele pro și contra? Care sunt principalele elemente și părți interesate pentru ca acest model să funcționeze?

1.2 DE CE ESTE NECESARĂ O PERSPECTIVĂ DE GEN?

CARE ESTE VALOAREA ADĂUGATĂ A ACESTEIA?

Această perspectivă este necesară, deoarece **genul influențează toate aspectele ce țin de experiența migrațională** atât a femeilor, cât și a bărbaților. Genul influențează motivele pentru a migra, decizia referitor la faptul cine va migra, rețelele sociale pe care le folosesc migranții pentru a circula, experiențele de integrare în câmpul muncii în țara de destinație, precum și relațiile cu țara de origine. Genul influențează, de asemenea, cantitatea și frecvența remitențelor, a mecanismelor de transfer, precum și impactul general al remitențelor asupra țării de origine.

În multe sectoare de dezvoltare s-a demonstrat că **eficacitatea** politicilor și a programelor **este în creștere** dacă se ia în considerare perspectiva de gen. Adoptarea unei perspective de gen presupune ca în cadrul programelor să se ia în considerare nevoile specifice ale femeilor și bărbaților, și că ele ar trebui să contribuie la schimbarea relațiilor inegale de putere, ceea ce ar permite respectarea deplină a drepturilor omului pentru ambele sexe. O mulțime de dovezi și lecții învățate sunt furnizate de sectoarele de dezvoltare solid stabilite (de exemplu, sănătate, educație), arătând că „dacă nu este generată dezvoltarea, ea se află în pericol. Iar dacă strategiile de reducere a sărăciei nu reușesc să abiliteze femeile, acestea nu vor reuși să consolideze societatea” (UNDP, 1997: 7). Cu toate acestea, motivul principal de ce trebuie să lucrăm, având la bază o perspectiva de gen, nu este doar sporirea eficacității programului, deși acest lucru este cu siguranță unul important; dar am ajuns să înțelegem că fără egalitatea de gen nu putem vorbi despre existența dezvoltării. Cu alte cuvinte, egalitatea de gen ar trebui să constituie obiectivul central pentru orice model ce aspiră spre progres.

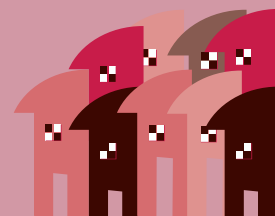
În ciuda unui consens general cu privire la importanța includerii considerentelor de gen, multe organizații care lucrează asupra aspectelor de migrație și dezvoltare încă nu recunosc relația dintre genuri și domeniul lor de activitate. Acest fapt are consecințe grave. Ignorarea relațiilor de gen duce nu doar la elaborarea unor politici și programe ineficiente sau ce reflectă insuficient realitățile trăite de bărbați și femei; dar nici nu contribuie la atingerea celui de-al treilea Scop de Dezvoltare al Mileniului – „Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor”.

Acest manual urmărește să consolideze capacitatea specialiștilor, care lucrează în domeniul migrației și al dezvoltării, astfel încât aceștia să ajungă la o mai bună înțelegere a modului în care genul se referă la activitatea lor și, mai mult ca atât, să poată elabora politici și programe sensibile față de aspectul de gen.

Reflecții

1. Cunoașteți anumite inițiative legate de migrație-dezvoltare ce încorporează perfect perspectiva de gen?

1.3 REORIENTAREA ACTIVITĂȚII NOASTRE: PATRU AXE DE ANALIZĂ

Migrația este un proces complex ce nu poate fi înțeles fără a accepta faptul că **migranții sunt ființe sociale** și nu doar expeditori de remitențe. Cu alte cuvinte, nu putem izola remitențele de oamenii care le trimit și le gestionează. Din această perspectivă, modelul dominant este extrem de limitat, dat fiind că singurul protagonist în cadrul acestuia este expeditorul de remitențe care își desfășoară activitatea pe piață.

Remitențele nu constituie unica legătură dintre migrație și dezvoltare, ele sunt mai degrabă rezultatul economic concret al unui fenomen mult mai larg.

În scopul extinderii domeniului de vizibilitate și pentru a obține o mai bună înțelegere a complexității procesului de migrație și a impactului acestuia asupra dezvoltării, ne propunem următoarele **axe de analiză**:

1. Genul – categorie analitică centrală
2. Dreptul la dezvoltarea umană.
3. Dimensiunea spațială a dezvoltării – de la transnațional la local.
4. Migranții ca protagoniști ai dezvoltării.

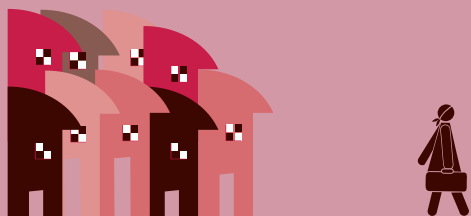
*Remitențele nu constituie
unica legătură dintre
migrație și dezvoltare,
ci sunt mai degrabă
rezultatul economic
tangibil al unui fenomen
mult mai larg.*

1.3.1 GENUL – CATEGORIE ANALITICĂ CENTRALĂ

Ce anume se are în vedere prin „gen” (din eng. „gender”)?

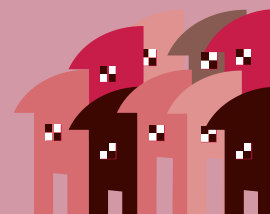
Dacă noțiunea de sex se referă la caracteristicile biologice care disting masculii de femele, atunci termenul de gen se referă la un set de caracteristici, valori, convingeri, calități și comportamente, pe care societățile le atribuie bărbaților și femeilor. Iată de ce genul este numit **construcție socială** și este o idee construită de oameni, grupuri și instituții ce alcătuiesc societatea. Diferențele de gen nu sunt neutre, adesea acestea sunt construite în opoziție una față de alta (de exemplu, bărbații sunt puternici, iar femeile – au mai puțină forță), creând astfel **relații de putere** ce rezultă din inegalitățile între bărbați și femei. Aceste relații se pot schimba în timp și variază în funcție de contextul sociocultural. Genul se intersectează și cu alte dinamici ale identității și puterii, cum ar fi clasa socială, etnia, naționalitatea, orientarea sexuală, statutul de migrant etc. Astfel, relațiile de gen sunt construite (și contestate) la **diverse niveluri**: micro (individual, gospodărie, comunitate), mezo (piața muncii, activitatea în rețele sociale) și macro (diviziunea internațională a muncii).

Sex	Gen
<ul style="list-style-type: none">• Determinat biologic• Se referă la caracteristici fizice, cromozomiale și fiziologice• În cele mai multe cazuri, omul se naște cu sexul determinat, fie bărbat, fie femeie• Nu poate fi schimbat (fără intervenții externe)• Același în toate culturile; independent de factori sociali	<ul style="list-style-type: none">• Este învățat, nu este „natural”• Comportamente, convingeri și atitudini atribuite de societate• Ceea ce este considerat adecvat pentru bărbați și femei se poate schimba în timp și în funcție de contextul sociocultural• Se intersectează cu alte variabile sociale ce generează, de asemenea, inegalități: clasa socială, etnie, naționalitate, orientare sexuală, statut de migrant, handicap etc.• Generează identități, așteptări și oportunități diferite• Creează relații de putere și inegalități între genuri• Inegalitățile funcționează la mai multe niveluri: micro (individual, familie), mezo (interpersonal), macro (instituțional)

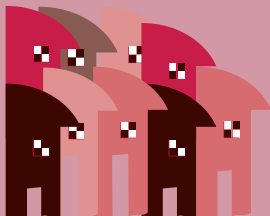

Tabelul 1. Concepte de gen de bază și legătura acestora cu migrația

Concept	Exemplu din procesul de migrare
<p>Rolurile de gen: Activități, sarcini și responsabilități atribuite bărbaților și femeilor în conformitate cu constructul social al genului într-un anumit context. Rolurile nu corespund în mod necesar cu capacitatea, potențialul sau dorințele persoanelor individuale. Aceste roluri sunt jucate în sfera profesională, familială, precum și în cea organizațională, în spațiul public și privat.</p>	<p>Activităților considerate a fi „masculine” li se atribuie mai multă importanță și, prin urmare, acestea sunt mai bine plătite decât cele „feminine”. Un migrant de sex masculin, care lucrează în construcții, câștigă mult mai mult decât un migrant de sex feminin care lucrează ca menajeră și/sau îngrijitoare.</p>
<p>Inegalitatea: doar diferențele biologice nu creează inegalitate. Mai degrabă se vorbește de inegalitate atunci când societatea atribuie o valoare mai mare unui gen față de altul (în mod firesc, celui masculin în detrimentul celui feminin). Această atitudine creează un dezechilibru de putere între sexe și le împiedică să se bucure de aceleași oportunități pentru dezvoltarea personală. Inegalitățile de gen pot fi agravate și de alte inegalități bazate pe clasa socială, etnie, naționalitate etc.</p>	<p>Inegalitatea de gen în țara de origine poate fi un factor motivant pentru migrația femeilor, inclusiv lipsa oportunităților de angajare pentru femei sau lipsa de protecție în caz de violență bazată pe gen.</p>
<p>Diviziunea sexuală a muncii: Sistemul sex-gen asociază anumite tipuri de activități cu femeile și alte tipuri cu bărbații. În diviziunea tradițională a forței de muncă, bărbaților li se atribuie responsabilitatea principală pentru activitatea productivă (lucru plătit), în timp ce femeile sunt considerate responsabile pentru activitate de reproducere (muncă neplătită sau prost plătită de îngrijire). Atât bărbații, cât și femeile se angajează în activitatea comunitară (voluntariat), deși, în mod normal bărbații ocupă roluri de conducere, iar femeile – roluri de susținere.</p>	<p>Atunci când o femeie emigrează și își lasă copiii în grija membrilor familiei în țara sa de origine, activitatea de îngrijire a acestora revine mai degrabă mamei, surorii sau fiicei mai mari, decât soțului.</p> <p>Este un lucru obișnuit ca asociațiile de migranți din țările de destinație să fie conduse de bărbați, care stabilesc căror necesități și proiecte urmează să li se acorde prioritate, în timp ce femeile susțin inițiativele respective prin sarcini administrative, de colectare a fondurilor sau de organizare a evenimentelor.</p>
<p>Noua diviziune sexuală a muncii: Diviziunea sexuală a muncii nu doar organizează gospodăriile și piețele naționale ale forței de muncă; aceasta s-a internaționalizat. Astfel, piața internațională a forței de muncă a generat nișe de integrare a forței de muncă pentru femei (de exemplu, lucrul de asamblare în cadrul fabricilor din zonele industriale orientate spre export, munca la domiciliu care din ce în ce mai mult se bazează pe munca femeilor migrante).</p>	<p>Acordurile bilaterale negociate între state în ceea ce privește recrutarea forței de muncă străine presupun în linii generale diviziunea sexuală a muncii: recrutarea bărbaților pentru a lucra în anumite sectoare (de exemplu, în construcții) și a femeilor (uneori de o anumită etnie sau în dependență de locul de origine) pentru a lucra în divertisment, în domeniul sănătății, pentru a presta servicii de curățenie sau de îngrijire a copiilor, a persoanelor în vârstă și/sau a persoanelor cu handicap.</p>

Concept	Exemplu din procesul de migrație
<p>Stereotipuri de gen: idee, opinie sau imagine convențională, preconcepută, exagerată sau simplificată, în privința unui grup social, bazată pe identitatea sexuală.</p>	<p>În unele contexte, familiile preferă ca „fica lor bună” să meargă în străinătate și nu fiul, deoarece consideră că ficele sunt mult mai susceptibile să transmită o mai mare parte din venitul lor pentru a sprijini familia ce i-a dat naștere.</p>
<p>Abilitarea: concept de bază în domeniul drepturilor femeii și al dezvoltării umane, ce se referă la procesul prin care oamenii conștientizează, în mod individual și colectiv, modul în care relațiile de putere funcționează în viața lor și obțin încrederea în sine și puterea necesară pentru a schimba inegalitățile și a consolida poziția lor economică, politică și socială.</p> <p>Abilitarea este descrisă ca un proces în care indivizii pot câștiga putere și în care puterea este concepută nu în termeni de dominație („putere asupra”), ci mai degrabă ca putere creatoare („puterea de a”), putere comună („putere cu”) și putere personală („puterea din interior”).</p>	<p>Experiența migrației poate include abilitarea femeilor, deoarece le oferă posibilitatea de a câștiga venituri proprii, a lansa o afacere și/sau a-și îmbunătăți poziția în cadrul gospodăriei. În același timp, migrația poate conduce și la dezabilitarea acestora, din cauza dublei discriminări: pentru că sunt femei și sunt străine; a condițiilor de muncă izolate în asemenea sectoare, precum muncile casnice, a stigmatizării pentru că „și-au abandonat” copiii etc.</p> <p>Femeile care primesc remitențe de la soții migranți nu constituie, în mod necesar, un subiect al abilitării, deoarece mulți dintre aceștia continuă să controleze procesul de luare a deciziilor în gospodărie, uneori prin intermediul altor membri ai familiei.</p>
<p>Egalitatea de gen: declarația oficială privind egalitatea de gen nu este suficientă pentru a crea o societate corectă și echitabilă. Nicio lege privind declararea condițiilor egale nu poate crea în mod eficient o situație echitabilă de la o zi la alta.</p> <p>În schimb, o orientare spre egalitatea de gen implică eliminarea obstacolelor economice, politice și educaționale, precum și pe cele legate de accesul la servicii, astfel încât toți oamenii (femei și bărbați) să se poată bucura de aceleași oportunități și să poată beneficia de ele în mod egal. Eforturile de a promova egalitatea de gen necesită adesea măsuri speciale (acțiuni afirmative în baza analizei de gen) pentru a lărgi oportunitățile de care, în mod tradițional, femeile nu s-au bucurat.</p>	<p>Lipsa accesului în țara-gazdă la serviciile de sănătate pentru migranți poate avea consecințe mai grave pentru femei decât pentru bărbați. Femeile tind să apeleze la sistemul de sănătate mai des atât din motive biologice, cât și sociale. Pentru a exclude excluziunea socială a migranților de la servicii de sănătate, trebuie luate măsuri speciale pentru a promova condiții egale pentru ca toți migranții să aibă acces la sistemul de sănătate, în același timp, este vorba și de măsuri speciale pentru a înlesni accesul femeilor migrante la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă.</p>

Genul...

... nu este același lucru ca și sexul! Nu este o altă variabilă ce trebuie pur și simplu luată în considerare, cum ar fi vârsta sau nivelul de educație, ci un sistem ierarhic ce creează inegalități, afectând toate aspectele proceselor de migrație și dezvoltare.

... nu se referă doar la femei, dar la relațiile de putere între femei și bărbați.

... este, de asemenea, o problemă a bărbaților! Masculinitatea (ideile cu privire la „cum ar trebui să fie un bărbat”) sunt constructe sociale cum sunt și ideile cu privire la feminitate, prezentând atât avantaje, cât și dezavantaje.

... se intersectează cu alte axe ale ierarhiei sociale – originea etnică, statutul de migrant, orientarea sexuală etc. – pentru a produce diverse grupuri de femei și bărbați. Așa cum există migranți care sunt tați și mame heterosexuale, există și migranți cu diverse identități sexuale și stări civile, ale căror experiențe de migrație diferă în funcție de aceste marcaje sociale.

... schimbă și produce diferite forme de identitate pe parcursul procesului de migrație.

CUM SE REALIZEAZĂ O ANALIZĂ DE GEN?

Analiza de gen este principalul instrument necesar pentru a adopta o **perspectivă de gen**. Aceasta ne permite să identificăm modul în care genul influențează oamenii, familiile, instituțiile și societatea în general. Pornind de aici, suntem capabili să identificăm cauza inegalităților, precum și potențialele obstacole în calea dezvoltării echitabile. Tabelul 2 clarifică ceea ce implică și ceea ce nu implică adoptarea unei perspective de gen.

Tabelul 2. Adoptarea unei perspective de gen¹

NU IMPLICĂ...	IMPLICĂ...
Concentrarea exclusiv asupra femeilor.	Concentrarea asupra inegalităților și diferențelor dintre și printre bărbați și femei. Dacă decideți să lucrați cu femeile, din cauza discriminării cu care se confruntă acestea, inițiativele ar trebui să se bazeze pe o analiză a rolurilor și relațiilor de gen.
Tratarea femeilor doar ca un „grup vulnerabil sau minoritar”.	Recunoașterea faptului că atât femeile, cât și bărbații sunt actori. Nu identifică femeile drept victime, ci recunoaște acțiunea acestora și rolul semnificativ pe care îl joacă în comunitățile lor.
Același tratament al femeilor și bărbaților în toate situațiile, indiferent de context.	Proiectarea intervențiilor în care se ține cont de inegalitățile și diferențele dintre bărbați și femei. Structurarea resurselor, astfel încât programele să recunoască inegalitățile și să încerce să le rectifice.
Eforturi pentru a atinge doar sau mereu o participare egală (50/50 bărbați și femei) în proiecte sau în rândul personalului angajat în cadrul organizațiilor.	Mișcarea ce depășește simpla acțiune de numărare a participanților implicați, luând în considerare mai degrabă calitatea participării acestora și impactul dorit al inițiativelor asupra fiecărui sex. Recunoaște că oportunitățile egale pentru femei în cadrul organizațiilor constituie doar un aspect al egalității de gen.
Presupunerea că toate femeile (sau toți bărbații) vor avea aceleași interese.	Înțelegerea diferențelor dintre diferite grupuri de femei (și bărbați) în baza unor criterii, cum ar fi cele legate de clasa socială, etnie, religie, vârstă etc.
Presupunerea cu privire la cine și ce lucru face și cine și ce responsabilități are.	Înțelegerea situației specifice și documentarea privind condițiile și prioritățile reale. Realizarea analizelor și consultărilor specifice contextului.

¹ Adaptat din cursul „Gender and Peacekeeping” („Gen și menținerea păcii”), DFID, 2006

Pentru mai multe informații cu privire la conceptele legate de gen și de modul cum se face o analiză de gen, consultați următoarele manuale privind genul și dezvoltarea:

Disponibile în limba română:

Manual pentru facilitatorii auditului de gen: Metodologia OIM privind auditul de gen participativ

Geneva, Biroul Internațional al Muncii, 2007,

<http://egalitadedegen.md/ro/contribuie/manual-pentru-facilitatorii-auditului-de-gen-metodologia-oim-privind-auditul-de-gen-participativ/>

Manual de Formare în Managementul Diversității, de Marion Keil, Badrudin Amershi, Stephen Holmes, Hans Jablonski, Erika Lüthi, Kazuma Matoba, Angelika Plett and Kailash von Unruh, Comisa Europeană, Programului European de Acțiune Comunitară pentru combaterea discriminării. 2007,

<http://www.idm-diversity.org/files/EU0708-TrainingManual-ro.pdf>

Genul & Diversitatea în Învățământul Profesional și Tehnic (VET), Comisia Europeană și Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale din România, 2009,

<http://www.adam-europe.eu/prj/5946/prd/2/2/gd-roguidelinesrum.pdf>

Manual pentru abordarea integratoare a egalității de gen în politicile de ocupare a forței de muncă, incluziune socială și protecție socială, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, 2008

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2045&langId=ro>

Gender Mainstreaming. Metode și instrumente. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen, Florentina BOCIOC Doina DIMITRIU Roxana TEȘIU Cristina VĂILEANU, Centrului Parteneriat pentru Egalitate, 2004,

<http://www.cpe.ro/resurse/publicatii?start=40>

Disponibile în limba engleză:

Centrul pentru Dezvoltare și Activități pentru Populație (CEDPA), 1996, Gen și Dezvoltare. Manualul de formare în serie. Volumul III, Washington,

http://cedpa.org/files/737_file_gender_english_all.pdf

CESEP, Compendiu de metode de instruire legate de gen

http://www.cesep.be/INTERNATIONAL/compendium_final.pdf

Kit de dezvoltare a politicilor și practicilor al Royal Tropical Institute, Ghidul facilitatorului pentru formare de gen

<http://www.facilitatorsguide.dk/>

Gen și formare: Integrarea egalității de gen și planificare, realizare și evaluare a programelor de formare,

Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, 2005, Berna, Elveția

https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/en/documents/Themes/resource_en_24712.pdf

Suzanne Williams, Janet Seed, Adelina Mwau, 1994, *The Oxfam Gender Training Manual*,

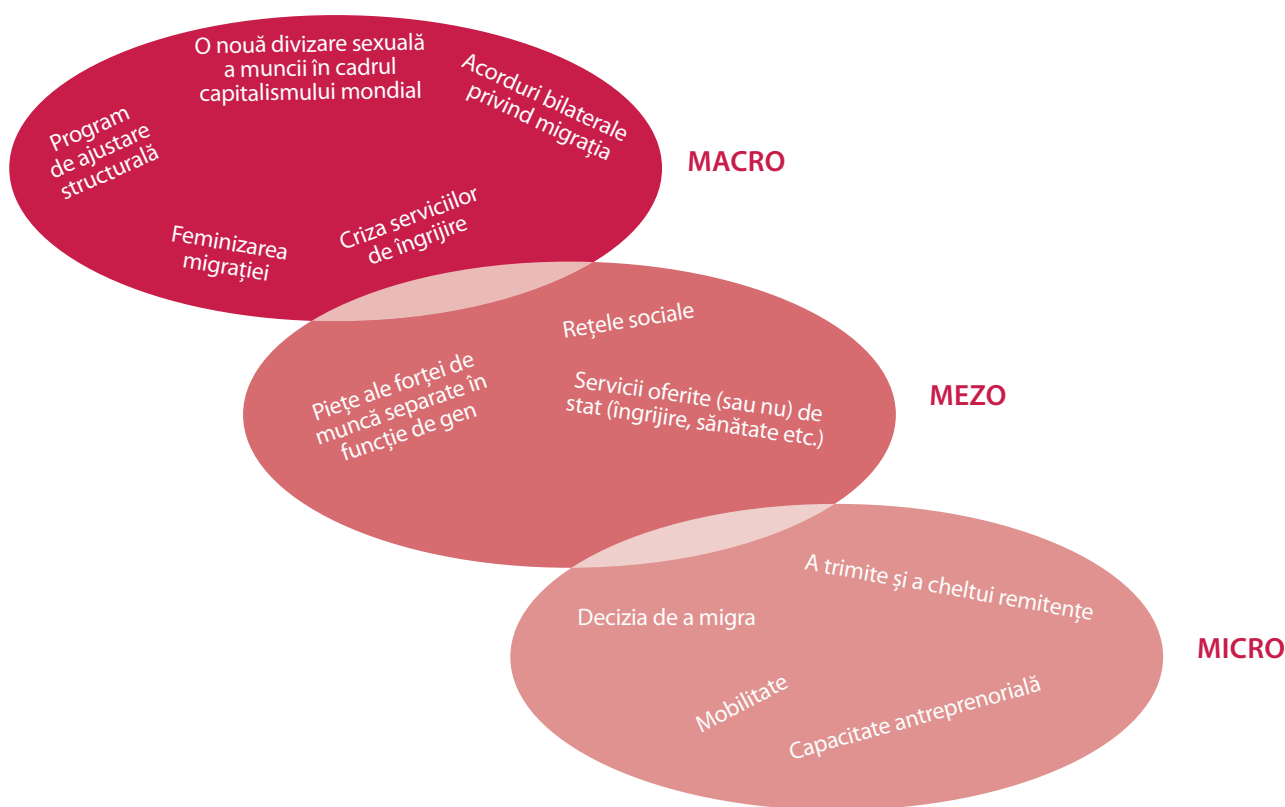
<http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/the-oxfam-gender-training-manual-141359>

ANALIZA DE GEN A RELAȚIEI MIGRAȚIE-DEZVOLTARE

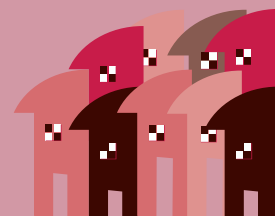
Un număr mare de variabile joacă un rol important și, într-o mare măsură, determină legăturile dintre migrație și dezvoltare atât în țările de origine, cât și în cele de destinație, multe dintre acestea fiind afectate de relațiile de gen. Unitatea de analiză folosită, de obicei, în cadrul analizelor de gen o reprezintă gospodăria și relațiile intrafamiliale din cadrul acesteia. Cu toate acestea, relațiile de gen funcționează și în cadrul comunității, pe piețele forței de muncă, precum și în relațiile internaționale.

Graficul 2.

Fenomene legate de gen, migrație și dezvoltare la nivel micro, mezo și macro.

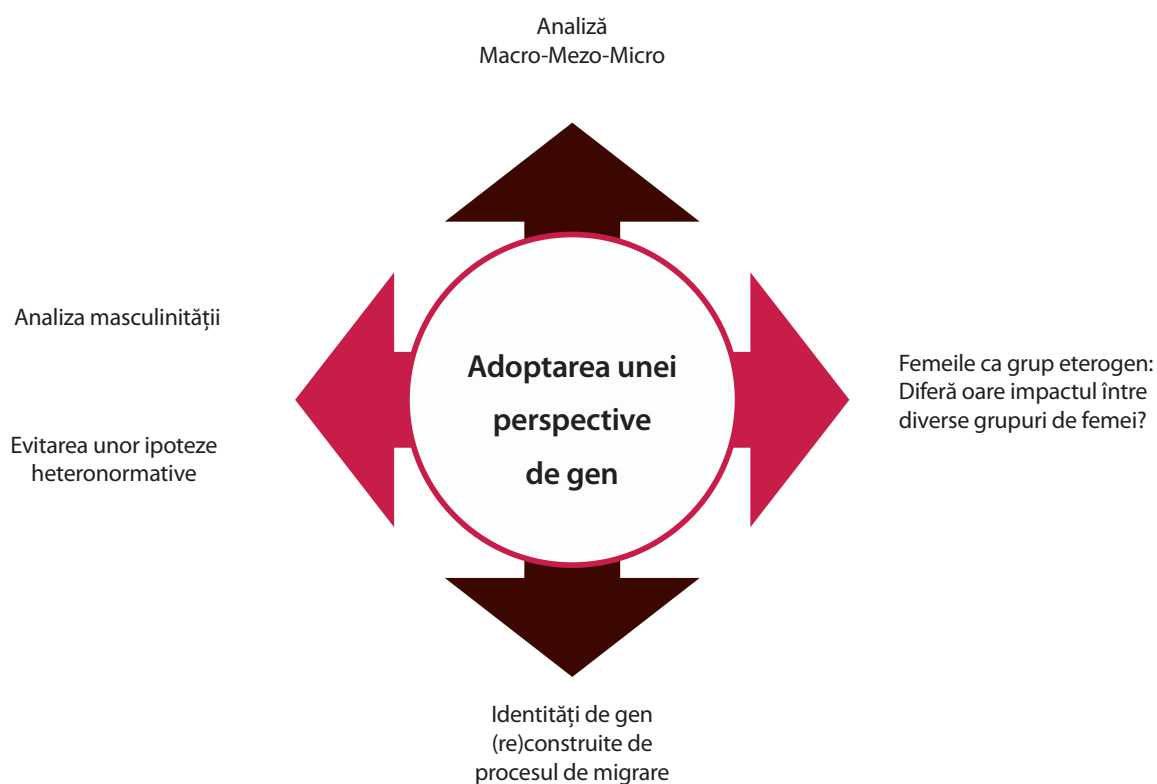

Propunere alternativă: Lucrul din perspectiva de gen implică mai mult decât o simplă dezagregare a datelor în funcție de sex sau considerarea acestuia drept o altă variabilă în ecuație, similară cu cea de vârstă sau de nivel de educație. Dacă înțelegem că relațiile de gen afectează (și sunt afectate de) fiecare etapă din cadrul ciclului de migrare, atunci este necesar să se încorporeze genul drept categorie centrală de analiză. Această analiză ar trebui să se desfășoare nu doar la nivel de gospodărie, ci și în cadrul comunității, la nivel instituțional, național și transnațional, ținându-se cont de diversitatea bărbaților și a femeilor, precum și a modului în care identitățile de gen sunt construite și reconstruite pe tot parcursul procesului de migrare. În același timp, este important să se ia în considerare așteptările, comportamentele și identitățile bărbaților față de procesul de migrație sau ceea ce este definit în ansamblu ca masculinitate.

Graficul 3.

Elemente implicate în adoptarea unei perspective gender.

Sursă: Pérez Orozco et al (UN-INSTRAW, parte din UN Women) 2008

Reflecții

1. Ce aspecte a relațiilor de gen sunt evidente în cadrul populației de migranți pe care o cunoașteți sau cu care lucrați? S-au produs schimbări în relațiile de gen ce pot fi atribuite procesului de migrație?
2. Ce inegalități de gen există la nivel micro (gospodărie, comunitate) în cadrul populației de migranți pe care o cunoașteți sau cu care lucrați?
3. Ce diferențe și inegalități pot fi văzute pe piața muncii atunci când este vorba de migranți de sex masculin și feminin în țara de destinație (nivel mezo)?
4. Cum sunt afectați femeile și bărbații de factorii de la nivel macro (acorduri bilaterale privind migrația, programe de ajustare structurală)?
5. Considerați că inegalitățile de gen în țara de origine sunt un factor motivant al migrației femeilor? De ce sau de ce nu? Despre ce fel de inegalități este vorba?

1.3.2 DREPTUL LA DEZVOLTARE

O a doua axă de analiză de mare importanță pentru domeniul migrație pentru dezvoltare este „dreptul la dezvoltare”. Acesta a fost recunoscut de către guvernele din întreaga lume în anul 1986 ca un drept uman inalienabil. Cu toate acestea, merită de luat în considerare ce fel de dezvoltare ne dorim, și, prin extensie, la ce fel de dezvoltare au dreptul oamenii. Modelul de dezvoltare acceptat pe scară largă, la nivel global, cel puțin în teorie, este cel de dezvoltare umană.

Potrivit inițiatorului său, renumitul economist Amartya Sen, **dezvoltarea umană** poate fi definită după cum urmează:

*Extinderea libertăților reale de care beneficiază indivizii, ceea ce implică deplasarea atenției de la **mijloacele** ce permit extinderea libertăților, cum ar fi creșterea economică, creșterea veniturilor personale, progresele tehnologice sau modernizarea socială, spre **scopuri** care sunt libertățile (1999, traducerea autorului).*

În acest sens, dezvoltarea ar trebui să fie înțeleasă ca **dreptul deplin de a se bucura de toate drepturile omului**. Dar cum ar lucra un astfel de model în practică? În conformitate cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD):

Dacă dezvoltarea umană reprezintă extinderea oportunităților, astfel încât oamenii să poată alege ceea ce și-ar dori să fie sau să facă în viață, atunci procesul de dezvoltare ar trebui să constea în eliminarea privațiunilor și înlăturarea tuturor restricțiilor privind libertățile omului ce limitează alegerile oamenilor și împiedică îmbunătățirea nivelului lor de trai (2006: 3, traducerea autorului).

Carențele ce trebuie eliminate includ, printre altele: sărăcia economică, lipsa serviciilor publice (apă, educație, sănătate), ineficiența instituțiilor publice, precum și lipsa libertăților politice și civile, inclusiv drepturile femeilor.

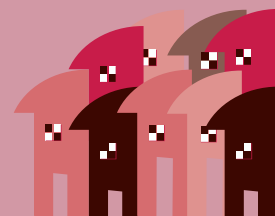
Negarea drepturilor sociale și politice, inclusiv a drepturilor femeilor, constituie un factor care impulsionează procesul de migrație..

Deși acest model de dezvoltare este unul acceptat în linii mari, totuși au apărut multe dificultăți în aplicarea principiilor lui. Cu alte cuvinte, există un decalaj enorm între teorie și practică. În realitate, modelul dominant utilizat pentru elaborarea programelor și politicilor nu este dezvoltarea umană, ci mai degrabă dezvoltarea economică. De fapt, un reduționism progresiv este evident în multe programe de genul „remitențe pentru dezvoltare”, ce trece prin diferite etape: dezvoltare umană – orientare spre bunăstare – dezvoltare economică – dezvoltare economică.

De la teorie la practică: reduționism progresiv de la dezvoltare umană la dezvoltare economică.

De la dezvoltarea umană spre bunăstare: în loc de a lucra asupra extinderii capacităților și libertăților omului, intervențiile realizate au adesea o arie mai îngustă de acțiune: asupra bunăstării centrate pe accesul la sănătate, educație și, mai presus de toate, pe disponibilitatea unui venit. Astfel tendința este de a acorda prioritate modernizării, iar femeia este considerată drept obiectiv al programelor de asistență (grădinițe familiale, servicii de sănătate pentru mamă și copil) ce au ca scop de a garanta supraviețuirea familiei. Orientarea exclusivă spre bunăstare exclude alte aspecte, cum ar fi impactul migrației asupra egalității de gen sau modul în care migrația influențează (dez)abilitarea oamenilor și a comunităților de origine dincolo de abilitarea antreprenorială (adică, posibilitățile crescânde ale acestora de a începe o afacere).

De la bunăstare la dezvoltare economică: acest model nu se axează pe bunăstare, ci pe nivelul de venit. Educația și sănătatea sunt considerate mijloace de creștere economică, ce necesită investiții în capitalul uman, mai mult decât în scopurile de dezvoltare propriu-zise. Prin nivelul de dezvoltare se subînțelege, în primul rând, accesul individualizat la venituri, iar nivelul de trai durabil se referă, în cele din urmă, la surse durabile de generare

a veniturilor. Un exemplu clasic al acestui model este microfinanțarea, considerându-se că veniturile crescânde în mâinile debitorului generează automat niveluri îmbunătățite de dezvoltare pentru întreaga familie.

De la dezvoltare economică la dezvoltarea economistică: În cadrul acestei abordări se consideră că accesul individual la bunuri și servicii pe piață este singura cale de a furniza resursele necesare pentru dezvoltare. Politicile de dezvoltare, bazate pe acest postulat, încearcă să includă toți oamenii – inclusiv pe cei săraci și marginalizați – de exemplu, în procesul de producere pentru export. Acest model situează potențialul de dezvoltare al migrației în mâinile migrantului antreprenor care, conform așteptărilor, va investi remitențele în crearea unei afaceri sau în finanțarea unor lucrări publice în țara de origine. Se pune accentul pe mecanisme de piață și există tendința de a nu lua în considerare rolul instituțiilor publice. Dezvoltarea economistică corespunde, în întregime, globalizării neoliberale ce promovează politici, cum ar fi dereglementarea financiară și comerțul liber.

DE LA TEORIE LA PRACTICĂ: REDUCȚIONISM PROGRESIV DE LA DEZVOLTARE UMANĂ LA DEZVOLTARE ECONOMISTICĂ

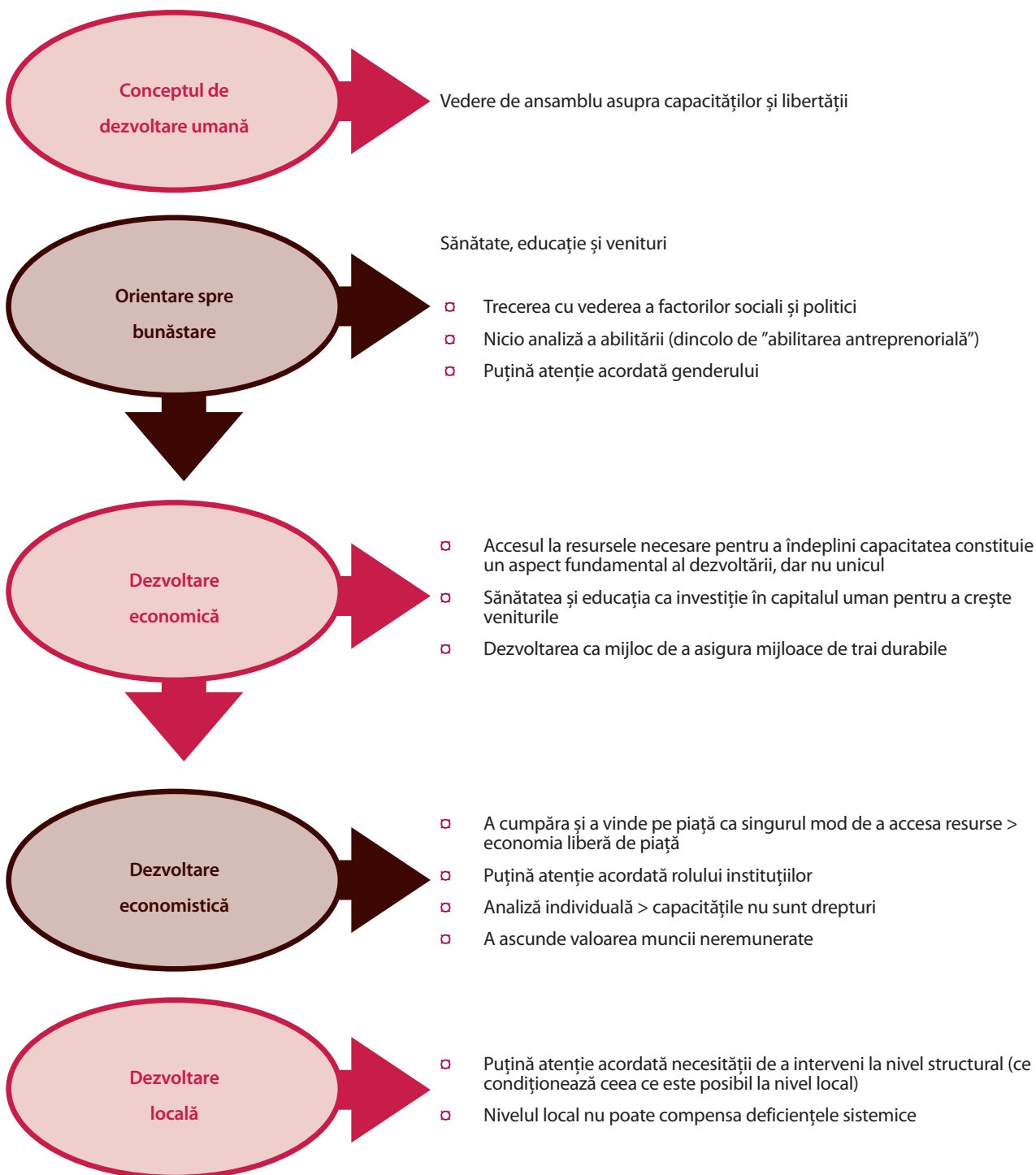
De la dezvoltarea umană spre bunăstare: în loc de a lucra asupra extinderii capacităților și libertăților omului, intervențiile realizate au adesea o arie mai îngustă de acțiuni: asupra bunăstării centrate pe accesul la sănătate, educație și, mai presus de toate, pe disponibilitatea unui venit. Astfel tendința este de a acorda prioritate modernizării, iar femeia este considerată drept obiectiv al programelor de asistență (grădinițe familiale, servicii de sănătate pentru mamă și copil) ce au ca scop de a garanta supraviețuirea familiei. Orientarea exclusivă spre bunăstare exclude alte aspecte, cum ar fi impactul migrației asupra egalității de gen sau modul în care migrația influențează (dez)abilitarea oamenilor și a comunităților de origine dincolo de abilitarea antreprenorială (adică, posibilitățile crescânde ale acestora de a începe o afacere).

De la bunăstare la dezvoltare economică: acest model nu se axează pe bunăstare, ci pe nivelul de venit. Educația și sănătatea sunt considerate mijloace de creștere economică, ce necesită investiții în capitalul uman, mai mult decât în scopurile de dezvoltare propriu-zise. Prin nivelul de dezvoltare se subînțelege, în primul rând, accesul individualizat la venituri, iar nivelul de trai durabil se referă, în cele din urmă, la surse durabile de generare a veniturilor. Un exemplu clasic al acestui model este microfinanțarea, considerându-se că veniturile crescânde în mâinile debitorului generează automat niveluri îmbunătățite de dezvoltare pentru întreaga familie.

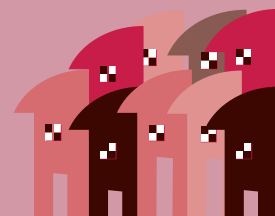
De la dezvoltare economică la dezvoltarea economistică: În cadrul acestei abordări se consideră că accesul individual la bunuri și servicii pe piață este singura cale de a furniza resursele necesare pentru dezvoltare. Politicile de dezvoltare, bazate pe acest postulat, încearcă să includă toți oamenii – inclusiv pe cei săraci și marginalizați – de exemplu, în procesul de producere pentru export. Acest model situează potențialul de dezvoltare al migrației în mâinile migrantului antreprenor care, conform așteptărilor, va investi remitențele în crearea unei afaceri sau în finanțarea unor lucrări publice în țara de origine. Se pune accentul pe mecanisme de piață și există tendința de a nu lua în considerare rolul instituțiilor publice. Dezvoltarea economistică corespunde, în întregime, globalizării neoliberale ce promovează politici, cum ar fi dereglementarea financiară și comerțul liber.

Graficul 4.

Reducționismul progresiv al viziunii de dezvoltare.

Sursă: Pérez Orozco et al (UN-INSTRAW, parte din UN Women) 2008

AJUSTAREA MODELULUI DOMINANT „REMITENȚE PENTRU DEZVOLTARE” CU ABORDAREA ECONOMISTICĂ A DEZVOLTĂRII

La nivel local se adoptă, de obicei, o abordare a bunăstării sau dezvoltării economice în care nu se ia în considerare faptul că negarea drepturilor sociale și politice, inclusiv a drepturilor femeilor, constituie un factor-cheie pentru migrație. La nivel macro, se folosesc adesea noțiunile economice de dezvoltare. Modelul „remitențe pentru dezvoltare” promovează această din urmă abordare, care este cea mai limitată dintre toate, accentul punându-se pe remitențe ca instrument de promovare a dezvoltării economice, ca și cum acesta ar fi un scop în sine. Altfel spus, modelul dominant are următoarele caracteristici:

1. Centrare pe **individual**: se pune accentul pe calitatea de lider a migranților antreprenori, ce operează pe piață ca legătura primară dintre migrație și dezvoltare.
2. Trecerea cu vederea a **inegalităților**, care sunt perpetuate și aprofundate între cei ce au acces la remitențe și cei fără acces.
3. Accentul se pune pe utilizarea **mecanismelor de piață** și nu pe consolidarea instituțiilor publice ca garant al bunăstării populației.
4. Perfect coerent cu **politicile neoliberale**, în special în ceea ce privește dereglementarea financiară. În multe locuri, aceste politici au dus la feminizarea sărăciei, un factor-cheie în ce privește feminizarea migrației.

Se poate vorbi de bunăstare atunci când oamenii sunt capabili să facă mai multe lucruri și nu doar atunci când sunt capabili să cumpere

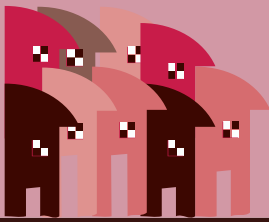
Propunere alternativă: Această critică a modelului dominant nu intenționează să minimalizeze importanța dezvoltării economice, ci să extindă modul în care aceasta este înțeleasă. Dezvoltarea economică prevede resursele necesare pentru dezvoltarea umană și este, prin urmare, o dimensiune-cheie a unui proces mai larg. În afară de dimensiunea economică, procesul de dezvoltare umană ar trebui să includă, de asemenea, dimensiunile de echitate și de integrare socială, de armonie cu mediul și de democrație participativă. Acest proces este în mod necesar unul social și colectiv, dat fiind că urmărește să garanteze capacități și libertăți, transformându-le în drepturi ce sunt atât recunoscute, cât și exercitate de către cetățeni.

Deoarece toate abordările legăturii dintre migrație și dezvoltare ar trebui să pornească de la o viziune holistică asupra dezvoltării, acest manual urmărește să extindă viziunea noastră pentru a include drepturile migranților și a familiilor acestora în țările de origine, de tranzit și de destinație.

Reflecții

1. Cum ați defini cu propriile cuvinte conceptul de dezvoltare umană?
2. Ce viziune de dezvoltare este mai proeminentă în domeniul Dvs. de activitate (dezvoltare umană, bunăstare, dezvoltare economică sau dezvoltare economică)? De ce? Ați putea identifica aspectele legate de mai multe din aceste abordări în domeniul Dvs. de activitate?

1.3.3 DIMENSIUNEA SPAȚIALĂ A DEZVOLTĂRII: DE LA TRANȘNAȚIONAL LA LOCAL

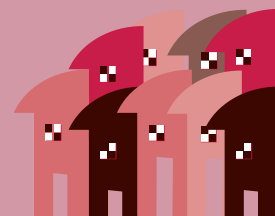
O a treia axă ce ar trebui să stea la baza oricărei analize a migrației și dezvoltării este ceea ce numim dimensiunea spațială a dezvoltării. Asupra cărui lucru trebuie să ne concentrăm? Asupra țărilor de origine sau de destinație? Asupra orașelor sau comunităților rurale?

În pofida faptului că, „ceea ce se întâmplă acolo ne afectează pe noi aici” (și invers), majoritatea programelor privind migrația și dezvoltarea se concentrează exclusiv asupra țărilor de origine. De asemenea, acestea se concentrează mai mult pe națiune-stat decât pe sistemul capitalismului global, care influențează cererea continuă a brațelor de muncă ieftine, adesea importate. Această viziune dezechilibrată tinde să nu ia în considerare câteva aspecte importante ale legăturii dintre migrație și dezvoltare:

- **Țările de destinație se confruntă cu propriile probleme de dezvoltare**, cum ar fi criza bunăstării, îmbătrânirea populației, precum și organizarea socială a serviciilor de îngrijire. În loc de a pune în discuție viabilitatea sistemelor de producere și de aprovizionare socială în așa-numitele țări „dezvoltate”, multe guverne, pur și simplu, optează pentru importul forței de muncă, fie că este vorba de o strategie guvernamentală oficială sau de rezultatul de facto al lipsei unor politici de migrație funcționale. În timp ce forța de muncă importată poate contribui, cu siguranță, la atenuarea unor deficiențe sistemice, cum ar fi furnizarea brațelor de muncă în sistemul serviciilor de îngrijire, totuși aceasta nu poate compensa sau soluționa în totalitate problema respectivă. În concluzie, dezvoltarea nu este doar o provocare, cu care se confruntă țările din Sud. Analiza din perspectivă transnațională a legăturii dintre migrație și dezvoltare ne ajută să identificăm problemele de dezvoltare și în țările din Nord.
- La examinarea factorilor push-pull ce afectează migrația, actorul relevant nu mai este statul-națiune, ci mai degrabă **sistemul capitalist internațional**. Migrația sau libera circulație a persoanelor joacă un rol important în menținerea sistemului global. În afară de circulația brațelor de muncă, sistemul actual al globalizării necesită și libera circulație a capitalurilor și a mărfurilor pentru a sprijini acumularea flexibilă a capitalului. În ciuda acestei cereri, acordurile de liber schimb caută să faciliteze libera circulație, dar nu a oamenilor: circulația acestora continuă să fie limitată de către state. Aceasta creează o situație nesustenabilă, în care există cerere pentru forța de muncă migrantă, dar nu există sau sunt puține mecanisme legale pentru lucrători de a migra legal pentru a satisface această cerere.

O altă tendință printre intervențiile ce promovează „utilizarea productivă a remitențelor” este că acestea tind să se concentreze pe **dezvoltarea locală** ca punct preferat de intervenție. Dintr-o perspectivă neoliberală, dezvoltarea locală este văzută ca un element-cheie pentru localități ca acestea să poată participa și concura pe piețele globale. Conform modelului dominant, soluția este de a promova dezvoltarea economică prin remitențe, stimulând generarea locurilor de muncă și, mai ales, crearea întreprinderilor micro- și mici.

Să luăm ca exemplu un proiect pilot de migrație și dezvoltare în Honduras. Agenția donatoare, care a promovat dezvoltarea economică locală timp de ani de zile, a observat că volumul remitențelor în departamentul Intibucá a început să crească. Este vorba de remitențe trimise de un segment semnificativ din populația localității care a migrat în Statele Unite. Pentru a valorifica potențialul acestui aflus de resurse, s-a decis să se înceapă promovarea investițiilor migrantilor în crearea întreprinderilor, precum și producerea pentru export a „bunurilor nostalgice”, cum ar fi brânzeturi produse local, pentru care era o cerere mare în rândul populației migrante în străinătate. Cu toate acestea, au existat multe provocări în calea implementării acestei idei. Majoritatea migrantilor nu dispuneau de actele necesare și aveau venituri mici. Prin urmare, fără a te afla în mod legal în SUA nu ai posibilitatea să pleci atât de ușor din această țară pentru a vizita Hondurasul, iar fără o marjă suficientă pentru a putea economisi ar fi destul de dificil pentru oricare dintre migranți să investească bani în țara de origine. În al doilea rând, acordul de comerț liber favorizează, de fapt, mai mult Statele Unite decât Hondurasul, unul dintre motive ar fi includerea

unor cerințe stricte pentru exportul de produse lactate, care nu pot fi satisfăcute de producătorii locali. În al treilea rând, în urma crizei economice mondiale mulți bărbați migranți, care lucrau în construcții în SUA, și-au pierdut locul de muncă, fapt ce a redus și mai mult capacitatea lor de a investi.

Acest exemplu ne ajută să înțelegem importanța pe care trebuie să o acordăm factorilor la nivel național și la nivel internațional în promovarea dezvoltării locale. Dacă ne restrângem viziunea pentru a ne concentra doar la nivel local, am pierde din vedere cel puțin două aspecte fundamentale:

Multe provocări, cu care se confruntă dezvoltarea locală, derivă din **eșecul ajustării structurale** și din politicile comerciale de dereglementare promovate chiar de instituțiile care laudă astăzi potențialul remitențelor în finanțarea dezvoltării.

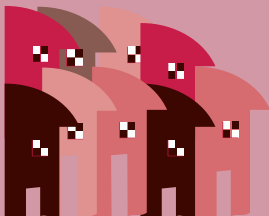
Este necesară o **intervenție la nivel structural sau macro** pentru a crea condiții minime pentru dezvoltarea umană la nivel local.

Propunere alternativă: Dezvoltarea locală este un important domeniu de intervenție, dar procesele locale nu există în vid. Practicienii ar trebui să caute căi pentru a profita de oportunitățile disponibile în comunitate în timp ce încearcă să intervină la nivel politic și structural. De exemplu, nu este suficient de a instrui producătorii locali; trebuie, de asemenea, să se depună efort pentru a asigura ca acordurile de liber schimb să includă condiții favorabile și echitabile pentru toate țările semnatare și să se ia în considerare mobilitatea umană, precum și cea a bunurilor și a capitalului. În loc de a analiza doar dinamica locală, propunerea alternativă este de a plasa această dinamică în contextul diferitor niveluri și spații, recunoscând legăturile dintre „ceea ce se întâmplă acolo și ceea ce se întâmplă aici”, cu scopul de a identifica puncte strategice de intervenție. În acest fel, în cadrul proiectelor se poate lucra asupra nevoilor de bază identificate la nivel local (de exemplu, garantarea subzistenței economice), formând în același timp alianțe pentru a lucra asupra problemelor strategice la o scară mai largă (de exemplu, promovarea politicilor favorabile mobilității umane).

Reflecții

1. Din perspectiva de gen, ce fenomene creează cererea pentru imigrare în țările de destinație? Cu ce provocări de dezvoltare se confruntă țările de destinație?
2. Dacă în cadrul activității se ia în considerare doar țara de origine, ce rămâne?
3. Dacă în cadrul activității se pune accentul doar pe nivelul local, ce factori nu sunt luați în considerare?

1.3.4 MIGRANȚII – PROTAGONIȘTI AI DEZVOLTĂRII

O axă finală care merită a fi luată în considerare este modul cum vedem migranții.

Tradițional, migrantul este caracterizat ca un **agent individual**, în mod implicit masculin, care, răspunzând unor factori economici interni și externi, ia decizia de a „porni în căutarea unor pășuni mai verzi”. Este cunoscut faptul că acest „subiect neoliberal” are capacitatea de a lua decizii despre propria viață, dar această capacitate este recunoscută doar în termeni mercantili.

Instrumentalizarea:

„Oamenii migrează pentru a-și susține familiile transnaționale. Sistemele socio-economice ale țărilor mai bogate sunt dependente de munca și contribuțiile acestora. Mai mult ca atât, aceștia sunt responsabili pentru dezvoltarea comunităților de origine”. (Pérez Orozco et al. 2008: 28)

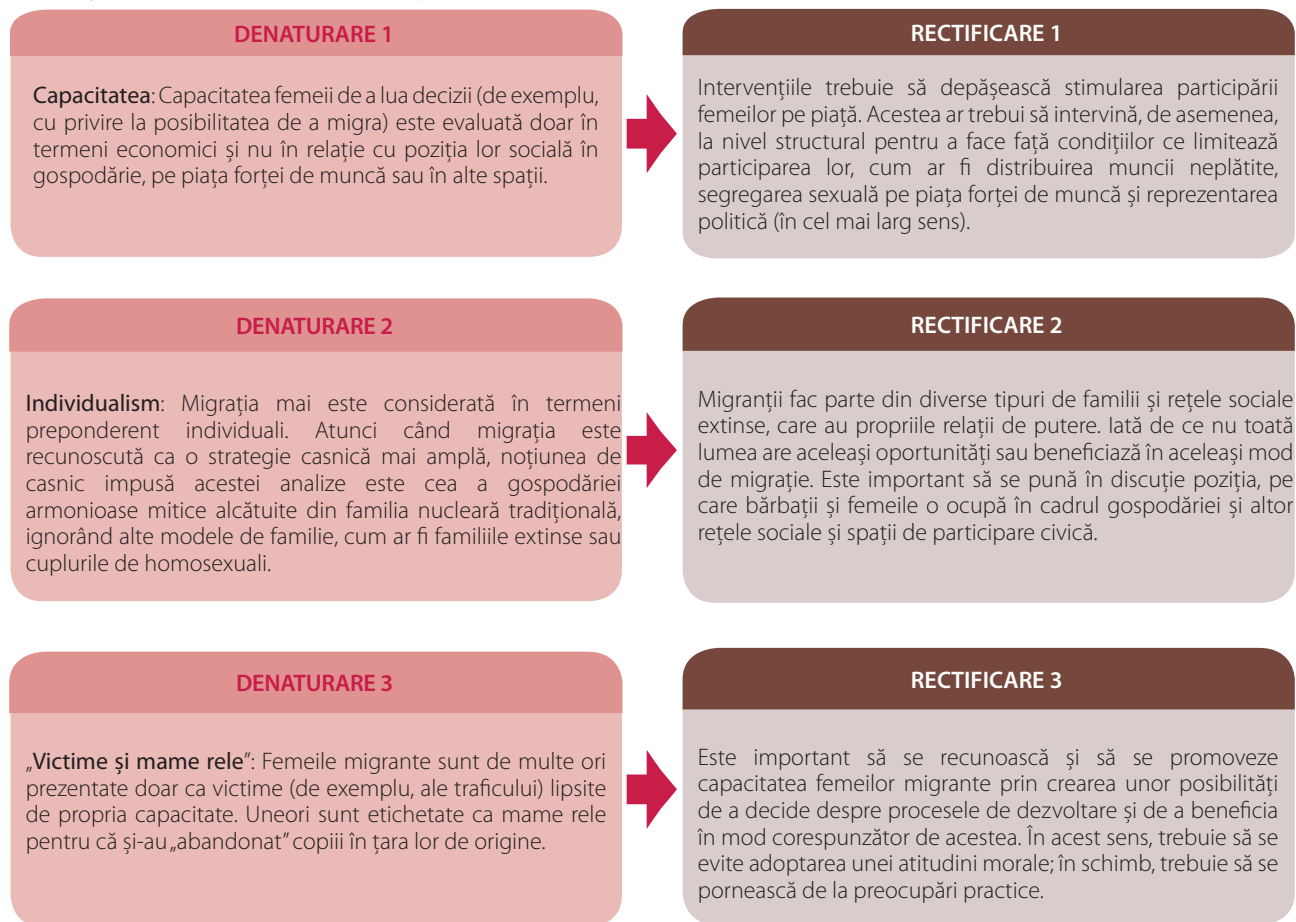
Această concepție prezintă riscul de a folosi sau de a **instrumentaliza** migranții în cadrul unor intervenții concepute pentru a da un impuls dezvoltării în țările de origine. Cu alte cuvinte, dacă valorificăm migranții doar pentru rolul lor de expeditori de remitențe, aceștia sfârșesc prin a fi folosiți ca „muncitori pentru dezvoltarea globală”, în loc de a deveni protagoniștii și beneficiarii acesteia.

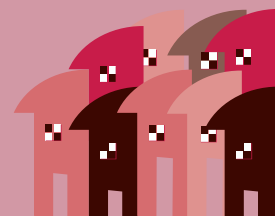
Multe intervenții nu au în vizor condițiile de viață sau bunăstarea migranților în țările de destinație, nici nu creează mecanisme eficiente, care să-i consulte sau să-i implice în crearea întreprinderilor în țara de origine.

Un risc mai mare de instrumentalizare poate exista atunci când **femeile sunt protagoniste ale proiectului de migrare**. În mare parte, femeile sunt invizibile, or atunci când sunt recunoscute, acestea sunt considerate dependente de procesul de luare a deciziilor și de planurile soților migranți. Astăzi, în procesele de migrație femeile încep să fie recunoscute fie ca migranți, manageri ai remitențelor, fie ca îngrijitori ai familiei migrantului. Cu toate acestea, continuă să circule diferite stereotipuri și distorsiuni privind imaginea femeii migrante.

Graficul 5.

Percepții eronate privind femeile migrante și rectificări.

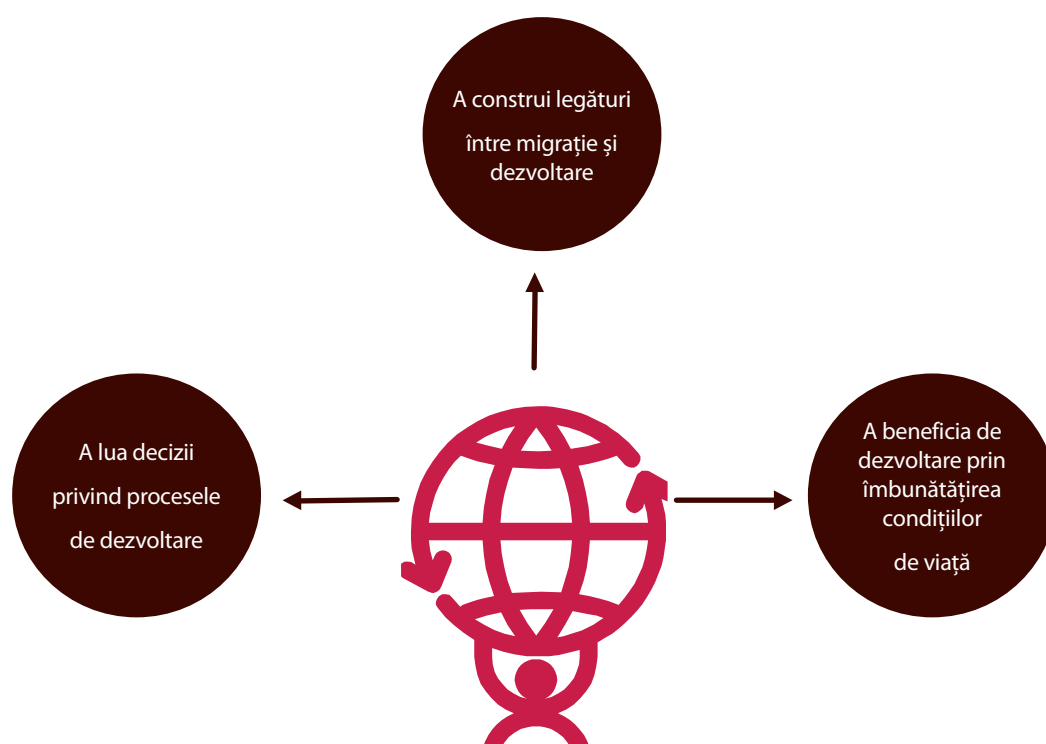

Propunere alternativă: Cu scopul de a transforma „victimele” și „muncitorii” în protagoniști adevărați ai dezvoltării, trebuie deschise canalele, prin care aceștia să poată decide procesele de dezvoltare, inclusiv conținutul și obiectivele intervențiilor. De asemenea, este necesar de a-i recunoaște în calitate de beneficiari ai dezvoltării, astfel încât condițiile de viață și de muncă ale migranților să devină, în același timp, preocupări în procesul de dezvoltare.

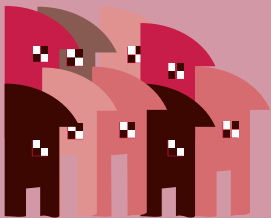
Graficul 6.

Model de consolidare a capacității migranților în calitate de protagoniști ai dezvoltării.

Reflecții

1. Din experiența Dvs., care sunt unele prejudecăți sau stereotipuri cu privire la femeile migrante („victime”, „mame rele” etc.)? Ce efecte au aceste stereotipuri asupra elaborării programelor de migrație și dezvoltare? (De exemplu, finanțe disponibile, identificarea „problemelor” care urmează a fi abordate etc.)
2. În practică, care sunt obstacolele în calea participării depline în proiectele de dezvoltare a populației ce migrează?
3. Unde există asociații de migranți, ce obstacole ar putea exista în calea participării depline a femeilor migrante în definirea priorităților de dezvoltare?
4. Ce măsuri pot fi luate pentru a promova participarea activă a migranților - femei și bărbați - în cadrul programelor de migrație și dezvoltare?

1.4 FEMINIZAREA MIGRAȚIEI ȘI FAMILIA TRANSNAȚIONALĂ

Femeile au migrat mereu, uneori independent și, pe alocuri, dependente de familie sau pentru reîntregirea ei. Cu toate acestea, în ultimii ani cercetătorii au început să recunoască o tendință de feminizare a migrației. Acest lucru denotă că astăzi femeile alcătuiesc jumătate din populația migranților din lume, înregistrând o ușoară creștere numerică în ultimele decenii, iar din ce în ce mai multe femei migrează autonom ca furnizori primari pentru familiile lor transnaționale.

Ce înseamnă „feminizarea” migrației?

Selecțiți una sau mai multe afirmații dintre următoarele:

1. O ușoară creștere a procentului de femei ce migrează
2. În lume astăzi migrează mai multe femei decât bărbați
3. Tot mai multe femei migrează independent și/sau ca furnizori economici
4. Există o mai mare recunoaștere a relevanței migrației femeilor și a genului în cadrul procesului de migrație

CE DETERMINĂ FEMINIZAREA MIGRAȚIEI?

1

Migrația are loc în contextul globalizării, fenomen ce are efecte diferite asupra țărilor „dezvoltate” și asupra țărilor „în curs de dezvoltare” (a se vedea graficul 7). În ultimele decenii, multe țări sărace au avut de suferit în urma efectelor politicilor neolibérale și a programelor de ajustare structurală, cum ar fi creșterea sărăciei, a inegalităților, marginalizarea, șomajul și economia subterană. În același timp, aceste politici au dus la reduceri importante ale cheltuielilor sociale și la privatizarea serviciilor publice, cum ar fi sănătatea și educația. Consecințele în ceea ce privește inegalitățile de gen au fost bine documentate²: atunci când bărbații se confruntă cu probleme în realizarea rolului lor de gen ca furnizori economici, se exercită o presiune mai mare asupra femeilor pentru a găsi strategii alternative în a sprijini familia. În același timp, se atestă adesea o creștere a numărului gospodăriilor, unde femeia este capul familiei, ceea ce duce la creșterea nivelului sărăciei în rândul femeilor sau la ceea ce a fost denumită ca „feminizarea sărăciei”.

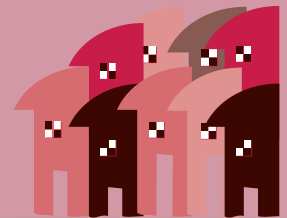
2

Țările mai bogate se confruntă, de asemenea, cu schimbări structurale care, în unele privințe, au condus și ele la feminizarea migrației. Restructurarea economică, inclusiv delocalizarea producerii, crearea zonelor industriale de export, precum și reorientarea economiilor de la fabricare spre prestare de servicii, necesită forță de muncă ieftină și flexibilă. În cadrul acestui nou acord, genul a devenit un principiu-cheie de organizare a piețelor forței de muncă, conducând la ceea ce a fost numită **diviziunea sexuală internațională a muncii**. Aceasta constă în reproducerea și exploatarea de către sistemul capitalist global a inegalităților bazate pe gen, clasă socială, origine etnică etc. Ca rezultat, s-a înregistrat o creștere a cererii față de forța de muncă reprezentată de femeile migrante, care de multe ori este canalizată spre sectoare de muncă prost plătite cu condiții de muncă defavorabile, neprotejate din punct de vedere legal și chiar uneori nerecunoscute social.

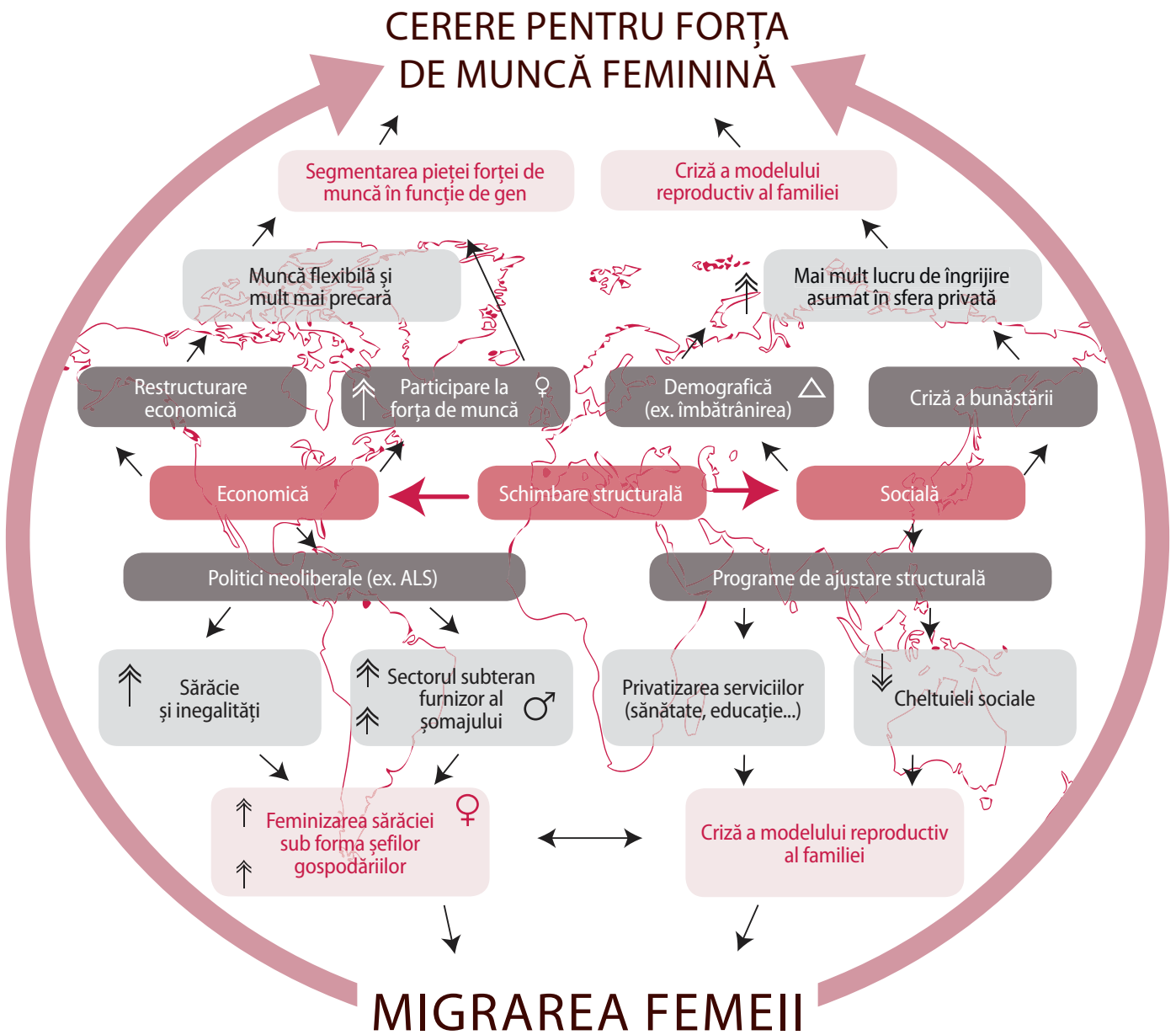
3

Țările „dezvoltate” se confruntă și ele cu propriile crize, care au prezentat provocări serioase pentru bunăstarea și modelul de îngrijire tradițional bazat pe familie. Introducerea în masă a femeilor în cohorta forței de muncă plătită, de rând cu îmbătrânirea populației, au determinat o criză în materie de îngrijire pentru copii, vârstnici, bolnavi și/sau persoane cu handicap. Cele mai multe state nu au abordat în mod adecvat această criză, lăsând gospodăriile să își asume în continuare cea mai mare responsabilitate. Una dintre cele mai accesibile opțiuni pentru gospodăriile din clasa mijlocie și cea superioară a fost de a angaja un lucrător casnic pentru servicii de îngrijire, care de multe ori este o migrantă ce și-a părăsit propriii copii în grija unei alte femei. Acest proces, în care munca reproductivă este transferată de la o femeie la alta, formează ceea ce a ajuns să fie numit rețele globale de îngrijire, fenomen explorat în detaliu în ghidul 3 din acest manual.

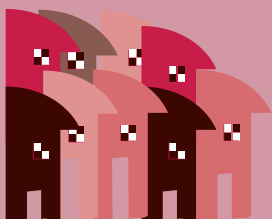
² A se vedea, de exemplu, Baker, Isabella. 1999. „Dotar de género a la reforma de la política macroeconómica en la era de la reestructuración y el ajuste global”, in Cristina Carrasco, Mujeres y Economía. Barcelona, Icaria.

Graficul 7.
Raportul dintre globalizare și feminizarea migrației

↑ Creștere ↓ Descreștere ♀ Femei ♂ Bărbați △ Schimbare FTAs Acorduri de Liber Schimb

4

Cadrele de reglementare din țările de destinație au tendința să promoveze, direct sau indirect, migrarea anumitor grupuri de femei. De exemplu, recrutarea directă a asistentelor medicale și a dansatoarelor de cabaret. „Recrutarea” indirectă se întâmplă prin non-reglementarea anumitor sectoare în care există cerere crescândă, cum ar fi munca casnică, ce devine o opțiune implicită pentru femeile migrante. Din cauza crizei modelului tradițional de îngrijire în familie, a îmbătrânirii populației și a altor factori, cererea în sectoarele de muncă feminizate, cum ar fi activitatea de îngrijire, continuă să crească. Cu toate acestea, dat fiind că statele deseori nu își asumă responsabilitatea pentru prestarea serviciilor de îngrijire, nici nu se recunoaște necesitatea de a recruta activ muncitori/muncitoare migranți/migrante pentru acest sector. Prin urmare, cererea pentru forța de muncă în acest sector se află în continuă creștere, în timp ce posibilitățile migranților de a dobândi un statut legal și de a se bucura de toate drepturile sociale și de muncă se află în continuă scădere.

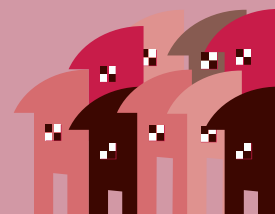
5

În țările de origine, inegalitățile de gen și alți factori, cum ar fi discriminarea bazată pe orientare sexuală, pot fi factori importanți pentru migrația femeilor. Uneori, în cadrul familiilor se ia decizia ca anume un membru de sex feminin să meargă în străinătate, datorită concepției idealizate a femeilor de a-și sacrifica propria bunăstare în numele familiei lor. Alte femei emigrează ca să scape de violență în familie, de căsătorii nefericite sau de presiunea de a se căsători, sau să caute oportunități pentru noi relații.

IMPACT MIXT AL MIGRAȚIEI ASUPRA ABILITĂRII FEMEILOR

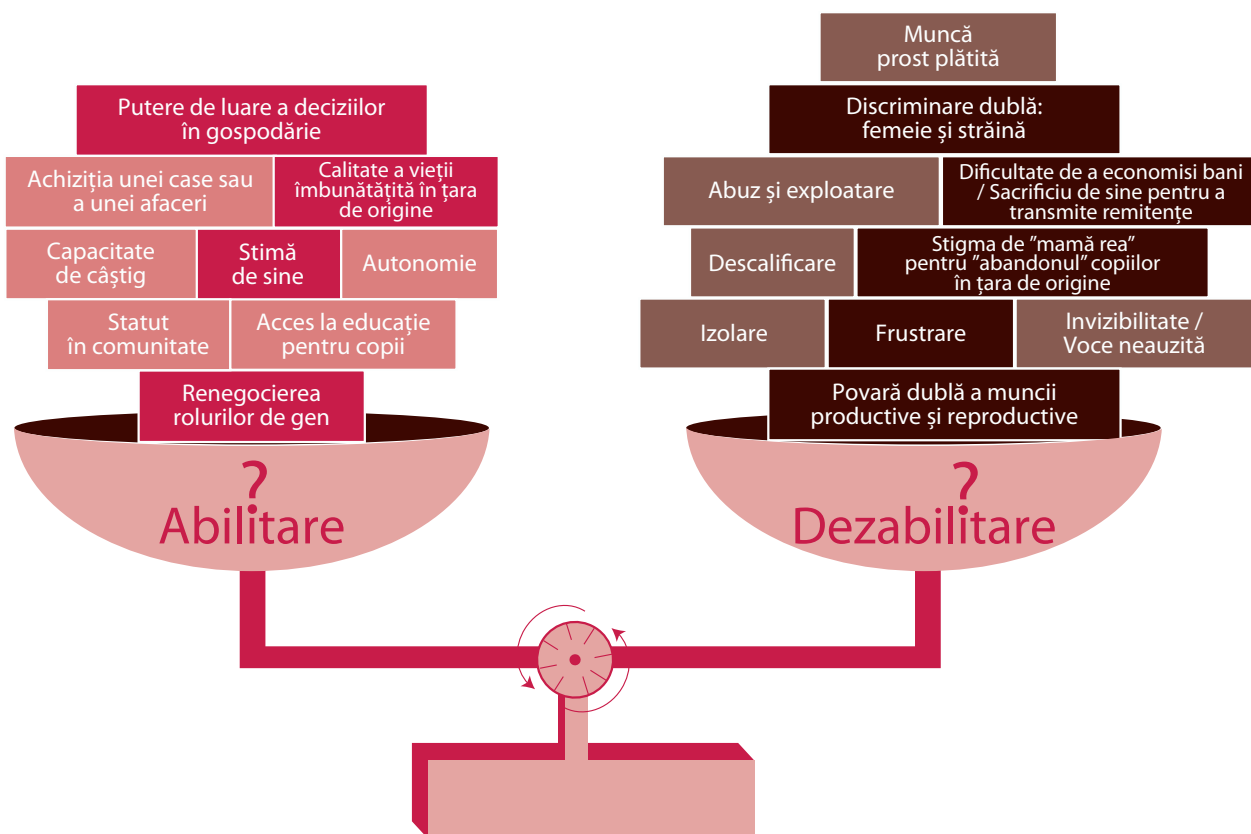
Efectele migrației asupra abilitării femeilor sunt diferite, iar uneori chiar contradictorii. **Partea pozitivă** este că migrația oferă femeilor posibilitatea de a deveni principalul furnizor economic pentru ele înseși și/sau pentru familiile lor, consolidând stima față de sine, autonomia și menținerea relațiilor cu familiile și comunitățile lor. Prin migrație, unele femei sunt capabile să dobândească o proprietate sau să înceapă o afacere, ceea ce consolidează, de asemenea, poziția lor în cadrul familiilor și a comunităților. Altele apreciază experiența migrării pentru că aceasta le-a permis să descopere noi oportunități, să afle noi obiceiuri, să studieze noi valori și competențe.

Partea negativă este că migrația apare adesea în contexte impregnate de ideologii legate de gen și de inegalități. Femeile migrante se confruntă deseori cu o dublă discriminare pentru că sunt femei și sunt străine, primind locuri de muncă mai prost plătite. De multe ori ele suferă de izolare, exploatare și hărțuire sexuală. Pot trece ani până vor avea posibilitatea să-și vadă copiii și pe cei dragi, pe care i-au lăsat în țara de origine, confruntându-se în același timp cu stigmatizarea și sentimentul de vinovăție pentru că i-au „abandonat”.

Graficul 8.

Abilitarea în balanță: Măsurând impactul migrației femeilor asupra egalității de gen.

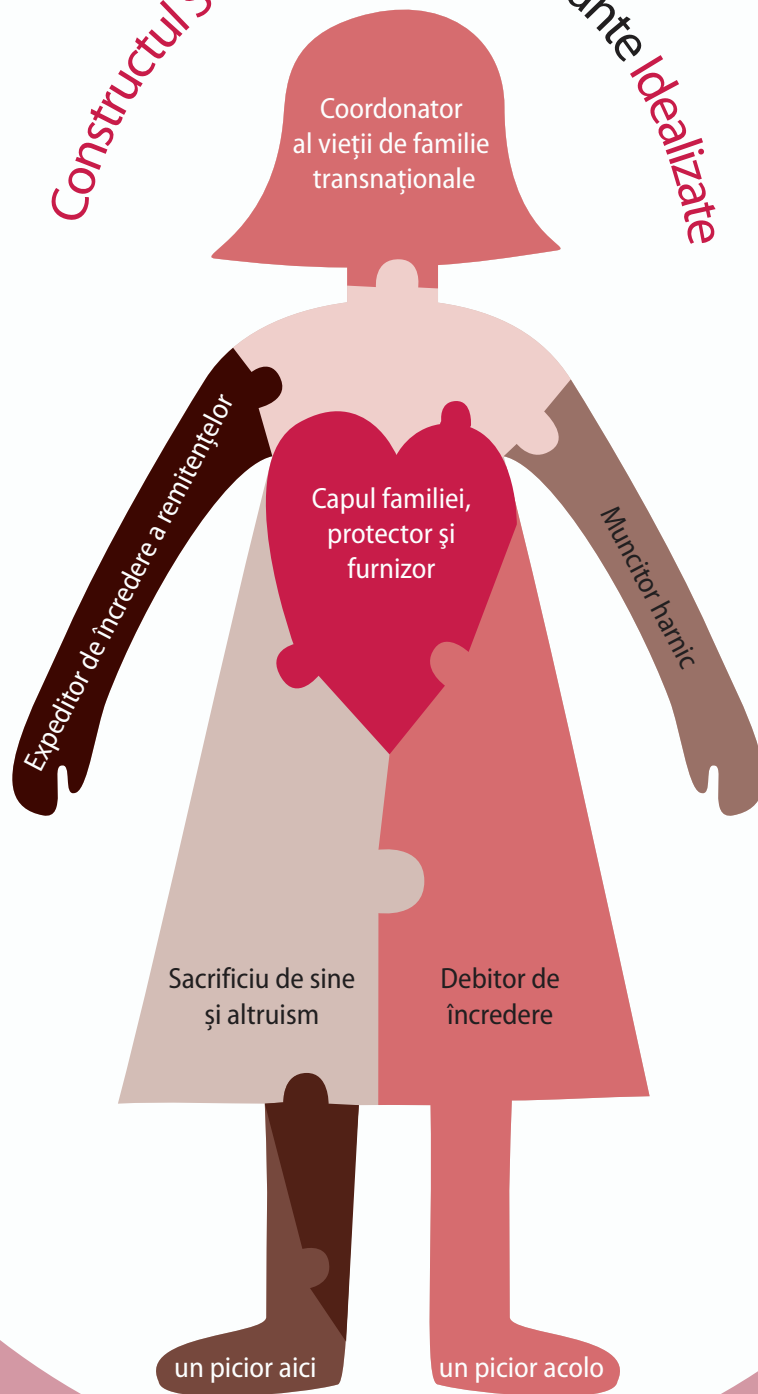

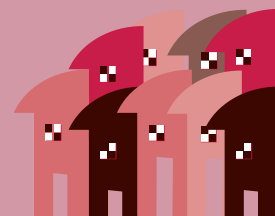
FAMILIA TRANSNAȚIONALĂ

În loc de reîntregire în țara de destinație, multe familii aleg astăzi să-și mențină membrii în două (sau mai multe) țări, formând astfel o familie transnațională. De obicei, acest aranjament apare din lipsa altor opțiuni. Fie că politicile de migrație tind să promoveze migrația temporară, fie din cauza lipsei unor opțiuni de migrare legală, unele persoane aleg să migreze în mod ilegal. În plus, natura pieții muncii migranților, cu opțiuni de ocupare a locurilor de muncă în agricultură sau pentru servicii menajere, nu facilitează coabitarea familiei. În același timp, noile tehnologii de comunicație și opțiunile de transport facilitează contactul frecvent și capacitatea de a soluționa problemele familiale în ciuda distanței inerente vieții de familie transnaționale.

Unele familii dispun de opțiunea de regrupare în țara de destinație, dar aleg să nu o facă din diferite motive: vizitează regulat țara de origine, intenționează să migreze ciclic, doresc să economisească mai mulți bani, eventual planifică să trimită un/ o „migrant/ă de înlocuire” din aceeași gospodărie.

Constructul Social al Femeii Migrante Idealizate

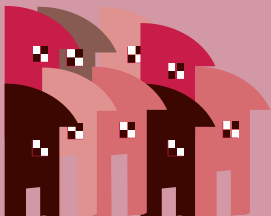
Deși bărbații migrează și ei ca parte a proiectelor de migrare ale familiei, îngrijorarea legată de familiile transnaționale este o tendință specifică, mai degrabă, femeilor migrante. Acest lucru se datorează caracterizării femeii migrant ca persoană cu responsabilitate primară pentru copii, printre alte stereotipuri de gen. Reprezentarea femeilor migrante conform căreia acestea se sacrifică în mod constant pentru bunăstarea familiilor nu perpetuează doar stereotipurile de gen legate de femei. Aceasta poate face ca intervențiile de dezvoltare proiectate să se concentreze asupra femeilor doar în rolul lor de reproducere, ceea ce tinde spre majorarea volumului lor de munca, fără a îmbunătăți poziția sau condiția în cadrul familiei sau a comunității.

Modelul de familie transnațională prezintă mai multe dificultăți ce necesită atenție: separarea familiilor, serviciile de îngrijire, părinți transnaționali, precum și tensiunile și conflictele ce decurg din inegalitățile de putere.

Reflecții

1. Ați observat tendința de feminizare a migrației în rândul populației cu care lucrați? Dacă da, ce factori ar putea provoca migrarea femeilor atât în țara de origine, cât și în cea de destinație?
2. Menționați unele aspecte ale globalizării ce duc la migrația femeilor în coridorul de migrație cu care sunteți cel mai bine familiarizați.
3. În ce fel migrația abilitază femeile imigrante pe care le cunoașteți? Ce factori ar putea limita abilitarea lor?
4. Puteți identifica unele avantaje ale modelului de familie transnațională? Ce dificultăți sau dezavantaje ar putea include aceasta?

1.5 SUBIECTE STRATEGICE PENTRU REORIENTAREA CONCEPȚIEI DESPRE MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE

În cadrul prezentului ghid am încercat să familiarizăm cititorii cu modelul dominant „remitențe pentru dezvoltare” și cu unele dintre deficiențele acestuia în scopul de a încuraja o analiză a altor perspective. Prima, numită perspectivă de gen, ne ajută să vedem și să acționăm asupra inegalităților prezente la diferite niveluri, ce structurează experiențele și oportunitățile de migrare a bărbaților și a femeilor. Cea de-a doua, ce se concentrează pe dezvoltarea umană, reorientează noțiunea noastră de dezvoltare mai degrabă spre o extindere a libertăților și capacităților, decât pur și simplu spre încurajarea participării pe piață. Cea de-a treia, atenția acordată dimensiunii spațiale a dezvoltării, ne permite să analizăm legăturile dintre spațiul local, național și internațional pentru a interveni atât la nivel structural, cât și local. În cele din urmă, recunoașterea capacității migrantilor ne permite să ne gândim la modalitățile de promovare a calității lor de lider în cadrul proceselor de dezvoltare, nu doar de „constructori” ai legăturii dintre migrație și dezvoltare, dar și ca subiecți cu dreptul de a decide asupra intervențiilor de dezvoltare și de a beneficia în urma acestora.

Având în vedere că orice inițiativă și toate inițiativele privind migrarea și dezvoltarea ar trebui să plece de la o viziune holistică a dezvoltării, acest manual urmărește extinderea domeniului de dezbatere pentru a include mai multe aspecte strategice, având drept scop să facă aceste inițiative mai echitabile și, prin urmare, mai durabile. Aspectele strategice includ următoarele:

Ghid 2

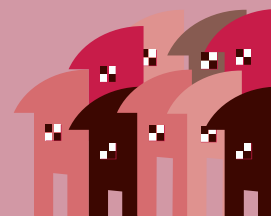
Impactul remitențelor asupra economiilor locale în țările de origine din perspectiva de gen (orientare pe țările de origine). Acest ghid propune o viziune alternativă asupra remitențelor, bazată pe cele patru axe de analiză menționate mai sus, astfel încât intervențiile pot consolida nu doar impactul economic al remitențelor, dar și impactul în termeni de egalitate, extindere a drepturilor, consolidare a democrației și durabilitate.

Ghid 3

Rețele de îngrijire la nivel mondial. Acest ghid explorează subiectul muncii de îngrijire, aceasta fiind percepută ca o bază invizibilă, dar nesustenabilă a sistemului economic. Se propune ca dreptul la îngrijire (inclusiv dreptul de a primi îngrijire adecvată și de a decide în mod liber furnizarea serviciilor de îngrijire) să fie inclus în ordinea de zi a dezvoltării atât în țările de origine, cât și în țările de destinație.

Ghid 4

Politici de migrație și drepturile femeilor migrante. Acest ghid analizează aspecte referitoare la protecția drepturilor femeilor migrante în țările de destinație, accentul punându-se pe două tipuri de drepturi cu un interes aparte pentru femeile migrante: drepturile de muncă pentru lucrătorii în serviciile de îngrijire și dreptul la sănătate sexuală și reproductivă.

1.1 ACTIVITĂȚI

- 1.1 Identificarea legăturii dintre conceptele „dezvoltare – egalitate de gen – migrație”
- 1.2 Test privind migrația femeilor
- 1.3 Revizuirea conceptului de gen
- 1.4 Video: Feminizarea migrației în Vicente Noble
- 1.5 Studiu de caz: Analiza de gen a unei istorii de viață
- 1.6 Evaluarea balanței abilităților

1.1 IDENTIFICAREA LEGĂTURII DINTRE CONCEPTELE „DEZVOLTARE-EGALITATE DE GEN-MIGRAȚIE”³

OBIECTIVE: Stabilirea unei legături conceptuale între egalitate de gen, migrație și dezvoltare. Evaluarea cunoștințelor anterioare ale participanților cu privire la aceste subiecte.

MATERIALE: Cartonaje de trei culori diferite (pot fi decupate dintr-un afiș), hârtie flipchart, markere (suficiente pentru fiecare grup), bandă adezivă

TIMP ESTIMAT: 25 de minute

FACILITARE

1. Împărțiți participanții în trei grupuri și distribuiți un set de cartonaje de o singură culoare pentru fiecare grup.
2. Cereți primului grup să reflecteze asupra conceptului de „dezvoltare” și să scrie pe cartonaje primele cuvinte ce le vin în minte (câte o idee per cartonaj). Dați-le niște sugestii, întrebându-i: „Ce vrem să spunem prin „dezvoltare”? Ce condiții minime trebuie să avem pentru ca să existe dezvoltarea? Ce elemente trebuie să fie prezente? Cu ce asociați Dvs. conceptul de dezvoltare?” Precizați că nu trebuie să vină cu o definiție completă, ci doar să scrie pe cartonaj unul sau două cuvinte, pe care le asociază cu conceptul propus.
3. Cereți celui de-al doilea grup să facă același lucru pe setul lor de cartonaje, dar să fie vorba de conceptul de „egalitate de gen”. Sugerați să definească cu propriile cuvinte „egalitatea de gen”, întrebând: „Ce înseamnă „egalitatea de gen”? De ce avem nevoie pentru ca să existe egalitate de gen? Ce asociați cu conceptul de egalitate de gen?”
4. Cereți celui de-al treilea grup să facă același lucru pe un set de cartonaje de altă culoare, doar că drept concept să ia „migrația”. Sugerați grupului câteva idei, întrebând: „Cum am putea defini migrația? Care sunt motivele principale pentru care oamenii migrează?” Precizați din nou faptul că nu este necesar să genereze o listă sau o definiție completă.
5. Când grupurile vor termina activitatea, invitați-le să lipească cartonajele pe o foaie de flipchart sub titlul conceptului pe care l-au definit. În timp ce participanții atașează cartonajele lor, facilitatorul ar trebui să grupeze răspunsurile similare, subliniind punctele importante și cuvintele ce se repetă între cele trei concepte.

³ Exerciții adaptate din Petrozziello, A., 2009. Emigrar y enviar ... recibir e invertir ¿Con Equidad? Guía Practica para incorporar la Perspectiva de Genero en Proyectos de Desarrollo Económico en localidades altamente impactadas por la Migración y las Remesas en Honduras. Programa de Fomento a la Micro, Pequeña y Mediana Empresa (PROMYPE) de la GTZ/Honduras. Tegucigalpa, Honduras. De asemenea, pentru informare în limba română: „Integrarea migrației în strategiile naționale de dezvoltare”, 2010, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), http://iom.md/attachments/110_mainstreaming%20migration%20RO.pdf

6. Încheiați activitatea cu o sesiune plenară în cadrul căreia facilitatorul va citi cu voce tare unele răspunsuri sau categorii comune. Rugați participanții să sublinieze legăturile pe care le văd între concepte sau cuvintele ce se repetă.
7. Se va constitui o relație puternică între cele trei concepte, prin cuvintele sau ideile ce se vor repeta. Fie scrieți aceste cuvinte pe o foaie separată pe flipchart sau desenați săgeți între acestea. Unele legături conceptuale pot fi: toate trei sunt procese, urmăresc să extindă libertățile, toate necesită resurse, formare/educație, acces, oportunități, informații, abordare/integrare holistică, capacitate de lider/umană etc.
8. Întrebați participanții dacă se pot gândi la alte similitudini (de exemplu, toate trei sunt procese lente ce implică atât femeile, cât și bărbații; necesită implicarea multor actori; se manifestă la mai multe niveluri – familie, comunitate, societate etc.).
9. La sfârșit, întrebați dacă este posibil să se promoveze migrația pentru dezvoltare fără a promova egalitatea de gen. Ideea este să se ajungă la concluzia că da, este posibil să se lucreze spre dezvoltare economică fără a lua în considerare egalitatea de gen, dar acest tip de dezvoltare nu este nici holistică, nici durabilă. O unitate de măsură a calității dezvoltării ar trebui să fie contribuția ei la echitate.

LECȚII-CHEIE

- Egalitatea de gen este o perspectivă sau un obiectiv ce ne ajută să identificăm problemele legate de incluziune și de egalitate ce pot facilita sau bloca dezvoltarea.
- De asemenea, migrația poate constitui o perspectivă, datorită căreia să putem vedea mai clar dacă dezvoltarea și egalitatea de gen lipsesc, în măsura în care migrația este rezultatul negării unor drepturi. În plus, elementele pe care se cheltuie cea mai mare parte a remitențelor pot indica ce drepturi sunt neglijate în țările de origine (educație, sănătate, muncă decentă etc.).
- Promovarea egalității de gen conduce întotdeauna spre un model cuprinzător de dezvoltare, atât în țările de origine, cât și în cele de destinație. Totodată, acest lucru nu este adevărat în sens opus: promovarea dezvoltării fără a ține cont de gen nu va duce neapărat la egalitate. De aceea, este necesar să se lucreze dintr-o perspectivă de gen pentru a ne asigura că eforturile noastre contribuie la dezvoltarea egalității.

Dezvoltare	Egalitate de gen	Migrațiune
Îmbunătățirea condițiilor de viață a întregii populații	Abilitarea femeilor	Mișcarea oamenilor/ schimbarea locului de reședință în căutarea unor oportunități mai bune
Proces holistic	Oportunități egale/acces la îngrijire medicală, educație, loc de muncă, participare politică, timp liber	
Extinderea capacităților și libertăților		Factori push: sărăcie, șomaj, schimbare climaterică, război, inegalitate socială, inegalitate de gen, lipsa libertății de exprimare și a respectului pentru diversitate, probleme de familie sau personale
Extinderea oportunităților de educație, îngrijire medicală, acces la resurse	Redistribuirea lucrului de menaj și de îngrijire	
Incluziune, abilitare a celor mai săraci	Participare egală în procesul de luare a deciziilor	Factori pull: oportunități de angajare în câmpul muncii, reunificarea familiei, stabilitate, securitate, acces la drepturi și libertăți, egalitate de gen mai mare
Schimbare socială	Recunoașterea diversității sexuale	
Durabilitate	Integrarea femeilor și a bărbaților în procesul de dezvoltare	
Dezvoltare umană „pentru și cu oamenii”	Drepturi și responsabilități egale între bărbați și femei	
Infrastructură și servicii mai bune		
Aspect social îmbunătățit		
Respectarea drepturilor omului		
Consolidarea instituțiilor și a statului de drept		

1.2 ÎNTREBĂRI DE TESTARE PRIVIND MIGRAȚIA FEMEILOR⁴

OBIECTIVE: Evaluarea ideilor și a cunoștințelor participanților la subiectul migrația femeilor. Dacă este necesar, clarificați orice stereotipuri de gen de care dau dovadă participanții.

MATERIALE: Fotocopii ale testului, stilouri sau diapozitive cu întrebările testului, foi albe de hârtie.

TIMP ESTIMAT: 25 de minute

FACILITARE

1. Această activitate este recomandată la demararea atelierului pentru a evalua cât de familiarizați sunt participanții cu subiectul respectiv, astfel încât facilitatorul să poată ajusta activitățile ulterioare.
2. Distribuți testul participanților.
3. Cereți-le să răspundă la întrebări, încercuind cel(e) mai bun(e) răspuns(uri). Spuneți-le că pot fi mai multe răspunsuri corecte la fiecare întrebare.
4. În cadrul unei scurte discuții comune, revizuiți răspunsurile, solicitând participanții să ridice mâna pentru a indica răspunsul dat: A, B etc. Întrebați pe cineva dintre participanți ce răspuns a dat și rugați-l să-l justifice. Prezentați răspunsul corect și întrebați dacă sunt de acord sau dacă le vine în minte un alt exemplu.
5. Varianta 1: revizuiți răspunsurile într-o sesiune plenară ca o introducere la subiect.
6. Varianta 2: Colectați testele cu întrebări și, în timpul unei pauze, creați repede un diapozitiv sau două pe care să arătați rezultatele testului. De exemplu, X procente au răspuns DA sau NU. Prezentați răspunsurile participanților, iar pe cele corecte le enunțați în pauza următoare pentru a înțelege mai bine subiectul.
7. Varianta 3: În loc să distribuți un test, creați niște diapozitive cu întrebări de testare și răspundeți la ele în mod colectiv. Această variantă este recomandată dacă dispuneți de puțin timp sau ați dori să faceți o versiune mai rapidă a activității.

⁴ Activitate adaptată de la testul lui Elisabeth Robert din cadrul UN INSTRAW (acum parte a UN Women).

LECTII-CHEIE

- Feminizarea migrației nu se referă doar la creșterea numerică progresivă a proporției femeilor în cadrul fluxurilor migratorii, dar și la modul în care femeile migrează și la rolurile pe care le joacă (migranți independenți sau pionieri în cadrul proiectului de migrare al familiei, furnizori economici primari).
- Acest proces de feminizare are loc în cadrul altor procese de globalizare, ce creează cerere pentru forță de muncă feminină din rândurile migranților în țările de destinație, în special, în sectorul serviciilor menajere și de îngrijire.
- Migrația poate conduce la schimbări atât pozitive, cât și negative în rolurile de gen și în organizarea gospodăriei. Migrația femeilor nu cauzează și nu soluționează în modul necesar problemele, în schimb dezvăluie inegalitățile existente.

1. La ce se referă termenul „feminizarea migrației”?

- A. În prezent, migrează mai multe femei decât bărbați.
- B. Mai multe femei migrează în mod autonom, în calitate de prestatori economici.
- C. În unele coridoare de migrație a crescut procentul de femei care migrează.

2. Care sunt cele două meserii practicate mai des de către femeile migrante în țările de destinație?

- A. Servicii sexuale
- B. Munca de menaj
- C. Angajarea în industria hotelieră sau turism
- D. Îngrijirea persoanelor dependente (copii, persoane cu handicap etc.)
- E. Lucrători industriali sau agricoli

3. Migrația femeilor duce la dezintegrarea familiei și la creșterea delincvenței juvenile în țările de origine.

- A. Fals
- B. Adevărat

4. Migrația femeilor ...

- A. Consolidază rolurile de gen
- B. Modifică relațiile de gen
- C. Modifică relațiile de gen, consolidând totodată rolurile de gen

5. Femeile migrează din cauza ...

- A. Necesității economice
- B. Discriminării de gen pe piața forței de muncă
- C. Violenței bazate pe gen
- D. Căutării altor opțiuni de relații
- E. Căutării unor oportunități educaționale mai bune

1. B și C. Numărul migranților de sex masculin și feminin a crescut la nivel mondial, de asemenea și ponderea femeilor în cadrul fluxurilor de migrație (de la 47% în 1960 la 49% în prezent, cu variații în funcție de țară și regiune⁵). Dar ceea ce s-a schimbat cel mai mult în ultimii 40 de ani este faptul că tot mai multe femei migrează în mod independent și/sau în calitate de lideri ai proiectelor de migrare în familie, în loc de „membru dependent” al familiei ce călătorește cu soțul sau în scopul reunirii cu familia în străinătate.
2. B și D. Reformele structurale neoliberale impuse în țările în curs de dezvoltare au condus la o creștere a sărăciei. Devenind ultimul garant al bunăstării gospodăriei, femeile sunt nevoite să caute surse alternative de venit și să se includă în forța de muncă plătită, fie la nivel local sau la nivel internațional. În același timp, țările dezvoltate se confruntă cu o criză în furnizarea asistenței cetățenilor lor, ca urmare a unei serii întregi de factori (schimbări în așteptările femeilor, deoarece acestea nu mai doresc să fie singurele persoane responsabile pentru activitatea de îngrijire; îmbătrânirea populației, ce implică o mai mare nevoie și cerere de îngrijire a cetățenilor în vârstă; încorporarea masivă a femeilor în forța de muncă plătită fără redistribuire internă a muncii între bărbați și femei sau creând servicii publice adecvate pentru a acoperi nevoile de îngrijire). Această criză de îngrijire este un factor-cheie vizavi de cererea ca femeile migrante să lucreze în calitate de lucrătoare casnice.
3. A. Migrația implică un proces de reorganizare a familiei care nu duce în mod inevitabil la distrugerea sau dezintegrarea familiei. Multe gospodării ajung să identifice modalități inovatoare de reorganizare a rolurilor și responsabilităților în timp ce trimit membrii familiei să trăiască în zone geografice diferite. Trebuie să punem în discuție tendința de a da vina pe mamele ce migrează pentru impactul (presupus sau real) ce-l are migrația lor asupra copiilor și familiilor. Această blamare și stigmatizare vine din ideologii tradiționale legate de gen, ce atribuie mamelor responsabilitatea principală pentru îngrijirea copilului și bunăstarea familiei. În cazul în care relațiile se încheie cu separare sau divorț, este important să se ia în considerare faptul că multe dintre acestea s-au încheiat ca o cauză a migrației și nu drept o consecință a acesteia (adesea femeile migrează pentru a scăpa de relații nefericite sau de parteneri violenți).
4. C. Importanța crescândă a rolului femeii în calitate de prestator economic prin remitențe sporește puterea lor de negociere și de decizie în cadrul gospodăriei. Deși, acest efect pozitiv nu survine în mod automat și adesea este atenuat de alți factori. În multe cazuri, în țările de origine percepțiile sociale despre migrația femeilor sunt ambivalente, oscilând între valorificarea calității lor de garant al bunăstării familiei, lucru ce nu ar fi fost posibil altfel, și blamarea lor pentru „abandonarea” copiilor, precum și pentru posibilele consecințe negative, pe care absența lor le poate avea asupra acestora. În unele cazuri, femeile migrante au fost salutate ca „salvatori” ai gospodăriei, ceea ce corespunde viziunii pe care femeile migrante o au ele înseși despre proiectul lor de migrație, conceput în termeni de sacrificiu de sine și autoexploatare, ce susțin ideologia de gen, conform căreia femeile trebuie să pună pe prim-plan interesele familiilor lor. În timp ce femeile și bărbații migranți au tendința să transmită cam aceeași cantitate de remitențe, această sumă reprezintă o proporție mai mare din salariul femeilor, având în vedere discriminarea salarială, la care sunt supuse în țările de destinație. Pentru a avea posibilitatea să transmită remitențe, femeile migrante realizează adesea un control strict asupra cheltuielilor (în timp ce mulți bărbați își rezervă cantități mai mari din venituri pentru cheltuieli personale) și pot alege să stea la locul de muncă cu scopul de a economisi un procent mai mare din salariul lor. Aceste strategii pot ajuta familiile „să meargă mai departe”, dar de multe ori vin în detrimentul proiectelor personale, cum ar fi avansarea în carieră, investițiile în formarea profesională proprie pentru a găsi alte activități, decât servicii menajere sau de consolidare a relațiilor cu scopul de a îmbunătăți integrarea în societatea gazdă. În esență, migrația femeilor ajunge deseori să le coste mult în bunăstarea personală.

⁵ Sursă: Organizația Națiunilor Unite, Departamentul Afaceri Economice și Sociale, Diviziunea Populație (2009). „Tendențe în stocul internațional de migranți: Revizuire pentru 2008”.

5. A, B, C, D și E. Femeile reprezintă un grup divers de persoane cu diferite motive pentru a migra. Necesitatea economică, citată cel mai larg ca motiv pentru migrația atât a bărbaților, cât și a femeilor, are la bază mai mulți factori. La nivel global, a existat o tendință de „creștere a sărăciei materiale a femeilor, de agravare a condițiilor de viață a acestora și de încălcare a drepturilor lor fundamentale”⁶. Această tendință a fost numită „feminizarea sărăciei” și se referă la un ciclu de sărăcie, în care femeile nevoiașe nu au acces la resursele și serviciile necesare pentru a-și schimba condiția. Printre alți factori, ele se confruntă cu (B) discriminarea de gen pe piața forței de muncă. În multe țări, chiar și dacă există o creștere notabilă în nivelul de educație al femeilor, acest lucru nu se manifestă neapărat prin oportunități mai mari de angajare pentru femei, iar atunci când acestea apar, există adesea o diferență semnificativă între veniturile femeilor și cele ale bărbaților. Femeile mai migrează și cu scopul de a (C) scăpa de o relație violentă sau atunci când tatăl copiilor refuză să plătească pensie alimentară (adesea considerată „violență economică”). Alte femei migrează în scopul de a-și (D) extinde posibilitatea de a găsi un nou partener după divorț sau după ce-și pierde soțul, sau cu scopul de a-și trăi în mod deschis orientarea sexuală. În cele din urmă, unele femei migrează pentru (E) a găsi alte oportunități educaționale, de care nu dispun în țara lor de origine.

⁶ Cobo, Rosa y Luisa Posada, “La Feminización de la Pobreza”, El Periódico Feminista, 15 iunie 2006, Mujeres en Red. http://www.mujiresenred.net/article.php3?id_article=620, accesat la 5 septembrie 2011.

1.3 REVIZUIREA CONCEPTULUI DE GEN

OBIECTIVE: Revizuirea conceptelor de gen de la punctul 1.3.1 și identificarea felului în care acestea se referă la migrația forței de muncă.

MATERIALE: fotocopii ale foii de lucru și pixuri; sau markere și cartonașe.

TIMP ESTIMAT: 25 de minute

FACILITARE

1. Distribuți fotocopiile foii de lucru și cereți participanților să potrivească exemplul din coloana din dreapta cu conceptul din coloana stângă care-l descrie cel mai bine.
2. Explicați că, deși acest exercițiu este proiectat astfel încât fiecare concept să aibă un exemplu, poate exista o relație între un exemplu și mai multe concepte. Dacă participanții consideră că exemplul se potrivește cu mai mulți termeni, ei pot să facă legătura dintre acestea și să justifice de ce consideră așa.
3. După ce au terminat de completat foaia de lucru, lansați o discuție în grup în baza răspunsurilor primite. Pe măsură ce discutați fiecare concept, puneți următoarele întrebări:
 - A. Sunteți de acord cu răspunsul? De ce da sau de ce nu?
 - B. Explicați de ce unele exemple ilustrează mai multe concepte.
 - C. Ce alte exemple puteți cita pentru a ilustra acest concept?
4. **Varianta 1:** Scrieți conceptele cu un marker pe 9 cartonașe și distribuiți-le la 9 perechi de participanți sau distribuiți-le în grupuri. Facilitatorul sau un voluntar va citi exemplele în voce tare și persoana cu conceptul corespunzător ridică cartonașul său și explică de ce consideră că acest exemplu ilustrează conceptul. În cazul în care răspunsul este incorrect, întrebați-i pe ceilalți, dacă sunt de acord sau nu. Folosiți aceleași întrebări (3a, b și c) pentru a ghida discuția.
5. **Răspunsuri:** 1 C, 2 G, 3 A, 4 H, 5E, 6 I, 7 B, 8 F, 9 D.

LECȚII-CHEIE

Genul influențează toate aspectele procesului de migrare, de la decizia cine ar trebui să migreze în familie la opțiunile de ocupare a forței de muncă disponibile în țările de destinație pentru bărbați și femei migranți.

Uneori, rolurile de gen și inegalitățile rămân aceleași, alteori se schimbă. În general, rezultatele privind abilitarea femeii sunt amestecate

Conceptele și exemplele din fiecare coloană sunt amestecate/nu sunt aranjate în ordine. Potrivii exemplul din coloana din dreapta cu conceptul din coloana stângă ce-l descrie cel mai bine. În cazul în care credeți că exemplul ilustrează mai multe concepte, fiți pregătiți să vă justificați raționamentul.

CONCEPTE

1. Genul

2. Sex

3. Rolurile de gen

4. Abilitatea

5. Relațiile de putere

6. Inegalitatea

7. Feminizarea migrației

8. Segmentarea pieței forței de muncă

9. Divizarea sexuală a forței de muncă

EXEMPLE

A. Femeia ar trebui să tindă spre gospodărie, în timp ce bărbatul să meargă la lucru.

B. Tot mai multe femei migrează în mod autonom și ca furnizori economici.

C. Bărbații sunt considerați puternici, în timp ce femeile sunt considerate a fi mai docile.

D. În fabrici, sarcinile de a ridica lucruri grele și serviciile de transport sunt rezervate lucrătorilor de sex masculin, în timp ce lucrările de asamblare sunt rezervate pentru lucrătorii de sex feminin.

E. Pentru că este bărbat, persoana se consideră a fi mai potrivită pentru funcția de președinte al asociației de migranți.

F. Sectoarele de inserție majoră de muncă pentru femeile ce migrează sunt cele legate de servicii de menaj, sexuale și/ sau de îngrijire, în timp ce bărbații au tendința să lucreze în construcții sau în agricultură.

G. Oamenii se nasc cu diferite caracteristici biologice, ce determină sexul masculin sau feminin.

H. În cel mai bun caz, migrația ajută femeile să-și îmbunătățească statutul social și economic.

I. O familie decide să trimită la școală fiul în locul fiicei, deoarece crede că fiul va fi viitorul furnizor pentru familie.

1.4 VIDEO: FEMINIZAREA MIGRAȚIEI ÎN VICENTE NOBLE

OBIECTIVE: Înțelegerea fenomenului de feminizare a migrației. Recunoașterea relației dintre genuri și procesul de migrare.

MATERIALE: fotocopii cu întrebări de reflecție, computer, proiector, boxe, video „Remitanțe în Vicente Nobel”
<http://www.youtube.com/watch?v=3eIQfTwtsgw>.

TIMP ESTIMAT: 45 de minute

FACILITARE

1. Verificați de două ori dacă puteți demonstra un fișier video fără probleme. Vizionați-l cel puțin de două ori înainte de sesiunea de formare, în scopul familiarizării cu subiectele pe care le abordează (puteți consulta, de asemenea, scenariul documentarului în paginile ce urmează).
2. Parcurgeți cu privirea întrebările de reflecție.
3. În timp ce pregătiți fișierul video, distribuiți foaia de lucru cu întrebări de reflecție pentru ca participanții să ia cunoștință de ele.
4. Proiectați video (durata: 9 minute).
5. Participanții vor lucra în perechi pentru a răspunde la întrebări, aplicând ceea ce au aflat despre feminizarea migrației și gen din partea conceptuală a acestui ghid.
6. Rugați perechile să împărtășească răspunsurile în cadrul unei discuții comune.
7. **Varianta 1:** Pe hârtie flipchart scrieți nivelurile micro, mezo și macro, și notați la nivelul corespunzător factorii de gen pe care îi menționează participanții (a se vedea pentru referință graficul # 2 de mai sus în acest ghid).
8. **Varianta 2:** Opriti periodic fișierul video în timp ce-l vizionați pentru a permite participanților să reflecte asupra celor derulate pe ecran.

LECȚII-CHEIE

Perspectiva de gen ne ajută să identificăm inegalitățile de gen, ce operează la nivel micro, mezo și macro pe întreaga traiectorie migratoare, și pot prezenta obstacole semnificative în calea dezvoltării.

Este indispensabil pentru orice intervenție de dezvoltare, din start să se ia în considerare nevoile femeilor și ale bărbaților.

Din moment ce inegalitățile de gen operează la niveluri diferite, intervențiile ar trebui să însoțească lucrul la nivel micro (gospodărie/comunitate) cu acțiuni mai ample la nivel mezo și macro pentru a spori impactul.

SCRIPTUL DOCUMENTARULUI: „REMITENȚE ÎN VICENTE NOBLE”

NARATOR: Cu ani în urmă, când era încă foarte tânără, Doña Cachita a sosit cu soțul său în acest oraș mic ce se numește Vicente Noble. Au fost atrași de promisiunea creării unor locuri de muncă și a unor condiții mai bune pentru a-și crește copiii. Pe atunci, orașul arăta cu totul altfel.

DOÑA CACHITA: ... această stradă era singura stradă pavată ... toate celelalte erau drumuri de țară ... acolo erau ținute măgarii ... Oamenii îi foloseau ca mijloc de transport. Când lucrătorii se duceau la abator, puteai vedea chiar și femei cu picioarele goale ... oamenii umblau desculți.

NARATOR: Dar de la începutul anilor 1980, Vicente Noble, acest oraș mic din sud-vestul Republicii Dominicane, a fost în curs de schimbare profundă datorită emigrării masive a femeilor din oraș spre Spania și alte țări și economiilor pe care le trimiteau sub formă de remitențe.

OLGA RAMÍREZ: ... și orașul s-a schimbat mult... înainte erau o mulțime de case construite din lut sau trunchiuri de palmier. Ceea ce se poate vedea acum, sunt niște vile.

NARATOR: Din aproape fiecare gospodărie de pe oricare dintre aceste străzi cel puțin câte o femeie a emigrat în străinătate.

DOÑA CACHITA: Atât de multe femei au plecat, iar mamele și tații lor dădeau în chirie casele și tot ce se putea da în chirie ...

OLGA RAMÍREZ: Ea a plecat prima. A dat în chirie casa și a fost plecată timp de un an sau doi. Când a primit actele, le-a luat cu sine.

NARATOR: Creșterea numărului femeilor emigrante din țările cel mai puțin dezvoltate este legată de schimbările de pe piața forței de muncă la nivel național și internațional.

MAR GARCÍA, UN-INSTRAW: Acest lucru se datorează schimbărilor sociale care au avut loc în Europa de-a lungul ultimelor decenii. Ceea ce înseamnă, pe de o parte, că femeile europene au fost integrate în forța de muncă. Se poate spune că au încetat să facă toate treburile casnice, pe care le făceau mai înainte prin gospodărie în mod gratuit. Dar aceste nevoi mai există încă: trebuie să se facă curățenie în casă, copiii trebuie îngrijiți.

NARATOR: De fapt, 85% din permisele de muncă eliberate în Spania pentru imigranții dominicani erau destinate femeilor și 95% dintre acestea prestau servicii menajere.

LIBBYS AGRAMONTE: De când am plecat, am lucrat în casele oamenilor.

NARATOR: Criza agricolă din ultimele decenii a condus la creșterea șomajului masculin, reducând, de asemenea, rolul bărbatului în calitate de furnizor economic în gospodărie. Ca rezultat, femeile au fost nevoite să caute venituri pentru a-și menține gospodăriile, în același timp continuând să se ocupe și de toate treburile casnice.

DOÑA CACHITA: ... aici, în oraș, vindeau fasole. Vindeau porumb ... acadele... dulciuri din nucă de cocos.

NARATOR: Oportunitățile de pe piața forței de muncă nu le permiteau femeilor să-și acopere toate necesitățile din cadrul gospodăriei. La aceste salarii precare, se mai adăugă și o altă povară: un mare procent din aceste femei trebuiau să joace și rolul de cap al familiei.

CELENI PAYANO: Foarte greu; am patru copii și i-am ridicat pe tusaltru de una singură...

NARATOR: Presate enorm de situație, tot mai multe femei din regiunile cele mai sărace au văzut în emigrare o strategie pentru a asigura supraviețuirea și progresul familiilor lor.

LEIDY ROMERO: S-au dus pentru viitorul nostru.

CELENI PAYANO: Am plecat în Spania și am stat acolo trei ani. Nu știam mai nimic despre Spania. Când am fost acolo nu am ieșit niciodată în oraș, așa că am putut pune niște bani deoparte. Toți banii ce-i primeam pentru o lună, îi trimiteam acasă. Mama îi păstra în bancă pentru mine.

NARATOR: În mijlocul localității rurale Vicente Noble, cimentul și metalul au devenit curând cele mai evidente semne ale progresului. Recompensa pentru aceste sacrificii enorme trebuie arătată. Și această demonstrație servește ca un stimul pentru multe alte femei și bărbați, pentru ca de asemenea să pornească în aceeași aventură.

OLGA RAMÍREZ: Merg soția, după care și copiii. Și acei copii au avut de trăit o schimbare adevărată, pentru că aici trăiau ca ... ei bine, doar imaginați-vă.

SATURNINO CESPEDES: Îmi trimitea 10 000 de peso. I-am economisit și atunci când am adunat o anumită sumă, am început a construi casa ...

NARATOR: În prezent, aproape toate activitățile economice din Vicente Noble se axează pe fluxul considerabil de remitențe trimise de cei care lucrează în străinătate, în mare majoritate femei.

VIANETA MERCEDES: ... emigrația a pus pe picioare acest oraș ... sunt luni când sunt expediate milioane de peso, 20 de milioane chiar...

NARATOR: Pentru aceste femei migrante, responsabilitatea legată de familie este pe primul loc. Satisfacerea nevoilor de bază ale celor dragi rămâne a fi cel mai important lucru, și, uneori, doar scop și posibilitate.

RAMONA MARTILLA: Sora mea are trei copii, eu sunt cea care are grijă de ei. Folosim banii pentru a cumpăra de mâncare pentru ei și pentru mama mea și, în afară de aceasta, am cumpărat și un mic teren.

FEMEIE MIGRANT: ... pentru copiii mei, primul lucru pe care l-am făcut le-am cumpărat un calculator, deoarece și-au început studiile ... și apoi le-am mai cumpărat și alte lucruri, și o motoretă ... și apoi, am început să-mi construiesc casa.

NARATOR: Dar în ciuda faptului că bunăstarea familiilor este principalul motiv pentru eforturile depuse de femei și sacrificiile făcute de acestea, tocmai în cadrul familiei se simt, în primul rând, efectele secundare negative ale migrației.

OLGA RAMÍREZ: ... o mulțime de familii s-au destrămat, deoarece copiii sunt abandonați de mici, îi cresc bunicile, mamele le trimit bani ... de îndată ce cresc, aceștia doresc să aibă propriul cont și se primblă pe Dumnezeu știe unde cu motoretele lor ...

DOMINGA RAMÍREZ: ... sunt multe familii destrămate, o mulțime de tineri au apucat-o pe calea cea rea pentru că mama și tatăl lor nu erau lângă ei când aveau nevoie.

NARATOR: În prezent, se pare ca migrația și remitențele au contribuit puțin la realizarea unei schimbări substanțiale în condiția femeii.

MAR GARCÍA, UN-INSTRAW: Femeile de la noi au migrat și și-au susținut financiar gospodăriile. În multe cazuri, acest lucru le-a permis să dobândească un anumit statut. Adică, odată ce au devenit principalul susținător al familiei, în multe cazuri au dobândit și o marjă mai mare de a negocia, de a lua decizii sau de a atinge alte obiective. Acum ne întrebăm dacă vor fi și alte modificări, dincolo de cele pe care le vedem acum, care sunt un pic limitate. E un lucru ce nu pare încă atât de clar.

LEONARDO SANTANA: Nu dorea să plece, deoarece își făcea studiile la universitate, practic el își finisa studiile...

NARATOR: Totuși, visul celor care au plecat era de a reveni într-o zi pentru a trăi cu demnitate în comunitatea lor de origine.

CELENI PAYANO: ... să mă întorc și să rămân pentru totdeauna. Da, pentru că aici îmi e casa, aici sunt copiii mei, am afacerea mea ... și pentru că întotdeauna am avut acest vis ... păi, să lucrez acolo, ca să pot trăi aici.

FEMEIE MIGRANT: Aș vrea să economisesc niște bani pentru ca să vin și să înființez o afacere, sau ceva de genul ăsta. Lumea mea e aici.

NARATOR: Remitențele reprezintă o parte semnificativă din produsul intern brut al regiunii și este corect să se aștepte ca acestea să contribuie la îmbunătățirea calității vieții femeilor care le generează, precum și a comunității în întregime.

CARMEN MORENO, UN-INSTRAW: Cred că remitențele pot juca un rol foarte important în dezvoltarea țărilor și în îndeplinirea Obiectivelor [de Dezvoltare] a Mileniului, prin aceasta am în vedere reducerea sărăciei, DACĂ se va lua în considerare perspectiva de gen. Bărbații și femeile au diferite nevoi și acestea ar trebui să fie considerate în mod diferit, atunci când sunt dezvoltate politicile și sunt create programele pentru a sprijini aceste politici. Iar în cazul remitențelor, acest lucru nu se întâmplă. Femeile respective au responsabilități suplimentare. Ele sunt cele care își susțin familiile și rolul lor nu se schimbă deloc. Pentru că rămân a fi discriminate atât acasă, cât și înafara acesteia.

NARATOR: Lupta pentru o viață mai bună a adus-o pe Dona Cachita încă o dată la Vicente Noble, iar fiicele, nepoatele și nepoții săi fac față aceleiași provocări – să meargă în Spania. Astăzi, emigrarea internațională generează miliarde de dolari în remitențe pentru țările în curs de dezvoltare și mai mult de 50% din acești bani sunt produse de femei. Prin urmare, doar dintr-o perspectivă de gen vor fi viabile politicile de dezvoltare și, prin urmare, vor crea progres valabil și pentru femei, familiile lor și societatea în ansamblu.

1. Numiți câteva motive pentru care femeile migrează din Vicente Noble? Ce au în comun aceste motive cu genul?
2. Numiți câteva schimbări ce au loc în Spania și care sunt atractive pentru femeile migrante? În ce măsură aceste schimbări se referă la gen?
3. Ce schimbări pozitive pentru femei au fost înregistrate, în familiile intervievate? Dar pentru copiii lor? Care sunt efectele negative ale migrației (din cele menționate în interviuri)?
4. Ce sugerează Carmen Moreno pentru ca remitențele să aibă un impact sporit asupra dezvoltării? Ce tip de intervenție ar putea contribui la egalitatea de gen în Vicente Noble? Femeile migrează din cauza ...

1.5 STUDIU DE CAZ: ANALIZA DE GEN A UNEI SITUAȚII DIN VIAȚĂ

OBIECTIVE: Să identifice relația dintre genuri și procesul de migrație. Să însușească aplicarea analizei de gen.

MATERIALE: fotocopii ale unor istorii de viață și întrebări de reflecție, pixuri, hârtie flipchart și markere pentru fiecare grupă.

TIMP ESTIMAT: 45 de minute

FACILITARE

1. Familiarizați-vă cu istoriile de viață și întrebările de reflecție.
2. Împărțiți participanții în perechi sau în grupuri mici și distribuiți câte un studiu de caz pentru fiecare grup (cu copii pentru fiecare participant), hârtie flipchart și markere.
3. Cereți-le să citească istoria, selectați o persoană care să ia notițe și să răspundă la întrebări.
4. În cadrul unei discuții comune, revedeți fiecare întrebare. Rugați un grup să-și prezinte răspunsul și, apoi, celelalte grupuri vor adăuga alte detalii la ceea ce s-a spus.
5. Varianta 1: În cazul în care nu dispuneți de timp suficient pentru a organiza o ședință de discuție, distribuiți hârtie flipchart și markere fiecărui grup pentru a înscrie răspunsurile lor. Apoi, acestea vor lipi foile pe perete pentru ca toată lumea să le vadă. În așa fel, în timpul pauzei, participanții vor putea citi răspunsurile altor grupuri și/iar facilitatorul poate face repede un diapozitiv cu cele mai importante puncte pentru a le recapitula înainte de a începe o altă sesiune.

LECȚII-CHEIE

Adoptarea perspectivei de gen ne ajută să înțelegem ce se întâmplă în procesul de migrație, pentru a interveni într-un mod, care să consolideze dezvoltarea.

Cele trei niveluri la care operează genul sunt interdependente. Prin urmare, este strategic să ne gândim la intervenții la nivel mezo și macro, ceea ce ar putea crea condiții pentru o intervenție la nivel micro pentru a obține rezultate mai bune.

Senegal

Kadia: „Migranții ar trebui să se trezească și să-și amintească originile”

Kadia s-a alăturat soțului ei în 1970 în Belfort, nord-estul Franței, zonă considerată periculoasă. Încă nu s-a adaptat la noua viață. Anterior, a petrecut 5 ani singură cu copiii în Senegal în imposibilitatea de a migra, deoarece politica de migrație dintre Franța și Senegal permitea doar recrutarea lucrătorilor de sex masculin în industria de automobile.

Peste un timp a i-a cerut soțului să rămână cu cei trei copii ai lor în Franța, pentru ca să poată reveni în Senegal cu cel mai mic care avea doi ani. I-a spus: „Rămâi cu copiii. Nu vor merge cu mine, pentru că de fiecare dată când mă duc la Dakar nu ai să-mi transmiți destui bani și nu avem pe ce trăi. Așa că, nu voi lua copiii.” Când a aflat că ei vin în Senegal de sărbători, le-a cerut să aducă niște acte administrative care să-i permită să revină în Franța, după ce a stat la părinții ei acasă.

Un asistent social a lăudat curajul Kadiei și a încurajat-o să se implice în apărarea drepturilor comunității ei. Și-a găsit de lucru în orașul Tourcoing, în nordul Franței, iar mai târziu a părăsit acel serviciu în scopul de a fonda o asociație pentru a-i ajuta pe migranți, indiferent de naționalitatea acestora. Acum trei ani, Kadia s-a îmbolnăvit și unul dintre fiii ei a rugat-o să se mute la Paris, ca să o poată îngriji. Este mândră că toți copiii au un serviciu și nici unul nu are probleme cu legea.

Kadia vine în Senegal în fiecare an, dar acolo nu a investit nimic. Nu s-a gândit să revină acasă, dar condițiile actuale din Franța, inclusiv costul de trai ridicat și politica de imigrare strictă o împing spre aceasta. Face parte dintr-un grup de femei migrante și copiii ale acestora, care intenționează să investească în procurarea de locuințe în Dakar, pe care ulterior le vor da în chirie ca să colecteze lunar plăți de la chiriași. „Trebuie să renunțăm la obiceiul de a rămâne în casa tatei sau a mamei. Trebuie să ai propria casă, unde ai putea să te oprești atunci când te întorci. Aceasta este ceea ce ne dorim cu toții – să trăim în propria casă împreună cu copiii noștri”.

Din anii 1971-1972 până în 1980, femeile nu lucrau aici. Ele au început să vină după 1992-1995. Pe atunci o femeie nu câștiga nici măcar 100 de franci pentru ca să-i trimită mamei. Bărbații aveau totul. Acum noi, femeile născute în Dakar, nu mai acceptăm această situație. Le-am arătat că suntem educate, că avem o diplomă... Acum, ei ne trimit plățile de asistență socială pentru copii direct nouă. Trebuie să-i hrănim, să-i îmbrăcăm și să mobilăm odăile lor. Acum, femeile au propriile lor conturi bancare, iar poligamia a fost interzisă”.

Soțul Kadiei niciodată nu a dorit ca ea să lucreze, dar consoarta și-a oferit întotdeauna serviciile acasă împletind șuvițe oamenilor. Pentru femeile ce au depășit vârta de 50 de ani, este imposibil să găsească de lucru. Copiii au crescut și subvențiile respective din partea statului nu mai vin, astfel că ele mizează direct pe solidaritatea copiilor. Soții lor, care adesea sunt mult mai bătrâni, primesc pensii pentru munca pe care au efectuat-o de-a lungul anilor. La pensionare, mulți revin în satul lor de origine, unde adesea își caută o soție tânără. „Petrec 6 luni în Senegal, iar soția în Franța trebuie să se gândească cum să găsească suficienți bani pentru a mânca. Trebuie să plătești facturile, iar dacă nu o faci, te vor arunca afară”.

Această poveste de viață a fost publicată în martie 2010 și se referă la proiectul „Gen și remitențe: Construirea dezvoltării sensibile la gen”, implementat de către „Institutul Internațional de Cercetare și Formare pentru Promovarea Femeilor” (UN-INSTRAW) și PNUD, cu finanțare din partea Japoniei.

*Sursă: Sarr, Fatou. 2010. Migrație, remitențe și dezvoltare locală centrată pe gen: Cazul Senegalului. Santo Domingo.

În 2004, au fost estimate 3% de migranți din totalul populației senegaleze, dintre care doar 16% erau femei. Remitențele au atins 3% din PIB-ul național (500 de miliarde de franci CFA sau 1,1 miliarde de dolari, potrivit FMI). Într-o țară în majoritate covârșitoare rurală (59% din populație) și răvășită de sărăcie și secetă, eforturile de organizare și solidaritate a tuturor emigranților și a localnicilor, împreună cu remitențele individuale și colective, sunt factori-cheie în dezvoltarea comunităților de origine. *

Republica Moldova

În perioada august-septembrie 2014, UN Women în Moldova a organizat consultări locale cu femeile migrante lucrătoare. Scopul consultărilor a urmărit cunoașterea problemelor și necesităților specifice ale femeilor lucrătoare migrante. S-a mizat pe cunoașterea autentică, nu doar din auzite, inclusiv cu exemplificări din experiența personală⁷. Aceste acțiuni au fost întreprinse în conformitate cu obiectivele proiectelor implementate de către UN Women în Moldova cu suportul financiar al Uniunii Europene – „Promovarea și protejarea drepturilor femeilor lucrătoare migrante” și „Sporirea abilității economice a femeilor din localitățile de pe ambele maluri ale râului Nistru în Republica Moldova”

Analiza bunelor practici arată cât de important este rolul comunităților și asociațiilor de emigranți din străinătate, prin intermediul cărora cetățenii Republicii Moldova, aflându-se departe de baștină, sunt informați despre drepturile lor economice și sociale. Astfel, Asociația Femeilor Moldovence din Québec în cooperare cu Comunitatea Moldovenilor din Quebec au organizat în 2009 un seminar dedicat locului femeilor emigrante în societatea din Quebec.

Evenimentul a întrunit reprezentante ale comunității moldovenești și experte locale din Montréal. Discuțiile au gravitat în jurul problemelor întâmpinate de către femeile imigrante în primii ani de reședință, precum și au dezvăluit căi de soluționare a unor dificultăți cum ar fi aranjarea în câmpul muncii, obținerea unor studii, stabilirea metodelor de protecție legală etc.

În calitate de experți, la seminar au fost prezente: **Véronique De Sève** – prim-vicepreședinte al Consiliului Central de Montréal Métropolitain, care le-a povestit participantelor la seminar despre istoricul dezvoltării drepturilor femeii în Québec, despre sistemul instituțional de protecție a femeii, precum și despre rolul sindicatelor în protecția femeilor la locul de muncă⁸.

May Chiu este una dintre liderii Federației Femeilor din Québec. În discursul său May Chiu a relatat despre contribuția Federației la promovarea femeii în viața socială și economică a provinciei Québec, una din priorități fiind integrarea și promovarea femeilor imigrante prin protejarea dreptului lor la echitatea și egalitatea salarială.

Un discurs inspirat și argumentat l-a avut și **Annie Kouamz** de la Centrul de Lucrători în Case Private, care a informat asistența despre un proiect în desfășurare de câțiva ani, prin care femeile din diferite țări au posibilitatea să vină în Canada pentru a-și găsi un loc de muncă la solicitarea unor proprietari cu venituri peste medie. Proiectul asigură condițiile, drepturile și protecția femeilor în cadrul programului angajaților în case private⁹.

Deși lipsa oportunităților economice constituie motivul principal de migrație, cetățenii Republicii Moldova se pot bucura de un set de programe de incurajare a investițiilor prin remitențe în economiile locale. Astfel, putem constata câteva exemple bune în acest sens:

Bejenar Svetlana. Vârsta: 30 ani Afacere: deținătoare de patentă în reparația locuințelor Localitatea: or. Cahul
Experiența de migrant – 11 ani în Federația Rusă.

Majoritatea cetățenilor Republicii Moldova muncesc peste hotare în domeniul construcțiilor, această experiență împărtășind-o și Svetlana Bejenar din or.Cahul. În urma multor acte de înjosire și decepționări în Federația Rusă, ea a hotărât să-și făurească viitorul acasă, alături de copil. Având experiența în domeniul construcțiilor, tânăra a decis să valorifice aceste cunoștințe și abilități acasă, în Moldova. Suportul financiar l-a obținut după ce a devenit beneficiara Programului de susținere a tinerilor, finanțat de UE și implementat de către OIM și ODIMM.

⁷ Disponibil la: <http://sociopolis.md/facilitarea-si-organizarea-consultarilor-locale-cu-femeile-migrante-la-munca>

⁸ Disponibil la: <http://www.moldovaquebec.ca/evenimente/214-seminar-locul-femeilor-emigrante-in-societatea-din-quebec>

⁹ Idem

După terminarea cursurilor în domeniul antreprenoriatului, Svetlana a obținut un grant financiar, care i-a permis să-și achiziționeze strictul necesar pentru a activa pe piața raionului Cahul. Domeniul construcțiilor este unul în dezvoltare și mereu există cererea pe piață. Svetlana și-a format o echipă din cinci muncitori, cu care oferă servicii la un preț mai mic decât prestatorii de servicii cu un potențial mai mare, iar segmentul clienților la moment este populația raionului și orașului Cahul, care nu dispune de finanțe pentru a contracta întreprinderile mari. Pe viitor, Svetlana își planifică să lărgască gama de servicii și să fie competitivă cu prestatorii solizi în domeniul dat.¹⁰

Todorova Tatiana. Vârsta: 27 ani Afacere: SRL „Kismetli Yol”, înregistrată în iulie 2009 în domeniul floristicii. Localitatea: or. Comrat

Deși a absolvit facultatea de finanțe, Tatiana a urmat cursuri specializate în floristică și și-a deschis afacerea proprie denumită „Kismetli Yol”, ceea ce ar însemna „Drum Bun.” În desfășurarea afacerii, s-a confruntat cu mai multe greutăți, cum ar fi prea mulți bani cheltuiți pentru transportarea florilor din Chișinău în Comrat și lipsa unui frigider, ce ar fi prelungit viața florilor, care altfel se ofileau rapid. O turnură pozitivă în dezvoltarea afacerii Tatiane a avut-o grantul în valoare de 30 000 MDL, oferit din proiectul finanțat de UE. Din acești bani, tânăra și-a procurat echipament pentru camera frigorifică unde păstrează florile. După instalarea echipamentului, pierderile s-au redus și cheltuielile pentru transport s-au micșorat simțitor (acum florile sunt transportate din capitală în Comrat o dată la două săptămâni, și nu o dată în săptămână cum era inițial). De asemenea, din contul oferiții buchetelor de flori calitative și proaspete a sporit numărul clienților. Actualmente, pentru desfășurarea activității date sunt implicate două persoane. Pe lângă oferirea florilor aranjate frumos în buchet, Tatiana crează aranjamente originale în formă de animăluțe: iepurași, câțeluși, ursuleți etc. În fiecare sezon, Tatiana încearcă să vină cu idei și propuneri noi pentru satisfacerea mai multor clienți.¹¹

Fenomenul migrației în Moldova

Migrația în Moldova a demarat după colapsul Uniunii Sovietice și și-a luat avântul pe parcursul crizei financiare din Rusia în anii 1998–1999, odată cu suprimarea locurilor de muncă, disponibilizările în masă și reducerea salariilor. Migrația în masă a continuat cu o intensitate sporită pe parcursul următorilor ani. Deja în 2005, Studiul Demografic și de Sănătate din Moldova, realizat de Ministerul Sănătății, a arătat că 17 procente din gospodăriile moldovenilor aveau cel puțin un membru al familiei, care locuia și muncea peste hotare.

Principala problemă ține de faptul că nu sunt cifre veridice cu privire la migrația moldovenilor: cu niște estimări la un stoc de 311.000 de persoane calculat de BNS în 2010 până la 770.300 calculat de Banca Mondială. Majoritatea migranților vin din mediul rural – 70,7 procente în comparație cu 29,3 procente din mediul urban.*

Numărul femeilor migrante este același ca și al bărbaților migranți, însă ele se confruntă cu provocări disproporțonate de mari. Astfel, Raportul Dezvoltării Umane 2009 solicită extinderea drepturilor femeilor migrante și eliminarea practicilor de muncă incorecte.**

Femeile migrante se confruntă cu diverse probleme aici și peste hotare. Ele se integrează mai dificil, astfel încât șase din zece femei, după revenirea în țară, nu se încadrează în câmpul muncii. Situația se explică prin limita de vârstă. De remarcat faptul că în total 60-80% dintre femeile migrante trimit remitențe în Republica Moldova pentru a susține membrii propriilor familii. De asemenea, cele care au revenit dispun de experiență și abilități obținute peste hotare, resurse financiare și potențial pentru a investi în economia națională.

Există tendințe vizibile de revenire a femeilor migrante (39%), în mod special a celor din categoria de vârstă de 45 de ani și mai mult. Totuși, conform studiilor, doar 30% dintre femei sunt gata să investească în afaceri. *** Astfel, devine prioritară semnarea acordurilor între Republica Moldova și țările de destinație cu privire la recunoașterea oficială a calificărilor obținute în Moldova, iar recunoașterea studiilor și calificărilor obținute peste hotarele țării pot oferi șanse egale femeilor migrante.

*Mai multă informație este disponibilă în Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova, OIM, Chișinău, 2013,

**Disponibil la: http://www.undp.md/presscentre/2009/HDR_2009/PR5_HDR09_Women_Ro.pdf

*** ONU în Moldova, Revista, Aprilie-Iunie 2014, Nr.2 (59), Disponibil la: <http://www.un.md/publicdocget/171/>.

¹⁰ Stimularea activității antreprenoriale a tinerilor din zonele rurale, Istorie de Succes, Chisinau 2013, OIM, Disponibil la: http://www.iom.md/attachments/110_brosuraro.pdf

¹¹ Idem, Disponibil la: http://www.iom.md/attachments/110_brosuraro.pdf

Republica Dominicană

Berky: „Noi, femeile, suntem mai inteligente, dacă înțelegeți ce vreau să spun”

Berky locuiește împreună cu 10 membrii ai familiei în casa ei din comunitatea Las Placetas, din apropierea orașului Santiago, Republica Dominicană. Ca și în cazul altor dominicani, familia ei este destul de mare. Berky și-a crescut cei 7 copii, o nepoată (copilul fiicei sale care locuiește în Statele Unite) și fiica unui prieten. Înainte exista un serviciu public, numit „camera de rezolvare a temelor pe acasă”, unde copiii puteau rămâne după școală, dar acesta a fost anulat după ultimele reduceri bugetare pe care le-a aplicat guvernul pentru a se conforma cerințelor de ajustare structurală. Acum Berky nu mai dispune de niciun sprijin programatic, care ar ajuta-o să-și îngrijească nepoții. „Ce-o să facem?” se întreabă Berky.

În afară de munca la domiciliu, adică spălatul și călcatul, colectarea cafelei și gătitul contra plată, timp de câțiva ani Berky a mai avut și două afaceri mici: cumpăra îmbrăcăminte în oraș pentru a o revinde în comunitate și făcea popcorn, pe care îl vindea copiilor la școală. Acum, mulți oameni din Las Placetas au rude în străinătate care trimit haine, astfel încât Berky a decis să închidă afacerea pentru a dedica mai mult timp îngrijirii copiilor.

Acum zece ani, fiica ei Margarita a plecat în Statele Unite. Lucrează la o fabrică și recent și-a mai deschis și un salon de frumusețe. Margarita are două fiice, una în SUA și alta care locuiește cu mama ei în Las Placetas.

„Am avut grijă de primul copil al Margaritei. A trimis-o înapoi cu un văr de-al ei. Am avut grijă de ea și apoi, când fata a făcut doi anișori, Margarita a venit și a luat-o din nou pentru că a reușit să-și mai aranjeze viața. Nu a vrut s-o lase în grija altcuiva pentru că a fost întotdeauna foarte afectuoasă cu copiii săi. Așa că s-a gândit: „Am s-o duc lui Mami, ea va avea grijă de fata mea și eu voi putea lucra”.

Berky a fost de acord cu aceasta: „100 de dolari pe săptămână, plățiți cuiva să aibă grijă de copil, sunt banii pe care mi-i trimitea pentru o lună. E mai bine așa!”

Cealaltă fiică a Margaritei, care are acum 14 ani, locuiește în Las Placetas cu Berky. Mama sa face tot posibilul ca ea să poată călători în SUA.

Margarita trimite mereu bani, de obicei, printr-o agenție, surorii sale – uneia dintre fiicele lui Berky care locuiește în Santiago. Berky nu știe exact cât de mulți bani trimite, dar crede că e vorba de aproximativ 75 de dolari pe lună și, probabil, dublu la Crăciun. Fiica din Santiago primește banii, merge la magazin după provizii și apoi le trimite lui Berky. Și celelalte fiice ale sale contribuie cu alimente, medicamente și cele necesare pentru școală.

„Când era și cealaltă fiică a ei aici, trimitea mai mulți bani pentru că acolo avea mai puține cheltuieli. Într-o perioadă, ambele fete erau aici. Știți de câte au nevoie copiii – medicamente, lapte, scutece. Acum, când fiica ei este aici, ea trimite bani pentru a-i cumpăra lucrurile necesare”.

Berky visează din nou să creeze o mică afacere, poate un mic magazin sau un teren pentru a lucra. „Nu avem pământ pentru că nu dispunem de bani să-l cumpărăm. Dacă am avea lot de pământ am putea planta legume: coriandru, ardei, vinete, yucca, am putea vinde câte ceva. E o afacere bună, dar dacă nu ai pământ, nu poți face nimic!”

Lui Berky i-ar place să existe un program pentru a oferi credite femeilor, pentru ca acestea să-și deschidă o mică afacere, iar dacă remitențele ar putea servi drept garanție pentru rambursarea împrumutului, chiar ar fi mai bine! „Uneori, noi, femeile, suntem mai curajoase să ne asumăm riscuri. Dar ne este dificil, cu copii și cu soț. Dacă soțul lucrează, trebuie să gătești mâncare la ora prânzului. Și pentru copii trebuie mâncare. Uneori, unii dintre ei merg la școală dimineața, iar alții în după-amiaza, astfel încât masa de prânz trebuie să fie pregătită pentru cei care vin și cei ce pleacă. E mult mai greu pentru femeile de la țară decât pentru bărbați. Bărbații se duc în treaba lor și gata. Vin la ora prânzului, mănca, apoi iarăși pleacă”.

Berky spune că femeile sunt cele ce organizează totul, inclusiv bugetul gospodăriei, atât în SUA cât și în Republica Dominicană. „Să spunem că aveți 100 de peso și aveți nevoie de două sau trei lucruri. Trebuie să știi cum să împarți banii pentru a cumpăra de toate și să mai și poți coace ceva cu 100 de peso. Pe când bărbații, ei, pur și simplu, se supără și nu știu ce să facă. Noi suntem mai inteligente, dacă înțelegeți ce vreau să spun!”

Această poveste de viață a fost publicată în martie 2010 și se referă la proiectul „Gen și remitențe: Construind dezvoltarea sensibilă la gen”, implementat de către „Institutul Internațional de Cercetare și Formare pentru Promovarea Femeilor” (UN-INSTRAW) și PNUD, cu finanțare din partea Japoniei.

* Sursă: Vargas, Tahira. 2010. „Remitențe și dezvoltare locală sensibilă la gen: Cazul Republica Dominicană”, Santo Domingo.

Se estimează că 1,5 milioane de dominicani trăiesc în străinătate. În 2008, aceștia au trimis acasă în jur de 3 miliarde de dolari în remitențe. Orașul Las Placetas primește a doua după volum, cantitate de remitențe pe cap de locuitor în țară. Migranții pleacă, preponderent, în Statele Unite. În regiune există multe obstacole structurale în calea dezvoltării, cum ar fi lipsa serviciilor publice, ceea ce face din migrația internațională una dintre cele câteva opțiuni de mobilitate socială.*

Albania

Dorina: „Este posibil ca femeile să progreseze și să facă mai multe în propria viață, dar e nevoie de timp.”

Dorina are 38 de ani. E mamă a trei fiice și un fiu, cu vârsta cuprinsă între 7 și 19 ani. Locuiesc cu toții în casa familiei din Pojan, în sud-estul Albaniei, cea mai mare localitate dintr-o comună de aproximativ 4000 de locuitori dintre care, conform estimărilor, o treime din familii au cel puțin un membru, de obicei un bărbat, plecat în Grecia. Satul este situat în apropiere de drumul principal spre Thessaloniki, unde soțul Dorinei, Urim, a mers pentru prima dată în 1992, atunci când a fost deschisă frontiera după căderea regimului comunist. Urim a revenit de mai multe ori, în special la zilele de naștere a copiilor. Dorina explică migrația soțului ei: „Nu am primit niciun ajutor. Nu ni s-a dat mai mult teren pentru copiii noștri ... doar un petec de pământ pentru două persoane și o singură vacă. Urim nu a avut altă opțiune decât să plece”.

Urim a început să trimită remitențe, instruind-o pe Dorina să le investească în bovine și să lucreze cei 8000 m2 obținuți de la guvern. Dar Dorina a fost nevoită să abandoneze aceasta activitate din motive de sănătate. Mai mult ca atât, veniturile din agricultură nu erau suficiente, așa că în 2001 a decis să dea în arendă terenul. Dorina identifică mai multe obstacole grave pentru dezvoltarea agriculturii: lipsa pieței, lipsa unor oferte de creditare atractive sau de ajutor din partea statului, precum și poziția de macho a bărbatului. „Sunt femeie și trebuie să am grijă de copiii mei. Nu am timp să lucrez și terenul”.

Acum, singurul venit pentru susținerea gospodăriei vine din emigrare. În Grecia, Urim lucrează oriunde își găsește un loc de muncă: construcții, agricultură sau muncă manuală. Are permis de ședere pentru doi ani, dar nu-l poate aplica pentru reîntregirea familiei, deoarece nu câștigă venitul minim necesar. Urim trimite bani, dar suma variază, în funcție de ceea ce a fost capabil să câștige. Nu are un loc de muncă stabil, vara fiind sezonul de vârf, când poate trimite sume de bani mai mari (500-1000 de Euro). Aduce el însuși banii acasă sau îi trimite prin intermediul unui prieten sau a fratelui cu care trăiește în Grecia, pentru că transferurile bancare costa prea mult.

Urim îi oferă Dorinei libertatea totală de a administra banii. Ea cheltuiește banii, în principal, pe produse alimentare, educație și îngrijire medicală. Dorina consideră că sarcina de a gestiona banii din gospodărie este un lucru suplimentar și preferă să delege această responsabilitate lui Urim, atunci când vara acesta vine acasă pentru câteva zile sau pentru o lună pe timp de iarnă. Dorina se simte obligată să fie strictă cu copiii săi în ceea ce privește economisirea bugetului familiei, deoarece aceasta este complet dependentă de ceea ce trimite soțul. „În zilele noastre, statutul și banii contează. Tot ceea ce faci necesită bani”.

Dorina economisește bani, pentru că nu vrea să ceară ajutorul cuiva, în caz că soțul ei rămâne fără lucru. Speră să folosească economiile pentru a le da o mai bună educație copiilor. Cu toate acestea, ceea ce vrea cel mai mult e să nu mai fie dependentă, ceea ce ar însemna să părăsească țara pentru a câștiga banii ei proprii și să-și ajute familia. Din păcate, până în prezent nu a reușit să se califice pentru a migra în mod legal.

Această poveste de viață a fost publicată în martie 2010 și se referă la proiectul „Gen și remitențe: Construind dezvoltarea sensibilă la gen”, implementat de către „Institutul Internațional de Cercetare și Formare pentru Promovarea Femeilor” (UN-INSTRAW) și PNUD, cu finanțare din partea Japoniei.

* Sursă: Vullnetari, Julie și Russell King. 2010. „Migrație, remitențe și dezvoltare locală centrată pe gen: cazul Albaniei”. Santo Domingo.

Albania este cel mai dramatic exemplu de migrație post-comunistă. Se estimează că o pătrime din totalul populației trăiește în străinătate, în principal în Grecia. Conform cifrelor Băncii Mondiale, în 2006 remitențele trimise în Albania au totalizat 1,36 miliarde \$ US sau 14,9% din PIB-ul țării. Femeile constituiau 41% din totalul populației albaneze ce a migrat în Grecia în 2001. Multe din acestea au ajuns la reîntregirea familiei, și-au găsit de lucru în servicii menajere și de îngrijire ca răspuns la cererea crescândă în acest sector.*

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE
ANALIZA DE GEN A UNEI
SITUAȚII DIN VIAȚĂ

ACTIVITATEA 1.5

1. Ce roluri de gen sunt prezente în studiul de caz?

2. Ce inegalități de gen și/sau relații de putere sunt evidente la fiecare nivel?

Micro (personal, familie și comunitate):

Mezo (național):

Macro (internațional):

3. Există dovezi ale unor modificări în egalitatea de gen ce pot fi atribuite migrației?

4. Ce provocări sau obstacole în calea dezvoltării sunt prezente în studiul de caz, în special în ceea ce privește egalitatea de gen? Cum ar arăta o intervenție, concepută pentru a depăși astfel de obstacole?

1.6 ABILITARE ECHILIBRATĂ

OBIECTIVE: Evaluați în ce măsură migrația contribuie la abilitarea femeii și identificați factorii ce ar putea-o dezabilita. Identificați punctele de intervenție posibile atât în țara de origine, cât și în cea de destinație.

MATERIALE: Hârtie flipchart și markere sau diapozitiv cu reprezentarea unei balanțe cu cuvântul „Abilitare” pe de o parte și „Dezabilitare” de cealaltă parte. Separați diapozitivul cu tabelul „Puncte de intervenție”.

TIMP ESTIMAT: 30-40 minute (20-30 pentru activitate și 10 pentru a discuta despre lecțiile-cheie învățate)

FACILITARE

1. În secțiunea 1.4 a acestui ghid se menționează câteva moduri în care migrația contribuie la abilitarea/dezabilitarea femeilor. Înainte de această activitate, asigurați-vă că ați explicat diferite tipuri de abilitare ce apar în definiția conceptului, din secțiunea 1.3.1.
2. Această activitate se realizează cel mai bine într-o sesiune comună și ar trebui să fie condusă de facilitatorul atelierului de lucru.
3. Desenați o balanță pe o hârtie flipchart și scrieți cuvântul ABILITARE pe de o parte și cuvântul DEZABILITARE pe cealaltă parte.
4. Timp de aproximativ 10 minute, identificați și discutați diverși factori din experiența participanților, pe care aceștia consideră că ar trebui să-i plaseze de-o parte sau de alta a balanței (abilitare-dezabilitare). În primul rând, întrebați: În ce fel migrația abilitază femeile? Apoi, întrebați: Ce factori limitează abilitarea acestora sau dezabilitează femeile migrante? Scrieți fiecare factor cu ajutorul unui cuvânt sau două și puneți-l în balanță. „Factorii” ar trebui să indice cauzele și nu efecte ale abilitării. Dacă activitatea se desfășoară lent, începeți cu un exemplu, cum ar fi „izolarea la locul de muncă” sau „creșterea puterii de cumpărare”.
5. Folosiți ultimele 20 de minute pentru a discuta despre punctele de intervenție posibile pentru abilitarea femeilor, atât în țara de origine, cât și în cea de destinație. Acestea pot fi intervenții la nivel de comunitate, național sau internațional, dar și concepute pentru a modifica factorii ce dezabilitează femeile. Pentru a ghida activitatea de brainstorming, ați putea nota ideile participanților pe o hârtie flipchart, după cum urmează:

ABILITARE

DEZABILITARE

Puncte de intervenție			
	În țara de origine	În țara de destinație	Parte responsabilă
La nivel de comunitate			
La nivel național			
La nivel internațional			

LECȚII-CHEIE

Migrația tinde să aibă efecte mixte și, uneori, contradictorii în ceea ce privește abilitarea femeilor migrante.

Uneori acești factori pot fi atât de abilitare, cât și de dezabilitare, în funcție de circumstanțe.

Considerente importante: Care sunt costurile abilitării? Cum putem atenua factorii ce dezabilitează femeile migrante?

REFERINȚE

Canales, Alejandro. 2006. "Remesas y desarrollo en México: una visión crítica desde la macroeconomía" (trad. adapt. în rom. Remitențele și dezvoltarea în Mexic: o viziune critică de macroeconomie), Papeles de Población, núm. 050, octubre-diciembre, pp. 172-196.

Froebel, F., J. Heinrichs and O. Kreye. 1980. „The New International Division of Labour”. (trad. adapt. în rom. Noua diviziune internațională a muncii) Cambridge: Cambridge University Press.

Paiewonsky, Denise. 2007. "Feminization of Migration". (trad. adapt. în rom. Feminizarea migrației) UN-INSTRAW (acum parte a UN Women), Gender, Remittances, and Development Series, Working paper #1.

Pérez Orozco, Amaia, Denise Paiewonsky and Mar García Domínguez. 2008. Crossing Borders II: „Migration and Development from a Gender Perspective”. (trad. adapt. în rom. Migrație și dezvoltare din perspectiva de gen) UN-INSTRAW (acum parte a UN Women): Santo Domingo, Dominican Republic.

UNDP. 2006. Guías de Aprendizaje sobre Desarrollo Humano. Santo Domingo, (trad. adapt. în rom. Manuale asupra dezvoltării umane) República Dominicana.

Disponibil la: <http://www.pnud.org.do/gu%C3%ADasdeaprendizajesobredesarrollohumano>

Sassen, Saskia. 1988. The Mobility of Labor and Capital: „A Study in International Investment and Labor Flow”. (trad. adapt. în rom. Mobilitatea forței de muncă și de capital: un studiu a investițiilor internaționale și fluxului de muncă.) Cambridge: Cambridge University Press.

Sen, Amartya. 1999. "Desarrollo y Libertad".(trad. adapt. în rom. Dezvoltare ca libertate) Planeta. España.

UNDP. 1997. Human Development Report 1997: „Human Development to Eradicate Poverty”, (trad. adapt. în rom. Raportul Dezvoltării Umane 1997: Dezvoltare Umană de eradicare a sărăciei) New York: Oxford University Press. Disponibil la: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1997/>

RESURSE PENTRU CONSULTARE SUPLIMENTARĂ

Benhabib, Seyla and Judith Resnik. 2009. „Migrations and mobilities: Citizenship, borders, and gender”. (trad. adapt. în rom. Migrații și mobilități: Cetățenie, frontiere, și gen) New York and London: New York University Press.

Cerrutti, Marcela. 2009. "Gender and Intra-Regional Migration in South America". (trad. adapt. în rom. Gen și migrație intra-regională în America de Sud). Dezvoltare Umană lucrare de cercetare 2009/12, PNUD.

Disponibil la: hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2009/papers/HDRP_2009_12_rev.pdf

Grieco, E.M. and M. Boyd. 1998. "Women and Migration: Incorporating Gender Into International Migration Theory". Center for the Study of Population, (trad. adapt. în rom. Femeile și Migrația: Integrarea dimensiunii de gen în Teoria Internațională pentru Migrație „Centrul pentru Studiul Populației). Florida State University, Working Paper 98-139. <http://www.fsu.edu/~popctr/papers/floridastate/1998.html>

Institutul Inter-American pentru Drepturile Omului. 2009. „Femeile indigene din America Latină în procesul de migrare”. San José, Costa Rica: IHR. Disponibil la: http://www.iidh.ed.cr/BibliotecaWeb/PaginaExterna.aspx?url=/BibliotecaWeb/Varios/Documentos/BD_1013860968/Mujeres%20indigenas%20en%20procesos%20migratorios.pdf

Jolly, Susie and Hazel Reeves. 2005. "Gender and Migration. Overview report". (trad. adapt. în rom. Gen și migrație. Prezentare raport) Bridge Cutting Edge Pack Series. Institutul pentru Studii de Dezvoltare. Disponibil la: <http://www.bridge.ids.ac.uk/go/bridge-publications/cutting-edge-packs/gender-and-migration/g-nero-y-migraci-n&langid=429>

Lozano, Inmaculada. 2010. „Guía Las mujeres inmigrantes en el país de las maravillas”, Madrid: ACSUR Las Segovias. (trad. adapt. în rom. Ghidul femeilor imigrante în Țara Minunilor), Madrid: ACSUR Las SEGOVIAS.

Disponibil la: http://www.acsur.org/IMG/pdf/Guia_Migraciones.pdf

Sursă Informații Migrație: „Femeile și Migrația: Includerea genului în teoria internațională privind migrația”:
<http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=106>

Palmary, Ingrid, Erica Burman, Khatidja Chantler, și Peace Kiguwa,. (trad. adapt. în rom. Gen și migrație: Intervenție Feministă.) Editura Zed Books.2010

Pérez Orozco, Amaia. 2007. “Migrație și Dezvoltare”. UN-INSTRAW (acum parte a UN Women), Seriile Gen, remitențe și dezvoltare, Document de lucru #3.

Piper, Nicola. 2007. „New Perspectives on Gender and Migration: Livelihood, Rights and Entitlements”, (trad. adapt. în rom. “Noi perspective privind egalitatea și migrația: mijloace de subzistență, drepturi și ajutoare”) Londra: Editura Routledge.

Organizația Națiunilor Unite. 2000. Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului.
Vizitați: <http://www.un.org/millenniumgoals/>

RESURSE DISPONIBILE ÎN LIMBA ROMÂNĂ:

Manual pentru facilitatorii auditului de gen: Metodologia OIM privind auditul de gen participativ
Geneva, Biroul Internațional al Muncii, 2007, <http://egalitadedegen.md/ro/contribuie/manual-pentru-facilitatorii-auditului-de-gen-metodologia-oim-privind-auditul-de-gen-participativ/>

Manual de Formare în Managementul Diversității, de Marion Keil, Badrudin Amershi, Stephen Holmes, Hans Jablonski, Erika Lüthi, Kazuma Matoba, Angelika Plett and Kailash von Unruh, Comisa Europeană, Programului European de Acțiune Comunitară pentru combaterea discriminării. 2007,
<http://www.idm-diversity.org/files/EU0708-TrainingManual-ro.pdf>

Gender & Diversity în Învățământul Profesional și Tehnic (VET), Comisia Europeană și Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale din România, 2009,
<http://www.adam-europe.eu/prj/5946/prd/2/2/gd-roguidelinesrum.pdf>

Manual pentru abordarea integratoare a egalității de gen în politicile de ocupare a forței de muncă, incluziune socială și protecție socială, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, 2008,
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2045&langId=ro>

Gender Mainstreaming. Metode și instrumente. Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen, Florentina BOCIOC Doina DIMITRIU Roxana TEȘIU Cristina VĂILEANU, Centrului Parteneriat pentru Egalitate, 2004,
<http://www.cpe.ro/resurse/publicatii?start=40>

<http://sociopolis.md/facilitarea-si-organizarea-consultarilor-locale-cu-femeile-migrante-la-munca>
<http://www.moldovaquebec.ca/evenimente/214-seminar-locul-femeilor-emigrante-in-societatea-din-quebec>

Stimularea activității antreprenoriale a tinerilor din zonele rurale, Istorie de Succes, Chisinau 2013, OIM,
Disponibil la: http://www.iom.md/attachments/110_brosuraro.pdf

Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova, OIM, Chișinău, 2013,
Disponibil la www.iom.md/attachments/110_raportpmero.pdf

Scurtă prezentare a Raportului Global al Dezvoltării Umane 2009,
Disponibil la: http://www.undp.md/presscentre/2009/HDR_2009/PR5_HDR09_Women_Ro.pdf

ONU în Moldova, Revista, Aprilie-Iunie 2014, Nr.2 (59),
Disponibil la: <http://www.un.md/publicdocget/171/>.

GHID
2

IMPACTUL REMITENȚELOR ASUPRA
ECONOMIILOR LOCALE ÎN ȚĂRILE DE ORIGINE
DIN PERSPECTIVA DE GEN

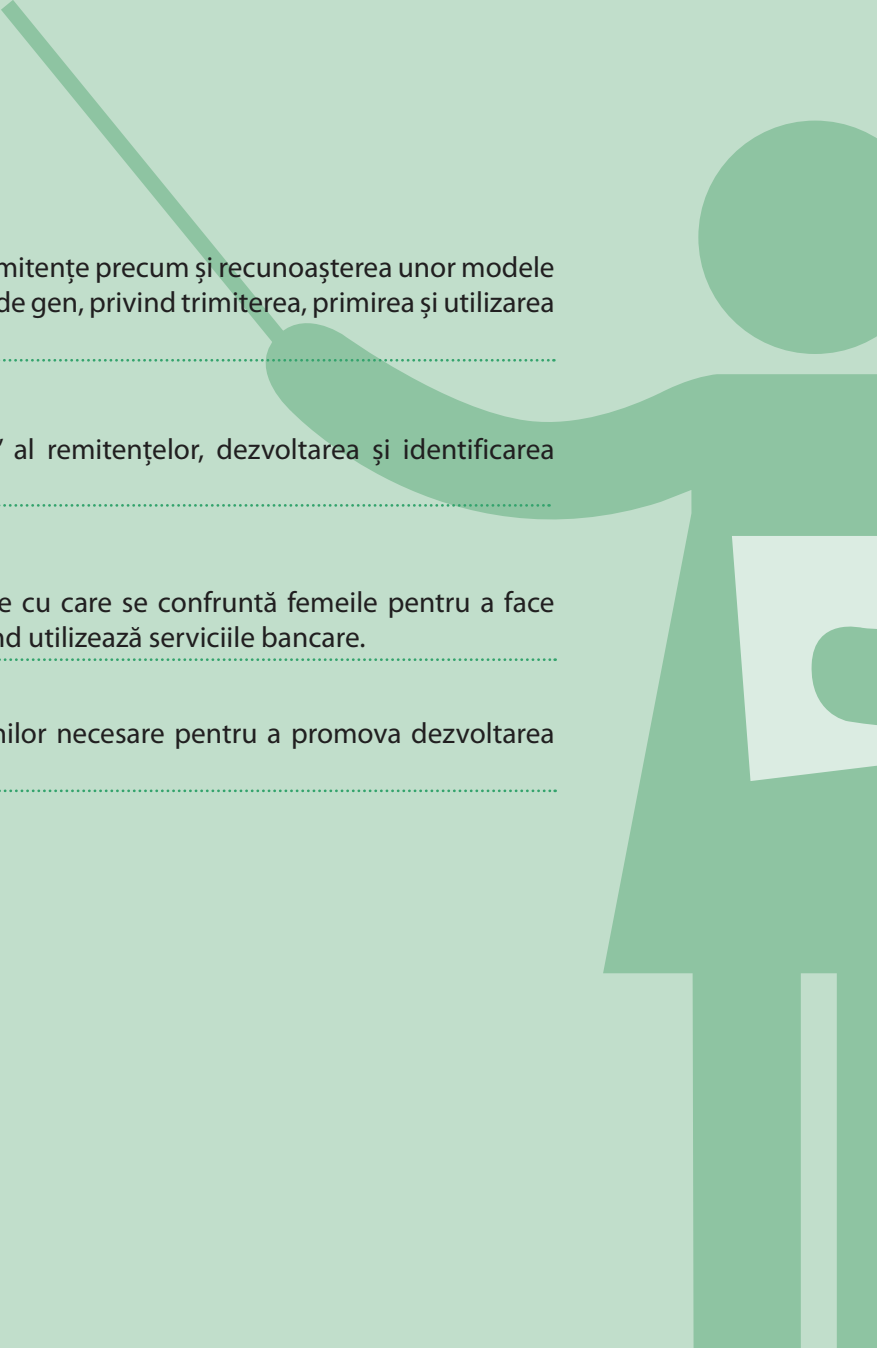
SCOPUL PREZENTULUI GHID

- 1** Examinarea fenomenului remitențelor din perspectiva de gen.
- 2** Introducerea unor noi elemente în dezbaterile privind remitențele pentru dezvoltare.
- 3** Cercetarea noilor situații și examinarea diferitor măsuri pentru a promova modelul de dezvoltare locală sensibil la dimensiunea de gen.

OBIECTIVE

- 1** Înțelegerea relației dintre gen și remitențe precum și recunoașterea unor modele comune, sensibile la dimensiunea de gen, privind trimiterea, primirea și utilizarea remitențelor.
 - 2** Învățarea logicii „cercului virtuos” al remitențelor, dezvoltarea și identificarea unor puncte slabe ale acestuia.
 - 3** Identificarea problemelor specifice cu care se confruntă femeile pentru a face investiții productive sau atunci când utilizează serviciile bancare.
 - 4** Identificarea elementelor și acțiunilor necesare pentru a promova dezvoltarea locală sensibilă la gen.
-

2.1 INTRODUCERE

Remitențele – banii trimiși de către migranți familiilor lor din țările de origine – reprezintă cel mai tangibil aspect al legăturii migrație-dezvoltare. În ultimul deceniu, remitențele au devenit una dintre cele mai mari surse de finanțare externă pentru țările în curs de dezvoltare. Aceste fluxuri financiare au atras atenția guvernelor, instituțiilor financiare și a organizațiilor de dezvoltare, multe dintre care au început să identifice și să implementeze inițiative, scopul cărora este maximizarea impactului remitențelor asupra reducerii sărăciei și dezvoltării locale.

Multe studii s-au centrat asupra efectelor remitențelor asupra reducerii sărăciei¹. Majoritatea familiilor folosesc remitențele pentru a face față cheltuielilor casnice de bază, cum ar fi hrana, chiria, îmbrăcămintea, sănătatea și educația, pentru a asigura supraviețuirea familiei.

Totuși, impactul remitențelor asupra dezvoltării în țările de origine lasă loc de discuții. Remitențele par să aibă efecte atât pozitive, cât și negative, așa cum se vede din Tabelul 3.

Tabelul 3.

Efectele pozitive și negative ale remitențelor

Efecte pozitive	Efecte negative
<ul style="list-style-type: none">□ Sporesc venitul la nivel național□ Contribuie la rezervele valutare și balanța de plăți□ Constituie potențiale resurse pentru finanțarea inițiativelor antreprenoriale□ Sporesc cererea locală pentru bunuri și servicii□ Constituie resurse pentru reconstrucție în urma calamităților naturale și a conflictelor civile, deoarece remitențele în țările de origine adesea cresc în perioadele de criză.	<ul style="list-style-type: none">□ O mai mare cerere pentru importul de bunuri de consum (datorită schimbărilor în preferințele dietetice și dorința de a achiziționa produse tehnologice)□ Ridică nivelul inflației□ Creează mai multe inegalități între familiile, care primesc și cele care nu primesc remitențe□ Ridică prețurile pentru pământ și case□ Pot duce la dependență□ Pot descuraja pe cei care le primesc (în special tinerii) să mai caute alte surse de venit la nivel local

Modelul tipic folosit pentru a analiza și a spori impactul remitențelor asupra dezvoltării locale a ajuns să fie numit „**remitențe pentru dezvoltare**”. Acest model, explicat și în Ghidul 1, secțiunea 1.1 a manualului, pornește de la o abordare economică a dezvoltării, care caută să încorporeze beneficiarii de remitențe pe piața oficială (considerată unicul mijloc de dezvoltare) prin economisirea și investiția remitențelor.²

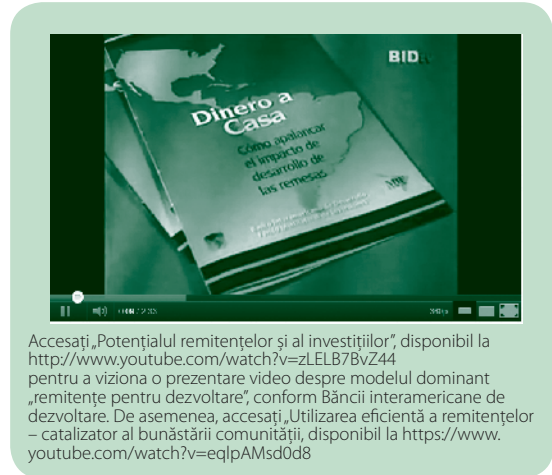
¹ A se vedea, de exemplu, Conferința Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea (UNCTAD). 2011. Impactul remitențelor asupra sărăciei în țările în curs de dezvoltare. Disponibil la http://www.unctad.org/en/docs/ditctncd20108_en.pdf

² Pentru a vedea cea mai recentă abordare a remitențelor a se consulta blogul lui Dilip Ratha „Oamenii în mișcare: blog despre migrație, remitențe și dezvoltare”. Banca Mondială, <https://blogs.worldbank.org/peoplemove/team/dilip-ratha>

Examinat prin prisma axelor analizei discutate în Ghidul 1, acest model conține neajunsuri care-i limitează eficacitatea. Printre altele, modelul dominant

- ❑ Urmează o **perspectivă individualistă**, care nu prea ia în considerare rolul familiilor și al rețelelor sociale în gestionarea remitențelor și a migrației.
- ❑ Nu ia în considerare **aspectul de gen**, sau, atunci când o face, îl confundă cu sexul, ca și cum ar exista o altă variabilă, cum ar fi vârsta sau nivelul de educație, și nu un factor care determină relațiile de putere de-a lungul procesului migrațional.
- ❑ Se centrează doar asupra **aspectelor economice** și nu asupra dimensiunilor multiple, ce includ și dezvoltarea umană.
- ❑ **Definește** migrații și familiile acestora drept „pioni ai dezvoltării globale”, în loc să le creeze oportunități reale pentru ca aceștia să poată lua decizii sau să beneficieze de procesele de dezvoltare.
- ❑ **Nu este durabil**, întrucât doar unele familii beneficiază de acesta, iar îmbunătățirea economică a acestor familii depinde de primirea continuă a banilor de peste hotare.
- ❑ Se concentrează în mare parte pe **nivelul local**, fără să ia în considerare **condițiile structurale** care limitează potențialul remitențelor de a contribui la o formă de dezvoltare de durată și echitabilă.

Accesați „Potențialul remitențelor și al investițiilor”, disponibil la <http://www.youtube.com/watch?v=zLELB7BvZ44> pentru a viziona o prezentare video despre modelul dominant „remitențe pentru dezvoltare”, conform Băncii interamericane de dezvoltare. De asemenea, accesați „Utilizarea eficientă a remitențelor – catalizator al bunăstării comunității”, disponibil la <https://www.youtube.com/watch?v=eqIpAMsd0d8>

Acest ghid analizează impactul remitențelor asupra economiilor locale, având drept scop să ajute la elaborarea intervențiilor de dezvoltare la acest nivel. Obiectivul constă în a oferi specialiștilor instrumente utile la incorporarea perspectivei de gen și de drepturi în elaborarea unor astfel de intervenții, precum și la contextualizarea și stabilirea unei conexiuni între dezvoltarea locală, națională și internațională.

Reflecții

1. Vă rugăm să redați două efecte pozitive și două negative ale remitențelor asupra dezvoltării locale.
2. Alegeți unul dintre cinci neajunsuri ale modelului „remitențelor pentru dezvoltare” și enumerați câteva consecințe sau impedimente care pot rezulta din acesta în ceea ce privește dezvoltarea locală.

2.2 CARE ESTE LEGĂTURA DINTRE GEN ȘI REMITENȚE?

Remitențele sunt mai mult decât simple sume de bani trimise de către o persoană alteia. Acestea reprezintă legătura de solidaritate, reciprocitate și obligativitate, care leagă migranții de cei dragi dincolo de hotarele naționale. Oamenii care trimit remitențe sunt influențați de o varietate de factori – gen, clasă socială, origine etnică, ei acționează în cadrul **famiilor și al rețelelor sociale** transnaționale. Pe de altă parte, familiile și rețelele sociale sunt implicate în alte procese politice, economice și sociale, influențate puternic de modelul curent de globalizare. (Pentru mai multe informații privind relația dintre globalizare și migrația femeilor, a se vedea Ghidul 1, secțiunea 1.4) Pe lângă remitențele monetare, mai există și **remitențele sociale**, care pot fi înțelese ca „idei, comportamente, identități și capital social, care derivă din comunitățile țărilor ce primesc spre cele care trimit” (Levitt 1999:927). Graficul nr. 9 rezumă acest concept al remitențelor.

Remitențele sunt mai mult decât simple sume de bani trimise de către o persoană alteia. Ele reprezintă legătura de solidaritate, reciprocitate și obligativitate, care îi leagă pe migranți de cei dragi dincolo de hotarele naționale

În această schemă complexă a factorilor și actorilor, care interacționează, țările în curs de dezvoltare trimit forță de muncă spre țările dezvoltate care, în schimb, au o mare cerere pentru munca migratoare din cauza dereglementării piețelor de muncă, implicării în masă a femeilor în forța de muncă, îmbătrânirii populației etc. Sistemul sex/gen este un vector universal care operează în toate aceste procese, atât în țările de origine, cât și în cele de destinație.

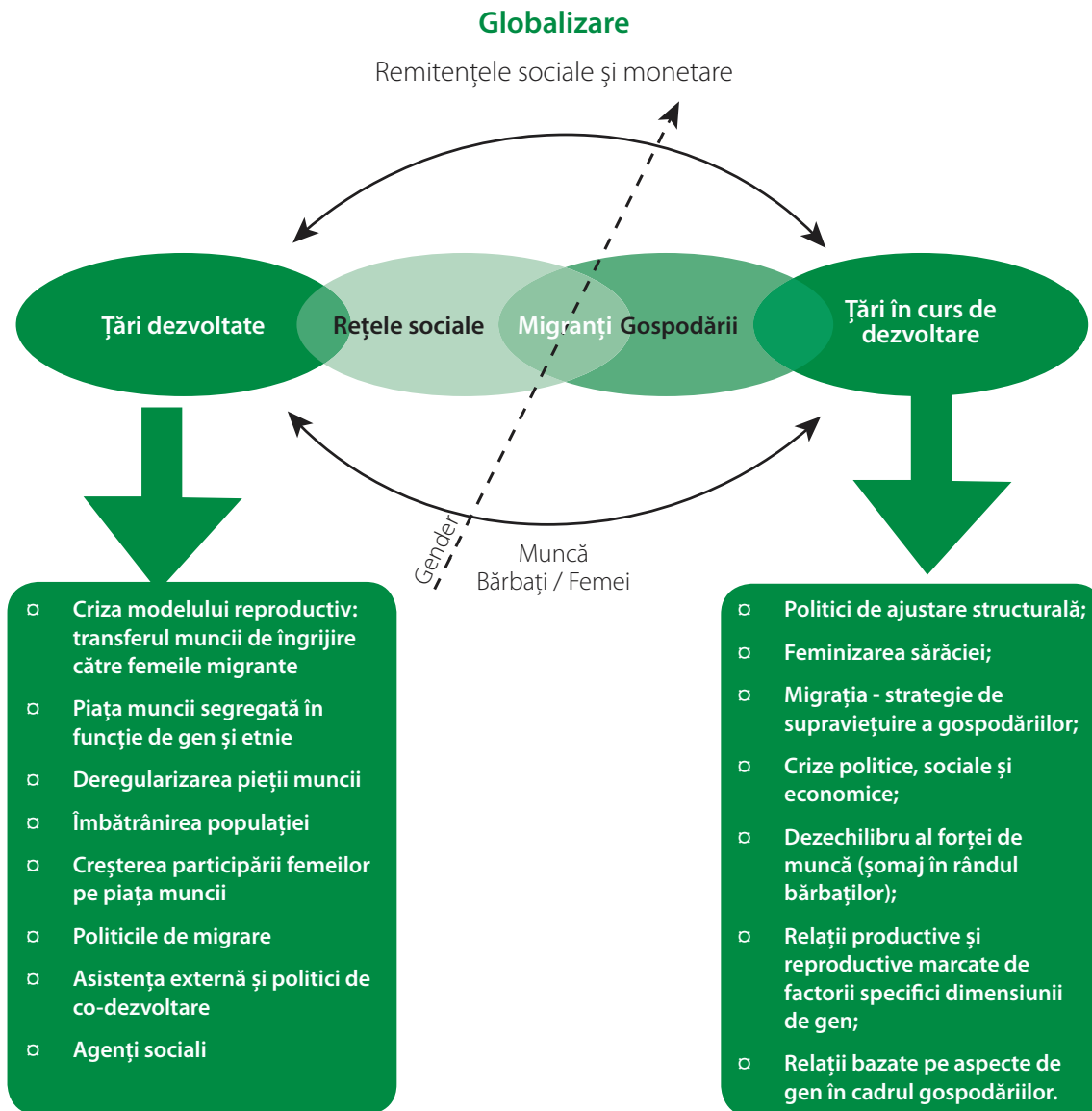
Gospodăria este unitatea de analiză preferată pentru a înțelege fenomenul migrației și al remitențelor. În cadrul acesteia, relațiile de putere în bază de gen afectează deciziile, ce țin de așa aspecte cum ar fi: care membru al gospodăriei va migra, cum vor fi utilizate remitențele și cine va beneficia de ele, întrucât relațiile de gen determină, într-o oarecare măsură, modelele de trimitere și folosire a remitențelor în gospodării. S-a observat, de asemenea, că gestionarea migrației și a remitențelor duce la schimbări în sistemul de putere și autoritate în cadrul familiei. Rolurile economice și sociale, pe care le obțin femeile din trimiterea sau primirea remitențelor, pot **transforma relațiile de gen** și pot promova schimbări politice, economice, culturale și sociale importante.

Cu alte cuvinte, remitențele sunt transferurile trimise de persoane, care aparțin gospodăriilor și rețelelor transnaționale. Toate aceste unități – persoană, gospodăria și rețeaua socială – sunt marcate de relațiile de putere, care derivă din factorul de gen și alți factori cum ar fi vârsta, clasa socială etc. În același timp, aceste unități sunt delimitate de procese de macro-nivel, cum ar fi globalizarea, care duc la schimbări economice și sociale atât în țările de origine, cât și în cele de destinație. În mare măsură, factorul de gen afectează posibilitățile și modelele de trimitere, primire și utilizare a remitențelor. În același timp, acțiunea de trimitere sau gestionare a remitențelor poate provoca schimbări în relațiile de gen.

Graficul 9.

Conceptul remitențelor

Source: UN-INSTRAW (now part of UN Women) 2005

Reflecții

1. De ce credeți că este necesar de încadrat remitențele nu doar în familie ci și într-un context social mai larg? Ce ne determină să abordăm această perspectivă?
2. Ce ar putea fi un exemplu de „remitență socială”?
3. Alegeți un factor de „macro”-nivel din graficul nr. 9, fie din țara de destinație, fie din cea de origine, și explicați cum acesta ar putea afecta oportunitățile de angajare a femeilor și bărbaților și/sau abilitatea lor de a trimite remitențe.

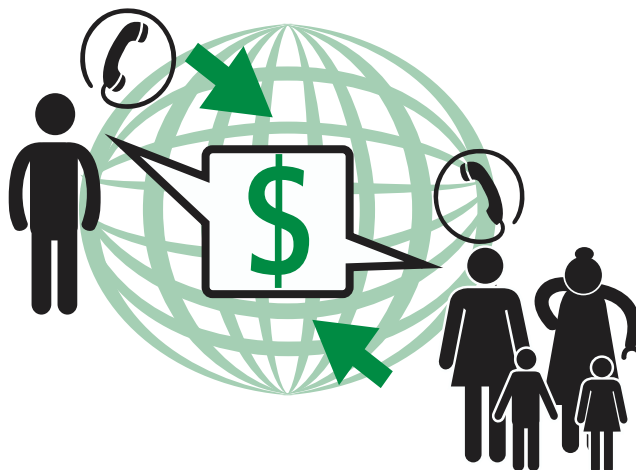
2.2.1 MODELE DE GEN ÎN FLUXURILE DE REMITENȚE

Am văzut că factorul de gen afectează, printre alte aspecte, decizia de a migra, rețelele sociale și modelele de angajare în țările de destinație. Când este vorba despre remitențe, apar câteva întrebări: Cum creșterea feminizării migrației afectează fluxul remitențelor? Cum rolurile atribuite prin prisma de gen, influențează modalitățile de trimitere și utilizare a remitențelor? Și, invers, cum trimiterea și gestionarea remitențelor influențează rolurile atribuite în bază de gen?

Nu este ușor de determinat dacă există diferențe majore între femei și bărbați, din cauza lipsei de date dezagregate în funcție de sex și alte aspecte analitice, cum ar fi diferențierea dintre gestionarea remitențelor și puterea de decizie, privind utilizarea lor, ambiguitatea la categoria „capul gospodăriei” sau examinarea altor factori determinanți care se intersectează, cum ar fi clasa socială, etnia sau structura gospodăriei. Totuși, au apărut unele modele generale, legate de relația dintre femei / bărbați și fluxurile de remitențe.

MODELE DIFERENȚIALE DE TRIMITERE A REMITENȚELOR

- ❑ Sexul persoanei care trimite remitențele influențează **volumul, frecvența și persistența** trimiterii remitențelor în timp.
- ❑ Femeile și bărbații care trimit remitențe tind să o facă în **cantități similare**, chiar dacă acestea, din cauza discriminării salariale din țările de destinație și a piețelor de muncă delimitate în bază de gen, de regulă, reprezintă o mare parte a veniturii câștigat de femei.
- ❑ Faptul trimiterii unui procentaj mai mare din venit presupune un efort și **sacrificiu** enorm din partea femeilor, afectând nivelul lor de bunăstare personală în țara de destinație, abilitatea de a progresa în carieră sau posibilitatea de a face economii pentru propriul viitor.
- ❑ În general, bărbații tind să păstreze mai mulți bani pentru cheltuielile personale, în timp ce femeile tind să sacrifice astfel de cheltuieli pentru a trimite mai mulți bani acasă, consolidând astfel **rolurile de gen**, care atribuie femeilor responsabilitatea de a fi garantul final al bunăstării familiale.
- ❑ Bărbații tind să trimită bani la un **număr concentrat de membri ai familiei**, în timp ce femeia este dispusă să susțină financiar un număr mai mare de membri ai familiei. Această responsabilitate poate conduce la prelungirea șederii peste hotare sau chiar la abandonarea obiectivelor inițiale ale propriului proiect de migrație.

MODELE DIFERENȚIALE DE PRIMIRE A REMIȚENȚELOR

- Femeile reprezintă majoritatea gestionarilor și beneficiarilor de remițențe, indiferent de faptul dacă cel care trimite este bărbat sau femeie. Bărbații care migrează tind să trimită remițențe soțiilor și/sau mamelor, în timp ce femeile migrante trimit bani femeilor din familie, care îngrijesc de copiii lor (mai rar, femeile pot trimite remițențe soților, în special atunci când aceștia rămân să aibă grijă de gospodărie și copii).
- Femeile tind să trimită remițențe oarecum **mai frecvent** decât bărbații și sunt mai predispuse să facă față **cheltuielilor neprevăzute**, care apar în gospodăria din țara de origine, acționând ca un fel de „poliță de asigurare” sau „amortizor” în perioadele de criză.
- Este important de făcut diferența dintre **primirea remițențelor și puterea de decizie**, privind utilizarea acestora, deoarece persoana care primește remițențele nu este întotdeauna și cea care să ia decizii privind utilizarea banilor sau a beneficiarilor de aceștia. De multe ori, cel care trimite banii decide cum vor fi utilizați aceștia; în alte cazuri, cel care trimite, în special dacă este bărbat, ar putea să mențină legătura cu unul din membrii familiei (de exemplu, mama) pentru a se asigura că soția cheltuiește banii conform instrucțiilor sale.

Tabelul 4.

Primirea remițențelor ≠ decizia privind utilizarea acestora

Exemplul studiului de caz Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) în Senegal

Cine decide cum vor fi utilizate remițențele?			
Sexul celui care primește	Decide cel care primește	Decide cel care trimite	Decide altă persoană
Bărbat	67%	16%	17%
Femeie	50%	30%	20%

Într-un studiu de caz din Senegal, doar 50% din femeile care primesc remițențe au puterea de a decide asupra modului în care vor fi utilizate acestea, pe când în cazul a 30% din femei, persoana care trimite bani continuă să decidă cum se vor utiliza aceștia. Atunci când cel care primește banii este bărbat, în 67% de cazuri, el este cel care decide asupra utilizării remițențelor, și doar 16% denotă, că cel care trimite deține controlul asupra acestei decizii. Acest exemplu ilustrează faptul că bărbații care primesc remițențe sunt în mare parte cei care dețin puterea de decizie asupra utilizării lor, în comparație cu femeile care primesc remițențe. Mai mult ca atât, atunci când bărbații migranți trimit remițențe soțiilor, se creează o relație de putere între soție și familia soțului, care adesea locuiește în aceeași gospodărie, unde fiecare parte luptă pentru controlul asupra remițențelor, ceea ce poate duce la conflict (Sarr, 2010).

MODELELE DIFERENȚIALE ALE TRIMITERII REMIȚENȚELOR

- Majoritatea celor care primesc și gestionează remițențele sunt femeile. În rolul lor de îngrijitori de familie, ele tind să investească remițențele în bunăstarea gospodăriei. Acest fapt este demonstrat și de ceea ce s-a observat și în alte domenii, cum ar fi securitatea alimentară sau micro-finanțarea. În urma acestei observații s-a ajuns la concluzia: cu cât femeile dețin mai mult control asupra resurselor financiare ale gospodăriei (fie în calitate de persoană care trimite remițențe și supraveghează sever modul, în care acestea sunt cheltuite, fie ca persoană care gestionează aceste remițențe), cu atât mai mare este tendința de a investi în bunăstarea membrilor familiei.
- În majoritatea gospodăriilor remițențele sunt folosite pentru a acoperi nevoile de bază, cum ar fi alimentarea, cheltuielile de casă și îmbrăcăminte, dar și pentru a spori accesul la bunuri de consum. Acest fapt lasă puțin spațiu pentru „investiții productive”, dacă este încă posibil, ceea ce pune la îndoială una dintre presupunerile modelului dominant. Remițențele s-au dovedit a funcționa ca salariu și nu în calitate de capital.

- Pe lângă cheltuielile casnice continue, cei care primesc remitențele le folosesc pentru cheltuieli legate de sănătatea și educația membrilor familiei. Astfel de investiții tind să compenseze deficiența asigurărilor de sănătate și calitatea proastă a educației în multe din țările de origine. Atunci când familiile trebuie să plătească pentru servicii educaționale și îngrijire medicală (adesea fiind vorba de servicii private), se reduce din suma de bani disponibilă pentru alte activități.
- Remitențele servesc și ca substitut pentru politicile de protecție socială, pe care multe state nu reușesc să le aplice. Adică, remitențele sunt folosite în loc de pensie pentru părinții migranților, de ajutor șomerilor și de pensie de invaliditate pentru frați; în loc de subsidii pentru văduve sau mame singure etc. Femeile tind să fie primele beneficiare ale unor astfel de remitențe, în măsura în care sunt văduve, sau trebuie să îndeplinească în cadrul familiei un volum de muncă, ce nu este distribuit în mod echitabil etc.
- În unele cazuri, cum ar fi în Republica Dominicană, s-a observat că mulți dintre bărbații, care gestionează remitențele, le consideră ca un bun privat, iată de ce cheltuiesc o parte din acestea pentru necesități personale, cum ar fi distracțiile sau alcoolul. Din cauza acestui comportament, femeile au început să trimită remitențe mamei sau surorii, asigurându-se că remitențele vor fi folosite exclusiv pentru bunăstarea întregii gospodării.

Cu cât mai mare este controlul femeilor asupra resurselor financiare ale gospodăriei, cu atât mai mare este tendința de a investi în bunăstarea membrilor săi.

Aceste tendințe demonstrează că femeile sunt actori-cheie în paradigma remitențe pentru dezvoltare. Prin urmare, pentru a avea succes, programele locale de dezvoltare, prin care se dorește a spori impactul remitențelor, trebuie să pornească de la o înțelegere clară a modalităților de utilizare, economisire și investire a remitențelor, bazate pe diferențele de abordare specifice fiecărui gen.

O propunere alternativă: Un prim pas necesar pentru a înțelege aceste caracteristici este de a aplica permanent dezagregarea pe sexe în recensăminte, în studii etc. datele pentru a crea o bază solidă atât de documentare, cât și statistică. Doar divizând informația colectată putem vedea diferite modele în trimiterea, primirea și cheltuirea remitențelor etc. Mai apoi, această informație poate fi folosită ca punct de plecare pentru a înțelege relațiile de putere, ce se află în spatele unor astfel de modele. În cele din urmă, obiectivul specialiștilor și politicienilor este de a fi capabili să ajusteze inițiativele și măsurile politice, în scopul de a transforma inegalitățile de gen.

Reflectați

1. Care dintre modelele generale menționate, privind trimiterea, primirea și utilizarea remitențelor reflectă cel mai bine contextul migrator pe care-l cunoașteți? Și care dintre modele nu-l reflectă?
2. Alegeți una dintre enumerările din această secțiune și explicați impactul pe care acest model îl are asupra dezvoltării umane.

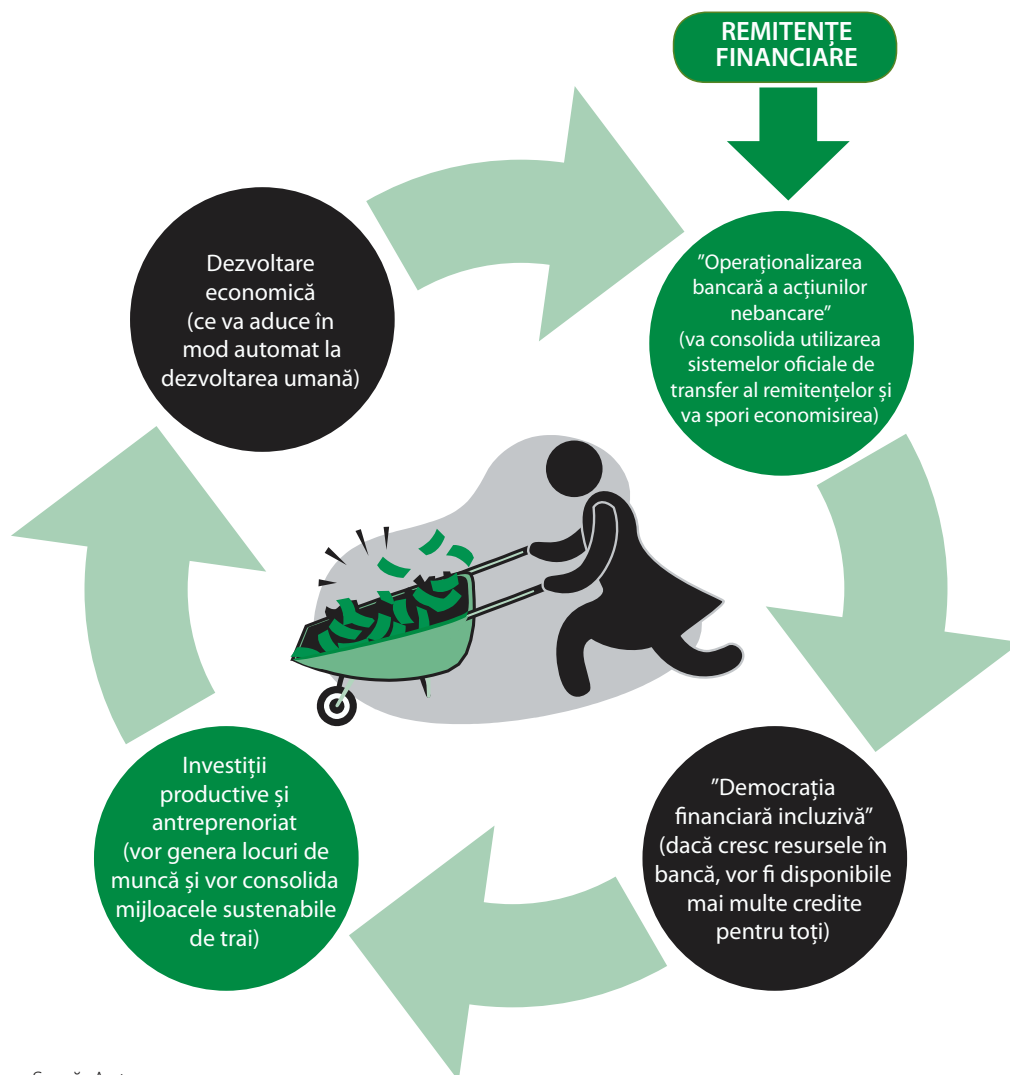

2.3 ANALIZA „CERCULUI VIRTUOS” AL REMITENȚELOR LA NIVEL LOCAL

Migrația și intervențiile de dezvoltare la nivel local tind să se bazeze mai degrabă pe un discurs euforic, privind impactul pozitiv al remitențelor asupra dezvoltării. Acest discurs susține că impactul asupra familiilor, care primesc remitențe și, respectiv, asupra întregii comunități este atât **direct**, cât și **indirect**. Modelul dominant al „remitențelor pentru dezvoltare” caută să **maximizeze impactul la nivelul comunității**, activând ceea ce numim „cerc virtuos” al remitențelor la nivel local.

Graficul 10.

Cercul virtuos al remitențelor pentru dezvoltarea economică locală

În teorie, cercul virtuos funcționează în felul următor: dacă remitențele sunt dirijate prin mecanisme de transferuri oficiale și dacă există o îmbunătățire pe piață și în serviciile financiare, familiile care primesc remitențe vor putea avea acces la servicii financiare, în special la credite (fluxul de remitențe servind drept garanție) și diferite produse de asigurare (asigurarea pe viață, asigurarea de sănătate, asigurarea de pensie etc.). Cu alte cuvinte, creșterea resurselor disponibile în comunitate și implementarea schimbărilor în sistemul bancar va face posibilă crearea unei „democrații financiare incluzive”, în cadrul căreia fiecare poate (și trebuie) să participe. Accesul la credit ar încuraja lumea să se implice în activități antreprenoriale și investiții productive, care constituie temelia acestui model de dezvoltare locală. Obiectivul este de a genera dezvoltarea economică prin crearea locurilor de muncă, ceea ce va spori accesul la venit și puterea de cumpărare a mai multor oameni, oferindu-le astfel posibilitatea de a achiziționa bunuri și servicii pe piață.

Pentru a promova mersul evenimentelor în această ordine, cele mai tipice măsuri au drept scop: reducerea costurilor de transfer; dirijarea remitențelor prin servicii oficiale; extinderea serviciilor bancare către cei săraci sau cei care se află în afara sistemului oficial; promovarea investițiilor în activități antreprenoriale în țara de origine și la nivel transnațional; promovarea achiziționării de alte produse financiare, cum ar fi asigurarea de sănătate sau credite imobiliare; și crearea capacității asociațiilor de migranți de a participa în proiecte de dezvoltare în țara de origine.

Multe intervenții sunt orientate spre femei, ele fiind populația țintă, din motive multiple ce țin de modelele diferențiale, menționate în secțiunea 3.2.1. (de exemplu, deoarece femeile trimit o sumă mai mare de bani timp de o perioadă mai îndelungată; și fiindcă majoritatea celor care primesc remitențe sunt femei). În programele de micro-finanțare, există o anumită viziune asupra femeilor, conform căreia ele sunt mai responsabile și, respectiv, mai buni debitori. Această viziune poate conduce ușor la instrumentalizarea, dar nu la abilitarea economică a femeilor.

UNELE NEAJUNSURI ALE CERCULUI VIRTUOS

1. Viziunea de dezvoltare ce stă la baza acestui model este neoliberală și economistă. Soluționarea problemei sărăciei, conform acestui model, constă în încadrarea celor săraci pe piețele oficiale, ignorând inegalitățile și condițiile structurale, care îi fac foarte vulnerabili.
2. O ipoteză a acestui cerc este că, odată cu dezvoltarea economică în țările de origine, țările de destinație vor putea stopa migrația și vor încuraja migranții să se întoarcă în țările lor. Aceste două obiective sunt clar aliniate la interesele țărilor de destinație privind crearea politicilor de control ale migrației.
3. Chiar dacă remitențele pot avea un impact direct în ceea ce privește diminuarea sărăciei pentru familii, acest impact trebuie evaluat la diferite niveluri: familia ca un tot întreg, fiecare membru al familiei în parte și comunitatea în general.
 - ❑ Familiile nu sunt unități omogene și armonioase. Ele constau din membri diferiți, fiecare dintre ei având interese clare. Relațiile de putere între aceștia determină ce beneficii din remitențe va primi fiecare .
 - ❑ În comunitate, impactul poate varia în dependență de clasa socială, gen și etnie. De asemenea, se pot accentua inegalitățile dintre familiile care primesc remitențe și care nu primesc.
 - ❑ În țara de destinație, se pare că este important de întrebat „ce (remitențe) nu sunt cheltuite pentru a fi trimise peste hotare și cine este afectat de această imposibilitate de cheltuire” (Pessar, 2005:5).

4. În multe locuri, remitențele abia de reușesc să reducă din vulnerabilitatea familiilor aflate în criză, cum ar fi asigurarea securității alimentare în Africa de Sud.
5. Remitențele funcționează mai degrabă ca un salariu decât ca un capital, lăsând un procent mic pentru economisire și investiție (a se vedea, de exemplu, Tabelul 5, privind economiile și investițiile în Filipine). Ideea este că prin „operaționalizarea bancară a acțiunilor nebancale”, cei care primesc remitențe vor putea să facă economii, convertind remitențele lor în capital. Totuși, acest proces este foarte limitat atât din cauza posibilităților mici, disponibile pentru economisire, cât și din cauza deficiențelor structurale din țările de origine, care fac inițiativele antreprenoriale individuale să devină mai degrabă o strategie de supraviețuire în sectorul neoficial, decât un mijloc viabil de a avansa.

În final, eforturile de a reduce costurile de transfer și „operaționalizarea bancară” a pieței remitențelor pot fi elemente pozitive, care să ajute familiile să profite din plin de remitențe. Deși, astfel de măsuri nu vor fi suficiente fără elaborarea unei strategii de dezvoltare umană și nu doar de dezvoltare financiară.

Tabelul 5.

Economiile și investiția remitențelor într-o comunitate din Filipine

Serviciul financiar utilizat	Număr	%
Cont de economii	22	6.8
Nici unul	303	93.2
Total	325	100.0

Proporția remitențelor în veniturile gospodăriei		
Mai puțin de 25%	11	3.4
Între 25 și 50%	13	4.0
Între 51 și 75%	30	9.2
Mai mult de 76%	271	83.4
Total	325	100.0

Venitul lunar al gospodăriilor fără remitențe (peso filipinezi) ¹		
Nici unul	226	69.5
Mai puțin de 1,000	7	2.2
1,000 – 2,500	30	9.2
3,000 – 5,000	46	14.2
6,000 – 10,000	11	3.4
15,000 și mai mult	5	1.5
Total	325	100.0

Planuri de a începe o afacere fără remitențe		
Nu	321	98.8
Niciun răspuns	4	1.2
Total	325	100.0

Sursă: Guerrero și Sobritchea, (Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) UN Women, 2010)

¹ În timpul lucrărilor pe teren pentru studiul citat, rata de schimb era de aproximativ 1 \$ SUA = 46,9 peso filipinezi

PROPUNERI ALTERNATIVE

Asigurarea accesului femeilor la servicii financiare atât în țara de origine, cât și în cele de destinație (a femeilor migrante, cât și a celor care primesc remitențe).

Conlucrarea cu instituțiile financiare pentru a dezvolta servicii specifice, care țin de femeile migrante/cele ce primesc remitențe (de exemplu: economii, servicii de creditare și alte servicii legate de investiții).

Reflecția

1. Unii compară fenomenul remitențelor cu fenomenul micro-finanțării, bazat pe potențialul oamenilor de a reduce sărăcia și pe viziunea de dezvoltare. Cum credeți, ce au în comun remitențele și micro-finanțarea în ceea ce privește conceptul de dezvoltare? Prin ce diferă acestea? Care sunt asemănările dintre remitențe și paradigmele micro-finanțării în ceea ce privește viziunea asupra femeilor?
2. Modelul „remitențe pentru dezvoltarea locală” presupune că există un cerc virtuos automat între mecanismele bancare și antreprenariat. Sunteți de acord? Ce obstacole pentru participarea femeilor și investiții pot fi trecute cu vederea în această abordare?
3. Cum sunt văzute femeile în cadrul paradigmei „remitențe pentru dezvoltarea locală”? Există un oarecare risc să fie considerate astfel?

2.4 CERC VIRTUOS SAU CERC VICIOS? ALTE ASPECTE LEGATE DE IMPACTUL MIGRAȚIEI ȘI AL REMITENȚELOR LA NIVEL LOCAL

Pe lângă presupunerea că există un cerc virtuos și automat între „operaționalizarea bancară a acțiunilor nebancale” și sporirea investițiilor, paradigma „remitențe pentru dezvoltare” susține, de asemenea, că întreaga comunitate beneficiază prin diferite căi de remitențe:

- 1** Efectul multiplicator: se presupune că o creștere în consum va duce la sporirea activității comerciale și la crearea locurilor de muncă.
- 2** Reducerea inegalităților sociale: odată ce multe remitențe sunt trimise familiilor sărace, se presupune că acestea vor reduce nivelul de sărăcie al populației.
- 3** O mai mare productivitate: odată ce o bună parte a remitențelor sunt cheltuite pe educație și sănătate, îmbunătățirile în aceste domenii vor consolida „capitalul uman” și, prin urmare, și productivitatea.
- 4** Democrația financiară: probabil, atunci când instituțiile financiare vor dispune de mai multe resurse ce vor intra în țară, acestea vor putea fi puse în circulație în cadrul comunității, prin creditare. Aceasta va deschide mai multe oportunități pentru a crea mijloace durabile de trai pentru familiile care primesc remitențe și cele care nu le primesc.

Cât privește efectul multiplicator, e bine să se ia în considerare magnitudinea acestuia și să se vadă cine beneficiază cu adevărat de el. Efectele pot fi virate spre anumite grupuri sociale poziționate mai bine pe piață, creând doar anumite tipuri de locuri de muncă (de exemplu: activități deținute de bărbați, cum ar fi cele din domeniul construcțiilor). De asemenea, câștigurile din creșterea consumului pot duce la profituri corporative mai înalte (de exemplu: industrii intensive de capital), dar nu neapărat la crearea locurilor de muncă. În lipsa unor planuri de dezvoltare complete, nu există nici o garanție că vor fi generate locuri de muncă calitative sau că terenul va fi nivelat astfel, încât și femeile să aibă acces la el.

Efectul multiplicator poate fi derivat și în alte regiuni din afara comunităților de migranți din țara de origine. Este o tendință de a investi remitențe în orașe sau alte zone cu mai puține probleme structurale, contribuind la migrarea internă și deplasarea migranților, care se întorc spre zone urbane. În mod similar, de creșteri de consum pot beneficia mai mult alte țări decât cele de origine, în măsura în care sporirea cererii este mai curând pentru produsele importate decât pentru cele locale.

Referitor la inegalitățile sociale, acestea pot fi intensificate de fenomenul remitențelor. Mai întâi, cei care migrează peste hotare, de obicei, nu fac parte din săracii săracilor, astfel resursele care vin nu ajung neapărat la cei mai vulnerabili. Tabelul 6 arată că în astfel de țări, precum Columbia și Republica Dominicană, remitențele sunt trimise în mare parte familiilor din clasa medie, care locuiesc în zone urbane, și nu celor mai sărace familii, care locuiesc în zone rurale, ca în cazul Guatemalei. În al doilea rând, așa cum a fost menționat mai sus, remitențele pot crea noi inegalități între familiile care primesc remitențe și cele care nu le primesc. Problema nu constă doar în faptul că familiile, care primesc remitențe, se bucură de un standard de trai mai înalt, în timp ce celelalte

Remitențele pot crea noi inegalități între familiile care primesc remitențe și cele care nu le primesc, așa cum vedem în orașul Las Placetas, San Jose de las Matas, Republica Dominicană, unde se atestă un nivel înalt de migrare.

Autorul fotografiei: Allison Petroziello

rămân sărace. Dimpotrivă, atunci când există o creștere a puterii de cumpărare și a consumului, pot crește și costurile pentru case, terenuri agricole, materiale de construcții și alte bunuri și servicii, care afectează în mod negativ consumul familiilor ce nu primesc remitențe. În Lesotho, de exemplu, unde există o tradiție de durată a migrării bărbaților pentru a lucra în minele din Africa de Sud, familiile acestora au ajuns să reprezinte elita rurală, ele fiind singurele cu un mic surplus disponibil pentru economisire și investiții.

În ceea ce privește presupusa creștere a productivității, s-a observat că chiar și atunci când se înregistrează îmbunătățiri ale indicatorilor de sănătate publică și ale nivelului de educație, acestea nu sunt neapărat însoțite de oferte de angajare mai înalte sau mai bune la nivel local. Cu alte cuvinte îmbunătățirile, legate de disponibilitatea capitalului uman, se produc în defavoarea piețelor de muncă locale, care sunt incapabile să răspundă noilor aspirații profesionale și personale, în special ale femeilor, care adesea au la dispoziție puține oferte de muncă, din cauza discriminării de gen și a piețelor de muncă divizate conform sexului. Acest conflict se adaugă la tendința migrației interne și la ceea ce se numește „exodul de creiere”, unde persoanele cu studii părăsesc orașele natale în căutarea unor oportunități mai mari în urbe mai mari sau chiar peste hotare.

Acest fapt este valabil pentru multe zone rurale, unde problemele structurale și dezechilibrul de putere dintre zonele respective și cele urbane îi fac pe mulți să privească zona rurală drept un loc fără de viitor.

A deriva investițiile spre oraș

Exemplu din studiul de caz realizat de Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) în Albania

Mama lui Genti gestionează bugetul familiei, unde finanțele legate de afaceri sunt discutate de toți adulții din familie. Chiar dacă lucrează în sat, Genti și familia sa au investit într-un apartament în Durres, al doilea oraș după mărime din Albania. „Ne gândeam să investim într-un depozit pentru a stoca mere. Sunt interesat de vânzare și export, deoarece am lucrat într-un supermarket din Grecia. Problema e că statul nu ne ajută în acest oraș. Nu avem nicio garanție că vom putea vinde produsul. Uneori, soluțiile pe care le cumpărăm pentru copaci nu sunt bune, noi le cumpărăm, însă ele pot avea termenul expirat. Iată de ce este mai bine să le cumperi în Grecia.”

Tabelul 6.

Comparație între profilurile celor care primesc remitențe în Columbia, Republica Dominicană și Guatemala

	Columbia	Republica Dominicană	Guatemala
Femei	70.7%	50%	55%
Regiune	În mare parte urbană	În mare parte urbană	În mare parte rurală
Clasă socială	Medie și bogată	Medie	Medie și săracă
Săraci	4%	6.2%	40%

Sursă: Elisabeth Robert, 2009.

CUM SE INTEGREAȚĂ STATUL ÎN CONTEXT?

Așa-zisa „**democrație financiară**” sau încadrarea milioane de noi consumatori în sistemul bancar global nu este neapărat „incluzivă”. De fapt, aceasta chiar exclude câteva elemente importante, cum ar fi rolul **instituțiilor publice** (centrale, regionale și locale) în asigurarea asistenței din partea statului și în calitate de organe autorizate, responsabile de **garantarea drepturilor**, cum ar fi educația, sănătatea și protecția socială. O mare parte din remitențele familiilor merg spre acoperirea acestor cheltuieli, din cauza inexistenței sau a imperfecțiunilor sistemului public. Acest fapt are, cel puțin, două efecte negative:

Atunci când cetățenii trebuie să acopere în mod privat cheltuielile, ce ar trebui să fie garantate din bani publici, gospodăriilor le rămân puține resurse pentru a face economii și/sau pentru a investi.

Atunci când aceste servicii sunt subvenționate prin fluxurile de remitențe private este puțin probabil că populația va cere guvernului să își asume responsabilitatea publică pentru a perfecționa serviciile.

Dacă nu se înregistrează niciun progres, în ceea ce privește garantarea acestor drepturi, familiile care nu primesc remitențe vor continua să se confrunte cu aceleași probleme, privind accesul la serviciile de sănătate și educație. În mod similar, remitențele colective (de exemplu, asociațiile de migranți, care fac donații pentru lucrări publice) tind să compenseze lipsa serviciilor publice (repararea cimitirelor, construcția drumurilor și a podurilor etc.), absolvind statul de responsabilitatea față de cetățeni.

Remitențele pot funcționa ca substitut pentru sistemele de **protecție socială**. Acestea sunt trimise uneori pentru a susține părinții în vârstă, care nu primesc pensii sau pentru a ajuta frații care nu sunt angajați în câmpul muncii. În loc să se facă presiuni asupra statului ca acesta să își asume responsabilitatea pentru astfel de cheltuieli publice, remitențele pentru modelul de dezvoltare propune ca instituțiile bancare să ofere produse de asigurări private ca parte a pachetului de servicii financiare legat de transferurile de remitențe. Rolul remitențelor în satisfacerea necesităților în materie de sănătate, educație și protecție socială este important și poate fi calificat ca un pas spre **privatizarea strategiilor de dezvoltare**. Acest lucru minimizează importanța intervenției la macro-nivel, lăsând cetățenii să caute singuri mijloace pentru a ieși din sărăcie și să compenseze neajunsurile structurale din comunitate.

Democrația nu poate fi construită prin accesul la finanțe.

În concluzie, dacă remitențele pot avea un impact considerabil asupra dezvoltării locale, oricum acestea nu ar trebui să înlocuiască investițiile din partea statului. Remitențele vor putea duce doar la o dezvoltare durabilă în cadrul unor **politici mai vaste**, care tratează problemele structurale ale comunităților de migranți în țările de origine.

O propunere alternativă: consolidarea participării cetățenilor la nivel local, în special participarea femeilor, este cheia pentru presarea instituțiilor publice să-și îndeplinească obligațiunile ca garant al drepturilor omului. Acest proces trebuie să aibă loc atât în țările de origine, cât și în cele de destinație.

În loc de a ne limita conceperea **democrației** la aspectul său strict financiar, aceasta ar trebui examinată ca „o formă de organizare socială și politică, ce răspunde intereselor comune, unde femeile și bărbații din diferite grupuri și domenii au o singură voce și au capacitate de decizie. Democrația este o formă de guvernare creată pentru a **promova structuri economice și sociale care permit bunăstarea oricărei persoane prin justiție și echitate**” (Rodriguez Fernandez și Trehwella, 2009, traducerea autorului).

Progresul economic cere progres politic simultan și viceversa

Condiția de bază a democrației este de a acorda șanse egale femeilor pentru a participa în dezvoltarea culturală, socială, economică și politică și pentru a beneficia în mod echitabil de rezultatele obținute.

„Chiar dacă remitențele pot diminua în mod selectiv sărăcia celor care le primesc și permit familiilor (adesea unor comunități mai mari) de a-și satisface nevoile de consum și de a economisi, acestea nu generează în mod automat dezvoltare și nu trebuie privite ca un substitut pentru politicile care o fac” (Fondarea Noii Economii, Mitchell, 2006:16)

În cadrul sistemului democratic, trebuie să aibă loc atât transformări **politice**, cât și economice pentru ca să existe dezvoltare, în special atunci, când lucrăm asupra unui model de dezvoltare, în care toți oamenii să aibă acces și să exercite drepturile lor în condiții egale.

De exemplu, astfel de transformări politice pot include crearea serviciilor publice pentru a completa și încuraja redistribuirea muncii casnice neplătite care, în mod tradițional, este îndeplinită de femei. În același timp, crearea acestor servicii publice ar duce la crearea posibilităților de angajare pentru femei, consolidând astfel rolul instituțiilor publice ca garant al muncii decente pentru femei (Perez Orozco, 2007).

PROPUNERI ALTERNATIVE

- Organizarea unor audieri publice, discuții, seminare etc. pe tema remitențelor și a dezvoltării. Promovarea participării unei varietăți largi de părți interesate (migranți și familiile acestora, politicieni și reprezentanți ai guvernului, agenții de dezvoltare internațională, instituții financiare, asociații de migranți, ONG-uri etc.), asigurând și participarea deplină a femeilor.
- Consolidarea capacității asociațiilor de migranți și altor organizații relevante, în special a grupurilor de femei, de a participa în dialogul politic și la alte evenimente, privind migrarea și dezvoltarea, cu includerea perspectivei de gen în abordarea acestor probleme.
- Includerea familiilor, care primesc remitențe și a celor care nu le primesc, în intervențiile comunităților de origine pentru a evita o eventuală accentuare a inegalităților în zone cu nivel de migrație înalt.

Reflectați

1. În ce mod beneficiază comunitățile de fluxurile de remitențe, în viziunea dumneavoastră? Sunt distribuite în mod egal aceste beneficii în cadrul comunității? Cine beneficiază de ele cel mai mult?
2. Atunci când remitențele sunt investite în sănătate, educație și protecție socială, în ce mod este benefic acest lucru pentru dezvoltarea comunității? Ar putea avea aceste investiții consecințe negative la nivel de comunitate sau la nivel național?
3. Prin ce diferă propunerea alternativă de democrație schițată mai sus de conceptul „democrație financiară”?

2.5 INVESTIȚIILE ȘI „OPERAȚIONALIZAREA BANCARĂ A ACȚIUNILOR NEBANCARE” DIN PERSPECTIVA DE GEN

Fără îndoială, remitențele pot juca un rol-cheie în promovarea investițiilor productive la scară micro și mini, în special prin disponibilitatea microcreditării și a altor servicii financiare. Totuși, e nevoie de a lua în considerare anumite lucruri pentru a promova investițiile și utilizarea serviciilor bancare din perspectiva de gen. Cum definim ceea ce se consideră a fi o investiție productivă? Beneficiază bărbații și femeile în mod egal de aceste investiții? Ar trebui oare operaționalizarea bancară oficială a remitențelor să completeze sau să substituie politicile publice? Ar trebui oare să constituie un principiu călăuzitor egalitatea socială sau eficiența pieței?

În minoritatea cazurilor, unde există un anumit procentaj de bani trimiși, disponibili pentru a crea o microîntreprindere (cu sau fără creditare adițională), astfel de activități se confruntă cu limitări grave, care pot fi și mai acute pentru femeile antreprenoare. Iată câteva probleme specifice cu care se confruntă microîntreprinderile dirijate de femei:

În cazul când femeile au un nivel de educație inferior = puține competențe antreprenoriale și multe bariere în accesarea creditării.

O mai mare investiție în familie (în special în sănătate și educație) și mai puțin acces la creditare = investiții mai mici.

Sume mici investite = afacere dependentă în mare măsură de muncă casnică neplătită (adesea munca neplătită a femeilor), cu capacitate mică de a genera angajarea în câmpul muncii.

Urmând normele de gen, femeile investesc adesea în afaceri considerate „corespunzătoare” (de exemplu: saloane de frumusețe, băcănii, magazine de haine și accesorii), care adesea nu sunt la fel de profitabile ca alte tipuri de afaceri.

Inegalitățile de gen în accesul la pământ, creditare, educație etc. prezintă, de asemenea, provocări pentru investițiile femeilor.

Rezultatul final: afaceri micro care nu sunt profitabile și dificile de menținut pe un termen mediu sau lung (similare în general cu afacerile mici)

Pentru a depăși aceste provocări, inițiativele trebuie să includă asistență tehnică, susținere și mentorat pentru antreprenori, astfel ca afacerile lor să dea rezultate și să nu se limiteze doar la obținerea unui venit pentru femei doar pentru ca acestea să-și întrețină gospodăriile.

O instituție financiară care dorește să sporească impactul remitențelor asupra dezvoltării locale trebuie ...

1. Să fie devotată comunității
2. Să ofere proceduri de operare flexibile (dobânzi, programe de plată, garanții solicitate, volumul împrumuturilor) care satisfac nevoile atât ale femeilor beneficiare, cât și ale bărbaților beneficiari
3. Să integreze servicii financiare și nefinanciare (cum ar fi instruire, consultații în materie de investiții etc.)

SPRE O INFRASTRUCTURĂ FINANCIARĂ „VERITABILĂ”, DEMOCRATICĂ, COOPERANTĂ ȘI DEVOTATĂ DEZVOLTĂRII LOCALE

Mai întâi de toate, este important de considerat ce tip de instituție financiară (bancă, cooperativă, instituție de micro-finanțare) este cea mai bună alegere pentru promovarea unui model echitabil și durabil de dezvoltare locală. Piața de **micro-finanțare** a evoluat de la instituții mici, social orientate către programe de „incluziune financiară” oferite de mai multe instituții, cum ar fi băncile naționale. Multe organizații mici, care adesea beneficiază de finanțare externă sau publică, au scopul de a lucra dintr-o perspectivă cooperantă sau/și democratică și tind să dea dovadă de un mare devotament față de obiective, cum ar fi rentabilitatea socială (și nu doar financiară).

Pe de altă parte, **băncile** tind să aibă mai multe resurse, deci par a fi mai viabile. Majoritatea operează dintr-o logică mercantilistă, care estimează doar rentabilitatea unor obiective de dezvoltare mai mari, cum ar fi echitatea socială. Multe inițiative continuă să se concentreze asupra includerii celor care primesc remitențe în cadrul sistemului bancar oficial ca element-cheie pentru promovarea dezvoltării locale. Totuși, evidențele arată că migranții tind să investească bani în zone urbane, ceea ce înseamnă că resursele lor nu rămân în cadrul comunității de origine. În loc să promoveze dezvoltarea locală, acestea ajung să sporească inegalitățile regionale.

Pentru ca cercul remitențelor să fie „virtuos” la nivel local, instituțiile financiare, care promovează această creștere, trebuie să fie **devotate comunității**. Ceea ce înseamnă că ele vor depune eforturi pentru a menține resursele în regiune, astfel economiile „familiilor” migranților contribuind la prelungirea creditării pentru cei care rămân în urmă. În al doilea rând, **procedurile de operare trebuie să fie flexibile** pentru a facilita accesul celor care, în mod tradițional, au fost excluși din serviciile bancare. Acestea includ dobânzi accesibile și anumite cerințe față de garanții și mărimi corespunzătoare ale împrumuturilor. În al treilea rând, se recomandă ca astfel de oferte să încorporeze **servicii nefinanciare**, cum ar fi ateliere de formare, consiliere, asistență tehnică etc.

CUM DEFINIM INVESTIȚIILE PRODUCTIVE?

Conform modelului „remitențelor pentru dezvoltare”, investițiile productive sunt definite ca „stabilirea afacerilor mici care mai apoi oferă o sursă continuă de venit și generează beneficii ce permit afacerii să crească” (Perez Orozco et al. 2008:83). Această viziune se concentrează în exclusivitate pe capacitatea de creștere și este, deci, destul de limitată. Nu recunoaște multiplele inițiative pe care femeile și bărbații le stabilesc, nici diversele motive care le dirijează, nici bunurile nefinanciare care le aduc (de exemplu: experiență, cunoștințe tradiționale sau capital social). În rezultat, viabilitatea lor este subevaluată, femeile micro-antreprenoare cu greu să aibă acces la creditare prin sistemul bancar oficial.

O concepție alternativă a ceea ce constituie investiții productive poate include „orice tip de inițiativă economică cu putința de a deveni un mijloc de împuternicire și/sau autonomie pentru cei care le întreprind, fie în mod individual, fie în mod colectiv și, inițial, la o scară relativ mică”. (Martinez 2007:2) Această definiție ne permite să reconsiderăm noțiunea de „productiv”. Reieșind din acest punct de vedere, putem include și inițiative de subzistență, cooperative de îngrijire a copiilor/persoanelor întreținute și alte tipuri de servicii pentru bunăstarea individuală sau colectivă, fiind perfect „productive” în ceea ce privește dezvoltarea umană.

Bunele practici #1: Singapore

Programul Compass Club pentru școala de micro-business Aidha

Pentru multe femei care migrează, remitențele lunare reprezintă singurul scop de viață. Cu siguranță, remitențele sunt motivul central pentru cursanții noi care se înscriu la Aidha, o școală din Singapore bazată pe micro-business. Cursanții Aidha sunt persoane casnice – femei din Filipine, Indonezia, India sau Sri Lanka, care lasă în urmă familiile pentru a se putea angaja și a avea un venit care să pună capăt sărăciei familiilor lor. Remitențele le oferă speranță, dar reprezintă și o datorie filială. Și constituind bugetul familiei, consumul poate solicita mai mult de jumătate din venitul lunar al femeilor.

Dar remitențele pe baza cărora se „planifică cheltuielile” constituie doar o parte din banii trimiși acasă. În fiecare lună sunt și remitențe pentru costuri „excepționale”, o soră trebuie să se mărite, un verișor are nevoie de medicamente, o datorie a unchiului trebuie întoarsă... Cererile pot veni și cu explicație dar, adesea, ele sunt simple „instrucțiuni” de la soți sau tați pentru a „trimite mai mult”.

Trimite, trimite, trimite... Să economisești cam rar este posibil. Dar fără a economisi, nu este cale de întoarcere. Ceea ce începe cu o experiență de muncă de doi sau patru ani, ajunge să devină o sentință de muncă grea de zece, douăzeci de ani. Nu există „parteneriat” între migrant și familie, nici un angajament divizat ce ține de „planul” de migrare. În conformitate cu rolul de gen atribuit, femeile migrante sunt, de fapt, soții și fiice foarte laudate, dar încă servile, care aduc venit fiindcă așa este nevoie sau așa se cere.

Programul unic Compass Club al Aidha a fost elaborat pentru a face față acestei provocări de abilitare financiară și complexă. Structurat ca grup mic de suport colegial, clubul nostru oferă un mediu educațional structurat, unde cu sprijinul colegilor și al unui mentor dedicat, participanții obțin competențe financiare practice și un nou sentiment de stimă față de sine. Pe perioada întâlnirilor lunare, recunoașterea economiilor lor și sentimentul de împlinire, cursanții noștri pleacă cu o identitate consolidată. Nu mai sunt niște fiice devotate, ele se recunosc ca susținătoare de familie și lideri de familie, care au atât dreptul, cât și responsabilitatea de a influența consumul și activitățile de investiție.

Pe lângă această identitate nouă, ele mai obțin și alte schimbări pozitive cum ar fi economii depuse în bancă, investiții în activități care generează venit și un nou acord de familie care conține planuri divizate pentru progresul familiei. Rezultatele sunt impresionante: de la economii mizere sub saltea de la 5, 10-20\$/lună la sume de 250\$/lună depuse lunar în bancă. Investițiile productive sunt la fel de impresionante: absolvenții Compass Club descriu cu mândrie noile lor șepteluri (ferme de vite), case, pământuri și micile localuri sau serviciile de taxi pe care le-au finanțat.

Investițiile sunt posibile datorită legăturilor pe care le-a creat Aidha cu ajutorul instituțiilor de micro-finanțare în cadrul țărilor de origine participante. Modelul urmează filosofia „instruirii cu creditare” pentru a crea sinergii și oportunități care să ajute femeile migrante și familiile acestora să pună capăt sărăciei din viața lor.

Pentru mai multe informații: www.aidha.org

Să luăm în considerare următoarele criterii alternative pentru a evalua ceea ce este considerat a fi investiții productive:

- 1 Durabilitate:** existența întreprinderii nu se bazează doar pe consumul continuu de resurse. Durabilitatea trebuie să fie măsurată dintr-o perspectivă multidimensională: din cea a mediului (distrugerea resurselor naturale are, de obicei, un preț nevăzut), cea socială (activitățile care nu sunt dependente de resursele publice, cum ar fi subsidiile, beneficiile fiscale etc., munca neremunerată și/sau rețelele sociale); și cea financiară (durabilitatea presupune lipsa de dependență de fluxurile venitului extern, cum ar fi remitențele, și nu trebuie neapărat să includă marje de profit în creștere, având în vedere că profitabilitatea nu este egală cu durabilitatea).
- 2 Nivelul de democratizare:** până la ce nivel inițiativa promovează procese de decizie colective și distribuirea egală a sarcinilor și profiturilor?
- 3 Sinergie:** capacitatea activității de a crea legături orizontale și verticale (inclusiv, activități economice și rețele sociale)

O propunere alternativă: pe scurt, pentru ca operațiunile bancare oficiale și investițiile să fie sensibile la gen și eficiente în ceea ce privește dezvoltarea locală, e necesar un alt tip de infrastructură financiară – devotată comunității, care să aibă dobânzi accesibile, proceduri de operare și să includă servicii de suport ce depășesc evaluarea fezabilității financiare. De asemenea, trebuie să lărgim sensul noțiunii de productivitate, pentru ca aceasta să includă și alte activități care să contribuie la bunăstarea, abilitarea economică și/sau autonomia colectivă sau personală.

Principiul călăuzitor din spatele acestor inițiative ar trebui să fie egalitatea socială și nu doar eficiența de piață, dacă dorim să promovăm un model de durată și holistic pentru dezvoltarea locală. Operaționalizarea bancară a remitențelor ar trebui să fie o completare și nu un substitut privat pentru politicile publice care promovează dezvoltare și egalitate.

Aceste politici trebuie să fie îndreptate spre dezvoltarea umană, să includă extinderea capacității oamenilor de a se bucura de dreptul la educație, sănătate, muncă decentă și infrastructură îmbunătățită.

„Femeile (ca și bărbații) creează întreprinderi pentru a-și îndeplini scopul în viață. Acest scop nu urmărește întotdeauna un profit sau necesitatea succesului material, dar poate include obținerea securității economice pentru familiile lor, educație pentru copii sau posibilitatea de a evada dintr-o relație abuzivă sau violentă. Aceste obiective sunt tot atât de valide ca și motivul de profit”. (Martinez 2007:7)

2.6 CE SE POATE DE FĂCUT? UNELE ALTERNATIVE CE TREBUIE LUATE ÎN CONSIDERARE

Pentru a stimula procesul de dezvoltare locală, fenomenul migrației și al remitențelor trebuie inclus în cadrul unei strategii exhaustive. Remitențele nu sunt ingredientul magic ce trebuie pur și simplu „adăugat în oală și amestecat”! Este vorba mai degrabă de o strategie a familiei de a compensa politicile și programele de dezvoltare ineficiente sau inexistente: casă, educație, sănătate, protecție socială, generare de locuri de muncă și, în cazul remitențelor colective, infrastructură.

Analizând utilizarea curentă a remitențelor și recunoașterea limitărilor potențialului acestora pentru dezvoltarea locală, menționată în acest ghid, am ajuns la concluzia că migrația trebuie să fie considerată ca fenomen, ce scoate la iveală nevoi și neajunsuri la nivel local. Cu alte cuvinte,

Dacă resursele trimise de diasporă familiilor și comunităților de acasă sunt folosite pentru a acoperi cheltuielile ce trebuie acoperite din bugetul public, cum ar fi cheltuielile pentru îngrijire medicală sau educație, acest lucru indică deficiențele politicilor publice locale și naționale și incapacitatea de a garanta drepturile cetățenilor pe teritoriul lor (Fundacion Carolina și UN-INSTRAW, acum parte a UN Women, 2010, traducerea autorului).

În acest sens, fenomenul migrației și al remitențelor arată, de asemenea, persistența egalității șanselor. De exemplu, migrarea expune femeile la multe obstacole, pe care acestea trebuie să le înfrunte, în special femeile sărace din zonele rurale, atunci când este vorba de accesul la servicii bancare oficiale, pământ și proprietate; sarcini de muncă excesivă; încadrarea pe piața muncii și alte activități ce generează venit. Într-un fel sau altul, toate aceste obstacole limitează abilitatea lor de a beneficia de influxul de remitențe din comunitățile lor.

Odată ce am identificat problemele structurale și limitările, ce împiedică realizarea echității și a dezvoltării umane, putem elabora inițiative corespunzătoare, care să nu se limiteze la „operaționalizarea bancară a acțiunilor nebancale”. Iarși, orice încercare de a „maximiza potențialul de dezvoltare a remitențelor” trebuie încadrat într-o strategie mai vastă, care are drept punct de plecare necesitățile și neajunsurile existente.

Tabelul 7.

Utilizarea remitențelor în familiile celor care le primesc, localitatea rurală Lesotho

Tipul	% de familii care utilizează remitențe pentru...
Alimente	89.3
Îmbrăcăminte	76.1
Educație	56.0
Transport	50.0
Cheltuieli de înmormântare	28.7
Semințe	24.4
Economii	18.7
Îngrășăminte	18.5
Celebrări	7.1
Procurarea vitelor	1.4
Nuntă	1.1
Investiții personale	0.0

Dacă utilizarea remitențelor relevă anumite nevoi și lipsește la nivel local – astfel, ni se indică unde trebuie aplicate prioritățile de dezvoltare locală – acest tabel ne arată că există probleme legate de alimentare, protecție, acces la educație, transport.

Sursă: Studiu asupra familiilor. Proiectul de migrare sud-african, citat în Crush, Dodson et al. (UN-INSTRAW, acum parte a UN Women, 2010)

Bunele practici #2: Columbia/Spania

Cooperativa de Îngrijire Multifuncțională, o inițiativă a femeilor migrante din Columbia în Valencia, Spania cu sprijinul SISMA Mujer

Printr-un proiect numit „Gen și Remitențe”, organizația feministă columbiană SISMA Mujer a creat o inițiativă transnațională având drept scop „consolidarea rolului femeilor migrante columbiene ca actori ai dezvoltării în țara lor, prin consolidarea capacității lor organizaționale în Valencia (Spania) și crearea unei cooperative de îngrijire multifuncțională ca instrument de dezvoltare în departamentul Risaralda (Columbia). Această inițiativă conține mai multe elemente inovative:

- ❑ Să creeze mai mult decât un aspect economic al migrației; să creeze diverse capacități, inclusiv abilitarea participantelor în cadrul familiilor și societăților lor
- ❑ Este o asociație care va permite unei afaceri să depășească micro-nivelul și să devină o afacere medie (cel puțin în contextul columbian), ceea ce îi conferă un caracter sustenabil
- ❑ Procesul de organizare și formare a grupului, care să respecte autonomia femeilor
- ❑ Instruirea femeilor cu privire la drepturile sale, activitatea în cadrul cooperativelor, antreprenariat
- ❑ Implementarea pe faze, lăsând loc pentru improvizare și motivând femeile să fie creative. S-a recunoscut între timp că acest fapt a descurajat unii membri, care doresc ca „lucrurile să se întâmple acum”, o trăsătură caracteristică oamenilor din regiunea, unde este implementat proiectul
- ❑ Bazându-se pe cunoștințele și expertiza existentă a femeilor, pe care le-au antrenat în timpul participării în rețelele globale de îngrijire, trecându-se de la sfera casnică la sfera socială și antreprenorială, scăpând de conotațiile asociate cu sfera casnică
- ❑ Proiect transnațional de conectare a femeilor care trimit remitențe sau a femeilor migrante, care planifică să se întoarcă cu alte femei, care primesc remitențe (unind semenii într-o parte și în alta, în măsura în care este posibil)
- ❑ Rolul ONG-urilor în calitate de coordonator, administrator de resurse și promotor al parteneriatelor instituționale pentru proiect, dar cu o înțelegere clară că ideea și gestionarea le aparține lor, iar proiectul aparține femeilor
- ❑ Procesul de definire și delimitare a proiectului înfăptuit chiar cu femeile, în baza dorințelor și intereselor acestora
- ❑ Studii de fezabilitate (comerciale, financiare, legale), realizate împreună cu un expert în domeniu

Prezentat de William Meija, Grupul de cercetare al mobilității umane, Red de Universidades Publicas del Eje Cafetera ALMA MATER, Columbia

PROPUNERI ALTERNATIVE PENTRU MODELUL DOMINANT

1. Consolidarea instituțiilor publice astfel încât să poată îndeplini rolul lor în calitate de garant al bunăstării oamenilor. Migrarea are un impact important în viața țărilor de origine: oamenii, deci resursele umane, pleacă; familiile se despart; remitențele sunt trimise înapoi etc. Așadar, este important să se ia în considerare acest fenomen în cadrul statului, a politicilor locale și regionale de dezvoltare economică și socială și în cadrul planurilor ce reglementează angajarea în câmpul muncii, educația, protecția socială și susținerea familiilor. Aceste politici trebuie să se bazeze pe principii de dezvoltare umană recunoscute pe scară internațională, accentul punându-se pe corectitudinea distributivă (o alocare echitabilă a resurselor în societate) și echitate, în sensul cel mai larg posibil.
2. Crearea planurilor de dezvoltare cu o viziune holistică, nu economistă, astfel încât să existe un cadru, care să ghideze inițiativele colective sau individuale ale familiilor, care primesc remitențe, ale migranților reîntorși și ale cetățenilor, în general. În lipsa unui plan de dezvoltare exhaustiv, nimic nu garantează că vor fi create locuri de muncă, va exista o distribuție egală a oportunităților între bărbați și femei, aceștia fiind doi factori-cheie ai emigrării în multe locuri. Atunci când se dezvoltă un astfel de plan, este important de asigurat participarea egală și eficientă a bărbaților și a femeilor. Unitatea de analiză a planului de dezvoltare nu trebuie să fie nici individuală, nici familială, ci teritorială³, odată ce progresul nu poate fi îndeplinit doar pe bază individuală. Statul și guvernele locale trebuie să ia în considerare oferirea asistenței tehnice și financiare atât pentru promovarea asociațiilor și cooperativelor femeilor, cât și pentru participarea acestora în inițiative mai mari, care depășesc activitățile „tradițional feminine”. De asemenea, este nevoie de întreprins eforturi pentru a conecta inițiativele femeilor cu altele, prin stabilirea unor legături verticale și orizontale pentru a consolida abilitatea lor de a participa în rețelele valorice.
3. Promovarea dialogului și colaborării între părțile interesate la nivel transnațional, național și social pentru identificarea și implementarea inițiativelor de dezvoltare și migrare, inclusiv cu grupurile de femei și asociațiile migranților. Unele inițiative necesită participarea entităților publice și resurse suplimentare (financiare, umane, informaționale etc.). Un prim pas important este de a stabili un dialog și întâlniri de coordonare cu diferite părți interesate, în primul rând, între reprezentanții guvernelor din țările de origine și a celor de destinație (de nivel național și local), între asociațiile femeilor migrante și asociațiile de migranți din țările de destinație, familiile migranților în țările de origine, organizațiile internaționale de dezvoltare și ONG-urile ce activează și pe astfel de subiecte.
4. Dezvoltarea inițiativelor finanțate din fondurile publice și din remitențe, ce țin de activitățile reproductive, cum ar fi cooperativelor de îngrijire a copiilor. Munca de îngrijire, care continuă să fie considerată drept o responsabilitate a femeilor, se află la baza invizibilă a economiei (hrana, îmbrăcămintea și sănătatea bună le permit beneficiarilor de îngrijire să iasă și să fie membri productivi ai societății). Ca atare, îngrijirea are o înaltă valoare socială și economică. Așadar, este important de a lua în considerare munca reproductivă în cadrul proceselor exhaustive de planificare a dezvoltării. O strategie ar fi de a promova inițiative, cum sunt cooperativelor de îngrijire (vezi Bunele Practici #2, SISMA Mujer) din câteva motive: 1) este o modalitate de a valorifica munca reproductivă în timp ce se generează locuri de muncă pentru femei; 2) astfel de cooperative oferă femeilor servicii de calitate, pe care ele pot conta, astfel încât ele pot pleca să muncească sau să întreprindă alte activități pentru dezvoltarea personală; 3) permit o distribuție mai echitabilă a muncii de îngrijire. (A se vedea Ghidul 3, pentru mai multe informații despre munca de îngrijire și migrare)
5. Elaborarea și implementarea unor intervenții pentru a proteja, ca fiind drepturi, două domenii, pentru care se cheltuiește o bună parte a remitențelor: sănătatea și educația. Este imposibil ca microcreditarea

³ Teritoriul este văzut nu doar ca o entitate economică cu avantaje comparative care pot fi consolidate astfel ca comunitățile să poată concura pe piețele mondiale, dar mai degrabă ca un spațiu care sintetizează procesele ideologice/culturale, politice și economice cu condiții de mediu și alți factori externi, cum ar fi restructurarea economică neoliberală.

și micro-afacerile să devină un motor de dezvoltare locală, dacă populația nu are acces la îngrijire medicală și la educație de calitate. Oamenii trebuie tratați, mai întâi de toate, ca subiecți sociali, înainte de a fi capabili să devină antreprenori. (Garay, 2010)

6. Promovarea schemelor financiare locale, capabile de finanțarea inițiativelor medii și devotate dezvoltării locale. Finanțarea dezvoltării locale trebuie să vină dintr-o varietate de resurse, inclusiv din programe de scară mică și medie, legate de egalitatea socială, deoarece acestea contribuie la eficiența pieței. Aceste programe, pe lângă ofertele financiare, trebuie să integreze servicii nefinanciare, cum ar fi formarea și asistența tehnică.
7. Investiția directă a statului pentru crearea locurilor de muncă la scară medie, pentru a depăși micro-antreprenoriatul și pentru a promova un model durabil de dezvoltare economică. Pentru ca dezvoltarea locală să fie de durată, statul trebuie să ia măsuri pentru a genera oportunități de angajare, care să depășească micro-întreprinderile individuale. Astfel de inițiative de scară medie pot include formarea unor noi tipuri de asociații productive, începând cu construirea habitatului și îmbunătățirea infrastructurii (Garay, 2010).
8. Promovarea participării politice a femeilor, astfel necesitățile și interesele acestora vor fi reprezentate atunci când se identifică priorități la nivel local și național.

Exemple de intervenții publice pentru a depăși limitările întreprinderii mici

- *Elaborarea directivelor de investiții și consiliere pentru a ajuta la canalizarea investițiilor spre diferite segmente ale pieței.*
- *Asistență în schimbarea condițiilor structurale, care împiedică sau afectează investițiile (probleme cronice rurale, cum ar fi lipsa irigației, drumuri deteriorate, lipsa electricității sigure etc.).*
- *Promovarea planurilor de dezvoltare locală exhaustive, astfel ca migranții și cei care primesc remitențe și vor să investească, să poată integra eforturile lor într-un cadru mai larg al comunității.*
- *Crearea alternativelor, care să permită participarea forței de muncă stabile cu salarii decente, pentru a contracara dependența de remitențe, care vine din lipsa unor altor oportunități.*

Bunele practici # 3. Moldova

Proiectul “Remitențele Dezvoltă Comunitățile în Moldova” implementat de Hilfswerk Austria International cu suportul Uniunii Europene

Scopul proiectului este de a contribui la conexiunea procesului de migrație cu dezvoltarea economică a Republicii Moldova și utilizarea eficientă a efectelor/consecințelor pozitive ale migrației, în vederea dezvoltării comunităților rurale din zona țintă. Beneficiarii proiectului sunt migranții sau rudele de gradul întâi, doi – beneficiari de remitențe, cu vârsta cuprinsă între 20-45 ani în momentul aplicării la program, care doresc să lanseze o afacere proprie în Republica Moldova sau să dezvolte afacerea existentă. Totodată, solicitantul trebuie să poată confirma, prin prezentarea documentelor justificative, că este sau a fost migrant de muncă, sau este sau a fost beneficiar de remitențe.*

În R. Moldova, anual, sunt trimiși un miliard de dolari, dintre care doar 7% sunt investiți. Scopul proiectului este de a produce un model despre cum pot fi utilizați acești bani, în ce pot fi investiți pentru a aduce din nou profit. Proiectul are componenta de granturi de la 10 mii euro până la 15 mii euro. Au fost selectate 7 persoane, care beneficiază de granturi. Acestor persoane proiectul nu le-a oferit bani, ci echipamente, utilaje de această valoare, după ce aceștia au prezentat un business-plan, însoțit de 3 oferte de achiziție a echipamentului, după care Hilfswerk Austria a procurat echipamentul. Toate afacerile sunt diferite, de la investiție în apicultură, investiții în creșterea iepurilor, morărit, până la procurări de echipament, utilaj pentru verificarea cablurilor de tensiune înaltă, stație pentru reparația tehnicii agricole, utilaj pentru producerea fierului forjat.

Beneficiarii proiectului sunt instruiți cum să facă față tuturor provocărilor, ce țin de perfectarea actelor pentru dosare, business-planul sau chiar cum să înfrunte birocrația.**

*Despre perspectivele dezvoltării antreprenoriatului în R. Moldova cu suportul Hilfswerk Austria International, Capital Market, Nr.35 (506), din 18 septembrie 2013.

** Pentru mai multe informații: <http://www.hilfswerk-austria.md/>

VIDEO:

„Rolul Antreprenoriatului Social în societatea moldovenească”, Interviu realizat cu dna Ludmila Stih, directorul Centrul de Instruire și Consultanță în Afaceri al Academiei de Studii Economice în cadrul trainingului „Noțiuni generale despre antreprenoriat social și elaborarea unui plan de afacere socială” (30-31.05.2013) <https://www.youtube.com/watch?v=hchAPCKYlwY>

„Utilizarea eficientă a remitențelor - catalizator al bunăstării comunității”, un documentar despre 7 istorii de succes a beneficiarilor de granturi. Material realizat în cadrul proiectului „Remitențele Dezvoltă Comunitățile în Moldova”, implementat de Hilfswerk Austria International prin reprezentanța Hilfswerk Austria în Moldova, cu suportul financiar al Uniunii Europene. <https://www.youtube.com/watch?v=eqlpAMsd0d8>

ACTIVITĂȚI

- 2.1 Test privind genul și remitențele
- 2.2 Video: Interviu cu Carmen Moreno pe CNN
- 2.3 Studiu de caz: Istoria de viață a Lornei
- 2.4 Dezbateri „Ce înțelegem prin „utilizarea productivă” a remitențelor?”
- 2.5 Analiza și reformularea Proiectului „Remitențe pentru Dezvoltare”.

2.1 TEST PRIVIND GENUL ȘI REMITENȚELE⁴

OBIECTIVE: Analiza cunoștințelor grupului despre gen și remitențe, înlăturarea unor stereotipuri privind genul.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Copii ale testului și pixuri sau diapozitive cu întrebările testului.

TIMP ESTIMAT: 25 minute

FACILITARE

1. Această activitate constituie o introducere pentru abordarea unității dintre elementele remitenței. Îl va ajuta pe coordonator să evalueze cunoștințele cursanților despre subiectul abordat și să adapteze în mod corespunzător activitățile ulterioare.
2. Înmânați testele participanților și rugați-i să le completeze în mod individual.
3. Într-o scurtă sesiune plenară, rugați-i pe cei care au răspuns prin A să ridice mâinile sus, apoi pe cei care au răspuns prin B etc. Întrebați o persoană care a răspuns de ce el/ea a ales acest răspuns. Împărtășiți cu ei răspunsul corect și întrebați-i dacă sunt de acord cu el sau dacă pot da un alt exemplu.
4. Varianta 1: Analizați răspunsurile în sesiunea plenară la începutul atelierului de lucru, ca un gen de introducere în subiect.
5. Varianta 2: În sesiunea plenară, în loc de a începe cu răspunsurile, strângeți testele și în pauză creați repede unul sau două diapozitive cu rezultatele testului, de exemplu: X persoane au răspuns DA sau NU. După pauză, prezentați răspunsurile și corectați-le pentru a trece mai ușor la subiect.
6. Varianta 3: În loc de înmânarea testelor, creați diapozitive cu întrebările testului și răspundeți la ele împreună. Această variantă este recomandată, dacă dispuneți de puțin timp sau doriți să preluați o versiune mai rapidă a activității.

⁴ Activitate adaptată conform testului elaborat de Elisabeth Robert pentru Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a Femeile ONU)

🔑 LECȚII-CHEIE

- 🔑 Inegalitățile de pe piața muncii în țările de destinație direcționează femeile migrante în domenii cărora li se acordă mai puțină apreciere în societate și care sunt, prin urmare, mai prost plătite. Aceasta afectează faptul că salariul mediu al femeii migrante este mai mic decât cel al bărbaților; totuși, femeile trimit acasă, sub formă de remitențe, un volum mai mare din venitul lor.
- 🔑 Femeile constituie o mare parte din persoanele, care primesc remitențe și au propriile modele de utilizare a acestora. Bani pe care îi primesc nu sunt suficienți, de obicei, pentru a lansa o afacere. Cele care încearcă să înceapă o micro-afacere se confruntă cu obstacole specifice, care derivă din inegalitățile de gen.
- 🔑 Intervențiile trebuie să se focalizeze nu doar la nivel local, dar și la nivel structural /instituțional, pentru a învinge unele provocări pentru dezvoltare sau cel puțin se necesită a nivela șansele.

1. Venitul mediu câștigat de femeile migrante tinde să fie _____ venitul bărbaților migranți.

- A. Egal cu
- B. Mai mare decât
- C. Inferior față de

2. Majoritatea remitențelor sunt primite de către:

- A. Femei
- B. Bărbați

3. Micro-afacerile create de femei, utilizând remitențele:

- A. Se confruntă cu aceleași dificultăți ca și în cazul micro-afacerilor create de bărbați.
- B. Se confruntă cu dificultăți care derivă din inegalitățile de gen.

4. Remitențele trimise de femei constituie o parte din venitul lor lunar care este...

- A. Mai mic decât volumul veniturii lunare trimis de bărbați
- B. Mai mare decât volumul veniturii lunare trimis de bărbați

5. Promovarea dezvoltării sensibile la gen prin migrație și remitențe implică:

- A. Centrarea pe dezvoltarea locală și sporirea accesului femeilor la sistemele financiare, astfel încât ele să poată genera propria angajare.
- B. Luarea în considerare a factorilor internaționali, naționali și locali care pot încuraja (sau bloca) egalitatea de gen, în special în procesul de migrație.

RĂSPUNSURI LA TESTUL PRIVIND GENUL ȘI REMITENȚELE

1. C. Venitul mediu lunar al femeilor migrante tinde să fie mai mic decât cel al bărbaților, din cauza valorizării insuficiente a muncii, prestate de acestea (curățenie, spălat, îngrijirea copiilor și a persoanelor în vârstă etc.). Cadrul de reglementare, legile și politicile (sau adesea lipsa acestora), orientează femeile și bărbații migranți spre diferite tipuri de muncă. „Activitatea bărbaților”, în special în construcție, tinde să fie mai bine plătită decât „activitatea femeilor” în condiții casnice, îngrijirii sau în alte domenii ce țin de sfera prestării serviciilor. Acest fapt este agravat și de restricțiile impuse lucrătorilor migranți (este vorba, în special, de lucrătorii casnici), posibilitatea de a schimba locul de muncă, accesul limitat la informație și cunoașterea, în general slabă, a drepturilor sociale și de muncă.
2. A. Femeile sunt cele care primesc și gestionează remitențele, indiferent de sexul persoanei care le trimite. Astfel, pentru ca programele de dezvoltare locală bazate pe remitențe să aibă succes, trebuie să se țină cont și să se înțeleagă clar diferite caracteristici de gen, legate de utilizarea remitențelor, economisirea și investirea acestora. În același timp, astfel de programe trebuie să lucreze pentru a spori egalitatea de gen și să evite tendința de a instrumentaliza femeile pentru bunăstarea celorlalți.
3. B. Femeile investesc mai mult în necesitățile de bază ale casei, doar dacă este posibil, sunt puși de-o parte puțin bani pentru alte tipuri de investiții. Alte probleme, cum ar fi nivelul scăzut al educației îngreunează, de asemenea, accesul la creditare. În rezultat, inițiativele tind să fie mici, dependente de munca neremunerată a membrilor familiei, concentrată în activități feminine tradiționale, care sunt mai puțin profitabile decât alte domenii, și este puțin probabil să ajungă până la termenul mediu.
4. B. Chiar dacă există tendința ca femeile migrante să aibă un venit lunar mai mic decât cel al bărbaților, ele tind să transmită acasă o parte mai mare din veniturile lor. Cu alte cuvinte, bărbații tind să câștige mai mult și pot trimite remitențe lunare similare sau un pic mai mari decât femeile, dar acea sumă constituie un procentaj mai mare decât câștigul femeii. Multe femei migrante limitează în mod extrem atât cheltuielile personale în țara de destinație, cât și investiția în propria bunăstare sau distracție, și chiar intră în datorii pentru a putea trimite remitențe.
5. B. Fără modificarea condițiilor structurale /instituționale, investițiile mici, individuale, bazate pe remitențe, vor avea puțin efect asupra dezvoltării sau abilitarea femeilor. Limitările, cu care se confruntă astfel de inițiative, nu pot fi depășite de unul singur, adică la nivel individual. Studiile de caz ale Organizației Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women), cât și cele elaborate de către cercetători arată că investițiile susținute de remitențe în astfel de circumstanțe nu vor avea un mare impact asupra dezvoltării. Intervențiile trebuie făcute prin intermediul instituțiilor publice pentru a îmbunătăți condițiile generale și pentru a depăși astfel de limitări.

2.2 VIDEO: INTERVIU CU CARMEN MORENO LA CNN

OBIECTIVE: Reflectați asupra relației dintre feminizarea migrației și trimiterea remitențelor.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Copii cu întrebările asupra cărora se va reflecta, calculator, proiector, boxe, conexiune sigură la internet, dacă nu aveți înregistrarea, video „Interviul CNN cu Carmen Moreno” este disponibil pe CD cu subtitrare în limba română și la următoarea adresă:

https://www.youtube.com/watch?v=xYHJ7sJ8dtQ&list=PL54CA22B0A48C48D6&index=9&feature=plpp_video cu subtitrare în limba engleză.

TIMP ESTIMAT: 30 minute

FACILITARE

1. Această activitate este simplă și se potrivește pentru orice auditoriu. Este ideală pentru a lansa discuții cu privire la gen și remitențe.
2. Pregătire: Asigurați-vă că înregistrarea video și sunetul funcționează. Vizionați-l cel puțin de două ori înainte de sesiune pentru a vă familiariza cu temele abordate. Studiați întrebările de reflecție.
3. În timpul sesiunii distribuiți întrebările de reflecție participanților. Explicați-le că vor trebui să ia notițe în timpul vizualizării înregistrării și li se va acorda timp pentru a-și formula răspunsurile.
4. Explicați că comentariul la înregistrare se referă doar la cazul femeilor dominicane în Spania și nu la toate femeile migrante.
5. Porniți înregistrarea video. Durata: 8:37 minute.
6. Îndemnați participanții să răspundă la întrebările de reflecție în mod individual, aplicând lucrurile învățate despre feminizarea migrației și a remitențelor din partea conceptuală a acestui ghid sau din prezentările anterioare.
7. Discutați răspunsurile lor în sesiune plenară, luând notițe pe hârtie flipchart. Întrebați grupul: Cum influențează genul volumul remitențelor trimise?
8. **Temă opțională:** revenirea. Este menționată revenirea migranților în țara de origine. În particular, toate femeile migrante din studiul de caz doresc să se întoarcă în țara natală, dar în realitate nu toate vor putea s-o facă. Întrebați: din experiența Dvs., ce obstacole întâlnesc femeile migrante la revenirea în țara de baștină? De ce unele dintre ele ar putea decide să nu se mai întoarcă?

LECȚII-CHEIE

- Remitențele trimise de femei pot permite diminuarea sărăciei în familiile acestora și pot fi folosite pentru a crea mici afaceri.
- Totuși, femeile migrante și familiile lor continuă să se confrunte cu probleme, pe care doar remitențele nu le pot rezolva. Sunt necesare politici publice pentru a promova dezvoltarea economică locală, lucrând în același timp asupra asigurării egalității de gen.

1. Ce fel de metode de a transmite remitențe menționează Carmen Moreno?

- A. De la cine către cine?
- B. În ce scopuri?

2. Cele vizionate în înregistrarea video sunt asemănătoare cu contextul migrațional, pe care îl cunoașteți / în care lucrați? Care sunt deosebirile?

3. Ce vă surprinde sau vă atrage atenția în acest interviu? De ce?

4. 100% dintre femeile care au revenit în țara de baștină, enumerate în acest studiu, au demarat o mică afacere, cum ar fi mici cantine sau ateliere de croitorie, sau o întreprindere de producere a gelatinei. În opinia Dvs., care este potențialul acestor tipuri de afaceri? Cu ce obstacole sau limitări se confruntă acestea?

5. La sfârșitul interviului, dna Moreno menționează importanța politicilor publice pentru a găsi soluții și a ameliora situația femeilor migrante și a familiilor lor. Puteți da exemple de alte politici publice, care ar fi necesare?

2.3 STUDIU DE CAZ: ISTORIA DE VIAȚĂ A LORNEI

OBIECTIVE: Identificați potențialul productiv al remitențelor, precum și obstacolele în calea investițiilor și posibilele intervenții din perspectiva de gen.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Copii cu istoria vieții și întrebări de reflecție, pixuri:

TIMP ESTIMAT: 45 minute

FACILITARE

1. Familiarizați-vă cu povestea vieții și cu întrebările de reflecție. Încercați mai întâi Dvs. să faceți exercițiul.
2. Divizați participanții în perechi sau grupuri mici, numărând (1-2-3-4) și distribuiți studiul de caz fiecărui grup (fiecare participant trebuie să aibă o copie).
3. Rugați participanții să citească istoria Lornei, să ia notițe, să discute și să răspundă împreună la întrebări.
4. Într-o discuție plenară, parcurgeți fiecare întrebare. Rugați un grup să-și prezinte răspunsurile, iar pe celelalte grupuri să adauge sau să enunțe idei adiționale, dacă e cazul.

LECȚII-CHEIE

- Utilizarea remitențelor pentru educație poate fi considerată „productivă” în termeni de dezvoltare umană.
- Intervențiile menite să sporească impactul remitențelor pot favoriza riscul de a folosi migrații sau a face din ei niște „instrumente”, mai ales dacă nu se depun eforturi speciale pentru a crea mecanisme ca migrații să participe și să decidă asupra proceselor de dezvoltare.
- Inițiativele de promovare a investirii remitențelor trebuie însoțite de politici publice, menite să creeze condiții favorabile pentru investiții, să promoveze egalitatea de gen și să satisfacă nevoile de bază ale oamenilor (acces la locuință, educație, sănătate, angajare etc.)

Filipine

Lorna

„M-am sacrificat pentru copiii mei”

La începutul anilor 1980 Lorna a părăsit orașul natal Lemery din Filipine și a plecat în Italia, părăsindu-și soțul, care avea o aventură extraconjugală. De vreme ce frații și verii săi deja lucrau în Italia, a fost o oportunitate pentru ea să plece și să câștige suficienți bani pentru a plăti studiile celor cinci copii ai săi. Divorțul este ilegal în Filipine și stigmatul social al separării a făcut-o pe Lorna să migreze. Dorea să scape de relația cu soțul și a crezut că absența sa ar putea ajuta la rezolvarea situației.

După cinci ani de lucru în Italia ca dădacă, Lorna s-a întors și a aflat că soțul său mai procrease cinci copii în perioada cât ea a fost plecată. Atunci s-a reîntors în Italia pentru a continua să lucreze ca să plătească pentru studiile universitare ale copiilor ei. După 10 ani de muncă peste hotare, copiii au chemat-o acasă, spunându-i că tatăl este bolnav și e nevoie de cineva să-l îngrijească. „Sigur că am avut grijă de el, doar îi sunt soție. Atât doar că m-am sacrificat pentru copiii mei, pentru că ei nu doreau ca eu să mă despart de el. Ei nu au dorit niciodată să plec”. Ea și-a îngrijit soțul vreun an și jumătate până acesta a murit, din cauza complicațiilor provocate de diabet.

Astăzi Lorna are 55 de ani. Nu s-a mai întors în Italia. În schimb, copiii ei au plecat peste hotare, continuând un ciclu de migrațiune, prin care trec multe familii din Lemery. Trei din cei cinci copii ai săi s-au mutat la Roma, după ce ea s-a întors. Prima fiică a plecat în 1990 și acum lucrează ca dădacă, fiind urmată în 1992 de fratele său, care lucrează ca bucătar la un restaurant popular. Iar mai recent, fiica sa mai mică, care a plecat în 2006, lucrează ca femeie de casă. Lorna a îngrijit cei patru copii ai fiului său timp de șapte ani, până aceștia s-au reunit în Italia. Fiul său mai mare și cel mai mic au lucrat ca pescari, până a emigra recent pentru a lucra la o fabrică în Coreea.

Lorna administrează câteva afaceri. Inițial familia sa avea o firmă de pescuit cu vreo 20 de angajați, dar după moartea soțului său nu a mai vrut s-o gestioneze. Principala afacere a Lornei este magazinul de mărunțișuri „sari sari”. Ea mai vinde și orez, iar faptul că are susținerea liderilor locali îi aduce mulți clienți. Lorna mai arendează un aparat videoke (karaoke cu un mic monitor).

Fiind administratorul remitențelor în familia sa, Lorna este responsabilă de cumpărarea proprietăților pentru copiii săi de peste hotare și supraveghează casele, pe care aceștia le construiesc. „Remitențele, pe care ei le-au trimis timp de un an și jumătate, au fost folosite pentru medicamentele și spitalizarea soțului, dar după aceea cu banii primiți s-au cumpărat terenuri. Copiii mei nu s-au implicat prea mult. Ei doar mi-au cerut să le spun cât să-mi trimită pentru că eu le sunt administratorul și eu iau deciziile. Ei nu au idee cum arată casele, pe care și le construiesc”. Copiii săi din Italia nu au alte investiții decât în terenuri pentru case.

Migrația și remitențele sunt preocupările permanente în viața oamenilor din Lemery. Ca fostă migrantă și ca mamă de migranți, Lorna înțelege sacrificiile și beneficiile, pe care le implică o familie transnațională. Deocamdată, familia sa se consideră destul de norocoasă, pentru că nu a fost dificil să migreze în Italia, iar astăzi toți au posibilitatea să cumpere terenuri și să facă mici investiții. Rețelele sociale și cunoștințele, pe care le-au avut în Italia și în comunitatea lor din Lemery, au jucat un rol însemnat în facilitarea migrării și în influențarea mobilizării personale de a contribui la bunăstarea familiei și comunității lor.

Această istorie de viață a fost publicată în martie 2010 și face parte din proiectul „Gen și remitențe: Construind dezvoltarea sensibilă la gen”, implementat de Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) și PNUD, cu finanțare din partea Japoniei.

* Sursă: Guerrero, S. and C. Sobritchea. 2010. Migrație, remitențe și dezvoltare locală sensibilă la gen: Cazul Filipinelor. Santo Domingo

Filipinele reprezintă una din cele mai mari țări din lume care exportă forță de muncă. Circa 10 milioane de filipinezi lucrează peste hotare. Italia are o populație semnificativă de migranți filipinezi: 128 000 de rezidenți permanenți, 84 000 de lucrători temporari și, estimativ, 20 000 de lucrători cu statut neclar. Feminizarea migrației din Filipine este evidentă: din cei 26 000 de filipinezi din Roma, 16 000 sunt femei. Majoritatea lucrează ca menajere sau îngrijitoare ca răspuns la o cerere în creștere, deoarece tot mai multe italiene participă la piața forței de muncă formală. 77% din furnizorii de remitențe filipinezi din Italia sunt femei*.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE
ANALIZA ISTORIEI
DESPRE VIAȚA LORNEI

ACTIVITATEA 2.3

1. Cum își cheltuiesc remitențele Lorna și familia sa? În ce fel pot aceste cheltuieli să fie considerate „productive” și / sau ca fiind contribuții la dezvoltarea umană?
2. Cum a contribuit migrația și / sau remitențele la consolidarea situației Lornei? În ce fel rolurile de gen tradiționale au fost susținute prin istoria de migrație a Lornei?
3. Din perspectiva de gen, care sunt obstacolele ulterioare în procesul de abilitare economică, menționate de Lorna în istoria sa?
4. Există potențial pentru investiții productive în această istorie de viață? Ce pot face instituțiile guvernamentale pentru a spori acest potențial?
5. Puteți propune vreo intervenție sau vreun program, care să sporească impactul remitențelor în acest caz? Cum poate o astfel de intervenție să promoveze egalitatea de gen?

2.4 DEZBATERE „CE ÎNȚELEM PRIN „UTILIZARE PRODUCTIVĂ” A REMITENȚELOR?”

OBIECTIVE: Înțelegerea diferenței dintre examinarea prin prisma abordării umane și economice a dezvoltării în cadrul unei dezbateri axate pe conceptul de „utilizare productivă” a remitențelor.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Copii cu argumente pentru fiecare grup, tribună de la care fiecare grup își va prezenta argumentele, cronometru, un carton pe care este scris „1 minut”.

TIMP ESTIMAT: 1 oră

FACILITARE

1. Această activitate este întrucâtva mai complicată, fiind recomandată pentru folosirea ulterioară în atelier, atunci când participanții vor înțelege bine conceptele fundamentale din Ghidurile 1 și 2. Înainte de a începe această activitate va trebui să le explicați cursanților conceptele de dezvoltare umană și de dezvoltare economică, precum și reducționismul progresiv evident în abordarea „remitențelor pentru dezvoltare”, care este explicat în Ghidul 1, secțiunea 1.3.2 „Dreptul la dezvoltare”. Se mai recomandă să prezentați informația din Ghidul 2, în special secțiunile 2.3 „Contestarea „Analiza cercului „virtuos” al remitențelor la nivel local” și 2.4 „Cerc virtuos sau cerc vicios? Alte aspecte legate de impactul migrației la nivel local”.
2. Activitatea constă în organizarea unei dezbateri între două grupuri, care își vor enunța argumentele de pe două poziții distincte. Fiecare grup va apăra noțiunea, care se opune, privind utilizarea „productivă” a remitențelor în ceea ce privește dezvoltarea.
3. Divizați participanții în două grupuri numărând de la 1 la 2. Ei nu trebuie să fie neapărat de acord cu poziția, pe care trebuie s-o apere; exercițiul cere ca ei să încerce să înțeleagă și să preia logica unui argument sau altul. O altă opțiune este să se explice ambele poziții și să li se permită participanților să se alăture grupului preferat. Apoi, dacă se formează un grup mult mai mare decât celălalt, puteți ruga unele persoane să treacă în celălalt grup.
4. Explicați principiile „dezvoltării economice” grupului 1: Potrivit paradigmei dominante, dacă mai multe remitențe sunt transferate prin bănci formale și există mai multe investiții „productive” în baza remitențelor, atunci acestea vor spori dezvoltarea economică locală. Mai mult, această abordare ia în considerare, că unul din principalele obstacole pentru investițiile productive este faptul că gospodăriile recipiente folosesc remitențele pentru a-și acoperi necesitățile de bază, în loc de a le economisi și investi. Grupul 1 va apăra această paradigmă dominantă, argumentând că utilizarea curentă a remitențelor nu este suficient de productivă pentru dezvoltarea (economică) și va propune idei despre felul, în care remitențele pot fi folosite mai productiv.
5. Apoi, explicați principiile „paradigmei de dezvoltare umană” grupului 2: acest ghid pune în discuție diferite limite ale paradigmei dominante din perspectiva dezvoltării umane, cum ar fi o creștere a inechității sociale și absența statului în acest model. Abordarea prin prisma dezvoltării umane nu presupune că provocările în dezvoltare pot fi soluționate doar de piață și argumentează faptul, că este necesar să fie sporită capacitatea statului de a garanta drepturile omului pentru a extinde capacitățile și libertățile cetățenilor. Grupul 2 va apăra această poziție, argumentând că investirea remitențelor în

educație și sănătate este într-adevăr productivă prin prisma dezvoltării umane, însă doar remitențele nu pot fi motorul unei întregi strategii de dezvoltare. Acest grup va oferi idei de alternativă, privind modul de implementare a abordării acestora.

6. Distribuți fiecărui grup foile cu principalele argumente: „Dezvoltarea economică”, pentru grupul 1, și „Dezvoltarea umană”, pentru grupul 2.
7. Explicați că participanții vor avea la dispoziție 15-20 minute pentru a-și formula argumentele. Ei trebuie să revizuiască lista cu argumente și „să le asimileze,” gândindu-se la exemple, puncte de vedere adiționale și la una sau două idei de posibile intervenții, bazate de abordarea respectivă. Fiecare grup trebuie să-și aleagă un reprezentant, iar restul echipei va face notițe despre argumentele celeilalte echipe.
8. Dezbaterea va fi structurată după cum urmează:
 - **Argument de deschidere:** Vorbitorul fiecărui grup va avea la dispoziție 5-7 minute pentru a prezenta viziunea cu privire la remitențe și dezvoltare și pentru a propune idei de intervenții. Dacă echipa dorește, alți membri pot să facă adausuri la argumentele reprezentantului lor (acesta poate să decidă, ca în timpul rămas să ofere cuvântul altor membri ai grupului).
 - **Note pentru replici:** În timpul, în care o echipă își face prezentarea, membrii din echipa adversă trebuie să-și facă notițe despre argumentele prezentate pentru a răspunde și a respinge punctele lor de vedere în privința argumentelor din deschidere.
 - **Replici:** Cei care și-au făcut notițe vor avea posibilitatea să explice pe scurt de ce cred că propunerile celeilalte echipe nu vor funcționa sau pentru a indica erorile din abordare. Fiecărei echipe i se vor acorda 3-5 minute.
 - **Argument de încheiere:** Fiecare reprezentant va face un sumar, privind poziția și răspunsul grupului său față de replicile dintr-un argument de încheiere, care nu va dura mai mult de 2 minute.
9. În timpul dezbaterii, țineți în mână un cronometru și cartonul cu inscripția „1 minut”, pe care îl veți ridica atunci când vorbitorului îi va mai rămâne un minut. Atrageți atenția la punctele, care generează mai multe controverse și dezbateri și la orice argument sau temă comună care apar în ambele grupuri.
10. **Variantă:** Dacă nu dispuneți de timp, puteți reduce segmele temporare, acordat pentru fiecare fază a dezbaterilor, sau puteți limita dezbaterile doar la prezentarea argumentelor de deschidere.

LECȚII-CHEIE

- Punând întrebarea „Ce avem în vedere prin „utilizarea productivă” a remitențelor?”, efectuăm o analiză noțională pentru a vedea ce este necesar pentru a „produce”. Avem nevoie doar de remitențe? Sau și de infrastructură, instituții solide, politici comprehensive etc.?
- Această dezbateră ne face să contestăm chiar modelul de dezvoltare și să accentuăm paradigma dezvoltării umane, bazată pe perspectiva sa holistică. Abordarea prin prisma dezvoltării umane concepe dezvoltarea economică nu ca un scop în sine, dar, mai degrabă, ca parte a unui proces social și colectiv, care tinde să extindă libertățile și capacitățile oamenilor.

ARGUMENTE SUGERATE:

- ❑ Migranții sunt actori economici raționali, remitențele cărora contribuie la dezvoltarea țărilor de origine.
- ❑ Problema rezidă în faptul că familiile lor folosesc remitențele, în special, pentru consum. Nu se economisește, nici nu se investește. Aceasta este o oportunitate ratată. Dacă remitențele nu sunt folosite productiv, impactul lor asupra dezvoltării economice va fi restrâns.
- ❑ Ceea ce trebuie să facem este să promovăm includerea recipientelor de remitențe în servicii bancare formale, în special în cele menite pentru femei. Dacă ele își vor deschide un cont bancar și vor începe să facă depuneri, băncile vor acumula mai mult capital și vor fi capabile să acorde credite atât beneficiarilor de remitențe, cât și non-beneficiarilor din comunitate, în general.
- ❑ Trebuie să promovăm și investițiile productive ale remitențelor, în special în mici întreprinderi, pentru a crea mai multe locuri de muncă în comunitate.
- ❑ Odată ce remitențele vor veni în comunitate, iar oamenii vor folosi servicii bancare și se vor face mai multe investiții productive, în general, vor fi puși în circulație mai mulți bani.
- ❑ Astfel, familiile vor fi în stare să procure serviciile, de care au nevoie de pe piață, inclusiv servicii de sănătate, educație, îngrijire, salubritate etc. Aceasta va genera mai multe locuri de muncă și în alte sectoare.

EXPUNEȚI AICI EXEMPLE ȘI ARGUMENTE ADIȚIONALE:**INTERVENȚII:**

- ❑ De aceea, noi considerăm că trebuie de întreprins următoarele...

ARGUMENT SUGERAT:

- ❑ Folosirea remitențelor pentru alimente, locuințe, sănătate, educație etc. este „productivă” într-adevăr în ceea ce privește dezvoltarea umană. Remitențele ajută unele familii să depășească lipsurile (sărăcia, absența serviciilor), care le restricționează libertățile, ele, de asemenea, sporesc accesul la drepturi elementare, cum ar fi sănătatea și educația.
- ❑ Deși efectele remitențelor asupra dezvoltării umane în general sunt pozitive, ele nu pot servi drept bază a oricărei strategii de dezvoltare dintr-un șir de motive:
 - ❑ Nu toate gospodăriile primesc remitențe. În acest sens, abordarea „remitențe pentru dezvoltare” este prea individualistă, deoarece se axează pe capacitatea indivizilor de a-și soluționa problemele cu mijloace private, în loc de a genera ameliorarea de care să beneficieze toți membrii comunității.
 - ❑ Aceasta comportă riscul de mărire a inegalităților dintre persoanele care primesc remitențe și cele care nu primesc.
 - ❑ Doar mecanismele pieței nu pot genera dezvoltare umană. Trebuie luate în considerare alte dimensiuni, inclusiv echitatea, transferul de putere, integrarea socială și democrația.
- ❑ Aceasta neglijează rolul instituțiilor publice care sunt principalele organe responsabile de garantarea bunăstării tuturor rezidenților din jurisdicția lor.
- ❑ Dacă familiile trebuie să trimită un membru peste hotare pentru a câștiga un salariu decent, pentru a acoperi plățile, care trebuie achitate către stat, impactul remitențelor asupra dezvoltării economiei locale va fi mereu limitat.
- ❑ Ca remitențele să aibă un impact major asupra dezvoltării, intervențiile trebuie să nu se limiteze doar la serviciile bancare formale și la investițiile productive. Înainte de a încuraja investirea, trebuie să analizăm cum sunt folosite remitențele ca atare pentru a determina ce servicii subvenționează acestea și prin urmare care sunt deficiențele în satisfacerea nevoilor de bază ale cetățenilor de către guvernare.

EXPUNEȚI AICI EXEMPLE ȘI ARGUMENTE ADIȚIONALE:

INTERVENȚII:

- ❑ De aceea, considerăm că trebuie de întreprins următoarele...

2.5 ANALIZA ȘI REFORMULAREA UNUI PROIECT „REMITENȚE PENTRU DEZVOLTARE”

OBIECTIVE: Dezvoltarea capacității analitice a participanților ,prin analizarea și reformularea unei inițiative tipice din perspectiva bazată pe gen și drepturi.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Copii cu descrierea proiectului și tabele, pixuri, hârtie chart și markere pentru fiecare grup.

TIMP ESTIMAT: 1 oră (25 minute pentru analiză, 25 minute pentru alternative, 10 minute pentru discutarea concluziilor)

FACILITARE

1. Acest exercițiu se potrivește cel mai bine pentru practicieni în dezvoltare, întru a-i ajuta să-și aplice cunoștințele la elaborarea proiectului. Este o activitate de o durată mai mare și se recomandă a fi realizată spre finalul atelierului.
2. Argumentul primar al exercițiului este că înainte de a deveni antreprenori, oamenii trebuie considerați ca (1) deținători de drepturi, care se bucură de (2) condiții de echitate socială sau de „un teren de acțiune echitabil”. Acest exercițiu adună câteva modele de proiecte tipice pentru paradigma „remitențe pentru dezvoltare”. Ideea este ca participanții să identifice ce le lipsește acestor proiecte în termeni de gen, dezvoltare umană, dimensiune transnațională și participare a migranților.
3. Înainte de a începe, va trebui să se explice aceste patru concepte, făcând referință la explicațiile din Ghidul 1, secțiunile 1.3.1 „Genul - categorie analitică centrală”, 1.3.2 „Dreptul la dezvoltare”, 1.3.3 „Dimensiunea spațială a dezvoltării: de la transnațional la local” și 1.3.4 „Migranții – protagoniști ai dezvoltării”.
4. Familiarizați-vă cu cele două modele de proiect și de tabelele ce urmează.
5. Divizați participanții în grupuri, maximum, a câte 4 persoane fiecare.
6. Explicați obiectivul activității și distribuiți materialele. Parcurgeți întrebările prompte împreună pentru a vă asigura că toți înțeleg cele patru coloane din tabel.
7. Rugați fiecare grup să desemneze un secretar, care va avea sarcina să citească ideile în glas / să le prezinte mai târziu.
8. Vor avea la dispoziție 1 oră pentru a îndeplini două sarcini: 1) să analizeze studiul lor de caz, folosind Matricea de analiză și 2) să propună idei de modificare și / sau să reformuleze proiectul din perspectiva bazată pe gen și drepturi, folosind Matricea alternativelor.
9. În perioada de lucru, facilitatorul trebuie să circule printre grupuri, pentru a se asigura că membrii înțeleg activitatea și fac ceea ce se cuvine. Exercițiul este întrucâtva complicat și participanții nu vor dispune de toată informația, de care au nevoie pentru a finaliza analiza. Ideea este ca ei să analizeze studiul de caz pentru a vedea elementele prezente și cele lipsă, pentru a completa neajunsurile sau pentru a reformula, folosind cea de-a doua matrice. Îndemnați participanții să nu se blocheze, încercând să răspundă la toate întrebările prompte, dar mai degrabă să le folosească pentru a se lansa într-un brainstorming (furtună de idei), cu privire la categoria din care fac parte.
10. Participanții trebuie să-și scrie ideile pe două foi de hârtie flipchart, copiind tabelul din exemplele cu ANALIZĂ ȘI ALTERNATIVE.

11. Grupurile vor avea posibilitatea să-și prezinte analiza și ideile într-o sesiune plenară. Dacă există mai multe grupuri cu același studiu de caz, acestea trebuie să le prezinte unul după altul, pentru a demara discuțiile după prezentările făcute de toate grupurile.
12. Fiți atenți să acordați aproximativ aceeași perioadă de timp atât pentru discutarea ideilor alternative, cât și pentru analiza aspectelor care lipsesc.
13. Dacă dispuneți de un facilitator asistent, rugați-l (-o) să scrie observațiile și ideile principale într-un document Word și / sau direct în PowerPoint, cu unele „concluzii” preliminare. Aceasta va fi de folos atât pentru a face un sumar al ideilor principale la sfârșitul sesiunii sau atelierului, cât și pentru a fi inclus în raportul pe marginea atelierului.
14. Variația 1: Invitați grupurile să efectueze doar o analiză critică a proiectului lor, iar brainstorming-ul alternativelor îl veți realiza în grup, în cadrul unei discuții mai largi, în sesiunea plenară.
15. Variația 2: Dacă dispuneți de timp și toți participanții au acces la Internet, le-ați putea da o sarcină înainte de sesiune, și anume, de a căuta un exemplu propriu de proiect „tipic” pentru analiză. Cantitatea și calitatea informațiilor disponibile variază în dependență de pagina web și proiect, dar s-ar putea întreprinde căutări generale pe aceste site-uri.

Banca Interamericană de Dezvoltare, Fondul Multilateral de Investiții:

<http://www5.iadb.org/mif/HomeDNN/tabid/40/language/en-US/Default.aspx>

Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă, Instituție de finanțare pentru Remitențe:

<http://www.ifad.org/remittances/index.htm>

LECTII-CHEIE

- Majoritatea proiectelor, privind „remitențele pentru dezvoltare”, dacă și iau în considerație femeile, adesea o fac într-o manieră, care tinde să profite de capacitatea administrativă a acestora și de rolul reproductiv ca administratori de gospodărie, fără a lua în mod necesar în calcul nevoile lor specifice sau măsurile strategice, care ar putea duce la creșterea puterii acestora. Astfel, riscă să instrumentalizeze femeile în loc să le confere putere.
- În prezent, o mare parte din remitențele familiale sunt folosite pentru a acoperi necesitățile de bază în gospodărie: alimente, locuințe, educație și sănătate. Nu toate familiile primesc remitențe, ceea ce înseamnă că inițiativele de dezvoltare bazate pe remitențe ar putea, de fapt, să aprofundeze inechitatea între gospodării. Trebuie căutate căi de alternativă pentru a garanta drepturile de bază tuturor oamenilor, cum ar fi prin politici publice sau prin procese de planificare comprehensivă a dezvoltării.
- Multe proiecte, privind „remitențele pentru dezvoltare”, se axează pe țara de origine ca singurul loc, care are nevoie de dezvoltare, în timp ce multe țări de destinație se confruntă și ele cu provocări de dezvoltare serioase. Mai mult, posibilitățile pentru dezvoltarea locală la origine sunt, în general, determinate de factori structurali, cum ar fi participarea pe piețe, politici neoliberale etc. Intervențiile trebuie să aibă loc la câteva niveluri pentru a obține impactul necesar.
- Implicarea migranților în astfel de proiecte tinde să fie limitată la trimiterea resurselor. Practicienii și realizatorii de politici trebuie să caute noi căi pentru a implica populația migrantă în procesele de luare a deciziilor cu privire la inițiativele bazate pe migrație și remitențe, astfel încât aceștia să poată participa nu doar ca investitori, dar și ca beneficiari ai dezvoltării.

PROIECT: „Remitențele și emigranții ca resurse pentru dezvoltare”

ȚĂRI: Capul Verde și Italia

IMPLEMENTAT DE: ONG local. Proiectul este inspirat din motivul acoperirii geografice largi a ONG-ului și experiența acestuia în microfinanțare și microcreditare, inclusiv consolidarea capacităților administrative ale beneficiarilor, promovarea înființării de firme și a serviciilor de sănătate reproductivă.

DURATA: 18 luni

BUGET: 200 000 euro

OBIECTIVE GENERALE: reducerea sărăciei și garantarea securității alimentare pentru cele mai vulnerabile familii și persoane din Capul Verde, printr-o folosire ameliorată a remitențelor migranților prin microcreditare.

OBIECTIVE SPECIFICE:

- ❑ Generarea informațiilor detaliate, adunate în mod participativ, cu privire la ratele de emigrare a familiilor din Santiago și la problemele specifice privind fluxurile, costurile și folosirea remitențelor și nevoile pe termen scurt și mediu.
- ❑ Implementarea unui sistem de microcreditare pilot, folosind resursele emigranților și fondurile externe pentru a încuraja depunerile bancare și utilizarea parțială a remitențelor în activități productive.
- ❑ Informarea femeilor din întreaga țară cu privire la legislația emigrațională pentru a reduce vulnerabilitatea acestora.
- ❑ Consolidarea rolului comunității emigraționale ca să se implice ca actori de dezvoltare descentralizați.

POPULAȚIA ȚINTĂ: aproximativ 6 000 de femei capi de gospodărie și familiile lor (care au membri de familie peste hotare și primesc remitențe) de pe insula Santiago, Capul Verde, și grupurile de diasporă din Italia.

ACTIVITĂȚI PRINCIPALE:

- ❑ Cercetarea preliminară, participativă pentru identificarea tipologiei și utilizării remitențelor, a costurilor asociate și mecanismelor de transfer.
- ❑ Elaborarea unor strategii pentru a folosi remitențele cu scopul de a finanța activități productive.
- ❑ Diseminarea informațiilor printre familiile de migranți, în special femei, cu privire la diferite posibilități de folosire a remitențelor pentru activități de generare a veniturilor, în loc de consum.
- ❑ Stabilirea unui fond pilot pentru finanțarea activităților antreprenoriale demarate de familiile cu migranți.
- ❑ Stabilirea unor instrucțiuni de creditare, oferirea asistenței tehnice și finanțarea proiectelor pilot.
- ❑ Instruirea unor grupuri de diasporă din Italia de nord cu privire la managementul proiectelor și administrarea micilor întreprinderi.

POTRIVIT ONG: „Proiectul va ajuta populația, mai ales femeile care sunt cele mai vulnerabile în țara noastră, în lupta pentru eliminarea sărăciei și în garantarea securității alimentare.

Este inovativ pentru că va ajuta femeile care primesc remitențe să conștientizeze fragilitatea folosirii remitențelor doar pentru consum și le va încuraja să le folosească pentru activități de generare a veniturilor. În acest fel, scopul este de a ameliora folosirea remitențelor migranților pentru a contribui la dezvoltarea socială și a spori veniturile femeilor ce stau în fruntea gospodărie în capul verde. Remitențele vor fi folosite prin stabilirea unui circuit de microfinanțare pentru a investi în activități productive. În afară de crearea acestui fond, organizația noastră va acționa ca intermediar în trimiterea remitențelor, prin oferirea unor costuri mai mici decât băncile”.

CAZ 2 PERU

ACTIVITATEA 2.5

PROIECT: „Program-pilot de conducere antreprenorială, axat pe rețelele transnaționale ale familiilor cu migranți”

ȚĂRI: Peru și organizații ale diasporei din Italia, Spania, SUA și Japonia

IMPLEMENTAT DE: ONG axat pe drepturile femeilor.

DURATA: 24 luni

BUGET: 160 000 euro

OBIECTIV GENERAL: Consolidarea legăturilor între organizațiile de migranți și organizațiile familiilor de migranți din Peru, pentru a spori productivitatea prin investirea remitențelor.

POPULAȚIA ȚINTĂ: Familii transnaționale din regiunea Junin din Peru și organizațiile de migranți peruvieni de peste hotare.

CONTEXT: Migranții din Peru trimit circa 424 de milioane de dolari familiilor lor din Junin. Aceste remitențe sunt folosite în special pentru consum și educație, doar 8% fiind investite în dezvoltare sau administrarea micilor întreprinderi. Migrația creează, de asemenea, comunități transnaționale care contribuie la dezvoltarea economică a Peru cu noi idei și resurse pentru investiții. Totuși, regiunea Junin nu exploatează pe deplin potențialul remitențelor; 57% din populația din Junin continuă să trăiască sub pragul sărăciei, iar 24% trăiesc în sărăcie extremă. Unele dintre provocările pentru reducerea sărăciei sunt rata înaltă a șomajului, lipsa de politici publice ce ar promova angajarea la lucru și resursele migranților

ACTIVITĂȚI:

- ❑ Consolidarea capacităților populației țintă prin oferirea instruirii în domeniile antreprenoriatului și ale comerțului internațional.
- ❑ Încurajarea populației țintă să demareze proiecte de antrepriză, susținând 20 de afaceri familiale și promovând investițiile migranților în aceste afaceri.
- ❑ Reactualizarea informațiilor, privind familiile transnaționale.
- ❑ Implementarea de către guvern a unei strategii regionale pentru Junin, cu scopul de a promova investirea remitențelor.

PROIECT: „Încurajarea Parteneriatului public-privat pentru o dezvoltare economică durabilă în Moldova”

ȚĂRI: Republica Moldova

IMPLEMENTAT DE: Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM)

DURATA: 12 luni, 1 iulie 2014 – 31 mai 2015

BUGET: 2 100 000 coroane norvegiene (NOK)

OBIECTIV GENERAL: Promovarea drepturilor omului, a rolului societății civile în dezvoltarea economică durabilă în Republica Moldova. De asemenea, proiectul are scopul de a fortifica cunoștințele și abilitățile în domeniul antreprenoriatului, angajării în câmpul muncii și consolidarea drepturilor omului printre potențialii migranți, în special, pentru femei.

POPULAȚIA ȚINTĂ: Femeile potențial migrante, femeile revenite, femeile vulnerabile din comunitate.

CONTEXT: În ultimele două decenii Moldova a atestat o creștere a emigrării din cauza locurilor de muncă precare și a lipsei perspectivelor în țară. Potrivit datelor oficiale, 300.000 de moldoveni sunt în prezent în străinătate, reprezentând până la un sfert din forța de muncă a Republicii Moldova (Biroul Național de Statistică), iar conform datelor de frontieră, această cifră constituie 750.000 persoane. O mare parte a migranților sunt tineri, cu vârstă cuprinsă între 15-34 ani, ajungând la peste 50% în 2010.

Raportul migranților de sex feminin, care pleacă în UE, este de peste 50%, având tendința să crească în continuare. Femeile migrante se angajează, în primul rând, în muncile casnice și sunt adesea afectate de descalificare profesională. În 2012, 14,5% dintre toți copiii din Republica Moldova au avut cel puțin un părinte plecat peste hotare. Dintre aceștia, peste 28% au avut mamele lor în străinătate și peste 20% au avut pe ambii părinți peste hotare (studiu OIM).

ACTIVITĂȚI:

- ❑ În noiembrie 2014, în cadrul acestui proiect au fost organizate o serie de ateliere de lucru la Bălți, Chișinău și Cahul în domeniul dezvoltării, gestionării și implementării proiectelor, destinat secțiilor economice, agențiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă și ONG-urilor. Participanții la ateliere vor dezvolta 9 inițiative mici, câte 3 în zona nord, centru și sud.
- ❑ De asemenea, activitățile de bază vor fi axate pe consiliere, informare, mentorat, susținerea inițiativelor antreprenoriale și facilitarea angajării în câmpul muncii, etc.

Sursa disponibilă la: <http://www.iom.md/>

	Genul ca o categorie analitică	Dezvoltare umană	Dimensiune transnațională	Migranții ca protagoniști ai dezvoltării
ANALIZĂ CRITICĂ	<p>Ce informație lipsește pentru a efectua o analiză de gen pertinentă?</p> <p>Ce inegalități pot exista la micro nivel (individual/de gospodărie), mezo nivel (rețele sociale, piața muncii) și macro nivel (acorduri bilaterale, procese de globalizare), care ar putea afecta reușita proiectului?</p> <p>Există vreun risc de instrumentalizare sau utilizare a femeilor?</p> <p>Ce posibilități există pentru transferul de putere către femei prin această inițiativă?</p>	<p>Pe ce se cheltuiesc remitențele în prezent? Ce nevoi acoperă acestea?</p> <p>Care drepturi nu sunt garantate de către guverne?</p> <p>Există vreun risc ca acest proiect să sporească sau să aprofundeze inegalitățile?</p> <p>Ce se consideră a fi utilizarea „productivă” a remitențelor, potrivit acestui proiect?</p>	<p>Ce rol joacă în această inițiativă instituțiile publice și dacă joacă vreun rol?</p> <p>Cât de durabil este acest model de dezvoltare pentru țara de origine? Pentru grupurile din țara de destinație?</p> <p>Ce probleme structurale ar putea contribui la problemele pe care proiectul încearcă să le soluționeze? Ar putea careva din acestea să afecteze reușita proiectului?</p>	<p>Care este viziunea acestei inițiative despre migranți?</p> <p>(a. Subiecți care creează dezvoltare, b. Subiecți care decid în privința dezvoltării, sau c. Beneficiari ai dezvoltării).</p>

	Genul ca o categorie analitică	Dezvoltare umană	Dimensiune transnațională	Migranții ca protagoniști ai dezvoltării
ALTERNATIVE	<p>Cum poate fi consolidată componenta de împuternicire?</p> <p>Există spațiu pentru a promova o divizare mai echitabilă a lucrului în familie? Sau pentru a ameliora puterea de negociere a femeii în cadrul gospodăriilor?</p>	<p>Ce alte alternative există pentru a garanta realizarea acestor drepturi (în afară de micro-antreprenoriat)?</p> <p>Ce fel de politici publice ar putea complementa această inițiativă pentru a garanta drepturile oamenilor?</p> <p>Cum ar putea fi reformulate obiectivele dintr-o perspectivă bazată pe drepturi?</p> <p>(Nu uitați să analizați atât țara de origine, cât și cea de destinație)</p> <p>Cum am putea extinde noțiunea a ceea ce este considerat productiv?</p>	<p>Ce fel de politici publice sunt necesare în țările de destinație pentru a proteja drepturile populației migrante?</p> <p>Ce măsuri politice trebuie întreprinse pentru a aborda problemele structurale pe care le-ați identificat (la nivel național sau internațional)?</p>	<p>Ce ajustări ar putea fi făcute pentru a evita instrumentalizarea migranților?</p> <p>Cum poate fi încurajată participarea migranților într-un mod pertinent, astfel încât aceștia să fie decidenți și beneficiari (nu doar investitori)?</p>

ANALIZĂ CRITICĂ

ACTIVITATEA 2.5

	Genul ca o categorie analitică	Dezvoltare umană	Dimensiune transnațională	Migrații ca protagoniști ai dezvoltării
ANALIZĂ CRITICĂ				

	Genul ca o categorie analitică	Dezvoltare umană	Dimensiune transnațională	Migranții ca protagoniști ai dezvoltării
ALTERNATIVE				

REFERINȚE

Crush, Jonathan, Belinda Dodson, John Gay și Clement Leduka, Programul de migrațiune al Africii de Sud (SAMP). 2010. „Migrație, remitențe și dezvoltare locală sensibilă la gen: Cazul Lesotho. Santo Domingo, Republica Dominicană”: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women) și PNUD.

Fundación Carolina și Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). 2010. “Migraciones y desarrollo local en origen: Propuestas para la acción”. Madrid și Santo Domingo. (trad. adaptată în rom. „Migrația și dezvoltarea locală de origine: Propuneri pentru acțiune: Madrid și Santo Domingo”). Disponibil la: www.fundacioncarolina.es.

Garay, Luis Jorge. 2010. “Un tejido económico anclado en el contexto local”. (trad. adaptată în rom. „Un material economic inclus în contextul local”). Prezentare în cadrul atelierului de lucru “Migración y desarrollo económico local en origen”, (trad. adaptată în rom. „Migrație și dezvoltare economică locală de origine”) organizat de Fundación Carolina și Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women), Madrid, 4 mai 2010.

García, Mar, Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). 2010. “Migración y desarrollo local sensible al género” (trad. adaptată în rom. „Migrație și dezvoltare locală sensibilă la dimensiunea de gen”). Prezentare în cadrul atelierului de lucru “Migración y desarrollo económico local en origen” (trad. adaptată în rom. „Migrație și dezvoltare economică locală de origine”), organizat de Fundación Carolina și Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women), Madrid, 4 mai 2010. Disponibil la: <http://www.fundacioncarolina.es/es-ES/areacomunicacion/noticias/cealci/Documents/Sesion%20II%20Mar%20Garc%C3%ADa.pdf>.

Guerrero, Sylvia H. și Carolyn Sobritchea. 2010. „Migrațiune, remitențe și dezvoltare locală sensibilă la dimensiunea de gen: Cazul Filipinelor”. Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women) și UNDP.

Levitt, Peggy. 1999. „Remitențe sociale: Forme la nivel local de difuzare a culturii condiționate de migrație” in *International Migration Review*, Vol. 32, Nr. 4 Iarnă, Centrul pentru Studii Migraționale din New York. Disponibil la: http://tigger.uic.edu/~ehassa1/SocialRemittances_MigrationDrivenLocal-LevelFormsofCulturalDiffusion.pdf

Martínez, Julia Evelin. 2007. “La dinámica de la empresarialidad femenina: reflexiones a partir del estudio de la empresarialidad femenina en el departamento de Sonsonate, El Salvador” (trad. adaptată în rom. „Dinamica antreprenoriatului feminin: reflecții din studiul antreprenoriatului feminin în departamentul Sonsonate, El Salvador”), *II Encuentro Género, Economía y Desarrollo Local*, Guatemala, 8-9 noiembrie, Disponibil la http://www.winnernet.org/esp_nacional/portal_pub/informacion/informacion.php

Mitchell, Susanna. 2006. „Euforia migrației și a remitențelor: dezvoltare sau dependență?” Londra: Fundația New Economics. Disponibil la: www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Migration_and_the_remittance_euphoria.pdf.

Paiewonsky, Denise și Amaia Orozco. 2007. „Remitențele” *Seria Gen, remitențe și dezvoltare*, Document de lucru #4. Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women).

Pérez Orozco, Amaia. 2007. „Migrațiune și dezvoltare”. *Seria Gen, remitențe și dezvoltare*, Document de lucru #3. Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women).

Pérez Orozco, Amaia, Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). 2007. "Toma de decisiones y participación económica de las mujeres en el ámbito local: un vínculo necesario" (trad. adaptată în rom. „Luarea deciziilor și participarea economică a femeilor la nivel local: o conexiune necesară”. Prezentare la cea de-a doua reuniune regională cu privire la Gen, economie și dezvoltare locală, organizată de programul UNIFEM Femei (acum UN Women) și dezvoltare economică locală (MyDEL în spaniolă), Guatemala.

Pérez Orozco, Amaia, Denise Paiewonsky și Mar García Domínguez. 2008. Dincolo de frontiere II: „Migrația și dezvoltarea din perspectiva de gen”. Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women): Santo Domingo, Republica Dominicană.

Pessar, Patricia R. 2005. „Femeile, genul și migrația internațională prin cele două Americi și dincolo de frontierele acestora: Inegalități și abilitare limitată”, reuniunea grupului de experți cu privire la Migrația internațională și dezvoltare în America Latină și Caraibe, Departamentul Afacerilor economice și sociale al ONU, Mexic, Disponibil la: http://www.un.org/esa/population/meetings/lttMigLAC/P08_PPessar.pdf.

Robert, Elisabeth. 2009. "Mujeres, migración, remesas y relaciones de género. Evidencias a partir de tres casos: Colombia, República Dominicana y Guatemala", in Migraciones contemporáneas. Contribución a debate. "(Bolivia, La Paz, Postgrado en Ciencias del Desarrollo CIDES-UMSA, Enero, 2009). Disponibil la: <http://migrantologos.mx/textosmateriales/Migracionescontemporaneas.pdf>

Robert, Elisabeth, Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). 2009. "Mirada global sobre el nexo entre migración, remesas y desarrollo, desde una perspectiva de género" (trad. adaptată în rom. "Perspectivă globală asupra legăturii dintre migrație, remitențe și dezvoltare dintr-o perspectivă de gen". Prezentare la 100 de ani, organizată de Universitatea Națională Autonomă de Mexic (UNAM), Institutul de Cercetări Economice (IIEc) și de Direcția Generală a Afacerilor Personalului Academic (DGAPA) México DF, México. Disponibil la adresa: <http://www.un-instraw.org/data/media/documents/Remittances/Ponencia%20Mexico.doc>

Rodríguez, Arnaldo și Evelyn Enid Trewhella Fernández. 2009. "Género en la gobernabilidad democrática" (trad. adaptată în rom. "Dimensiunea de gen în guvernarea democratică", broșura Nr 1, Seria Mujeres, poder local y democracia: Conceptos clave (trad. adaptată în rom. Seria Femei, putere locală și democrație: concepte cheie). Santo Domingo, República Dominicana: Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). Disponibil la: <http://www.un-instraw.org/data/media/documents/PP/Cuadernillo1Gobernabilidad.pdf>

Sarr, Fatou. 2010. „Migrație, remitențe și dezvoltare locală sensibilă la gen: Cazul Senegalului. Santo Domingo, Republicii Dominicane”: Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women) și PNUD. Disponibil la: http://www.un-instraw.org/data/media/documents/publications/cuadernillo_senega-en_web.pdf

UN-INSTRAW. 2005. „Dincolo de frontiere: Gen, remitențe și dezvoltare”. Document de lucru. Santo Domingo. Disponibil la: <http://www.un-instraw.org/download-document/379-crossing-borders-gender-remittances-and-development.html>

Vargas, Tahira. 2010. „Migración, remesas y desarrollo local sensible al género: El caso de la República Dominicana” (trad. adaptată în rom. Migrația, remitențele și dezvoltare locală sensibilă la gen: cazul Republicii Dominicane). Santo Domingo, República Dominicana: Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women) și PNUD. Disponibil la: <http://www.un-instraw.org/view-document-details/739-migracionremesas-y-desarrollo-local-sensible-al-geneo-el-caso-de-republica-dominicana.html>

Vulnettari, Julie and Russell King. 2010. „Migrație, remitențe și dezvoltare locală sensibilă la gen: Cazul Albaniei. Santo Domingo, Republica Dominicană”: Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women) și PNUD. Disponibil la: <http://www.un-instraw.org/es/descargar-documento/746-migration-remittances-and-gender-responsive-local-development-the-case-of-albania.html>

RESURSE PENTRU CONSULTARE ULTERIOARĂ

Valenzuela, César. 2010. Ponencia “Herramientas Gerenciales y Productos Financieros para la incorporación del Enfoque de Género”(trad.adaptată în rom. Curs „instrumente manageriale și produse financiare pentru includerea perspectivei de gen”. Cel de-al treilea Forum de gen în microfinanțare din America Centrală, Tegucigalpa, Honduras 13-14 May 2010, organizat de Rețeaua de Microfinanțare al Americii Centrale (REDCAMIF) (REDCAMIF) cu suportul Hivos și Fundației Ford. Disponibil la: <http://www.microfinanzas.org/centro-de-informacion/documentos/herramientas-gerenciales-y-productos-financieros-para-la-incorporacion-del-enfoque-de-genero/>

RESURSE DISPONIBILE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

„Femeile și migrația internațională”, Raport de cercetare Nr. 8: Serie Cercetare Continuă - Proiect “Promovează femeia”,

http://platforma.promoveazafemeia.com/pluginfile.php/210/mod_resource/content/1/raport-femeile-migratia-internationala.pdf?forcedownload=1.

„Consolidarea legăturii dintre migrație și dezvoltare în Moldova”, Banca Mondială, Rețeaua de învățare a specialiștilor din domeniul migrației și remitențelor (MIRPAL), Chisinau 2010,

<http://siteresources.worldbank.org/INTMOLDOVA/Resources/ConsolidareaLegaturiiDintreMigratieDezvoltare.pdf>

„Reîntoarcerea lucrătorilor migranți și dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova”, Grup de autori, Organizația Internațională a Muncii 2014,

http://www.brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/06_studiu_ilo_reintoarcerea_lucratorilor_migranti_si_desvoltarea_rm_2014_rom.pdf

„Despre perspectivele dezvoltării antreprenoriatului în R. Moldova cu suportul Hilfswerk Austria International”, Capital Market, Nr.35 (506) din 18 septembrie 2013

Pentru mai multe informații despre proiectul “Remitențele Dezvoltă Comunitățile în Moldova” implementat de Hilfswerk Austria International cu suportul Uniunii Europene: <http://www.hilfswerk-austria.md/>

MATERIALE VIDEO ÎN LIMBA ROMÂNĂ:

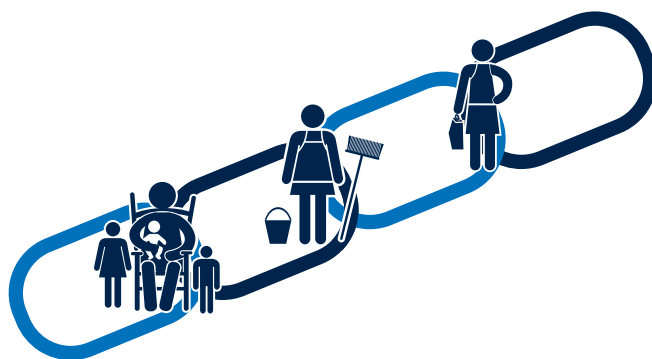
„Rolul Antreprenoriatului Social în societatea moldovenească”, Interviu realizat cu dna Ludmila Stih, directorul Centrul de Instruire și Consultanță în Afaceri al Academiei de Studii Economice în cadrul trainingului „Noțiuni generale despre antreprenoriat social și elaborarea unui plan de afacere socială” (30-31.05.2013)

<https://www.youtube.com/watch?v=hchAPCKYlwY>

„Utilizarea eficientă a remitențelor – catalizator al bunăstării comunității”, un documentar despre 7 istorii de succes a beneficiarilor de granturi. Material realizat în cadrul proiectului „Remitențele Dezvoltă Comunitățile în Moldova”, implementat de Hilfswerk Austria International prin reprezentanța Hilfswerk Austria în Moldova, cu suportul financiar al Uniunii Europene.

<https://www.youtube.com/watch?v=eqIpAMsd0d8>

**GHID
3**

REȚELE GLOBALE DE ÎNGRIJIRE

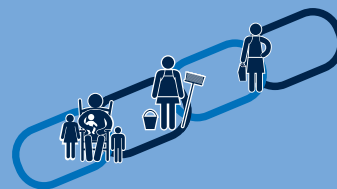
SCOPURILE ACESTUI GHID

- 1** Să explice conceptul rețelelor globale de îngrijire ca o legătură dintre țările de origine și țările de destinație
- 2** Să se introducă problema îngrijirii în agendele politice în urma dezbaterilor privind migrația-dezvoltarea

OBIECTIVE DE STUDIU

- 1** Înțelegerea conceptului rețele globale de îngrijire
- 2** Stabilirea legăturii dintre migrație, îngrijire și dezvoltare
- 3** Identificarea problemelor în țările de origine și în cele de destinație, precum și a eventualelor puncte de intervenție și a părților interesate care pot aduce schimbarea
- 4** Generarea unor dezbateri, privind posibilele reforme legate de migrație și munca de îngrijire

Acest ghid explorează subiectul rețelelor globale de îngrijire, un fenomen care se produce în contextul globalizării, feminizării migrării și a transformării stărilor de bunăstare socială. Rețelele se formează atunci când femeile migrează pentru a lucra în sectorul îngrijirii (munci casnice, servicii personale de îngrijire medicală etc.), transpunând altor femei munca de îngrijire în țările de origine și, uneori, și în țările de destinație. Luarea în considerare a aspectelor globale ale rețelelor de îngrijire ne permite să abordăm o perspectivă mai vastă cu privire la raportul migrare-dezvoltare și facilitează dezbaterile publice ale problemelor, ce tind să nu fie incluse în agenda politică privind dezvoltarea atât în țările de origine, cât și în cele de destinație. Mai mult ca atât, analiza rețelelor de îngrijire ne permite: 1) reevaluarea contribuției economice a femeilor și recunoașterea rolului, pe care abordarea de gen îl exercită în organizarea sistemelor socio-economice; și 2) expunerea priorității (joase) acordate întreținerii zilnice a societății (îngrijirii) în cadrul sistemelor socioeconomice și a politicilor respective. În contextul în care multe țări se confruntă cu „criza din sectorul de îngrijire”, se lansează ideea că migrarea nu suscită probleme nici în țările de origine și nici nu le tranșează în țările de destinație, ci mai degrabă pune în evidență problemele existente și necesitatea urgentă de a găsi soluții dintr-o perspectivă transnațională.

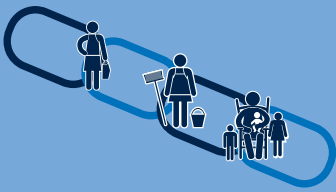
3.1 CE PREZINTĂ REȚELELE GLOBALE DE ÎNGRIJIRE?

Munca de îngrijire este denumirea dată tuturor activităților cotidiene destinate menținerii vieții și sănătății noastre, cum ar fi activitățile casnice (pregătirea mesei, menajul, spălarea rufelor) și îngrijirea personală (a copiilor, a persoanelor în etate, a celor bolnavi sau a persoanelor cu dizabilități). În cadrul gospodăriei, aceste activități sunt efectuate în mare parte de femei fără nicio remunerare. Aceasta derivă din divizarea sexuală tradițională a muncii, conform căreia femeilor le-a revenit rolul de îngrijitor neremunerat, iar bărbaților – cel de furnizor/muncitor plătit. Există, desigur, și servicii de îngrijire plătite, cum ar fi munca casnică, îngrijirea copiilor, îngrijirea persoanelor de vârstă a treia etc., considerate drept „ocupații feminizate” în baza percepției tradiționale a rolului de gen al femeilor.

În ultimele decenii, sistemul tradițional de prestare a serviciilor de îngrijire a devenit nesustenabil, ba chiar a intrat în criză atât în țările din nord, cât și în cele din sud. În țările din nord schimbările sociale – inclusiv integrarea masivă a femeilor în rândul forței de muncă plătite, transformarea structurilor familiale, îmbătrânirea precoce a populației și schimbările în așteptările femeilor în privința modului lor de viață – au adus modelul tradițional la punctul său critic. Totuși, nici guvernele (nici sectorul privat, nici partenerii bărbați) nu au conștientizat faptul, că îngrijirea este o responsabilitate socială și, respectiv, o problemă publică, ceea ce înseamnă că responsabilitatea primară pentru oferirea îngrijirii revine în continuare familiei, în special femeilor. Bunăstarea statului a intrat în criză. În lipsa unor soluții publice, femeile au recurs la diverse strategii pentru a acoperi nevoile de îngrijire a familiei, inclusiv prin angajarea unui lucrător casnic sau a unei dădace, aceasta fiind adesea o femeie migrantă.

Țările din partea de sud a globului traversează și ele o „criză a reproducerii sociale” (Herrera, 2006) din cauza dificultăților pe care familiile le înfruntă în garantarea proceselor din viața cotidiană. Planurile de ajustare structurală și pachetele de reforme neoliberale ulterioare au avut un impact disproporționat asupra femeilor care, ca și cele din țările de nord, și-au asumat responsabilitatea primară pentru bunăstarea familiei. Drept consecință și ca răspuns la cererea sporită de servicii de îngrijire în țările din nord, multe femei au migrat pentru a activa în acest sector în diferite țări de destinație, contribuind astfel la sporirea feminizării migrației. Femeile care migrează sunt adesea mame, care trebuie să-și lase propriii copii în grija mamei lor sau a surorii, transferând astfel munca de îngrijire în țara de origine unei alte femei. (Pentru mai multe informații privind relația dintre globalizarea și feminizarea migrației, contextul în care apare fenomenul de rețele globale de îngrijire, a se vedea Ghidul 1, secțiunea 1.4 și Anexa 2 de la sfârșitul acestui capitol.)

Criza serviciilor de îngrijire a condus la feminizarea migrației.

Rețele globale de îngrijire există la nivel transnațional, derivând din necesitatea de a susține viața de zi cu zi. Acestea se formează atunci, când în gospodării se transferă munca de îngrijire de la o casă la alta, în baza ierarhiei puterilor, cum ar fi gen, etnicitate, clasă socială și locul de origine (Perez Orozco et al., 2008:88). În forma sa cea mai simplă, o rețea de îngrijire ar putea să se materializeze în felul următor: în țara de destinație o femeie, care încearcă să împace viața profesională cu nevoile de îngrijire a familiei, decide să angajeze o femeie migrantă, care să se ocupe de munca casnică. În același timp, lucrătoarea migrantă trebuie să identifice o cale pentru a acoperi nevoile de îngrijire ale propriei familii, sarcină care cel mai des cade pe umerii unei alte femei din familie, fie în țara de origine, fie în cea de destinație. La nivelurile inferioare ale rețelei, valoarea atribuită muncii de îngrijire este chiar mai mică, această muncă fiind cel mai des realizată fără a fi remunerată (Yeats 2005).

Astfel, la celălalt capăt al rețelei putem afla că adesea fiica cea mai mare a migrantei, sora sau mama ei și-a asumat munca de îngrijire, pe care migranta, de obicei, o făcea înainte de a pleca peste hotare, pentru a avea grijă de familia altcuiva.

Bărbații și femeile îndeplinesc roluri diferite în rețelele de îngrijire, primii fiind, în general, beneficiarii îngrijirii, în timp ce femeile sunt furnizorii și/sau gestionarii serviciilor de îngrijire. Femeile care se angajează în acest sector sunt motivate de diferiți factori: unele o fac pentru salariu, în timp ce altele o fac din afecțiune, din simțul responsabilității, din constrângere sau vină. Există și bărbați care prestează servicii de îngrijire, dar acest lucru se întâmplă fie pentru a acoperi niște nevoi temporare, fie atunci când este vorba de o muncă plătită, cum ar fi îngrijirea unei persoane în vârstă.

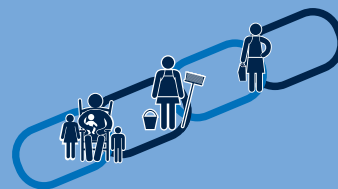
Exemplu de rețea globală de îngrijire

O familie spaniolă decide să angajeze o migrantă moldoveancă, pe nume Cristina, pentru a avea grijă de bunelul lor care are nevoie de îngrijire permanentă.

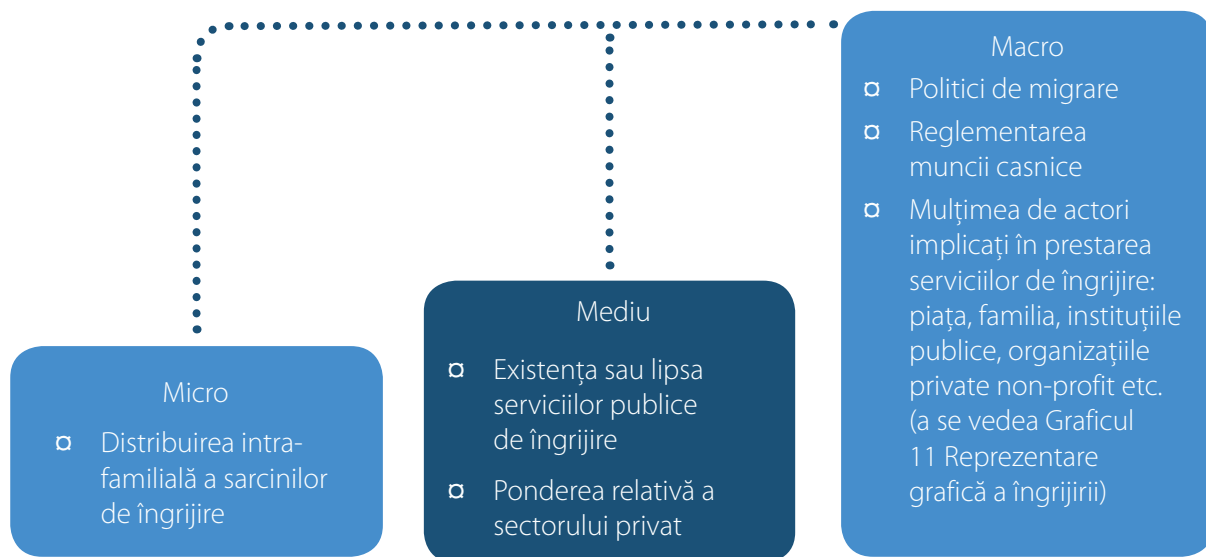
Inițial, familia hotărâse ca de această sarcină să se ocupe una dintre surorile, Carmen, ea abandonând serviciul unde se angajase atunci când copiii ei au crescut și au plecat de acasă. Cu toate acestea, Carmen nu a dorit să revină la munca de îngrijire permanentă și se pare că după ce au fost împărțite între nepoții bătrânului costurile de angajare ale unei femei migrante, acestea s-au dovedit a fi nu chiar atât de ridicate. În schimb, Cristina (lucrătoarea pe care au angajat-o) a migrat pentru a câștiga destui bani pentru a-și ajuta familia; și-a lăsat copiii în grija mamei în Republica Moldova.

Cristina, care a devenit o mamă transnațională, supraveghează de departe calitatea îngrijirii primită de copiii săi și, eventual, decide că aceștia vor beneficia de o îngrijire mai bună din partea cumnatei sale, care este învățătoare. Copiii vor locui cu cumnata sa o perioadă de timp, până când aceasta se hotărăște, de asemenea, să emigreze. Astfel, responsabilitatea de îngrijire este iarăși transferată, de data aceasta, fiicei mai mari a Cristinei, care ajunge să abandoneze școala pentru a îndeplini această misiune.

Sursa: Materialul adaptat de la Perez Orozco și alții la specificul local

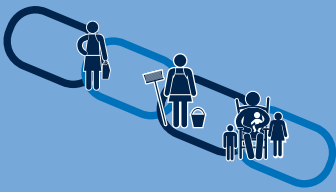

Dincolo de nivelul persoanelor implicate, vedem că forma pe care o iau rețelele de îngrijire depinde de câțiva factori de nivel micro, mediu și macro:

În ansamblu, această aranjare sau model constituie ceea ce numim organizare socială a îngrijirii.

Modelul de organizare socială a îngrijirii, tipic pentru țările din emisfera de nord a globului, a devenit dependent de externalizarea (subcontractarea sau comeditizarea) muncii casnice și de îngrijire, care implică un proces de mobilizare a muncii prin intermediul familiei și al rețelelor sociale ca mecanisme bune de piață. Adesea, această mobilizare necesită ca lucrătorii să migreze fie la nivel intern (din zona rurală spre cea urbană) sau în țara vecină (de exemplu, femeile din Guatemala care merg în Mexic), fie la nivel internațional/trans-regional (de exemplu: filipinezele care merg în Italia). Modul în care familiile externalizează îngrijirea variază în conformitate cu poziția familiilor în rețeaua de îngrijire: pentru familiile mai sărace în țările de origine strategia este ca mamele să migreze pentru a munci ca îngrijitoare peste hotare, lucru ce duce la reorganizarea propriei familii; pentru familiile cu mai multe resurse în țările de destinație, strategia este de a angaja forță de muncă feminizată importată (Yeates 2005).

Participă și bărbații în rețelele globale de îngrijire?

Există într-adevăr bărbați care acordă servicii de îngrijire. În țările de origine, atunci când femeile migrează, bărbații încep adesea să petreacă mai mult timp pentru îngrijire neremunerată, în special când au în grijă lor copii mici. Totuși, acest lucru tinde să fie unul de tranziție și temporar, dat fiind că bărbații se bazează și pe un cerc larg de femei (adică, îngrijirea este împărțită). În țările de destinație, bărbații prestează, din ce în ce mai mult, servicii de îngrijire remunerate, în special pentru bărbați în vârstă. Cu toate acestea, atunci când migrează un bărbat, plecarea sa nu implică, de obicei, o reorganizare semnificativă a gospodăriei în țara de origine. Majoritatea bărbaților nu își asumă responsabilitatea de a fi îngrijitori primari nici înainte și nici după migrare. Prin urmare, migrarea bărbaților nu duce la formarea rețelelor de îngrijire.

Chiar dacă protagoniștii rețelelor de îngrijire sunt femeile, trebuie să luăm în considerare și modalitățile, în care sunt implicați alți actori, în special bărbații, instituțiile publice și întreprinderile. Astfel, putem remarca atât lipsa acestor actori în ceea ce privește asumarea responsabilității de îngrijire, cât și prezența lor în calitate de beneficiari ai îngrijirii, oferite prin rețele globale private de îngrijire conduse de femei.

Sursă: Orozco 2009.

Pe de altă parte, așa cum demonstrează un studiu recent, preluarea rolului de principal susținător al gospodăriei de către soție pune sub semnul întrebării autonomia și prestigiul bărbatului în cadrul familiei și determină reducerea stimei de sine, reprezentând totodată un potențial de pierdere a privilegiilor asociate masculinității.

(Ben-David și Lavee 1994)*. Absența femeii din gospodărie presupune preluarea rolurilor familiale ale acesteia de către alți membri ai familiei. Bărbații rămași în țară devin, la rândul lor, responsabili de îndeplinirea obligațiilor, care anterior reveneau partenerelor (curățenie, prepararea hranei, îngrijirea copiilor etc.) Îndeplinirea acestor sarcini este, însă, adesea preluată de alte persoane de sex feminin din cadrul familiei, situațiile în care bărbatul își asumă rolurile partenerului constituind excepții. Inversarea rolurilor în cuplu nu este, așadar, un proces simetric. Cazurile în care bărbații preiau sarcina de creștere și îngrijire a descendenților sunt foarte puțin frecvente, în general, această îndatorire fiind transferată altor persoane de sex feminin din familie, din cercul de prieteni sau unei persoane angajate special în acest scop. (Foamte-Ducu 2011)**.

Text adaptat de la „Femeile și migrația internațională”, Raport de Cercetare Nr.8, Serie Cercetare Continuă - Proiect „Promovează femeia” din România, ANOFM, Ianuarie 2013,

* Ben-David, Arnith, și Yoav Lavee. 1994. „Migration and Marital Distress: The Case of Soviet Immigrants”. (trad. adaptată în rom. „Migrația și pericolul căsniciei: Cazul imigranților sovietici”) *Journal of Divorce and Remarriage* 21 (3/4): 133-46

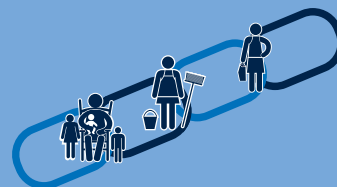
**Foamte-Ducu, Viorela. 2011. „Strategii ale maternității transnaționale: cazul femeilor din România”. Rezumatul tezei de doctor, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2011. Disponibil la

http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2011/sociologie/Foamete_Ducu_Viorela_Ro.pdf.

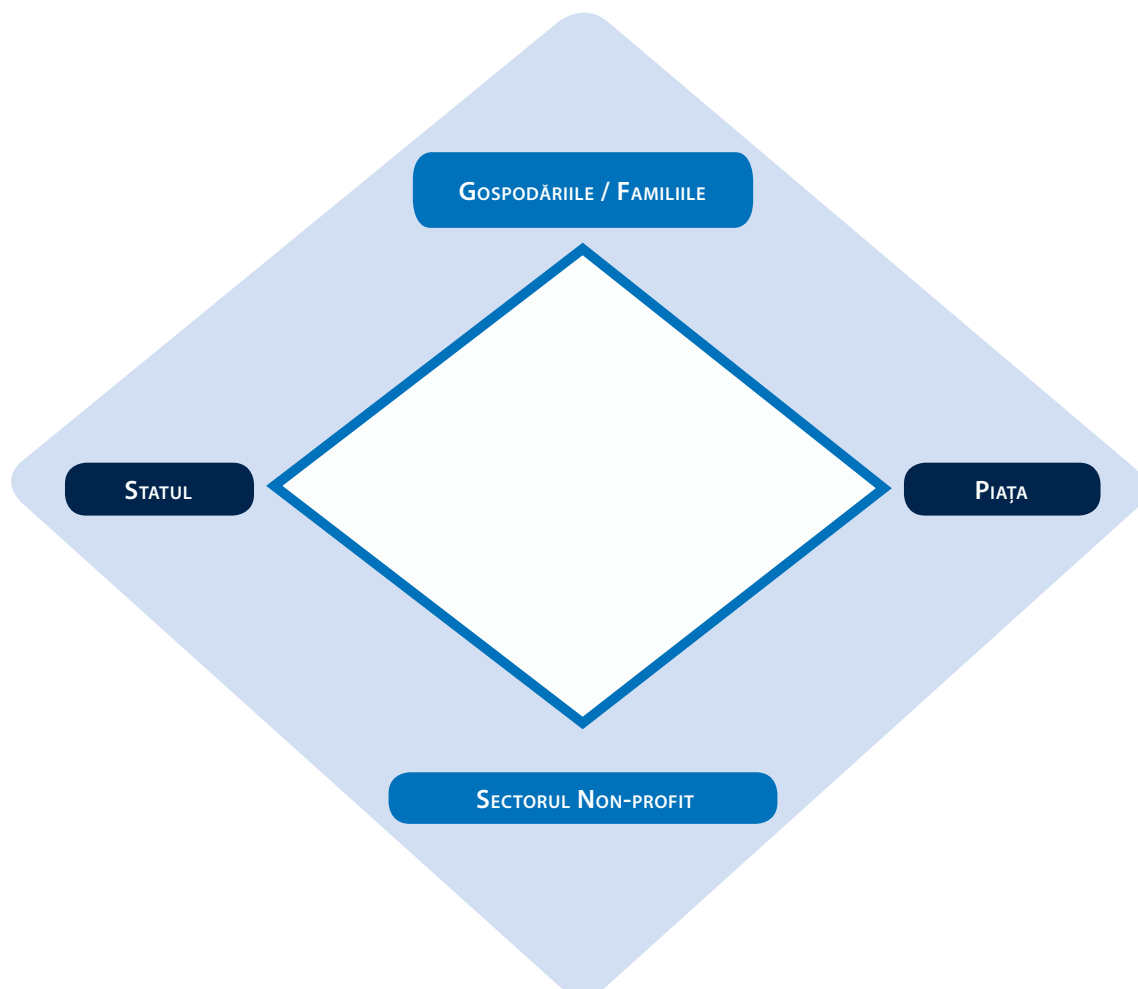
În loc de a corecta distribuția inechitabilă a muncii reproductive, rețele de îngrijire depind de inegalități și ele contribuie la perpetuarea acestora, transferând sarcinile de îngrijire femeilor din altă clasă socială, origine etnică sau cu statut migrator. În ceea ce privește munca casnică, familiile angajatoare tind să reproducă dinamica legată de gen, subestimând munca femeilor pe care le-au angajat, așa cum au subestimat, în mod tradițional, munca îndeplinită de soții. Și nu este surprinzător faptul că această muncă tinde să fie precară și slab plătită, cu condiții de muncă puțin agreabile.

În rezumat, modelele de organizare a îngrijirii au în comun următoarele elemente:

- 1) îngrijirea nu este apreciată, uneori chiar invizibilă, și nu este considerată ca element al economiei;
- 2) în mare parte, sistemul continuă să depindă de munca neremunerată sau slab plătită a femeilor;
- 3) instituțiile publice nu acceptă îngrijirea ca responsabilitate socială (sau o văd ca pe un rol adițional în gospodărie);
- 4) gospodăriile trebuie să găsească de sine stătător soluții, care adesea implică externalizarea și/sau migrația femeilor; și
- 5) așa cum femeile migrează la nivel global, soluțiile pentru criza în sectorul îngrijirii ajung să se bazeze pe migrarea acestora.

Graficul 11. Reprezentarea grafică a îngrijirii

Sursă: UNRISD 2010

Reflecții

1. Se formează rețele globale de îngrijire în contextul migrației cu care sunteți familiarizat? Cine migrează și cine oferă servicii de îngrijire? De ce credeți că este așa?
2. Ce inegalități existente duc la formarea rețelelor de îngrijire sau sunt prezente în acestea? Ce inegalități sunt transmise prin rețelele de îngrijire?
3. Ce formă de organizare socială a îngrijirii există în țara Dvs.? Cine/ce entități sunt implicate? Credeți că îngrijirea este o chestiune de interes politic și social?

3.2 ÎNGRIJIREA CA ELEMENT AL DEZVOLTĂRII

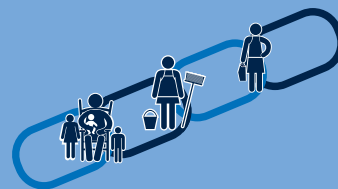
Atunci când sunt examinate dintr-o perspectivă economică, se pare că rețelele globale de îngrijire constituie o dovadă a funcționării pieței, odată ce facilitează mișcarea forței de muncă feminine în acest sector (pentru mai multe informații asupra viziunii economice a dezvoltării a se vedea Ghidul 1, secțiunea 1.3.2). În plus, volumul remitențelor trimise de femeile migrante și impactul acestora asupra comunităților de acasă pot fi examinate, de asemenea, ca aspecte pozitive ale fenomenului rețele de îngrijire (a se vedea Ghidul 2 cu privire la analiza remitențelor din perspectiva de gen). Totuși, aceste observări pun în evidență doar schimburile monetare de pe piețele serviciilor de îngrijire, astfel având putere explicativă limitată pentru înțelegerea relației dintre îngrijire și dezvoltare.

Din perspectivă drepturilor omului, îngrijirea este dimensiunea-cheie a dezvoltării umane, care este înțeleasă ca facultatea de a trăi o viață demnă. Această abordare concepe economia ca ceva cuprinzând mai mult decât doar funcționarea pieței. Economia este concepută mai degrabă ca un proces cu multe fațete de susținere a vieții sau de satisfacere a nevoilor umane și de asigurare cu resursele necesare pentru ca oamenii să obțină capacități și libertăți. Nevoia cea mai stringentă și zilnică a tuturor oamenilor pe întreg parcursul vieții este îngrijirea. Pe lângă faptul că asigură nevoile materiale (curățenie, mâncare, asistență fizică) și nevoile emoționale (realizare, însoțire), îngrijirea reproduce forța de muncă, pregătind participanții acesteia să plece și să câștige un venit. În acest mod, asigurarea zilnică a bunăstării poate fi examinată ca baza invizibilă a întregului sistem socio-economic, ca și partea scufundată a ghețarului. Astfel, îngrijirea influențează în mod direct posibilitățile de dezvoltare.

În pofida importanței sale, îngrijirea continuă să fie invizibilă în abordările publice, agendele politice și în societate, în general. În mare parte, acest lucru este condiționat de faptul că îngrijirea a fost livrată în mod tradițional, pe gratis, de către femei în cadrul sferei private a familiei și, astfel, nu era considerată ca muncă.

Graficul 11. Reprezentarea grafică a îngrijirii

Invizibilitatea îngrijirii cuprinde câteva dimensiuni:

Lipsa remunerării pentru multe servicii de îngrijire

Lipsa datelor pentru a comensura îngrijirea și a conceptelor pentru a vorbi despre îngrijire

Lipsa drepturilor sociale asociate cu îngrijirea

Inexistența reglementărilor care să stabilească condițiile minime de lucru și calificările necesare.

Lipsa unei valori sociale atribuite muncii de îngrijire

Munca de îngrijire nu devine vizibilă în mod neapărat atunci când unele sarcini sunt transformate în activități casnice plătite. Invizibilitatea, pur și simplu, capătă o altă formă. În prezent, femeia invizibilă care lucrează nu mai este soția care nu are acces la propriul său venit sau nu are dreptul de a se pensiona sau de a avea o vacanță..., ci este o lucrătoare casnică migrantă, fără de contract și cu un statut migrator ilegal.

În concluzie, dacă am înțelege că îngrijirea formează baza invizibilă a structurii socioeconomice, cu o valoare socială și economică clară, atunci ar trebui să considerăm îngrijirea ca parte a procesului de creare a mijloacelor durabile de existență, ce oferă resursele necesare pentru dezvoltarea umană. Deci, întrebările pe care trebuie să le punem în ceea ce privește dezvoltarea nu se referă la efectele rețelelor de îngrijire asupra pieței muncii sau a remitențelor, ci mai degrabă la următoarele: Ce impact au rețelele de îngrijire asupra asigurării serviciilor respective în țările de origine și în cele de destinație? Ce probleme devin mai vizibile în țările de origine și în cele de destinație, atunci când femeile migrează pentru a lucra în acest sector?

Reflecții

1. Ce rol joacă serviciile de îngrijire în sistemele socioeconomice?
2. De ce îngrijirea este „invizibilă”? Care sunt unele consecințe ale invizibilității ei?
3. Care este relația dintre rețelele globale de îngrijire și dezvoltarea umană?

3.3 ÎNGRIJIREA A DEVENIT DEJA O ACTIVITATE GLOBALĂ

Munca de îngrijire, ca și celelalte aspecte ale sistemelor socioeconomice, este afectată de globalizare. În cadrul acestui proces, migrația modifică formele de îngrijire, resursele disponibile pentru oferirea ei, modalitățile de gestionare și înțelegere a familiei, a maternității și paternității, și chiar însuși conceptul de „îngrijire bună”. În acest sens, capacitatea de a face față tuturor necesităților cotidiene în cele două extreme ale rețelelor de îngrijire depinde de ceea ce se întâmplă în alte țări atât la nivel macro, cât și micro: schimbările în familiile angajatoare afectează oamenii pe care acestea îi angajează; schimbările pot apărea în țara de origine, ele pot duce la reunificarea familiei fie în țara de destinație, fie acasă; politicile privind munca, migrația și cele sociale afectează creșterea sectorului de îngrijire, condiționând oportunitățile de muncă pentru femeile migrante, precum și abilitatea acestora de a trimite bani. Din aceste motive, trebuie să luăm în considerare cererea pentru servicii de îngrijire și prestarea acestora dintr-o perspectivă transnațională.

3.3.1 PROBLEME ÎN ȚĂRILE DE ORIGINE

În țările de origine, fenomenul de feminizare a migrației și de formare a rețelelor de îngrijire prezintă câteva provocări, inclusiv redistribuirea și reajustarea permanentă a muncii de îngrijire în familie; maternitatea transnațională și impactul migrației asupra copiilor care rămân în țara de origine; exportul posibil al crizei de îngrijire.

După migrarea femeii, munca de îngrijire în gospodărie, pe care obișnuia să o facă ea, urmează a fi redistribuită între membrii rămași. De obicei, o altă femeie (mama, sora, fiica mai mare) își asumă această responsabilitate, lucru ce le privează de timp pentru a se dedica altor activități, cum ar fi educația proprie, perfecționarea personală sau munca remunerată. Acest fapt sporește dependența lor de remitențe. Uneori, familia poate recurge la

Criteriile de alegere a unui îngrijitor într-o familie din Bolivia: Gender, generație și „disponibilitate temporară”

Pentru mame, decizia de a migra implică asigurarea suportului din partea unui membru apropiat și de încredere din familie, care va oferi cea mai bună îngrijire posibilă pentru copiii ei. În cazul femeii boliviene, care migrează spre Spania, se pare că există o ierarhie de criterii pentru alegerea persoanei care o va înlocui, bazată pe gen și vârsta posibilului îngrijitor. Conform acestor criterii, o primă opțiune o constituie soțul lor, dacă este, deși mamele migrante sunt sigure că numai o femeie își va asuma această responsabilitate. Este vorba de mamele, soacrele femeilor migrante căci se presupune că nu au activități în afara casei și pot cunoaște deja viața de zi cu zi a copiilor, mai ales dacă locuiesc împreună. Atunci când nici bunicile, nici mătușile nu sunt disponibile, substituția se transferă la copiii cei mai mari.

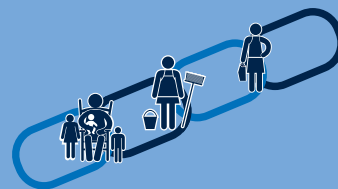
În acest sens, alegerea este legată de „disponibilitatea temporară” a persoanei care va înlocui mama migrantă. În cazul bunicilor, se întâmplă adesea că acestea au terminat deja un ciclu de lucrări casnice și posibil să mai aibă activități în afara casei. Cât despre copiii mai mari ai migrantei, acest lucru implică faptul că ei nu au responsabilități de muncă în afara timpului necesar pentru organizarea muncii casnice. În aceste cazuri, se presupune că nevoile materiale ale gospodăriei vor fi acoperite din remitențele părinților migranți, dar din păcate nu se întâmplă întotdeauna așa.

Sursa: Jimenez Zamora și alții, Organizatia Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women), 2010

angajarea unui lucrător casnic, care e și el migrant dintr-o regiune rurală sau din țara vecină. Această soluție este una privată, urmând modelul obișnuit, în care statul e scutit de responsabilitatea de a garanta reproducerea socială. Astfel, procesele de migrațiune internă sunt strâns legate de migrația transnațională, rețelele devin mai extinse și mai complicate, iar guvernele continuă să-și ignoreze responsabilitatea de a face față nevoilor de îngrijire a cetățenilor.

Este un lucru obișnuit ca femeile migrante să fie implicate în gestionarea îngrijirii în familiile lor transnaționale, în special atunci când trebuie făcute ajustări permanente ale nevoilor de îngrijire în țara de origine.

Aceste schimbări depind de dorința și disponibilitatea îngrijitorilor înlocuitori, nevoile în permanentă schimbare ale copiilor și ale celor în etate, participarea (sau neparticiparea) bărbaților din gospodărie, în special a soților, în cazul în care femeile migrante au copii. Alegerea persoanei care va avea grijă tinde să urmeze un model ierarhic, bazat pe gen și generație, prima opțiune fiind soțul, în caz când el există, deși nu e un lucru tipic ca

soții să-și asume gestionarea completă a muncii de îngrijire. În lipsa acceptului unui soț disponibil, responsabilitățile de îngrijire vor fi lăsate pe seama mamei, soacrei, surorii, femeii migrante, iar în lipsa acestor opțiuni, pe seama copilului mai mare. Fiecare opțiune își are propriile carențe; totuși, se cere de evidențiat dificultățile specifice, cu care se confruntă copiii mai mari atunci când trebuie să-și asume această responsabilitate. Pentru unii tineri, necesitatea de a îngriji de frații și surorile mai mici implică o schimbare a rolului de gen, lucru ce poate conduce la respingere dureroasă sau hărțuire din partea semenilor pentru faptul de a fi „efeminat”. În alte cazuri, diferența dintre îngrijitor și cel care este îngrijit poate deveni neclară, fie din cauza că diferența de vârstă între frați este prea mică sau fiindcă bunica, în grija căreia au rămas nepoții, este și ea o persoană care necesită îngrijire.

O altă provocare pentru gospodăriile cu mame, care au migrat peste hotare, este de a inventa noi forme pentru prestarea serviciilor de îngrijire în pofida distanței fizice (Salazar Parrenas, 2001 și 2005). Acest fenomen a început să fie numit maternitate transnațională. Chiar dacă mamele imigrante nu sunt implicate în munca fizică de îngrijire a propriilor copii, aceasta nu înseamnă că ele îi abandonează. Din contra, de cele mai multe ori, ele caută noi modalități de îngrijire în pofida distanței: comunică prin telefon sau prin intermediul internetului, gestionează gospodăria de la distanță, îi susțin emoțional pe membrii familiei rămași în țara de origine, îi vizitează și le trimit remitențe. Aceste forme transnaționale de îngrijire arată că și componenta afectivă, și cea de gestionare a activității de îngrijire nu se limitează la prezența fizică a persoanei responsabile. Aceasta implică, de asemenea, o extindere a noțiunilor tradiționale de maternitate pentru a include și aprovizionarea economică. (Pentru mai multe informații privind familia transnațională a se vedea Ghidul 1, secțiunea 1.4 și Anexa 1 la sfârșitul acestui capitol).

O problemă, care a devenit destul de controversată, este impactul migrației asupra copiilor rămași în țările de origine. Dat fiind faptul că îngrijirea este o resursă de valoare, se presupune că în afară de femeile nevoite să migreze, anume copiii din țările sărace sunt cei care plătesc prețul cel mai scump pentru acest transfer de îngrijire. Există o tendință mult mai mare de a blama mai degrabă mamele, decât tații migranți, pentru multe probleme, cu care se confruntă copiii și tinerii din țările de origine: de la dificultățile emoționale și cognitive, cărora trebuie să le facă față copiii mici și până la sarcină prematură, consum de droguri și activități de gașcă printre adolescenți (Paiewonsky 2007).

Separarea părinților de copii are desigur un cost afectiv și emoțional destul de mare atât pentru copii, cât și pentru mame. Cu toate acestea, există puține dovezi empirice care ar demonstra că migrația femeilor constituie cauza problemelor de comportament, și dacă există aceste dovezi, rezultatele nu au fost concludente¹. Astfel de critici tind, de asemenea, să ignore rolul important al rețelelor familiale extinse în oferirea îngrijirii și a ghidării.

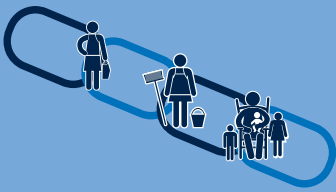
În loc de a învinovăți mamele pentru problemele cu care se confruntă tinerii, de fapt, este nevoie de o analiză mai profundă în care să se ia în considerare mai mulți factori, cum ar fi rolul taților, resursele publice disponibile pentru copii și tineri, afecțiunea și îngrijirea oferită de familie și rețelele comunitare etc.

¹ De exemplu, în urma studiilor realizate în Filipine s-a constatat că performanța școlară a copiilor migranților a fost mai mică decât cea a copiilor non-migranților (Battistella și Conaco 1996), în timp ce alte studii nu arată nicio diferență semnificativă sau chiar că odraslele migranților au o performanță mai bună (de exemplu, Universitatea din Filipine et al. 2002 și Centrul de migrațiune Scalabrini 2003).

Migrația și îngrijirea în contextul HIV/SIDA: Studiu de caz din Lesotho

Epidemia HIV/SIDA generează o cerere mare pentru munca de îngrijire. În țările puternic afectate, epidemia schimbă configurarea gospodăriilor și organizarea muncii de îngrijire în cadrul acestora. În Lesotho, de exemplu, epidemia a avut următorul impact (Magrath 2004:18): creșterea ratei de dependență în gospodărie; creșterea numărului de văduve și a gospodăriilor gestionate de femei, a familiilor incomplete (lipsa unui părinte sau chiar a unei întregi generații); a familiilor cu rude apropiate rămase fără îngrijire (adesea femei în vârstă); a familiilor gestionate de orfani; a gospodăriilor dispersate (când ambii părinți au decedat, iar copiii locuiesc cu rudele). În oricare din aceste configurații, presiunea cade pe umerii membrilor familiei, în special, femeile sunt cele care trebuie să aibă grijă de cei bolnavi și de rudele rămase fără îngrijire. De altfel, pierderea venitului pe care-l aduceau persoanele afectate, împreună cu costurile de îngrijire a celor bolnavi, le lasă multor femei puține oportunități decât să migreze în căutarea unui loc de muncă bine plătit. În acest ciclu vicios, migrația expune migranții și familiile acestora la HIV, sporind povara femeii în termeni de îngrijire și determinând pe mai multe femei să migreze.

Sursa. Crush și alții, Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women), 2010.

Migrația și îngrijirea în contextul HIV/SIDA: Studiu de caz din Lesotho

Tracie și Freddie, filipinezi aflați ilegal într-un oraș german, unde lucrează în sectorul casnic, au încredințat unei compatrioate necunoscute să o ia pe fiica lor de opt luni înapoi în Filipine. În curând aceasta se va întâlni cu sora sa mai mare care locuiește cu părinții lui Tracie. Probabil va reuși să-și vadă din când în când și fratele care trăiește cu părinții lui Freddie într-un alt cartier. De ce acest cuplu trăiește separat de copii? Condiții de viață instabile, ore lungi de muncă și frica permanentă de deportare au dus la faptul că au devenit părinți transnaționali. În Germania nu există o schemă de recrutare la muncă pentru sectoarele „mai puțin calificate”, inclusiv sectorul îngrijirii și cel casnic, pentru persoanele din afara țărilor europene. În condiții de inexistență a unei amnistii, mulți migranți din „țările terțe”, ca Tracie și Freddie, sunt astfel nevoiți să trăiască și să muncească fără a avea un statut migrațional cert pentru o perioadă lungă de timp.

Dar era mai bine dacă ar exista un canal oficial de muncă migratoare? De altă parte a globului o găsim pe Linda, mamă solitară de 34 de ani, una dintre cei 60000 lucrători casnici indonezieni în Singapore, care a încheiat un contract de muncă pe doi ani. Cincisprezece ani s-au scurs de când a început să lucreze în Singapore, lăsând-o pe Dewi, fetița sa de șase luni, în grija părinților. Chiar dacă Linda este o migrantă legală, în Singapore nu există posibilitatea de reunificare a familiei pentru lucrători „necalificați” ca ea. În consecință, își vizitează fiica o dată la doi ani în timpul concediului, fapt care a făcut-o pe Dewi să creadă că bunicii sunt părinții ei „biologici”.

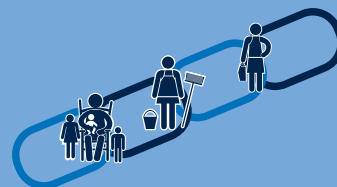
Asigurarea materială și o calitate bună a educației pentru copii sunt câștigurile tangibile comune în istoria lui Tracie, Freddie și Linda. Migrația lor în căutarea unui loc de muncă se întemeiază pe speranța unei mobilități sociale între generații. În plus, ambele familii nu au avut altă alegere decât să organizeze îngrijirea copiilor de după frontierele statului de origine, bazându-se pe familiile lor extinse. Ei locuiesc pe tărâmul muncii și nu pe cel al vieții de familie. Acest fapt a dus la apariția unei generații care „ține legătura” cu părinții prin telefon mobil și Internet. Pentru unii părinți, aceste tehnologii moderne de comunicare sunt un mijloc important pentru a-și exercita zilnic responsabilitățile părintești în educarea copiilor. Mai mult decât atât, educarea copiilor în mod transnațional tinde să se bazeze pe gender. De obicei, mamele migrante sunt cele care au și simt responsabilitatea de a menține această legătură virtuală cu copiii pentru a-i educa de la distanță.

Dar tații? Tatăl lui Dewi și-a lăsat familia până a se naște aceasta. Freddie, care inițial avea grijă de cei doi copii în Filipine, nu a putut face față responsabilităților de îngrijire și a urmat-o pe Tracie în Germania. Un număr sporit de femei migrează în mod independent în căutarea unui lucru, „feminizarea migrației” în sine nu a transformat prejudecățile profunde legate de gender în îngrijirea transnațională și educarea copiilor.

Semnat de Kyoko, Shinozaki și Yvone Bach, Universitatea din Mainz, Germania

Este foarte probabil ca migrația mamelor să nu fie cauza acestor probleme, ci o încercare de a rezolva sau compensa alte probleme existente. În acest sens, migrația femeilor poate diminua anumite probleme, poate reliefa unele noi existente și chiar le poate înrăutăți pe altele. Sunt necesare mai multe studii pentru a determina impactul real al migrației asupra familiilor într-o înțelegere mai bine problema și pentru a putea elabora intervenții care să contribuie la bunăstarea copiilor vizate și a părinților migranți. Politicile privind migrația trebuie, de asemenea, modificate pentru a permite vizitele dintre mamă-copil și/sau reunificarea familiei, dar și introducerea pe agenda publică a responsabilității paterne de educația copiilor.

În afară de impactul asupra familiilor din țările de origine, apar și alte preocupări privind efectul global al migrației femeilor asupra societății. Oare ar putea migrația acestora să ducă la un „export al crizei în sectorul îngrijirii” din țările de destinație în cele de origine? Altfel spus, oare este replicată aceeași criză din sectorul îngrijirii în țările de origine, mai ales că îngrijitorii migrează pentru a îngriji de alte persoane departe de casele lor? Dat fiind lipsa unor studii riguroase privitoare la acest subiect, nu se știe cu siguranță dacă migrația în sine a femeilor duce la o criză similară în țările de origine. Se știe, totuși, că țările de origine se confruntă, de asemenea, cu provocări majore în domeniul reproducerii sociale, precum disponibilitatea locurilor de muncă, reduceri bugetare ce țin de sănătate și educație etc., lucru ce condiționează migrația multor femei. Țările de origine se confruntă cu aceleași probleme ce țin de organizarea socială a îngrijirii ca și țările de destinație: dificultăți zilnice de reconciliere a muncii remunerată cu cea neremunerată a femeilor implicate în sectorul îngrijirii, calitatea proastă sau insuficientă a serviciilor de îngrijire disponibile și acoperirea mică a nevoilor de îngrijire, în general (acestea sunt chiar mai grave în zonele cu incidență ridicată a HIV/SIDA – a se vedea exemplul Lesotho în caseta cu text). În ultima vreme și țările de origine se pot confrunța cu eventuala necesitate de a avea grijă de persoanele în etate, în special când există rate înalte de emigrare netă în combinație cu numărul în creștere a vârstnicilor.

Reflecții

1. În experiența dumneavoastră, care sunt problemele cu care se confruntă familiile ce au migranți peste hotare în ceea ce privește...
 - a. Distribuirea muncii de îngrijire
 - b. Îngrijirea și creșterea copiilor
 - c. Îngrijirea vârstnicilor
2. Credeți că migrația femeilor este cauza acestor probleme sau constituie rezultatul problemelor existente? Sau ambele? De ce?
3. Cunoașteți vreun program sau inițiativă, care încearcă să abordeze problemele descrise în această secțiune?

3.3.2 PROBLEME ÎN ȚĂRILE DE DESTINAȚIE

În țările de destinație, contribuția femeilor migrante este crucială, deoarece acoperă cel puțin o parte din deficitul de îngrijire care a survenit în urma crizei în sectorul respectiv. Impactul asupra familiilor din țările de destinație este fără îndoială unul pozitiv, odată ce disponibilitatea lucrătorilor casnici sau achiziționarea altor tipuri de servicii de pe piață răspunde nevoilor urgente: acoperirea unei lacune pe care nimeni altcineva nu este disponibil să o facă - a-și lăsa timp liber pentru a îmbunătăți calitatea vieții sau a dedica mai mult timp pentru cariera profesională. Poate permite, de asemenea, să se răspundă la așteptările asociate cu clasa socială. Totuși, achiziționarea serviciilor de îngrijire de pe piață reprezintă o soluție privatizată pentru criză, care nu este una completă pentru problemă și chiar poate comporta noi provocări sociale, cum ar fi „dualizarea socială” (inegalitatea) și lipsa durabilității.

Source:

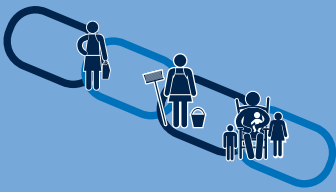
<http://www.flickr.com/photos/fernandoreyes/3041189246/sizes/l/in/photostream/> (Accessed December 2011)

Prima problemă, adică, „dualizarea socială”, se referă la inegalitățile în continuă creștere dintre familiile ce au destulă putere de cumpărare a serviciilor necesare și familiile ce nu sunt într-atât de norocoase și vor primi servicii de îngrijire inadecvate sau de calitate proastă.

Pericolul de a lăsa responsabilitatea de îngrijire exclusiv domeniului privat condiționează situația în care nu toate familiile vor putea achiziționa servicii de îngrijire. Acest fapt se opune dreptului la îngrijire, care este un drept multidimensional de a primi îngrijire corespunzătoare pe parcursul vieții, dreptul de a oferi îngrijire, dreptul de a decide a se oferi îngrijire sau nu, și dreptul de a munci în domeniul serviciilor de îngrijire. (A se vedea secțiunea 3.3.3 pentru mai multe informații despre dreptul la îngrijire). Se profanează, de altfel, și noțiunea de dezvoltare umană.

Societățile pe cale de îmbătrânire vor mai avea nevoie de migrație pe termen mediu și lung pentru a completa deficitul critic de muncă, serviciile de îngrijire a persoanelor în vârstă și pentru a contribui la sistemele de securitate socială.
Olav Kjørven, PNUD, Șeful Grupului Global pentru Migrație

Prin urmare, și în al doilea rând rețelele globale de îngrijire nu constituie o soluție echitabilă și de durată. Responsabilitatea de a oferi îngrijire nu a fost asumată ca o obligație socială, în care să fie implicați bărbații, statul și sectorul privat. Rețelele de îngrijire continuă să ancoreze inegalitățile dintre femei. În loc să se modifice divizarea sexuală a muncii, în realitate apare o nouă stratificare a muncii de îngrijire divizată nu doar în bază de sex, dar și în baza altor axe ale inegalității, cum ar fi clasa

„Cum este satisfăcută cererea curentă pentru servicii de îngrijire? Printr-o reorganizare profundă a societății? Printr-o redistribuire a timpului în societate pentru îngrijiri și alte activități? Pentru moment, răspunsul este nu. La moment, noile soluții au fost de a importa forță de muncă feminină pentru servicii de îngrijire.” Magdalena Diez Gorfinkel, Universidad Carlos III

socială, etnia și statutul migrațional. Astfel, formarea rețelelor de îngrijire nu ajută societatea să progreseze spre o distribuție mai echitabilă a responsabilităților de îngrijire, nici nu ridică valoarea socială atribuită acestei munci. În schimb, rețelele de îngrijire pot constitui o soluție provizorie, dar nesustenabilă pentru criza în sectorul îngrijirii, în măsura în care acestea se bazează pe extinderea pieței și perpetuează aceleași condiții de invizibilitate, lipsă de responsabilitate socială și distribuția sarcinilor conform aceleiași ierarhii de putere ca și în modelul precedent (munca neremunerată/remunerată a femeilor în cadrul gospodăriilor).

Femeile migrante încearcă să facă față unor probleme și în țara de destinație, cum ar fi lipsa reglementărilor legale și discriminarea în domeniul prestației muncii casnice și încălcarea ulterioară a drepturilor lor în calitate de lucrători (a se vedea Ghidul 4 pentru mai multe informații), cât și unor dificultăți enorme în a-și exercita dreptul de a primi îngrijire și dreptul de a oferi îngrijire (în special din cauza problemelor de reconciliere a muncii cu viața de familie). În ceea ce privește ultima, reconcilierea muncii plătite cu obligațiile de îngrijire poate fi chiar mai complicată atunci când migranții au copii în țara de destinație sau atunci când reușesc să-și reunifice familia și anume, din cauza condițiilor de lucru (zile de muncă lungi), salarii mici (ceea ce nu le permite să achiziționeze servicii de îngrijire pe piață) și rețele sociale și de familie mai slabe. Unele strategii pe care le aplică femeile migrante pentru a rezolva aceste probleme includ a-și recruta mamele să migreze pentru a avea grijă de copiii lor în țările de destinație, a plăti per oră o altă femeie migrantă, a recurge la ajutorul vecinilor sau chiar a-și lăsa copiii de unii singuri. Aceste înțelegeri de îngrijire neoficiale sunt adesea contrare legii în țara de destinație, femeile riscând, de fapt, să fie denunțate pentru neglijență și delăsare. În ansamblu, în țările de destinație familiile migranților se confruntă cu provocări majore privind posibilitatea de a oferi îngrijire (intensificate în cazul lucrătorilor casnici) și nu primesc o susținere adecvată din partea instituțiilor publice. Nu sunt respectate nici drepturile lor la îngrijire, ceea ce constituie o problemă de prim ordin pentru țările de destinație.

Propunere alternativă: criza în sectorul îngrijirii ar putea prezenta o oportunitate de restructurare a sistemului de furnizare a serviciilor de îngrijire, de care nu se profită la moment. Pentru a progresa, trebuie abordate cauzele de bază ale problemei, inclusiv invizibilitatea serviciilor de îngrijire în sistemul economic curent, participarea limitată a bărbaților în munca casnică, lipsa unei valori sociale care ar trebui să fie atribuită activităților realizate de femei etc.

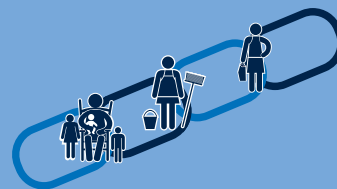

Sursă: <http://www.ibtimes.com/articles/139969/20110501/may-day-march-rally-2011-beltane.htm>

Reflecții

1. Credeți că angajarea femeilor migrante în domeniul serviciilor de îngrijire în țara de destinație este o soluție de durată pentru criza din sectorul îngrijirii? De ce da sau de ce nu? Ce trebuie de făcut pentru ca sistemul să fie sustenabil?
2. În experiența dumneavoastră, cu ce obstacole se confruntă femeile migrante pentru a se bucura de dreptul la îngrijire (dreptul de a primi îngrijire, dreptul de a oferi îngrijire și dreptul de a decide să ofere îngrijire sau nu)?

3.3.3 ÎNGRIJIREA ÎN AGENDA POLITICILOR DE DEZVOLTARE

În pofida importanței pentru susținerea vieții cotidiene, a bunăstării și a sistemului socio-economic în sine, serviciile de îngrijire nu sunt incluse în agenda politicilor de dezvoltare. Aceasta se datorează „naturalizării” diviziunii sexuale a muncii, munca de îngrijire fiind definită aici drept o „problemă a femeilor” care poate fi rezolvată în mod privat.

Totuși, este clar că criza din sectorul îngrijirii nu poate fi soluționată de către gospodăria sau de mâna invizibilă a pieței prin dezvoltare economică. „Nu putem presupune a priori că procesele de creștere și dezvoltare economică vor duce la o oarecare îmbunătățire în oferta serviciilor de îngrijire și în bunăstarea umană”, spune cercetătoarea Shahra Razavi (UNRISD² 2009:5). Ea demonstrează că îngrijirea nu este un domeniu per se, ci mai degrabă un set de resurse materiale, timp, aptitudini și politici. Acest set necesită anumite condiții pentru a fi realizat, inclusiv infrastructură, tehnologie și disponibilitatea muncii remunerate cu scopul de a obține bunurile necesare pentru a oferi îngrijire (mâncare, bani de transport etc.).

**Îngrijirea:
O problemă nu doar de micronivel**
„Accentul pe aspecte micro-distribuționale a muncii de îngrijire neremunerate comportă riscul de a mima acel tip de politici ce propune a reduce (miraculos) sărăcia prin „mobilizarea resurselor ascunse ale celor săraci”, ca și cum resursele ar exista și este vorba doar de a le redistribui (și de a „câștiga în eficiență”) (Esquivel 2008: 6).

Pentru a crea aceste condiții, trebuie să implicăm societățile noastre într-o dezbatere publică de amploare privind organizarea socială a îngrijirii ca parte a modelelor noastre de dezvoltare la nivel local, național și global. Cine ar trebui să ofere îngrijire? De la cine? Cum? Unde? În schimbul la ce? Cum se integrează femeile migrante în această ecuație? Sunt respectate drepturile lor la îngrijire? Această dezbatere ar trebui să reevalueze munca de îngrijire și să asigure că cei care sunt responsabili de serviciile de îngrijire au acces deplin la drepturile cetățenilor. Femeile, care pe parcursul istoriei au prestat astfel de servicii, ar trebui să se facă auzite în această dezbatere, în special cele care participă în rețelele globale de îngrijire, atât în țara de destinație, cât și în cea de origine.

Pentru a face din îngrijire o parte fermă a spiritului civic și a proceselor de dezvoltare, s-a propus crearea și respectarea unui drept universal la îngrijire. Acest drept cuprinde cel puțin trei componente:

Dreptul de a primi îngrijirea de care are nevoie o persoană în diferite momente și circumstanțe ale vieții

Dreptul de a alege fie că dorește, fie că nu dorește să ofere îngrijire, inclusiv dreptul de a oferi servicii de îngrijire în condiții decente, și dreptul de a nu fi obligat să ofere îngrijire

Dreptul la condiții de muncă decente în sectorul îngrijirii

Câteva acorduri interguvernamentale recunosc importanța includerii îngrijirii în agendele politice, inclusiv Acordul de la Quito și Acordul din Brazilia. Acordul de la Quito, semnat la 9 august 2007 de către guvernele a 33 de țări participante, în timpul celei de-a zecea Conferințe Regionale privind Femeile din America Latină și Caraibe, este un exemplu de progres în această privință. Documentul include recunoașterea interguvernamentală a ...

valorii sociale și economice a prestației casnice neremunerate efectuate de către femei, a serviciilor de îngrijire drept o problemă publică ce ține de competența statelor, guvernelor locale, organizațiilor, companiilor și a familiilor, cât și a necesității de a promova responsabilitatea divizată între femei și bărbați în cadrul familiei.³

² Institutul de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD)

³ ECLAC, <http://www.eclac.org/prensa/noticias/comunicados/6/29456/DSC1-IQuitoConsensus.pdf>

Migrația a devenit o soluție privată pentru o problemă publică în esența sa.

Acesta stabilește, de asemenea, angajamentele cum ar fi: „Adoptarea măsurilor necesare, în special a celor de natură economică, socială și culturală, asumarea de către state a responsabilității privind reproducerea socială, serviciile de îngrijire și bunăstarea populației ca fiind un obiectiv în domeniul economiei și o responsabilitate publică ce nu poate fi delegată.”

Consensul din Brazilia⁴, care a fost semnat de către guvernele țărilor participante în timpul celei de-a 11 Conferințe regionale pentru femeile din America Latină și Caraibe, include câteva măsuri pentru îndeplinirea acestui obiectiv, inclusiv pasajele ce urmează:

Atingerea unei autonomii economice mai mari și a egalității la locurile de muncă

- a. Adoptarea tuturor măsurilor politice de ordin economic și social necesare pentru a avansa spre atribuirea unei valori sociale muncii de îngrijire și casnice neremunerate, efectuate de către femei, și recunoașterea valorii economice ale acestora
- b. Stimularea dezvoltării și consolidarea politicilor universale și a serviciilor de îngrijire, bazate pe recunoașterea dreptului la îngrijire pentru toți și pe noțiunea de partajare a îngrijirii între stat, sector privat, societatea civilă și gospodăria, cât și între femei și bărbați; și consolidarea dialogului și a colaborării între toate părțile interesate.
- c. Adoptarea politicilor propice pentru stabilirea sau prelungirea concediului parental și alte tipuri de concedii de îngrijire a copilului pentru a ajuta la distribuirea sarcinilor de îngrijire între bărbați și femei, inclusiv și concediul de paternitate inalienabil și netransferabil pentru a promova progresul spre coresponsabilitate.
- d. Încurajarea stabilirii în sistemul conturilor naționale a unui cont satelit pentru munca de îngrijire și casnică neremunerată efectuată de către femei
- e. Promovarea schimbărilor în cadrul programatic și legal având drept scop obținerea recunoașterii în contabilitatea națională a valorii productive a muncii neremunerate pentru a formula și implementa politici transversale.

Sporirea spiritului civic al femeilor

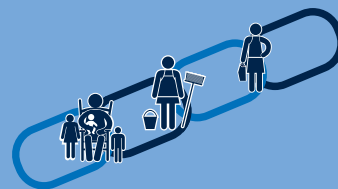
- f. Sporirea investițiilor publice în protecția socială pentru a face față nevoilor de protecție socială și îngrijire specifice femeilor ce apar în situații legate de sănătatea șubredă, dezabilitate, șomaj și cicluri ale vieții, în special copilărie și vârsta înaintată.

Reflecții

1. În țara dumneavoastră, sunt incluse serviciile de îngrijire pe agenda politică? De ce credeți că guvernele nu își asumă responsabilitatea socială pentru a garanta servicii de îngrijire?
2. Ce credeți despre propunerea de a crea „un drept universal la îngrijire”? Ce avantaje ar surveni în urma recunoașterii și respectării acestui drept? Ce interese ar putea bloca recunoașterea și respectarea acestui drept?
3. În țara dumneavoastră sau în contextul profesional se întreprind eforturi pentru a implementa prevederi similare cu cele enumerate în Acordurile de la Quito și din Brazilia? Există vreo tangență între migrația femeilor și aceste eforturi și cum ar putea fi luată aceasta în considerare?

⁴ECLAC, http://www.eclac.cl/mujer/noticias/paginas/6/40236/ConsensoBrasilia_ING.pdf

3.4 TRANSFORMAREA ORGANIZĂRII SOCIALE A ÎNGRIJIRII DIN PERSPECTIVA MIGRAȚIEI

În acest ghid s-a explorat modul în care migrația femeilor a devenit o soluție privată pentru o problemă publică și s-au indicat nevoile urgente de a transforma organizarea socială a îngrijirii atât în țările de origine, cât și în cele de destinație. Dar cum am putea lua în considerare îngrijirea în dezbaterile legăturii migrație-dezvoltare? Tangența între migrație și îngrijire ne permite să reflectăm asupra unor provocări importante cu care se confruntă dezvoltarea globală, cum ar fi:

1 Inegalități în procesul de migrare. În ce mod afectează politicile de migrare din țările de destinație inegalitățile în procesul de migrare? Cum sunt aprofundate acestea de inegalitățile sociale existente în țările de origine și în cele de destinație?

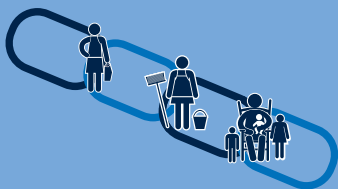
2 Durabilitatea modelului curent de dezvoltare și eliberarea femeilor în țările de destinație. Este posibil oare de rezolvat criza din sectorul îngrijirii prin munca migranților fără a atinge problemele de bază (participarea limitată a bărbaților, lipsa responsabilității sociale a statului și a sectorului privat)?

3 Dreptul la îngrijire ca element al dezvoltării umane. Acesta se referă la dreptul menționat mai sus de a primi îngrijire adecvată (în special pentru persoanele în situații de dependență) și dreptul de a decide liber asupra îngrijirii (de exemplu: dacă cineva dorește sau nu să ofere îngrijire).

În secțiunile precedente, am văzut că oferirea îngrijirii este un pilon-cheie al dezvoltării, deoarece asigură condițiile pentru a înregistra progrese în sănătate, educație, protecție, dezvoltare economică etc. Îngrijirea trebuie să fie subiectul central al dezbaterii privind relația dintre migrație și dezvoltare, având în vedere că cererea pentru îngrijire în țările de destinație și provocările ce apar în fața reproducerii sociale în țările de origine (privatizarea serviciilor de sănătate, educație, criza economică) sunt factorii-cheie ai migrației femeilor. Am văzut, de asemenea, că există crize în sectorul îngrijirii în ambele capete ale rețelei, iar participarea femeilor poate atenua doar parțial aceste provocări structurale mari. Problemele serioase asociate cu negarea drepturilor la îngrijire în țările de origine nu apar din cauza migrației, precum nici migrația nu rezolvă aceste probleme în țările de destinație. În ambele cazuri, aceasta poate pune în evidență existența lor. Cu alte cuvinte, fenomenul rețelelor globale de îngrijire, ca și cel al remitențelor, face vizibile în această privință deficiențele existente.

Cine este responsabil de identificarea lacunelor relevate în rețelele globale de îngrijire și să intervină pentru a le înlătura? Un prim pas important în transformarea sistemului nedrept care operează în cadrul rețelelor globale de îngrijire este de a promova dialogul și cooperarea între diverși actori și sectoare care, în mod normal, ar putea să nu interacționeze în pofida intereselor comune pe care le pot urmări. Acestea includ grupuri și instituții ce lucrează asupra problemelor ce țin de egalitatea de gen, servicii de îngrijire și migrație. Exemple privind cine ar trebui implicați:

- Guvernele – naționale, locale și/sau municipale. De exemplu, ministerele relațiilor externe (și consulatele), migrația, munca, femeile/genul, bunăstarea socială.
- ONG-urile care lucrează în domeniul dezvoltării umane, ale drepturilor migranților, feminismului și a drepturilor femeilor.
- Bisericele și agențiile de prestare a serviciilor sociale implicate în oferirea serviciilor de îngrijire și/sau asistarea migranților și a familiilor acestora.

- ❑ Organizațiile la nivel local – asociații de migranți, familiile migranților și femei migrante (dacă există)
- ❑ Uniuni ale forței de muncă – asociații și uniuni ale lucrătorilor casnici.
- ❑ Rețele ale societății civile – de exemplu, rețele de migrațiune și dezvoltare sau rețele ale organizațiilor feministe.
- ❑ Universități și institute de cercetare care lucrează asupra problemelor legate de migrație, gen, îngrijire și/sau dezvoltare.

Intervenția de a crea o distribuție mai echitabilă a muncii de îngrijire din perspectiva migrației și a genului poate fi un lucru complex, dar și stimulator, odată ce ne permite oportunitatea de a transforma societățile chiar pornind de la baza lor. O astfel de intervenție trebuie să implice crearea unor alianțe strategice între diverse interese, propuneri, sectoare și mișcări. De multe ori, aceasta necesită asistența părților interesate pentru a depăși contradicțiile sau diferențele aparente pentru a determina interesele comune pe termen lung în ceea ce privește egalitatea de gen, drepturile migranților și nevoile specifice ale femeilor migrante. Uneori grupurile, care lucrează asupra subiectelor legate de migrație, se confruntă cu aceleași provocări ca și cele care lucrează asupra genului și îngrijirii, deși aceste grupuri adesea abia dacă au intrat în dialog. Graficul 13 prezintă câteva puncte comune, ce merită a fi discutate între aceste grupuri.

TRANSFORMAREA PE TERMEN SCURT ȘI PE TERMEN LUNG

Atunci când reflectăm asupra subiectelor de migrație și îngrijire, putem vedea clar că modelul actual al rețelelor globale de îngrijire nu este sustenabil, deoarece depinde de importul și exportul femeilor migrante care lucrează în acest domeniu neoficial și slab reglementat cu protecții minime. (Pentru o discuție mai largă privind drepturile de muncă ale lucrătorilor casnici, a se vedea Ghidul 4). Pentru a transforma aceste model, trebuie să începem cel puțin cu două tipuri de schimbări:

1. **Pe termen scurt:** reforma imediată pentru a îmbunătăți gestionarea migrării în ceea ce privește oferirea îngrijirii, minimizarea exploatații și respectarea drepturilor femeilor migrante și ale familiilor lor în țările de origine și în cele de destinație.
 - ❑ Îmbunătățirea condițiilor de migrare: dreptul la reunificarea familiilor, vizite anuale, permis de reședință fără a fi condiționat de menținerea aceluiași loc de muncă; extinderea canalelor de migrare oficiale pentru femeile migrante pe post de îngrijitoare. Se merită, de asemenea, a pune în discuție posibilitatea de a crea politici care să nu se limiteze la un stat-națiune: de

Bunele practici #4: Spania

Reforma privind Codul Muncii Casnice: Punerea în discuție a migrației în cadrul unei dezbateri sociale cruciale despre cum trebuie reorganizată îngrijirea.

Dialogul între lucrătorii casnici, asociațiile de migranți, mișcarea feministă, guvern și sindicate.

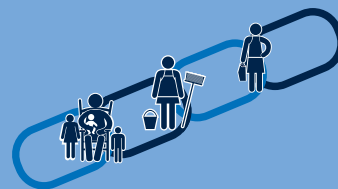
În 2009, UN-INSTRAW (acum parte a UN Women) a susținut un proces interesant de dialog și schimb dintre diferiți actori (asociațiile lucrătorilor casnici, asociațiile femeilor migrante și organizații ale mișcărilor feministe) având interese comune, dar contactând puțin sau chiar deloc, pentru a se întâlni și a discuta despre cererea lucrătorilor casnici de a li se respecta drepturile. La setul de cereri anterioare ale lucrătorilor casnici privind includerea muncii casnice în codul general al muncii s-a mai adăugat includerea problemelor specifice cu care se confruntă femeile migrante care lucrează în acest sector (care formează astăzi majoritatea lucrătorilor casnici din Spania).

În rezultatul acestui proces de schimb și colaborare, organizațiile respective au reușit să ajungă la un consens și să publice un șir de propuneri. Ele sunt divizate în trei seturi: munca casnică, situația specifică a femeilor migrante lucrători casnici și un cadru mai larg de organizare socială a îngrijirii drept o componentă esențială a modelelor de dezvoltare (și ca o legătură strategică între migrație și dezvoltare).

Acest document cu propuneri a fost prezentat reprezentanților guvernului și ai sindicatelor majore spre revizuire într-un moment-cheie în care erau dezbătute reformele Regimului special care reglementa anterior munca casnică în Spania.

Documentul cu propuneri este disponibil la adresa următoare:

<http://www.un-instraw.org/media/documents/GCC/pliego%20de%20propuestas%20lugar%20justo%20empleo%20hogar-Espaa.pdf>

exemplu, migrații să poată plăti contribuții către sistemul de asigurări sociale în țările de destinație, iar mai apoi să se poată bucura de beneficiile acestora în țara lor de origine.

- Îmbunătățirea condițiilor de muncă: o reglementare mai amplă și mai bună a sectoarelor de muncă casnică și de îngrijiri, în general (a se vedea Ghidul 4 pentru mai multe discuții la acest subiect), urmând stipulările Convenției 189 a OIM privind munca decentă pentru lucrătorii casnici.
- Îmbunătățirea condițiilor de trai: garantarea accesului la îngrijire medicală și promovarea politicilor privind balanța lucru-viață ce include populația migrantă. Astfel de politici ar trebui să includă măsuri, cum ar fi: concedii de maternitate și paternitate, subvenții pentru vârstnici și sisteme de protecție socială funcționale care să atenueze povara muncii de îngrijire, fie prin asigurarea unor resurse pentru beneficiarii îngrijirii, fie prin scăderea prețurilor pentru cei care oferă îngrijire.

2. **Pe termen lung:** transformarea sistemului social de oferire a îngrijirii în țările de origine și în cele de destinație.

- Revederea serviciilor ce trebuie asigurate de ajutorul social de stat; plasarea îngrijirii în centrul modelului socioeconomic drept element important pe agenda politicii de dezvoltare.
- Generarea modelului de responsabilitate partajată: pentru ca prestarea serviciilor de îngrijire să fie partajate între stat, sectorul privat, familie (cu participarea ambilor membri ai familiei) și sectorul non-profit. Prevederea sau crearea unor imbolduri pentru stabilirea unei varietăți de servicii și subvenții pentru copii, persoane bolnave, vârstnici și persoane cu dizabilități etc.
- Îmbunătățirea asigurării de stat privind infrastructura socială și fizică de bază. Trebuie depuse eforturi pentru a garanta cel puțin nivelul minim de servicii de îngrijire medicală (inclusiv, profilaxia), educație, îngrijirea copiilor și a celor vârstnici, transport, apă și canalizare, înainte de a iniția discuții privind responsabilitatea împărțită între stat, sectorul privat, familie și organizații non-profit (Esquivel, 2008).
- Îmbunătățirea politicilor macroeconomice. Regimurile macroeconomice ce se concentrează asupra creării locurilor de muncă și a unui salariu minim tind să aducă mai multe rezultate în ceea ce privește reducerea inegalităților generale. Politica fiscală, în special sistemul de impozitare și cheltuieli publice, poate fi direcționată pentru a balansa inegalitățile de gen (Esquivel, 2008).
- Crearea și implementarea politicilor universale pentru a soluționa probleme critice legate de ciclul de viață și a interveni direct pentru a asigura nevoile de îngrijire în diferite faze ale vieții.

- Pentru tineri: politici care să se concentreze asupra facilitării tranziției spre viața de adult în condiții adecvate, cu o educație decentă, pregătire adecvată a forței de muncă, plasarea în câmpul muncii și abilitatea de a crea o nouă gospodărie în condiții de siguranță.
- Pentru adulți: politici de creare a locurilor de muncă, în special în sectoare care vor reduce povara muncii de îngrijire neremunerată a femeilor, astfel reducând deficitul de îngrijire și asigurând cu venit pe cei angajați în acest sector (Antonopoulos, 2008).
- Pentru persoanele în etate: pensii pentru a reduce suportul economic și material așteptat de părinții în vârstă de la copii lor: subvenții pentru îngrijirea vârstnicilor.

Ce se poate de făcut?

- Încurajarea dezbaterii în cadrul societății. Depuneți un efort important pentru a asigura că dezbaterile nu se limitează doar la situația lucrătorilor casnici, ci mai degrabă ca prestația casnică să fie văzută ca un element al unui portofoliu de opțiuni, precum că societățile trebuie să-și satisfacă nevoile de îngrijire. Este probabil că o soluție preferată să fie crearea serviciilor de îngrijire cu sprijinul direct și financiar al statului, lucrătorii bucurându-se de condiții de muncă mai bune decât în urma extinderii serviciului casnic.
- Promovarea organizațiilor lucrătorilor casnici, luând în considerare totodată particularitățile acestui grup care poate prezenta provocări, organizând și formulând cereri colective.
- Influențarea asociațiilor forței de muncă existente ca să ia în considerare cererile lucrătorilor casnici.

ACTIVITĂȚI

3.1 Prezentare video: „Rețelele globale de îngrijire”

3.2 Secvență audio de la un post de radio: „Femeile în rețelele globale de îngrijire”

3.3 Prezentare video: „Femeile care migrează, femeile care îngrijesc: O nouă diviziune a muncii între genuri”

3.4 Studiu de caz: Rețeaua de îngrijire a lui Maribel

3.1 VIDEO: „REȚELELE GLOBALE DE ÎNGRIJIRE”

 OBIECTIVE: Introducerea conceptului de rețele globale de îngrijire.

 MATERIALE/PREGĂTIRE: Caiete sau foi de hârtie și creioane, hârtie flipchart sau tablă albă și markere, calculator, proiector, boxe, video „Rețelele globale de îngrijire”, disponibil pe CD și pe Youtube: http://www.youtube.com/watch?v=SkHq_Xlzf00.

 TIMP ESTIMAT: 25 minute

 FACILITARE

1. Setezi prezentarea video și verificai dacă proiectorul și sunetul funcționează corespunzător. Vizionați cel puțin de două ori pentru a vă familiariza cu subiectele și a vedea dacă nu lipsește ceva.
2. Faceți un tabel asemănător celui de mai jos pe o foaie flipchart sau pe tablă și rugați participanții să facă același lucru în carnețe.
3. După vizionarea filmulețului, explicați-le participanților că în coloana stângă trebuie să ia notițe despre lucrurile care le-au captat atenția. După ce vor urmări filmulețul, vor dispune de timp pentru a reflecta asupra observațiilor și să le noteze apoi în coloana dreaptă a tabelului.

Am remarcat că ...	Mă face să cred că ...
☐	☐
☐	☐
☐	☐

4. Porniți prezentarea video. Durata: 3:41 minute.
5. După ce veți urmări filmulețul video, puneți-i pe participanți să completeze în mod individual tabelul lor (aproximativ 10 minute).
6. În grup, rugați-i să-și împărtășească observațiile și notați-le în tabelul dumneavoastră.
7. Dacă subiectele menționate mai jos în lecțiile-cheie nu sunt evidente din observările făcute, ați putea pune niște întrebări sugestive pentru discuții:
 - ❑ *De ce se formează rețelele de îngrijire? Ce consecințe au acestea?*
 - ❑ *Cine se află la celălalt capăt al rețelei globale de îngrijire? Cine beneficiază din această situație? Cine are parte de calitatea joasă a îngrijirii/de mai puțin suport?*
 - ❑ *Cine se sacrifică? Care sunt sacrificiile?*
 - ❑ *În video se spune că „valoarea de piață a serviciilor de îngrijire a copiilor și statutul general al femeii rămân la un nivel scăzut.” Ce se are în vedere prin aceasta? Sunteți de acord? De ce anume este așa?*
 - ❑ *Ce soluții propune autorul filmulețului? Ce alte soluții puteți propune, în baza a ceea ce ați văzut în atelier/ați citit?*

LECȚII-CHEIE

- Ideologia persistentă încă mai atribuie munca de îngrijire femeilor, de parcă aceasta ar fi responsabilitatea lor exclusivă.
- Migrația implică adesea „descalificarea” femeilor migrante. Acesta este un proces prin care femeile sunt direcționate spre anumite sectoare care necesită mai puțină calificare, indiferent de studiile lor sau experiența anterioară.
- Acordând atenție celor care se află la celălalt capăt al rețelei, putem vedea cine beneficiază de transferul muncii de îngrijire și pe seama cui (Cine primește îngrijire de cea mai proastă calitate).
- În timp ce bărbații, care partajează responsabilitățile de îngrijire și lucrătorii care primesc un salariu decent denotă măsuri lăudabile, trebuie să aibă loc discuții mai vaste privind responsabilitatea guvernelor, a sectorului privat și a sectorului non-profit pentru a transforma organizarea socială a îngrijirii.

3.2 SECVENȚA AUDIO DE LA UN POST DE RADIO: „FEMEILE ÎN REȚELELE GLOBALE DE ÎNGRIJIRE”

 OBIECTIVE: Aprofundarea înțelegerii noastre despre rețelele globale de îngrijire prin analiza nedreptăților la locul de muncă și a soluțiilor posibile.

 MATERIALE/PREGĂTIRE: Copii ale foilor de lucru, calculator, boxe, secvență audio în format MP3 pe CD „Femeile în rețelele globale de îngrijire” (secvență audio de la un post de radio pregătită de Valentina Longo, Laura Schettino și Amaia P. Orozco).

 TIMP ESTIMAT: 45 minute

FACILITARE

1. Asigurați-vă că puteți audia secvența în mod corespunzător. Ascultați secvența cel puțin de două ori înainte de întâlnire pentru a lua cunoștință de toate subiectele pe care le include.
2. Familiarizați-vă cu întrebările de facilitare și răspunsurile posibile de mai jos.
3. În timpul întâlnirii, înmânați foile de lucru după care pregătiți spre audiție secvența. Instruiți participanții, aceștia trebuie să facă notițe despre fiecare segment în parte atunci când ascultă secvența.
4. Includeți secvența. Durata: 13:14 minute. Ați putea pune pauză între fiecare segment pentru a lăsa timp participanților să-și ia notițe pentru fiecare segment. La sfârșit, lăsați câteva clipe participanților să-și completeze notițele.
5. Facilitați discuția în grup punând următoarele întrebări. Scrieți ideile cele mai importante pe hârtia flipchart sau pe o tablă albă.
 - a. Ce este o rețea globală de îngrijire? Care este metafora utilizată pentru o rețea?
 - Rețele de gospodărie care transferă sarcinile de îngrijire de la o gospodărie la alta în baza axelor de putere (gen, clasă socială, etnie, loc de origine). Globalizarea îngrijirii este una dintre cele mai relevante, dar dimensiune încă invizibilă a globalizării.
 - b. Care este relația dintre serviciile publice și rețelele globale de îngrijire?
 - Rețelele sunt legate de lipsa serviciilor publice de îngrijire. Munca de îngrijire realizată de femei balansează adesea nedreptățile din sistemul public (de exemplu: îngrijire medicală și educație).
 - c. Unde se plasează bărbații în rețelele globale de îngrijire?
 - Mai degrabă ca beneficiari ai îngrijirii oferite de femei, decât participanți.
 - d. Care sunt aspectele ale așa-ziselor „regimuri inechitabile de îngrijire”?
 - Lipsa responsabilității sociale pentru îngrijire și reproducere socială, în general
 - Sistemele economice acordă mai multă atenție nevoilor întreprinderilor decât celor de îngrijire a oamenilor
 - Neparticiparea bărbaților

- o Legătura dintre îngrijire și inegalitate. Unele grupuri pot accesa ceea ce numim îngrijire decentă, în timp ce alte grupuri sociale nu dispun decât de aranjamente de îngrijire precare sau vulnerabile
 - o Unii oameni pot alege dacă doresc sau nu să ofere servicii de îngrijire, în timp ce alții nu au această alegere
- e. Ce stigmat înconjoară familia transnațională?
- o Mamele sunt adesea acuzate de „abandonarea” copiilor, presupunându-se că acest lucru cauzează probleme în viața lor.
- f. Cu ce dificultăți se confruntă femeile migrante în furnizarea serviciilor de îngrijire pentru propriile familii?
- o Migranții tind mai degrabă să fie considerați ca forță de muncă și nu oameni cu propriile vieți și obligații familiale
 - o Greu de reconciliat munca de îngrijire remunerată cu cea neremunerată și/sau de a realiza reîntregirea familiei
- g. Ce se sugerează pentru a transforma sistemul de asigurare socială a îngrijirii?
- o Recunoașterea că îngrijirea ar trebui să fie o prioritate socială și politică
 - o Responsabilitatea socială față de îngrijire trebuie partajată cu autoritățile publice, bărbații și societatea în ansamblu
 - o Garantarea unui drept universal și multidimensional la servicii de îngrijire
- h. Care sunt diversele aspecte ale dreptului la îngrijire?
- o Dreptul de a beneficia de îngrijirea corespunzătoare, dreptul de a alege a oferi sau nu servicii de îngrijire, condiții de lucru decente atunci când se oferă servicii de îngrijire remunerate
6. Pentru a concluziona, întrebați grupul: Care este funcția conceptului de „rețele globale de îngrijire”? Ce ne permit acestea să vedem?

LECȚII-CHEIE

- Sistemul curent de asigurare socială a serviciilor de îngrijire nu este unul sustenabil atât în țările de origine, cât și în cele de destinație, deoarece depinde de munca neremunerată sau prost remunerată a femeilor pentru a compensa lipsa serviciilor publice, precum și lipsa responsabilității guvernamentale de a asigura servicii de îngrijire.
- Pentru a transforma această situație, serviciile de îngrijire trebuie trecute pe agenda politică drept o responsabilitate socială a statului, a sectorului privat și a gospodăriilor (iar între membrii gospodăriei trebuie partajată între bărbați și femei).
- O propunere care a fost înaintată este consolidarea și promovarea „unui drept universal la îngrijire”, ce constă în abilitatea tuturor oamenilor să primească îngrijirea, de care au nevoie, să aleagă dacă doresc sau nu să ofere îngrijire și să beneficieze de condiții decente de muncă, atunci când oferă servicii de îngrijire remunerate.

Notați câteva puncte-cheie după ce ascultați fiecare segment al secvenței audio.

Rețele globale de îngrijire	
Servicii publice	
Participarea bărbaților	
Inegalitățile sociale	
Familii diverse, familii transnaționale	
Munca sau oamenii?	
Scenariu apocaliptic?	

3.3 CONFERINȚĂ: „FEMEILE CARE MIGREAZĂ, FEMEILE CARE ÎNGRIJESC: O NOUĂ DIVIZIUNE A MUNCII ÎNTRE GENURI”

OBIECTIVE:

1. Angajarea în dezbateră privind rețelele mondiale de îngrijire și organizarea socială a îngrijirii.
2. Înțelegerea rolului migrației în raport cu îngrijirea și dezvoltarea.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Fotocopii ale fișei de lucru, calculator, proiector, boxe, video „Femeile care migrează, femeile care îngrijesc: O nouă diviziune a muncii între genuri” disponibil pe CD-ul însoțitor și cu subtitrare în limba engleză la următoarea adresă: <http://youtu.be/p-fwUGmDFqY>.

TIMP ESTIMAT: 1 oră

FACILITARE

1. Asigurați-vă că puteți arăta secvența video și că sunetul funcționează bine. Priviți-o, cel puțin, de două ori înainte de sesiune pentru a vă familiariza cu subiectele pe care le include: rețele globale de îngrijire, rolul statului, familii transnaționale, drepturile și cererea.
2. Uitați-vă prin fișa de lucru ce urmează și familiarizați-vă cu răspunsurile posibile după secțiunea Lecții-cheie.
3. În cadrul sesiunii, în timp ce pregătiți filmulețul video, distribuiți participanților fișa de lucru cu întrebările de reflecție, pentru ca aceștia să se uite prin ele. Indicați că ar trebui să ia notițe în timpul vizionării filmulețului și că vor avea timp pentru a-și formula răspunsurile după vizionarea acestuia.
4. Porniți filmulețul. Durată: 24:07 minute.
5. Participații vor lucra în perechi pentru a răspunde la întrebări, aplicând cunoștințele lor despre rețelele globale de îngrijire din perspectiva conceptuală a acestui ghid.
6. Discutați răspunsurile în grup și notați ideile-cheie pe flipchart.

🔑 LECȚII-CHEIE

- 🔑 „Rețelele globale de îngrijire există la nivel transnațional și au fost stabilite cu scopul de a susține viața cotidiană. În cadrul acestora, gospodăriile transferă îngrijirea de la o gospodărie la alta, bazându-se pe axe de putere precum genul, etnia, clasa socială și locul de origine” (Pérez Orozco et al., 2008:88).
- 🔑 Formarea rețelelor de îngrijire dezvăluie multe și diverse probleme privind organizarea socială curentă a îngrijirii, cum ar fi:
 - ❑ Exploatarea lucrătorilor din sectorul îngrijirii
 - ❑ Deficitul de îngrijire
 - ❑ Statul nu-și asumă serviciile de îngrijire ca o responsabilitate socială, nici nu le valorifică drept activitate.
 - ❑ Lucrătorilor casnici le este dificil să-și regularizeze situația din cauza politicilor de migrare
 - ❑ Gestionarea familiilor transnaționale
 - ❑ Nerespectarea drepturilor lucrătorilor
- 🔑 Unele propuneri pentru soluționarea problemelor dezvăluite de rețelele de îngrijire includ:
 - ❑ Încurajarea dezbaterilor în cadrul societății privind reorganizarea socială a îngrijirii
 - ❑ Insistența asupra respectării și punerii în aplicare a legilor și reglementărilor existente
 - ❑ Încurajarea lucrătorilor casnici să se organizeze, recunoscând în același timp dificultățile cu care se confruntă acest grup pentru a se uni colectiv
 - ❑ Influențarea sindicatelor pentru ca cerințele lucrătorilor casnici să fie incluse în agenda acestora

1. Ce este o rețea globală de îngrijire?

2. Ce probleme dezvăluie rețelele de îngrijire?

3. Ce propuneri sunt înaintate pentru a se lansa în soluționarea acestor probleme?

3.4 STUDIU DE CAZ: REȚEAUA DE ÎNGRIJIRE A LUI MARIBEL

OBIECTIVE:

1. A înțelege cum funcționează o rețea de îngrijire.
2. A identifica problemele în țările de origine și în cele de destinație, precum și punctele potențiale de intervenție și principalele părți interesate cu scopul de a face schimbări.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Hârtie flipchart și markere, fotocopii ale studiului de caz și fișa de lucru.

TIMP ESTIMAT: 45 minute

FACILITARE

1. Familiarizați-vă cu studiul de caz și răspunsurile posibile pentru fișa de lucru.
2. Distribuți copiile studiului de caz și ale fișei de lucru. La alegerea Dvs. participanții vor lucra individual, în perechi sau în grupuri mici.
3. Explicați obiectivele activității și examinați fișa de lucru împreună, înainte de a le citi studiul de caz.
4. Dacă se lucrează în grupuri, este cel mai bine ca o persoană să citească studiul de caz cu voce tare în timp ce restul urmăresc textul pe foaia lor.
5. Acordați aproximativ 25 de minute pentru a finaliza exercițiul și 20 de minute pentru discuții în grup.
6. În cadrul unei sesiuni plenare, grupurile nu-și vor prezenta răspunsurile, ci Dvs. veți pune următoarele întrebări pentru a genera dezbateri:
 - *Cu ce dificultăți se confruntă Maribel pentru a satisface necesitățile de îngrijire?*
 - *Care sunt dificultățile potențiale cu care se confruntă familiile angajatorilor din Spania? Cu ce dificultăți se confruntă bunica, Dina în Peru?*
 - *Ce actori sunt implicați în furnizarea îngrijirii în acest studiu de caz, atât în țara de origine, cât și în cea de destinație? Cine lipsește din acest lanț de furnizare a îngrijirii?*
 - *Care sunt unele puncte potențiale de intervenție în materie de migrație ce ar putea îmbunătăți condițiile de viață și de muncă ale lui Maribel?*
 - *Care sunt unele puncte potențiale de intervenție ce ar putea atenua povara femeilor din acest studiu de caz?*

LECȚII-CHEIE

- Sectorul de îngrijire este nișa cea mai convenabilă de integrare în câmpul muncii pentru femeile migrante, care nu au un permis de muncă, din cauza caracterului neoficial și prost organizat al reglementării îngrijirii.
- Femeile migrante se confruntă uneori cu dificultăți în ce privește reconcilierea muncii plătite și a necesităților de îngrijire ale propriilor familii.
- Organizarea socială a îngrijirii implică o varietate de actori: statul, sectorul privat, sectorul non-profit și gospodăriile individuale.

Înainte de migrație: La vârsta de 25 de ani, Maribel locuia în cartierul său, San Martin de Porres din Lima, Peru. A absolvit liceul, s-a căsătorit, a născut o fiică și s-a mutat cu soțul la etajul doi al casei socrilor, la două străzi de casa în care a copilărit. A rămas să locuiască în aceeași casă și atunci când soțul a migrat în Madrid, Spania. Înainte ca ea însăși să migreze, munca ei consta în a avea grijă de gospodărie și copil. Soacra sa, Dina, o îndruma și îi dădea sfaturi, ocazional împărțeau mâncarea și se ajutau reciproc. Cu toate acestea, remitențele pe care le primea Maribel de la soțul său nu erau suficiente pentru a acoperi cheltuielile, astfel încât ea a luat decizia de a migra pentru a lucra alături de soț, lăsându-și fiica în grija Dinei.

Procesul de migrare: Soțul lui Maribel este de profesie tehnician dentar, dar nici diplomele pe care le obținuse, nici formarea primită nu l-au ajutat să-și găsească un loc de muncă stabil cu venituri suficiente pentru a trăi în Peru. Unii din frații lui Maribel au plecat deja la muncă în Spania. Femeile din vecinătate împărțeau informații despre felul în care Dina asigură contracte de muncă pentru fiii ei (inclusiv soțul lui Maribel) și mulți alți tineri care au migrat legal să lucreze în Madrid. Ceva timp după aceea, soțul lui Maribel a trimis după ea, profitând de politica de reîntregire a familiei. Odată ce s-a reunit cu soțul ei în Madrid, a dat naștere unei alte fiice, care are acum șase ani.

Munca de îngrijire în țara de destinație: Maribel nu a putut obține un loc de muncă legal, drept condiție a statutului său migrațional în urma reîntregirii familiei. Astfel, și-a găsit de lucru neoficial, combinând trei munci: îngrijirea copilului, controlor de bilete într-un mic parc de distracții și pregătirea alimentelor tipice. În apartamentul său, pe care îl împarte cu cumnatul, fratele și, uneori, cu alte persoane venite recent din Peru, are grijă de patru copii în timpul zilei. Componenta grupului variază, dar în mare parte este vorba de copii ai altor latino - americani și, ocazional, spanioli, care trebuie să lucreze și nu pot găsi o altă opțiune accesibilă pentru îngrijirea copilului. Ea știe că este o activitate ilegală și că, în caz de accident, părinții copiilor ar putea să o denunțe. Soacra sa din Peru are experiență de lucru în programul național Wawa Wasi⁵, îngrijirea copiilor la domiciliu. Maribel o sună pe soacra sa ca să se consulte în timp ce are grijă de propria wasi wasi la domiciliul său. Dina spune că aude copiii cum țipă și cer lucruri pe fundal. Îi spune lui Maribel să închidă telefonul și să evite cu orice preț orice accident cu copiii.

După ce părinții își iau copiii, iar Maribel sau soțul ei o iau pe fiica lor de la grădiniță, ea merge la cel de al doilea loc de muncă, unde lucrează în calitate de controlor de bilete într-un parc de distracții. Acolo urmărește intrarea copiilor și îi supraveghează pe copii, atunci când aceștia vin în parc. Mai câștigă un venit suplimentar, pregătind mâncare peruvienă și vânzând-o în cadrul comunității sale.

Reconcilierea muncii și a responsabilităților de îngrijire în țara de destinație: Maribel poate lucra pentru că fiica ei, care s-a născut în Madrid cu 6 ani în urmă, merge la o grădiniță cu un program de zi prelungit.

Cu toate acestea, ea se plânge de problemele practice legate de program (între plecarea copiilor pe care îi are în grijă și când trebuie să meargă să-și ia propria fiică), și se află într-o fugă continuă între îngrijirea ilegală a copiilor și instituția preșcolară, unde o duce pe fiica sa. Ea și soțul ei nu își dădeau seama cât de greu le va fi să aibă grijă de fiica lor în Madrid, dat fiind atât costul ridicat de trai, cât și programul de lucru solicitant. În ultima vreme discutau dacă ar trebui să o țină cu ei sau să o trimită să locuiască cu bunica în Peru, unde va locui împreună cu sora sa care acum are 10 ani. Pe de altă parte, un argument solid pentru Maribel și soțul ei, ca fiica lor să locuiască cu ei este accesul la o educație preșcolară de înaltă calitate. Iar dacă aceasta se va întoarce în Peru, nu va primi aceeași instruire de calitate, o recunosc cu inima grea față de fiica lor mai mare, chiar dacă aceasta merge la o școală privată. În Spania s-au obișnuit cu serviciile excepționale oferite de școala la care merge fiica lor: ore prelungite de lucru, serviciu bun, materiale excelente.

⁵ Programul național numit Wawa Wasi, ceea ce înseamnă „casa de copii” în Quechua, este un program de îngrijire de zi, creat în 1994. În Wawa wasi este vorba de casele din cartier unde copiii cu vârsta de până la 4 ani sunt îngrijiți. Îngrijitori sunt mamele care sunt de acord să supravegheze un grup de până la 8 copii care include de la sugari la copii de vârstă preșcolară. Pentru serviciile acordate, acestea primesc o bursă lunară din cadrul programului și o mică taxă zilnică de la familii. Numind acești îngrijitori „voluntari”, statul a fost scutit de obligația de a recunoaște drepturile lor de muncă.

Munca de îngrijire în țara de origine: Dina spune că ar fi fericită să o primească și pe cealaltă nepoată, dacă Maribel decide să o trimită. Are mulți ani de experiență în calitate de micro-antreprenor și lider social în Peru. Spune că nici nu ar observa o povară suplimentară, având în vedere că, în prezent, îngrijește de cealaltă fiică a lui Maribel, trei nepoți de la alți copii care au migrat, precum și de copiii din cadrul programul wasi wawa, subvenționat de stat. În plus, crede că ar fi mai bine pentru nepoata ei născută în Spania să se reunească cu sora sa și ceilalți veri, în loc să se joace la laptop-ul ei toată ziua în centrul de îngrijire zilnică din Madrid. În același timp, deși nu o recunoaște față de Maribel, Dina obosește să acorde atenție nepoților ei și celorlalți copii, care o cer constant, dar s-a resemnat să aibă grijă de ei, deoarece nu vede o altă opțiune.

Planuri de viitor: Maribel și soțul său sunt determinați să economisească toți banii pe care îi pot pune de-o parte pentru a se întoarce să locuiască în Peru. Cu toate acestea, s-au confruntat cu mai multe obstacole: soțul lui Maribel nu a putut să-și certifice diplomele pentru a-și practica profesia în Spania; transferul lui Maribel în sectorul ilegal, salariul mic și orele lungi de muncă ilegală, din cauză că nu are acces la un permis de muncă; costul ridicat al vieții în Madrid; dificultățile lui Maribel pe care le-a avut cu reconcilierea activității pe care o îndeplinește cu obligațiile pe care le are în familie, astfel pierzând mai multe oportunități de angajare. Așa că, atunci când vor merge într-o vizită în Peru vara viitoare, au de gând să o întrebe pe Dina dacă va avea grijă de cealaltă nepoată a ei, în ciuda calității educației pe care o va primi în Peru.

* Adaptarea poveștii lui Maribel din studiul de caz: Anderson, Jeanine. (2011). La organizacion sociale de los Cuidados si vulneracion de Derechos en Peru. Santo Domingo, Republica Dominicana: ONU Mujeres.

Aspecte ale organizării sociale a îngrijirii	Rețele de îngrijire	Notițe în baza studiului de caz
Distribuirea sarcinilor și a responsabilităților între diferite grupuri din societate	Cine și ce face în rețeaua globală de îngrijire? Pe cine nu vedem în acest studiu de caz? Unde sunt bărbații? Cine își asumă responsabilitatea finală pentru furnizarea îngrijirii?	
(In)vizibilitatea diferitor tipuri de activitate de îngrijire	Cine îndeplinește activitatea de îngrijire „vizibilă” (plătită)?	

Aspecte ale organizării sociale a îngrijirii	Rețele de îngrijire	Notițe în baza studiului de caz
<p>Prezența diverselor părți interesate în furnizarea îngrijirii</p>	<p>Ce părți interesate sunt prezente? (sectorul public, sectorul privat, sectorul non-profit, gospodării, alte rețele sociale)</p> <p>Ce tip de servicii de îngrijire furnizează fiecare din acestea?</p> <p>Cine folosește fiecare tip de îngrijire și cum se combină serviciile?</p>	
<p>Drepturile sociale și drepturile de muncă asociate cu activitatea de îngrijire</p> <p>Dreptul de a oferi și de a primi îngrijire</p>	<p>Se respectă drepturile lucrătorilor migranți din sectorul îngrijirii?</p> <p>Beneficiază familia femeii migrante de dreptul de a primi îngrijire?</p>	
<p>(In)vizibilitatea diferitor tipuri de activitate de îngrijire</p>	<p>Cum a fost consolidată diviziunea sexuală a muncii, în pofida schimbărilor introduse de migrație?</p> <p>Cum se schimbă rolurile de gen în organizarea socială a îngrijirii?</p>	

REFERINȚE

- Acnur-Las Segovias și Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). 2009. „Un lugar justo para el empleo de hogar y sus trabajadoras. Pliego de propuestas”. (trad. adaptată în rom. Un loc echitabil pentru muncă în gospodăria și angajații lor. Propuneri de sarcini) Spania.
- Anderson, Jeanine. 2011. „La organización social de los cuidados y vulneración de derechos en Perú”. (trad. adaptată în rom. Organizația socială a Îngrijirii și Încălcării Drepturilor Omului) Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women). Disponibil en: http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/La-Organizaci%C3%B3n-social-de-los-Cuidados-y-Vulneraci%C3%B3n-de-Derechos-en-Per%C3%BA_es.pdf
- Antonopoulos, Rania. 2008. „The Unpaid Care Work – Paid Work Connection”, (Munca neremunerată pentru îngrijire – acordare la munca remunerată) Document de lucru Nr. 541. New York: The Levy Economics Institute.
- Arriagada, Irma. 2011. „La organización social de los cuidados y vulneración de derechos en Chile”. (trad. adaptată în rom. Organizația socială a Îngrijirii și Încălcării Drepturilor Omului) Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women), Disponibil la: <http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/La-organizaci%C3%B3n-social-de-los-cuidados-y-vulneraci%C3%B3n-de-derechos-en-Chile.pdf>
- Battistella, Graziano and Ma. Cecilia Conaco. 1996. „Impact of Labor Migration on the Children Left Behind” (trad. adaptată în rom. Impactul migrației forței de muncă asupra copiilor rămași în țară). Raport de cercetare prezentat Secretariatului Național de Acțiune Socială, Justiție și Pace, Conferința Episcopilor Catolici din Filipine. Quezon, Filipine: Centrul de migrațiune Scalabrini.
- Beneria, Lourdes. 2008. „The crisis of care, international migration, and public policy” (trad. adaptată în rom. Criza de îngrijire, migrația internațională, precum și ordinea publică), Feminist Economics, Vol. 14, Nr. 3, 1 - 21.
- Chant, Sylvia. 2008. „The Feminisation of Poverty and the Feminisation of Anti-Poverty Programmes: Room for Revision?” (trad. în rom. „Feminizarea sărăciei” și „feminizarea” Programelor Anti-Sărăcie: spațiu pentru revizuire?) Journal of Development Studies, Vol. 44, Nr. 2, 165 - 197.
- Chen, Martha, Joann Vanek, Francie Lund, and James Heintz cu Renana Jhabvala și Christine Bonner. 2005. Progress of the World's Women 2005: Women, Work and Poverty. (trad. adaptată în rom. Progresul Femeilor Lumii 2005: Femeile, Munca și sărăcia), New York: UNIFEM (acum parte din UN Women).
- Crush, J., B. Dodson, J. Gay și C. Leduka, Southern African Migration Programme (SAMP). (trad. adaptată în rom. Programul pentru Migrație al Africii de Sud (SAMP), 2010.” Migrație, remitențele și dezvoltare locală sensibilă la gen: cazul Lesotho. Santo Domingo, Republica Dominicană”, Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women)).Disponibil la: <http://www.un-instraw.org/view-document-details/741-migration-remittances-and-genderresponsive-local-development-the-case-of-lesotho.html>
- Diaz Gorfinkiel, Magdalena y Perez Orozco, Amaia. 2011. „La organización social de los cuidados y vulneración de derechos en España”. (trad. adaptată în rom. Organizația socială a Îngrijirii și Încălcării Drepturilor Omului în Spania) Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) (acum parte a UN Women)Disponibil en: <http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/La-Organizaci%C3%B3n-social-de-los-Cuidados-y-Vulneraci%C3%B3n-de-Derechos-en-Espa%C3%B1a.pdf>
- Esquivel, Valeria. 2008. „Punct de vedere „macro” asupra împărțirii în mod egal a responsabilităților între femei și bărbați”. Diviziunea Organizației Națiunilor Unite pentru Promovarea Femeilor, Reuniunea grupului de experți privind „partajarea egală a responsabilităților între femei și bărbați, inclusiv a serviciilor de îngrijire, în contextul HIV/SIDA”. Geneva, 6-9 octombrie, 2008. Disponibil la: <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/egm/equalsharing/EGM-ESOR-2008-EP-8%20Valeria%20Esquivel.pdf>
- Fundația Carolina și Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) 2010. (trad. „Migrația și dezvoltarea locală de origine: Propuneri pentru acțiune: Madrid și Santo Domingo” Disponibil la: www.fundacioncarolina.es
- Genta, Natalia și Jacqueline Contreras (FLACSO Ecuador). 2011. „La organización social de los cuidados y vulneración de derechos en Ecuador”. (trad. rom. Organizația socială a Îngrijirii și Încălcării Drepturilor Omului în Ecuador) Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) Disponibil: <http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/La-organizaci%C3%B3n-social-de-los-cuidados-y-vulneraci%C3%B3n-de-derechos-en-Ecuador.pdf>
- Guerrero, Sylvia H. și Carolyn Sobritchea. 2010. „Migrație, remitențele și dezvoltare locală sensibilă la gen: cazul Filipinelor. Santo Domingo, Republica Dominicană”, Organizația Națiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) și PNUD. Disponibil la: <http://www.un-instraw.org/view-document-details/747-migration-remittances-and-gender-responsive-local-development-the-case-of-thephilippines.html>
- Herrera, Gioconda. 2006. „Precarización del trabajo, crisis de reproducción social y migración femenina: ecuatorianas en España y Estados Unidos” (trad. rom. Nesiguranța locului de muncă, criza de reproducere socială și migrația feminină: ecuadoriene în Spania și SUA), în Gioconda Herrera (ed.) (2006) La persistencia de la desigualdad (trad. rom. Persistența inegalității de gen, muncii și sărăciei în America Latină), trabajo y pobreza en America Latina.

Jimenez Zamora, Elizabeth cu Cecilia Salazar și Ivonne Farah. 2011. „La organization social de los cuidados y vulneracion de derechos en Bolivia”. (trad. rom. Organizația socială a Îngrijirii și Încălcării Drepturilor Omului în Bolivia) Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW). Disponible: http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/CuidadosYVulneracionDeDerechosEnBolivia_es.pdf

Magrath, P. 2004. „Schimbarea structuri gospodăriilor și a relațiilor de gen în Lesotho”, Raportul privind îngrijirea, Maseru, Lesotho.

Molyneux, Maxine. 2007. „Schimbare și continuitate în domeniul protecției sociale în America Latină: mamele în serviciul statului?”, Programul privind dezvoltarea și genul, Document Nr. 1, UNRISD, Geneva.

Paiewonsky, Denise. 2007. „Los impactos de la migracion en los hijos e hijas de migrantes: Consideraciones conceptuales y hallazgos parciales de los estudios del (trad. adaptată în rom. Impactul migrației asupra copiilor de migranți: considerații conceptuale și constatări parțiale de studii a Organizației Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW), Ponencia en el Seminario-Taller „Familia, Ninez y Migracion”, (Prezentare la Atelierul „de familie, copii și migrație”) Quito, Ecuador, 26-28 februarie 2007. Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW)

Paiewonsky, Denise. 2008. „Impactos de las migraciones en la organization social de los cuidados en los paises de origen: el caso de Republica Dominicana”, (trad. rom. Impactul migrației asupra organizării sociale de îngrijire în țările de origine: cazul Republicii Dominicane) Ponencia presentada en el curso „Mujeres que migran, mujeres que cuidan: la nueva division sexual del trabajo” (Lucrare prezentată la cursul „femeile migrante, femeile care îngrijesc: noua diviziune sexuală a muncii”), 1, 2 și 3 Decembrie 2008, Madrid. Organizat pentru Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW) ACSUR Las Segovias.

Perez Orozco, Amaia, Denise Paiewonsky și Mar Garcia Dominguez. 2008. Crossing Borders II: Migration and Development from a Gender Perspective. (trad. rom. Trecerea frontierelor II: migrația și dezvoltarea de la o perspectivă de gen), Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW): Santo Domingo, Republica Dominicană.

Orozco, Amaia. 2010. „Cadenas globales de cuidado. Que derechos para un regimen global de cuidados justo?”, Santo Domingo, Republica Dominicana: ONU Mujeres. (trad. rom. Rețele globale de îngrijire: spre un regim global de îngrijire bazat pe drepturi? Santo Domingo, Republica Dominicană, Femei ONU).

Orozco, Amaia. 2009. „Rețele globale de îngrijire: spre un regim global de îngrijire bazat pe drepturi?” Santo Domingo, Republica Dominicană: Organizatia Natiunilor Unite, Institutul Internațional de Cercetare și de Formare pentru Promovarea Femeii (INSTRAW).

Salazar Parrenas, Rhacel. 2005. „Children of Global Migration: transnational families and gendered woes.” (trad. rom. Copiii migrației globale: familii transnaționale și problemele de gen). Stanford, CA: Stanford University Press, și Servants of Globalization: Women, Migration, and Domestic Work. (trad. rom/ Argații globalizării: Femei, migrație, și muncile casnice), Stanford, CA: Stanford University Press. 2001

Scalabrini Migration Center. 2003. Hearts Apart: „Migration in the Eyes of Filipino Children. Philippines: Scalabrini Migration Center”. (trad. rom. Migrația în ochii copiilor filipinezi. Filipine: Centru Scalabrini pentru Migrație.)

Universitatea din Filipine, Tel Aviv University și KAIBAGAN. 2002. „Studiul consecințelor contractelor de muncă internaționale pentru migrație părinților filipinezi și copiii lor”. Raport științific final al Programului de cercetare a dezvoltării Țărilor de Jos-Israel.

UNRISD. 2009. „Economia politică și socială a îngrijirii”, conferință de presă Institutul de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD)/CN (Conference News/Noutatile Conferinței) 24/09/2, septembrie 2009. Geneva, Elveția.

Institutul de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD). 2010. „Cual es la importancia del cuidado para el desarrollo social”. Sintesis de Investigation y de Politica. (trad. rom. Care este importanța îngrijirii pentru dezvoltarea socială. Sinteza de analize și politici) Geneva

Yeates, Nicola. 2005. „Global care chains: a critical introduction”, (trad. rom. „Rețele globale de îngrijire: o introducere critică”) Global Migration Perspectives No. 44. Geneva, Elveția: Comisia mondială privind migrația internațională.

RESURSE PENTRU CONSULTARE SUPLIMENTARĂ

Bedford, Kate. 2010. Armonizarea politicii globale în sectorul îngrijirii? Îngrijirea și Comisia cu privire la statutul femeilor. Document programatic privind dezvoltarea și genul, Institutul de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD), Geneva. Disponibil la: http://www.peacewomen.org/assets/file/PWandUN/UNImplementation/ResearchAndTrainingInstitutions/UNRISD/unrisd_harmonizingglobalcarepolicy_feb2010.pdf

Budig, Michelle și Joya Misra. 2008. „Cum angajarea în sectorul îngrijirii contribuie la formarea câștigurilor dintr-o perspectivă transnațională”. Document informativ pentru raportul Institutului de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD) asupra sărăciei, UNRISD, Geneva.

Budlender, Debbie. 2008. Dovezi statistice privind îngrijirea și munca de non-îngrijire în șase țări. Document programatic privind genul și dezvoltarea, Document nr 4, UNRISD, Geneva.

Esplen, Emily. 2009. Gender and care.(gen și îngrijire) BRIDGE Cutting edge pack series, Disponibil la: http://www.bridge.ids.ac.uk/reports/CEP_Care_OR.pdf

Faur, Eleonor. 2008. „Care Diamond”: regim de politică socială, politici și programe în sectorul îngrijirii în Argentina. Economie politică și socială în sectorul îngrijirii, Documentul nr 3, Argentina, UNRISD, Geneva.

Filgueira, Fernando et al. 2009. „Venirea unei epoci a unui regim matur de bunăstare și Provocarea în sectorul îngrijirii”: Transformarea pieței muncii, a doua tranziție demografică și viitorul protecției sociale în Uruguay. Document programatic privind dezvoltarea și genul, Institutul de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD), Geneva. Folbre, Nancy and Julie Nelson. 2000. „For love or money - Or both?” (Pentru dragoste sau bani, sau ambele?) Journal of Economic Perspectives, Vol. 14, No. 4, pp. 123-140.

Lund, Francie și Debbie Budlender. 2009. „Furnizori remunerați de îngrijire în Africa de Sud: asistente medicale, lucrători casnici și îngrijitori bazați acasă. Economie politică și socială a îngrijirii”, Document nr 4, Africa de Sud, Institutul de Cercetare al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Socială (UNRISD), Geneva.

Lutz, Helma. 2011. The New Maids: „Transnational Women and the Care Economy”. (trad. rom. Noile servitoare: Femeile transnaționale și economia de îngrijire), Zed Books.

Martinez-Franzoni, Juliana și alții. 2010. „Economia politică și socială a îngrijirii în Nicaragua. Caracterul familial al îngrijirii în regim de politică socială exclusivă”. Document programatic privind dezvoltarea și genul, UNRISD, Geneva.

Meena, Ruth. 2008. „Regimul politicii sociale, Politici și Programe de îngrijire în contextul HIV/SIDA. Economie politică și socială de îngrijire”, Documentul nr 3, Tanzania, UNRISD, Geneva.

Palriwala, Rajni și Neetha N. 2009. „Îngrijitori remunerați în India: lucrători casnici și lucrători Anganwadi. Economie politică și socială a îngrijirii”, Documentul nr 4, India, UNRISD, Geneva.

Patel, Leila. 2009. „Caracterul de gen al îngrijirii sociale în sectorul non-profit din Africa de Sud”. UNRISD și Centrul pentru Dezvoltare Socială din Africa, Universitatea din Johannesburg, Johannesburg.

Peng, Ito. 2009. „Economia politică și socială a îngrijirii în Republica Coreea”. Program Gen și Dezvoltare, Documentul nr 6, UNRISD, Geneva.

Razavi, Shahra. 2007. „Economia politică și socială a îngrijirii în contextul dezvoltării: probleme conceptuale, întrebări de cercetare și opțiuni politice”. Program Gen și Dezvoltare, Documentul nr. 3, UNRISD, Geneva.

Staab, Silke și Roberto Gerhard. At press. Childcare Service Expansion in Chile and Mexico: For Women or Children or Both? (trad. rom. Expansiunea serviciului de îngrijire a copiilor în Chile și Mexic: Pentru femei sau copii sau ambele?) Program Gen și Dezvoltare, Documentul UNRISD, Geneva.

UNRISD. „Economie politică și socială de îngrijire. Proiect de cercetare cu studii de fond din diferite țări: Africa de Sud și Tanzania; Argentina și Nicaragua; India și Republica Coreea; Japonia și Elveția” www.unrisd.org/research/gd/care

Widding Isaksen, Lise, ed. 2011. Global Care Work: Gender and Migration in Nordic Societies. (trad. rom. Munca globală de îngrijire: Gen și migrație în societățile nordice), Nordic Academic Press.

Williams, Fiona. 2009. „Claiming and Framing in the Making of Care Policies: The Recognition and Redistribution of Care.” (trad. rom. Revendicarea și încadrarea în realizarea politicilor de îngrijire: recunoașterea și Redistribuirea îngrijirii), Document tematic elaborat pentru proiectul economie politică și socială a îngrijirii, UNRISD, Geneva.

SURSE DISPONIBILE ÎN LIMBA ROMÂNĂ:

Maria Petronela Munteanu, How „global care chain” affects the transnational family (trad. rom. Cum „Rețele globale de îngrijire” afectează familia transnațională), PhD Student, „Al. Ioan Cuza” University of Iași, 278-286. in Communication, Context, Interdisciplinarity - 3rd Edition, The Alpha Institute for Multicultural Studies, „Petru Maior” University Press, Tîrgu-Mureș, 2014

„Raport de cercetare, Femeile și migrația internațională, 2007-2013”, file:///C:/Users/Maria/Downloads/raportfemeile-migratia-internationala.pdf

Maria Petronela Munteanu, Globalization and the feminization of international labour force (Globalizarea și feminizarea forței de muncă internaționale) in The space matters. Imagining and mapping of regional development, de Iulian Boldea (coordinator), Communication, Context, Interdisciplinarity, Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, România, 2014, Disponibil la: http://www.researchgate.net/profile/Dumitru_Mircea_Buda/publication/275187803_Iulian_Boldea_%28Coord.%29_-_Identities_in_Metamorphosis._Literature_Discourse_and_Multicultural_Dialogue._Section_Political_Sciences/links/5534a5370cf27acb0defae25.pdf

ANEXE

ANEXA 1. Familia transnațională. Definiții¹

O familie este transnațională dacă părinții sunt căsătoriți însă membrii familiei sunt separați unii de alții datorită plecării la muncă în străinătate. Dacă în mod tradițional gospodăria presupunea un grup de oameni care locuiesc împreună și participă colectiv la îndeplinirea sarcinilor de bază reproductive și productive, cercetătorii familiilor transnaționale regândesc conceptul de gospodărie bazat pe ideea coabitării membrilor și iau în calcul separarea spațială. Cercetările asupra familiei și asupra migrației au evoluat foarte mult în ultimul deceniu, în calcul s-au luat factori precum mediul familial, comunitate și atitudini individuale pentru a explica fenomenul migrației dar și modul de funcționare a familiilor transnaționale. Cu toate acestea, metodologic și teoretic, familiile sunt încă concepute ca fiind nucleare și delimitată de statul-națiune. Studiile asupra familiei subliniază apropierea geografică ca o condiție prealabilă, pentru interacțiune și schimb în cadrul familiilor, eliminând legăturile de familie care traversează granițele naționale. Așadar legăturile familiale dincolo de frontiere sunt ignorate și asumate ca fiind imposibil de păstrat. Or acest fenomen al migrației și îngrijirii este întâlnit în familiile transnaționale. În ultimul deceniu, cercetările în aria migrației arată faptul că alegerile indivizilor migranți sunt strict legate de membrii familiilor și de nevoile acestora. În cadrul cercetării familiilor transnaționale se încadrează următoarele subdomenii: cercetarea maternității transnaționale, care se axează pe strategiile mamelor de a-și manifesta maternitatea în relația cu copiii rămași în țară; cercetarea copilăriei transnaționale, copiii implicați în procesul migrației; paternitatea transnațională; relaționarea în cuplu transnațional și analiza implicațiilor transnaționalismului asupra cuplului.

Conform unui raport de cercetare asupra femeii și migrației internaționale, emigrarea pentru muncă a femeilor conduce de multe ori la un transfer de rol la nivel de unitate familială, astfel încât acestea devin principalii susținători ai familiei, în timp ce partenerii lor sunt nevoiți să preia cel puțin o parte din sarcinile domestice. Dincolo de transferul de rol experiențele de migrație ale femeilor sunt percepute de acestea ca o formă de emancipare, atât economică, cât și socială. Contactele stabilite în țara de destinație și experiențele trăite modifică percepția subiectivă a identității sociale individuale ale migrantelor și imprimă o identitate socială nouă, percepută ca superioară celei deținute în comunitatea de origine anterior plecării. Femeile cu experiență de migrație tind să se diferențieze de ceilalți membri ai comunității de origine prin anumite aspecte și elemente adoptate din cultura, stilul de viață și gândirea din țara de destinație. În acest mod, aceste femei dezvoltă un atașament dublu, atât față de România, cât și față de statele de destinație. Pentru femeile care emigrează fără partenerul de viață, separarea de familie înseamnă, totodată, eliberarea de responsabilitățile domestice și dobândirea independenței și autonomiei față de acesta și față de familie, implicit. Pentru acestea, adoptarea unui model apropiat de cel egalitar și încercările de instituire a acestuia în propria familie din comunitatea de origine atrage după sine generarea unor conflicte și tensiuni.²

Influența și rolul tehnologiei informației și comunicațiilor în contextul familiei transnaționale.

Distanța face ca legătura cu familia să fie una dificilă, iar furnizarea îngrijirii de către mame este una și mai dificilă, fiind puternic influențată de mai mulți factori, precum politicile țării respective, programul de lucru, timpul liber, accesul la mijloace de comunicare etc. Mai mult, conform unor cercetători, noi practici au intervenit în asigurarea grijii/îngrijirii precum cea a practicii virtuale, care este mai economică, mai practică dar care oferă totodată și suport emoțional. Astfel că tot mai multe femei migrante în dorința de a fi psihic mai aproape de familie și din dorința de a gestiona posibilele conflicte familiale, petrec ore în fiecare zi pe telefoane sau laptopuri încercând să tempereze eventualele dispute sau să-și sprijine copiii și soțul. Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor (TIC) permite familiilor să se conecteze virtual în schimbul apropierii fizice. TIC include tehnologia telefoanelor, calculatoarelor, internetului, camerelor video, cartele internaționale, rețele de socializare precum Facebook, Twitter, conferințe web și audio precum Skype care este cel mai des utilizat. Utilizarea TIC de către migranți este în creștere, în ciuda lipsei resurselor financiare. Aceștia au devenit foarte repede adoptatorii a astfel de metode. Migranții comunicarea prin astfel de metode ca fiind una relațională, emoțională și socială care le permite să mențină legătura cu familia în ciuda barierelor geografice.³

ANEXA 2. Feminizarea forței de muncă⁴

Globalizarea este un fenomen de gen, acest lucru înseamnă că globalizarea afectează diferit bărbații și femeile și că schimbările socio-economice parvenite, de asemenea afectează relațiile de putere implicate în dominația masculină. În ultimii 20 de ani, așa cum s-a văzut, tot mai multe femei au intrat în forța de muncă plătită. Această creștere a numărului de femei în ocuparea forței de muncă plătite este menționată ca feminizarea forței de muncă - aceasta înseamnă pur și simplu că, în general, proporția lucrătorilor de sex feminin a crescut în diferite sectoare ale economiei, dincolo de producție, pe bază prestată în gospodărie - această tendință fiind direct legată de globalizare. Feminizarea apare datorită disponibilității forței de muncă și a locurilor de muncă care din ce în ce mai mult tind să caracterizeze activitățile conexe, asociate corect sau incorect, cu femeii, și pentru că modelul de muncă tinde să conducă la o proporție

¹ Adaptat după Maria Petronela Munteanu, How "global care chain" affects the transnational family (trad. rom. Cum "rețele globale de îngrijire" afectează familia transnațională), PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași, 278-286. In Communication, Context, Interdisciplinarity - 3rd Edition, The Alpha Institute for Multicultural Studies, Petru Maior" University Press, Tîrgu-Mureș, 2014

² „Raport de cercetare, Femeile și migrația internațională, 2007-2013”, file:///C:/Users/Maria/Downloads/raportfemeile-migratia-internationala.pdf

³ Gonzalo Bacigalupe, Susan Lambe, (2011), „Virtualizing Intimacy: Information Communication Technologies and Transnational Families in Therapy”, Family Process, vol. 50, nr. 1, p.20. în Maria Petronela Munteanu, Op.cit.

⁴ Adaptat după Maria Petronela Munteanu, Globalization and the feminization of international labour force (Globalizarea și feminizarea forței de muncă internaționale) in The space matters. Imagining and mapping of regional development, de Iulian Boldea (coordinator), Communication, Context, Interdisciplinarity, Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, România, 2014, p.123

tot mai mare de femei care ocupă locuri de muncă. Feminizarea forței de muncă⁵ este, de asemenea parte dintr-o schimbare generală spre o economie de serviciu care este împărțită într-un sector bine plătit și dominat de bărbați (cum ar fi servicii financiare și tehnologia informației) și un sector slab plătit, extrem de feminizat (cum ar fi îngrijirea la domiciliu, îngrijirea persoanelor vârstnice, îngrijirea copilului, servicii de curățenie). Din cauza numărului mare de profesioniști de sex feminin în sectorul bine plătit din țările bine-dezvoltate, a crescut enorm cererea pentru femei din țările slab dezvoltate pentru a presta servicii de îngrijire și menaj. În cele din urmă, feminizarea forței de muncă înseamnă și feminizarea condițiilor de lucru prin procesele informale și prin flexibilitatea ocupării forței de muncă.

Printre implicațiile pieței forței de muncă din partea ofertei, agenda de ajustare structurală urmărită în întreaga lume, în ultimii ani, prezintă mai multe ipoteze. În primul rând, în țările industrializate, în special, selectivitatea creșterea sau direcționarea de beneficii de stat a însemnat mai puțini oameni care au drepturi. Acest lucru a stimulat efectele, lucrătorului suplimentar - împingând tot mai multe femei pe piața muncii. În al doilea rând, compromiterea relațiilor neo-corporatiste și promovarea reglementărilor pieței de muncă, au erodat interiorul puterii pieței forței de muncă în special a persoanelor de sex masculin. În al treilea rând, securitatea veniturilor salariale a fost redusă în multe țări, în mare parte, prin eliminarea sau slăbirea legislației salariului minim, sau prin aplicarea de bază a legilor existente. Participarea femeilor pe piața muncii este determinată de o combinație de factori economici, demografici, culturali.⁶

Un model tradițional de diviziune a muncii între femei și bărbați în cadrul societății a fost bazat pe o separare clară între activitatea de producție (a bărbaților concentrați pe munca plătită formală) și activitatea de reproducere, (a femeilor concentrate asupra uzului casnic, îngrijirii copiilor și a responsabilităților, eventual combinate cu munca informală). Globalizarea producției se bazează tot mai mult pe lanțurile de valori integrate la nivel mondial, în care există legături directe între producție, distribuție și vânzare. Acestea implică un grad ridicat de flexibilitate a aprovizionării între țări, facilitată de mobilitatea capitalului și finanțelor, și caracterizat prin sisteme de livrare la timp, la nivel mondial. Producția globală a atras atât femeile, cât și bărbații în noi forme de angajare flexibile.⁷

ANEXA 3. Internaționalizarea muncii interne/casnice

Conform analiștilor economici și a cercetătorilor, există o bifurcație a forței de muncă după cum urmează: o expansiune a veniturilor mari pentru locurile de muncă profesionale și tehnice, o micșorare a veniturilor medii pentru locurile de munca necalificate și calificate și o extindere a locurilor de muncă cu salarii mici. Aria locurilor de muncă cu salarii mici în țările dezvoltate economic este reprezentată de populația migraționistă. Femeile au fost introduse pe piața forței de muncă internaționale în diferite domenii, trecând de la agricultură către industrie și servicii. În ultimul deceniu s-a constatat o cerere tot mai mare pentru munca internă/domestică. Astfel că tot mai multe menajere, dădace, îngrijitori, infirmiere, asistente medicale și doctori își lasă familiile și comunitățile din societățile slab dezvoltate economic din Sud, pentru a furniza grijă/îngrijire pentru familiile și comunitățile bogat dezvoltate economic din Nord.

Munca domestică⁸ a migranților se încadrează în categoria de muncă precară cu beneficii sociale și drepturi legale limitate, salarii mici și condiții de muncă proaste. Muncitorii domestici migranți, de sex feminin sunt marginalizați în continuare de statutul lor de migrant temporar. Cercetătorii asupra femeilor migrante identifică faptul că ele își sacrifică cariera personală, sprijinul familial și viața de familie întocmai pentru beneficiile familiilor lor. Atât țările gazde, cât și țările migrante promovează exportul de muncă intern prin programe specializate de pregătire, precum programe de nursing, menaj sau programe de folosire a articolelor de uz casnic. (folosirea microundelor, aspiratoarelor, etc.). Relațiile dintre grijă și munca plătită a devenit o problemă presantă în transformarea bunăstării societății. Munca grijii/îngrijirii sau munca internă așa cum mai este numită, s-a transferat de la munca neplătită realizată de către femei în cadrul familiilor lor, la munca plătită în alte familii.⁹ Prin urmare, tot mai multe forme hibride de muncă și îngrijire sunt în curs de dezvoltare. Datele demonstrează în mod clar că sectorul îngrijirii se extinde rapid în cadrul structurilor ocupaționale al forțelor de muncă europene; aproape o cincime de locuri de muncă create pe teritoriul Uniunii Europene, între anii 1995 și 2001 erau în domeniul sănătății și a serviciilor sociale, atingând aproape 10 % din totalul forței de muncă. Sănătatea, serviciile sociale și educația sunt două sectoare care au fost martore la marea expansiune a muncii femeii încă din 2000. Cererile puternice de locuri de muncă în sectorul serviciilor personale de îngrijire sunt extrem de canalizate prin sectorul gospodăriilor. Femeile migrante au contribuit decisiv la extinderea menționată anterior a locurilor de muncă în sectorul intern/îngrijirii. De fapt, migrația în cadrul sectorului îngrijirii devine rapid unul din factorii cheie ce redefinesc clasificarea regimului îngrijirii: introducând o dimensiune transnațională în cadrul câmpului, ce este adesea văzut ca un fenomen. Contribuția acestui fenomen a fost deosebit de semnificativă în cazul locurilor de muncă la domiciliu. Incidența muncii migranților în acest sector este mult mai remarcabilă în țările mediteraneene, în cazul în care locul de muncă în domeniul casnic s-a extins în structura ocupării forței de muncă. O multitudine de circumstanțe s-au orientat pentru a produce această creștere a muncii domestice în sectorul forței de muncă. În ceea ce privește partea de cerere a forței de muncă, aceasta include o gamă de factori sociodemografici, instituționali și culturali: în particular, îmbătrânirea populației; creșterea participării femeii pe piața forței de muncă; un deficit în asigurarea serviciilor sociale, în special în domeniul îngrijirii bătrânilor și a copiilor; modificarea modelelor de familie ce merge mână în mână cu emanciparea femeilor; dependența încă înrădăcinată și acceptabilitatea socială a formelor particulare și informale de îngrijire.¹⁰

⁵ Martin J.P., Dumont J., Spielvogel G., (2007), „The Weakest Voices: Women Migrating in a Globalized World”, citat în Maria Petronela Munteanu, Globalization and the feminization of international labour force

⁶ Guy Standing, (1999), „Global Feminization Through Flexible Labor: A Theme Revisited”, World Development Vol. 27, No. 3, p. 585. citat în Maria Petronela Munteanu, op.cit., p.126

⁷ International Labour Organization, (2004), „The gender dimensions of the globalization of production”, <http://www.ilo.org/global/publications/lang-en/index.htm>

⁸ 9 Isaken L. W., Uma Devi S., Hochschild A. R., (2008), „Global Care Crisis A Problem of Capital, Care Chain, or Commons? American Behavioral Scientist, Vol 52, No 3. Citat de Maria Petronela Munteanu, op. cit, p.126

⁹ Margarita Leon, (2013) A real job? Regulating household work: The case of Spain, European Journal of Women's Studies, in op.cit.p.127

¹⁰ Margarita Leon, (2013) A real job? Regulating household work: The case of Spain, European Journal of Women's Studies in op.cit.p. 127

GHID
4

POLITICILE PRIVIND MIGRAȚIA ȘI DREPTURILE FEMEILOR MIGRANTE

SCOPURILE ACESTUI GHID

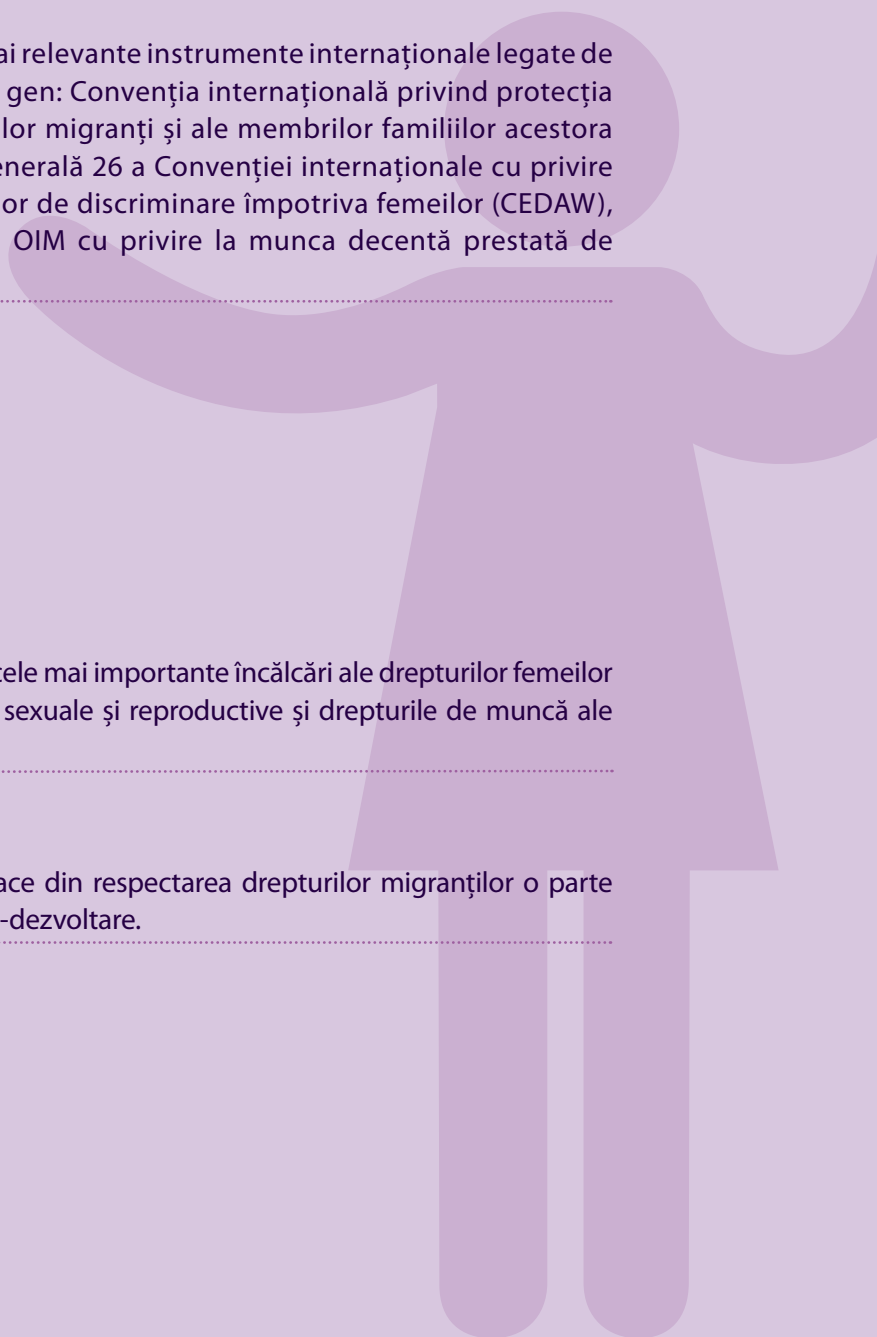

- 1** Să se consolideze abordarea dezvoltării umane/dreptului la dezvoltare și implicațiile acestora asupra înțelegerii migrației din perspectiva de gen.
- 2** Să se expună consecințele încălcării drepturilor femeilor migrante, în special în ceea ce privește dreptul la sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile de muncă ale personalului casnic.
- 3** Să se familiarizeze cu cele mai relevante instrumente internaționale legate de migrație din perspectiva de gen: Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora (CIDMM), Recomandarea generală 26 a Convenției internaționale cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), precum și Convenția 189 a OIM cu privire la munca decentă prestată de lucrătorii casnici.

OBIECTIVE

- 1** Recunoașterea a două dintre cele mai importante încălcări ale drepturilor femeilor migrante: protecția sănătății sexuale și reproductive și drepturile de muncă ale personalului casnic.
- 2** Generarea de idei pentru a face din respectarea drepturilor migranților o parte integrantă a legăturii migrație-dezvoltare.

4.1 ABORDAREA DEZVOLTĂRII UMANE: NEGAREA DREPTURILOR CA OBSTACOL ÎN CALEA DEZVOLTĂRII ÎN ȚĂRILE DE ORIGINE ȘI DE DESTINAȚIE

Abordarea dezvoltării umane este strâns legată de drepturile omului prin faptul că dezvoltarea este privită ca dreptul cuprinzător de a beneficia totalmente de drepturile omului. Această abordare a fost acceptată de toate agențiile Națiunilor Unite, la fel ca și de către majoritatea organizațiilor internaționale de dezvoltare. Cu toate acestea, în practică accentul se pune mai mult pe dezvoltarea economică, decât pe extinderea libertăților și a capacităților popoarelor, o abordare conformă viziunii neoliberale și economice care marchează multe programe și politici de dezvoltare.

Punându-se accentul aproape exclusiv pe efectele remitențelor în ceea ce privește bunăstarea familiilor în țările de origine, se ignoră faptul că această îmbunătățire constituie adesea un rezultat al negării drepturilor migrantilor în țările de origine, de tranzit și de destinație. În țările de origine negarea dreptului la dezvoltare determină în primul rând migrația persoanelor. De exemplu, în Ghidul 2 se susține că putem identifica drepturile care nu sunt realizate (de exemplu, dreptul la educație, sănătate sau protecție socială) prin analiza elementelor pentru care adresații își cheltuiesc banii proveniți din remitențele primite. Pentru femei, discriminarea de gen pe piața muncii, violența bazată pe gen, controlul femeilor tinere etc. reprezintă și ele impulsuri care stau la baza migrației.

Femeile migrante, aflate în țări de tranzit, se confruntă adeseori cu sfidări ale drepturilor omului. Femeile, însoțite de traficanți, pot fi abandonate în timpul călătoriei, dacă aceștia se confruntă cu probleme în țările de tranzit sau la sosirea în țara de destinație. De asemenea, femeile migrante sunt vulnerabile și față de violența fizică și sexuală exercitată de traficanți, autorități sau alte persoane de-a lungul traseului prin țările de tranzit (RG CEDAW, nr.26, art. 12). De exemplu, cei care lucrează în calitate de comercianți transfrontalieri pot fi vulnerabili, în special, față de abuzurile traficantilor, contrabandiștilor, delincvenților și chiar ale acelorași autorități de frontieră, care trebuie să le garanteze protecția.

Deseori nici în țările de destinație femeile migrante nu pot să se bucure pe deplin de drepturile omului. Politicile migraționiste deficiente, în fond, contribuie la situații de încălcări ale legislației și de victimizare, care pot fi și mai grave în cazul femeilor. În același timp, lipsa reglementării celui mai tipic sector de participare a femeilor migrante - munca de îngrijire, duce la violări ale drepturilor lor de muncă și protejare. În cele din urmă, accesul lor la servicii medicale, îndeosebi la cele ce țin de sănătatea sexuală și reproductivă, este adesea blocat sau limitat de o mare varietate de factori analizați în acest ghid.

4.2 POLITICI MIGRAȚIONISTE CARE ACCENTUEAZĂ INEGALITĂȚILE

În ultimele decenii, politicile migraționiste din țările de destinație primară au devenit mult mai restrictive, în special, ca urmare a atacurilor teroriste de la începutul anilor 2000. În cadrul procesului de creare și dezvoltare a politicilor migraționiste, țările de destinație se confruntă cu problema complexă de a echilibra doi factori mari: interesele pieței libere și controlul de frontieră/securitate națională. În cadrul contextului globalizării, pe piață există o cerere crescândă pentru forța de muncă ieftină și neregulamentată. În același timp, politicile migraționiste se axează din ce în ce mai mult pe controlul de frontieră și pe expulzarea migranților fără de acte. Milioane de migranți caută căi de a depăși aceste circumstanțe, aparent contradictorii, fiind atrași de oportunitățile de angajare în țările de destinație, în același timp având la dispoziție mai puține canale pentru a ajunge acolo. De creșterea rezultantă enormă a migrației ilegale au avut de profitat mai multe sectoare ale economiilor statelor de destinație, care au ajuns să se bazeze pe disponibilitatea forței de muncă ieftine și „flexibile”, ușor exploatabile și lipsite de protecție legală.

În ciuda cererii aparente pentru un atare tip de forță de muncă, multe politici migraționiste continuă să se călăuzească de un model de „intrare stratificată”. Acest model este caracterizat prin excluderea sau expulzarea unor mari categorii de migranți „nedoriți” (în general, lucrători slab calificați), admiterea sau recrutarea activă a altor categorii de migranți (conform cotelor sau calificării profesionale) și impunerea unor restricții mai severe în ceea ce privește migrația familiilor, reîntregirea lor și acordarea de azil refugiaților (Jolly și Reeves, 2005).

Sistemul creează o ierarhie în rândul diferitor tipuri de migranți, cu multe consecințe privind capacitatea lor de a-și exercita drepturile. La vârful piramidei se află profesioniști înalt calificați în domeniul științei, managementului, businessului și tehnologiilor informaționale, care sunt recrutați activ și se bucură de multe privilegii. Al doilea grup, mult mai feminizat decât primul, include profesioniști recrutați pentru a lucra în special în sectorul îngrijirii și în domeniul asistenței medicale. Acești migranți nu se bucură de aceleași privilegii, privind durata de ședere, însoțirea sau reîntregirea familiei, sau dreptul de a opta pentru cetățenie. Grupul cuprinde migranți cel mai puțin calificați, care au acces în țara de destinație printr-un sistem de cote sau în funcție de necesitățile curente din diferite sectoare ale economiei. Acești migranți au permise temporare de muncă, ei se bucură de și mai puține drepturi. Grupul inferior al piramidei, cel mai numeros, este compus din migranți nedocumentați, cei mai vulnerabili în ceea ce privește protecția drepturilor omului.

În practică, această stratificare este destul de defavorabilă femeilor, din cauza segregării de gen de pe piețele muncii, diferența nivelelor de calificare și a rolurilor de gen în țările de origine și cele de destinație (Piper, 2005). În ciuda feminizării migrației, țările de destinație tind să atribuie cote pentru recrutare în sectoarele

Bunele Practici #5: Nepal Pourakhi

În anul 2003, cu sprijinul UNIFEM (în prezent UN Women), în Nepal a fost înființată prima organizație de către și pentru femeile migrante repatriate. Pourakhi lucrează pentru a garanta drepturile femeilor muncitoare migrante pe parcursul întregului ciclu de migrație, prin informare, ghidare, sprijin politic, și responsabilizare.

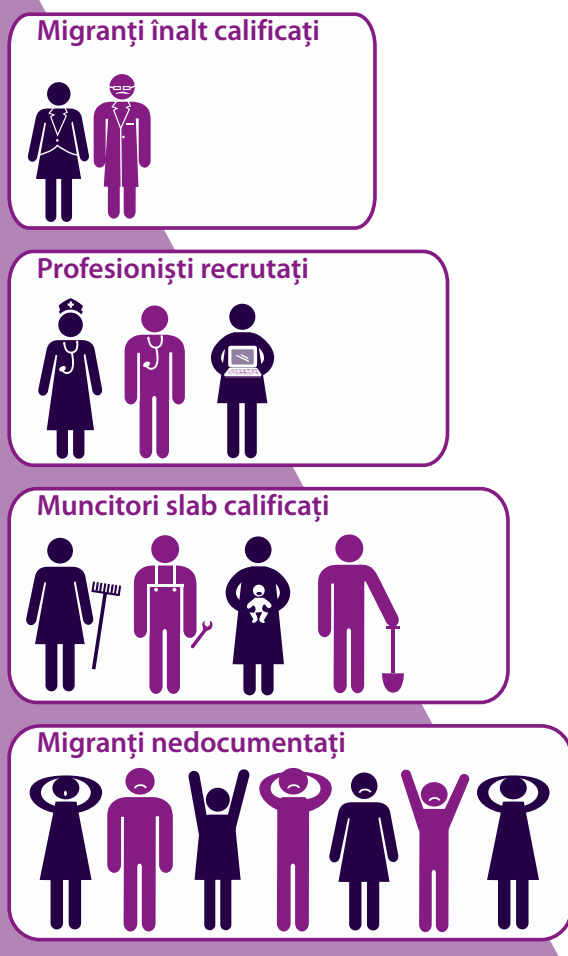
Obiectivele organizației sunt:

1. Să promoveze drepturile muncitoarelor migrante în fața Guvernului nepalez și a altor părți interesate, să dezvolte și să implementeze planuri și politici întru crearea unui mediu propice pentru migrație în condiții sigure și pentru abilitarea femeilor lucrătoare migrante.
2. Să furnizeze informații femeilor lucrătoare migrante și familiilor acestora cu privire la angajarea la muncă în străinătate.
3. Să acționeze ca un grup de presiune pentru implementarea legilor naționale existente și ratificarea și implementarea instrumentelor internaționale, care țin de protecția și promovarea drepturilor lucrătoarelor migrante.
4. Să sporească gradul de conștientizare cu privire la migrație în condiții de siguranță și la drepturile femeilor lucrătoare migrante și să promoveze această cauză față de diferite părți interesate.

Pentru mai multe informații, vizitați www.pourakhi.org.np.

Graficul 14. Ierarhia "intrării stratificate"

dominate de bărbați, cum ar fi agricultura sau construcțiile. Drept rezultat, multe țări au mai mulți lucrători migranți femei cu statutul de migrant neregular decât bărbați, deși există o cerere evidentă pentru munca lor, în principal, în sectorul îngrijirilor și în alte servicii. În lipsa altor opțiuni, multe femei recurg la unicul mod de a accede în țară, pe care îl au la dispoziție: în calitate de dependente de familie, fără permis de muncă și fără opțiunea sau cu opțiunea limitată de a obține unul, dar și mai rar, un permis de reședință independent de viza de reunificare a familiei cu ajutorul căreia au putut migra.

Acești factori determină multe femei să se orienteze spre sectoare informale cu salarii mai mici și condiții de muncă, ce lasă de dorit, în special este vorba de lucrul casnic (a se vedea studiul de caz al rețelei de îngrijire a lui Maribel, exercițiul 3.4 din Ghidul 3).

4.3 CONDIȚII DE TRAI ȘI DE LUCRU ALE FEMEILOR MIGRANTE

După cum am văzut, femeile migrante se confruntă cu multiple încălcări ale drepturilor în țările de origine, tranzit și destinație. Acest ghid prezintă două drepturi-cheie, refuzate în mod continuu femeilor migrante. Primul se referă la drepturile lucrătorului în munca casnică, care este nișa comună de integrare în câmpul muncii pentru femeile migrante în întreaga lume. Al doilea este dreptul la sănătate, în special, la sănătatea sexuală și reproductivă, un domeniu în care femeile migrante întâlnesc

obstacole deosebite când încearcă să acceseze serviciile date. Drepturile respective, printre altele, tind să rămână în afara priorităților factorilor de decizie din țările de destinație. Acest fapt reflectă precaritatea și vulnerabilitatea situației în care se află femeile din cauza unei duble discriminări cu care se confruntă: pentru că sunt femei și că sunt străine.

4.3.1 CONDIȚII DE MUNCĂ ÎN LUCRUL CASNIC

După cum am observat în Ghidul 3, lucrul casnic și munca de îngrijire plătită sunt exemple ale segregării de gen pe piețele muncii și condiționează divizarea sexuală a muncii pe scară internațională. Aceste trenduri, împreună cu creșterea accelerată a cererii față de servicii de îngrijire, canalizează majoritatea femeilor migrante spre acest sector, chiar dacă au calificări profesionale în alte domenii.

Valoarea socială scăzută atribuită acestei munci, sfera privată în care este desfășurată și caracterul informal al acestui sector creează condiții pentru tot felul de abuzuri.

Conform Organizației Internaționale a Muncii (OIM/ILO, 2004: 59):

Condițiile de muncă pentru lucrătorii casnici variază enorm. Unii sunt tratați ca membri ai familiei angajatorului, în timp ce alții sunt exploatați și supuși unor condiții care, în unele cazuri, pot fi asociate sclaviei și muncii forțate. Lucrătorii casnici trebuie să lucreze adesea ore în plus sau chiar în exces (în medie 15-16 ore pe zi), fără zile de odihnă sau compensații pentru munca peste program. Lucrătorii casnici primesc, în general, salarii mici și au asigurări medicale necorespunzătoare. Aceștia sunt, de asemenea, expuși hărțuirii fizice și sexuale, violenței și abuzului. În unele cazuri sunt prinși în situații în care sunt fizic sau legal împiedicați să părăsească casa angajatorului, fiind amenințați cu violența, chiar supuși violenței sau prin reținerea remunerării sau a documentelor de identitate.

Câțiva factori contribuie la vulnerabilitatea specifică lucrătorilor din acest sector:

Absența reglementărilor legale sau caracterul inadecvat al acestora. În multe țări de destinație munca casnică nu este reglementată sau este subiectul unor „reglementări speciale” care nu extind aceleași drepturi și protecții, oferite altor sectoare de pe piața muncii. Aceasta înseamnă că lucrătorii casnici suferă adeseori din cauza lipsei unor condiții decente de muncă în ceea ce privește: salariile, orarul de lucru, asigurarea medicală, terminarea arbitrară a contractului de muncă, sindicalizarea etc.

Lipsa permisului de reședință și/sau a unui permis de muncă. Mulți migranți fără permis de muncă înțeleg că modul informal al muncii casnice face din ea o opțiune de angajare relativ simplă de accesat. Dintre toți lucrătorii casnici, anume cei care se află într-o situație de migrație neregulamentară sunt mai vulnerabili în fața exploatării. Unele țări oferă permise temporare pentru lucrătorii casnici migranți, fapt care tinde să le îmbunătățească condițiile, dar numai în cazurile în care permisul oferă opțiunea de schimbare a

angajatorului. Pe de altă parte, când permisele de reședință sunt legate de permisele de muncă, iar pierderea postului de lucru implică și pierderea dreptului de reședință, lucrătorii se află într-o poziție mult mai vulnerabilă.

Instrument de Lucru

Ghidul de Acțiune ITUC

Muncă decentă, viață decentă pentru lucrători casnici

<http://www.ituc-csi.org/csi-guia-de-accion-trabajo-decente.html?lang=es>

Bunele practici #6 Irlanda

Grupul de acțiune al lucrătorilor: Participare, abilitare și acțiune colectivă

În 2004, Centrul pentru Drepturile Migranților din Irlanda (MRCI) a înființat Grupul de Acțiune al Lucrătorilor Casnici (DWAG), ca urmare a numărului tot mai mare de lucrători care apelează la centrul de consiliere MRCI cu plângeri legate de angajare, aspecte pe care guvernul nu le aborda.

DWAG este o inițiativă lansată în Dublin, el numără 200 de membri, dintre care cea mai mare parte sunt femei migrante angajate în case particulare. DWAG caută să reacționeze la exploatarea, la care sunt supuși mulți lucrători în Irlanda prin abilitarea lor de a face campanie pentru protecție și standarde îmbunătățite.

DWAG are o abordare holistică, care include informarea tuturor lucrătorilor casnici privind drepturile lor (inclusiv drepturile la remunerare), asistarea lucrătorilor casnici la solicitarea compensațiilor și în inițiativele lor de a schimba situația, căutând noi oportunități, cum ar fi instruirea în îngrijirea copiilor. DWAG, în cele din urmă, încearcă să construiască o organizație puternică care să reprezinte opțiunile lucrătorilor casnici, îngrijindu-se de îmbunătățirea aplicării legilor existente și a introducerii unor noi legi pentru ameliorarea condițiilor de lucru în sectorul casnic.

Principiile de bază ale DWAG sunt participarea, abilitarea și acțiunea colectivă. Participarea este promovată prin asigurarea unui spațiu sigur de împărtășire și oferirea informațiilor relevante lucrătorilor casnici privind chestiunile ce țin de locul de muncă și imigrare. Membrii participă la sesiuni de planificare, cursuri de dezvoltare a calităților de lider, evenimente sociale și de colectare de fonduri și formare în domeniul mass-media, ateliere de film și fotografie. Acest lucru le permite să se cunoască reciproc, să trezească încredere, contribuind la fortificarea grupului ca un tot unitar, toate acestea ducând la abilitare și acțiune colectivă. Procesul începe cu relatarea de istorii, care permit lucrătorilor domestici să identifice problemele comune și, astfel, să se simtă mai puțin izolați de alții. Împărtășirea istoriilor facilitează, de asemenea, deplasarea centrului de atenție de la problemele individuale la problemele colective.

Un proiect construit pe aceste trei principii a fost acoperirea și instalarea multimediei „Frontiere Ambigue”. Titlul reprezintă o referință la limitele ambigue dintre viața privată și munca lucrătorilor casnici. Proiectul a reprezentat un mod creativ de a explora problemele sociale și economice a 45 de membri ai grupului. El a fost folosit ca un instrument de creștere a conștientizării pentru a ajuta campania DWAG în îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru lucrătorii casnici. Proiectul a dus la conlucrarea cu mișcarea sindicală pentru a dezvolta un „Cod de bune practici pentru protejarea persoanelor angajate în casele altor oameni”.

Pentru mai multe informații, vizitați:
<http://www.youtube.com/watch?v=LZOlpPBL7c>

Sursă: Pablo Rojas Coppari Centrul pentru Drepturile Migranților din Irlanda (MRCI), cu asistența lui Eve Geddie, Platforma pentru Cooperare Internațională în domeniul Migranților Nedocumentați (PICUM), picum.org/en Cooperarea Internațională în domeniul Migranților Nedocumentați (PICUM), <http://picum.org/es/>

Bune practici #7: SUA

Declarația drepturilor lucrătorilor casnici

31 august 2010. David Paterson, Guvernator al statului New York, semnează o nouă lege cu privire la protecția lucrătorilor casnici.

Sursă: <http://www.domesticworkerrights.org/>

Lucrătorii Casnici Uniți (Domestic Workers United/DWU) este o organizație fondată în anul 2000. Din ea fac parte bone, menajere, îngrijitoare ale persoanelor în etate, originare din Insulele Caraibe, America Latină sau Africa, care muncesc în New York. Conform website-ului lor, ele s-au „organizat pentru putere, respect, standarde echitabile de muncă și pentru a contribui la construirea unei mișcări care va curma exploatarea și opresiunea pentru toți”.

În august 2010, DWU a ajuns la un moment de mare importanță. Grupul a obținut semnarea unei legi, numită "Declarația drepturilor lucrătorilor casnici", care reformează legea statului New York în direcția garantării standardelor fundamentale de muncă și a protecției pentru bonele, îngrijitoarele, și menajerele ce mențin funcționale familiile newyorkeze și îndeplinesc toate celelalte munci posibile. Declarația Drepturilor, care a intrat în vigoare pe 29 noiembrie 2010, este un răspuns cuprinzător la vulnerabilitatea lucrătorilor în fața abuzului și a tratamentelor proaste, el lucrează pentru a contracara excluderea lucrătorilor casnici din majoritatea regulamentărilor de protecție a muncii. Legea include prevederi legate de orele de lucru, zilele de odihnă, zilele libere plătite, protecția la locul de muncă și dreptul de organizare.

Pentru mai multe informații legate de campania DWU, a se vedea: <http://domesticworkersunited.org/rightsandresources>

Invizibilitatea socială a lucrătorilor casnici. Munca casnică și cea de îngrijire este desfășurată în cadrul sferei private a casei, care o face practic invizibilă în societate, inclusiv pentru factorii de decizie publică. Din moment ce munca casnică este caracterizată prin dispersarea și izolarea socială a celor antrenați în ea, în special atunci când ei locuiesc în casa angajatorului, abuzurile și practicile defectuoase sunt mai puțin vizibile și nu la fel de bine documentate ca abuzurile împotriva persoanelor care lucrează în alte sectoare – caracterizate și ele prin exploatare, dar mult mai vizibile – cum ar fi agricultura și construcțiile. Invizibilitatea este, de asemenea, un obstacol la stabilirea unor legături cu alți lucrători casnici, participarea în rețelele sociale ale migranților și organizarea în vederea revendicării drepturilor lor.

Nivelul scăzut de educație printre lucrătoarele casnice.

Deși unele femei cu nivel înalt de educație își găsesc de lucru în sectorul casnic din cauza lipsei de opțiuni, o mare majoritate a lucrătorilor casnici au un nivel de educație scăzut. (Raportul femeilor migrante calificate vs. slab calificate care lucrează în calitate de lucrătoare casnice variază în funcție de țară. În Spania, de exemplu, o proporție semnificativă a lucrătorilor casnici, migranți din America Latină, au studii medii sau superioare). Cei care au un nivel de educație scăzut sunt mai vulnerabili din mai multe cauze: reprezintă cele mai joase niveluri de sărăcie și cele mai înalte niveluri de ilegalitate, au mai puține șanse să obțină un alt post de muncă. Tind să aibă mai puține cunoștințe despre legislația, mecanismele de protecție și serviciile din țara gazdă, la care teoretic au acces. Prin urmare, e puțin probabil ca ei să-și revendice drepturile, să raporteze abuzuri sau să apeleze la organizațiile sociale și comunitare care ajută migranții.

Remunerare scăzută a muncii casnice.

Remunerarea scăzută îi obligă pe mulți lucrători domestici să rămână pe loc, chiar dacă suferă de abuzuri sau exploatare. În primul rând, nivelul redus al veniturilor gospodăriilor din țările de

origine îi determină să continue să trimită regulat remitențe, pentru a plăti datoriile și a susține familia. În al doilea rând, o schimbare a locului de muncă ar putea presupune o perioadă de șomaj, pe care multe dintre femei nu și-o pot permite, în special din cauza izolării de la locul de muncă, care le privează de accesul la rețelele sociale ce oferă consiliere pentru găsirea unui loc de muncă, precum și protecție în timpul șomajului.

Contradicțiile dintre politicile migraționiste și reglementările muncii casnice. Multe dintre problemele cu care se confruntă lucrătorii casnici sunt comune atât pentru lucrătorii domestici, cât și migranți. Astfel, putem menționa reglementarea deficitară a acestui sector sau încălcarea sistematică a normelor acolo unde acestea există. Cu toate acestea, lucrătorii migranți se confruntă cu probleme suplimentare care derivă din contradicțiile dintre politicile migraționiste și reglementările muncii casnice. De exemplu, este un lucru tipic ca reglementările muncii casnice să admită validitatea contractelor verbale, în timp ce politicile migraționiste adesea cer un contract în formă scrisă pentru a demonstra existența unui loc de muncă în vederea eliberării permisului de muncă.

**Manual
despre
drepturile lucrătorilor
casnici migranți**

OIM/ILO 2006. Protecția lucrătorilor casnici migranți în țările de destinație: manualul OIM de formare în drepturile omului pentru agenți consulari și atașați pe probleme de muncă.

Accesați http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@asia/@ro-bangkok/@ilo-jakarta/documents/publication/wcms_122313.pdf

Această discrepanță dintre politici face ca migranții angajați ca lucrători casnici să întâmpine dificultăți la obținerea sau prelungirea permisului de muncă. În alte cazuri, lipsa asigurării de șomaj pentru lucrătorii casnici îi obligă pe migranții care își pierd locul de lucru să contribuie la fondul social din cont propriu sau prin mijloace ilicite, întrucât pentru prelungirea permisului de muncă este necesar să aducă o dovadă a disponibilității de angajare.

Un alt punct vulnerabil îl constituie teama de deportare. Ea îi poate determina pe migranții ilegali/neregulamentari să manifeste reticență în a denunța încălcările de legislație a muncii la serviciu, acolo unde inspectorii muncii nu ajung, decât rareori.

În cele din urmă, angajatorii sunt adesea acoperiți de lege să rețină un procent însemnat din salariu pentru cazare, fapt care îi împiedică pe migranți să își asigure cuantumul minim obligatoriu pentru reîntregirea familiei (soți și/sau copii).

Multe dintre impedimentele în calea garantării drepturilor lucrătorilor casnici rezultă din faptul că munca este prestată în sfera privată a gospodăriei. În același timp, regulamentele legale și mecanismele de inspecție a muncii au fost concepute pentru sfera publică, asociată prin tradiție cu munca efectuată de bărbat. Istoriceste, domiciliul familial nu a fost, de regulă, supus inspecțiilor aparatului de stat. Elaborarea unor norme de protecție a muncii pentru muncitorii casnici ar antrena inspecții sau alte forme de supervizare care ar putea fi percepute drept intruziuni în viața privată a angajatorului (Anderson 2006).

Numărul mare de femei în munca casnică sau în cea de îngrijire la domiciliu pune la încercare diviziunea dintre sfera publică și cea privată, precum și relația dintre sectorul privat și cel de stat în ceea ce privește administrarea îngrijirii. Un număr de state, printre care Marea Britanie și Franța, acordă subvenții gospodăriilor care angajează îngrijitori, în special pentru persoanele cu dezabilități sau în etate. Această măsură ar putea fi privită ca un progres în responsabilitatea socială și colectivă pentru asistența socială, întrucât oferă gospodăriilor să angajeze ajutor din afară sau/și să plătească femei care în trecut prestaseră această muncă gratuit. Pe de altă parte, acest gen de măsuri se poate dovedi a fi o sabie cu două tăișuri: consolidează ideea că îngrijirea la domiciliu este muncă

Câți lucrători migranți casnici există?

Femeile reprezintă circa jumătate din cele aproximativ 213 milioane de lucrători migranți din întreaga lume. O parte importantă a acestora este reprezentată de femei și fete lucrătoare casnice.

- ❑ *Asia este o sursă importantă de migranți internaționali care lucrează ca lucrători casnici atât în Asia, cât și pe alte continente.*
- ❑ *Țările arabe angajează milioane de lucrători casnici. În Arabia Saudită, de exemplu, există aproximativ 1,5 milioane de lucrători casnici care provin în mare parte din Indonezia, Filipine și Sri Lanka.*
- ❑ *În America Latină lucrătorii casnici reprezintă până la 60 la sută din migranții interni și transfrontalieri. Femeile migrante din Mexic și din alte părți ale Americii Latine alcătuiesc cea mai mare parte a forței de muncă casnice din SUA.*
- ❑ *În Franța mai mult de 50 la sută din femeile migrante sunt angajate în munci casnice.*
- ❑ *În Italia circa 600 000 de oameni sunt înregistrați în calitate de lucrători casnici, dintre care majoritatea nu sunt cetățeni ai Uniunii Europene. Există, de asemenea, mulți migranți nedocumentați, care nu au permis de muncă, astfel totalul estimat al lucrătorilor care prestează servicii casnice pentru persoane fizice ajungând la 1,2 milioane de persoane.*

Sursa: WIEGO (fără dată).

de femeie, legitimează salariul mic și rezolvă problema nevoilor de îngrijire prin intermediul exploatarei muncii prost plătite a unei femei (fie că această femeie este un angajat din afara gospodăriei, fie că este plătită una care anterior îngrijise gratuit dependenții gospodăriei).

Un exemplu în care salariile mici pentru munca de îngrijire sunt încurajate este cel al Spaniei, unde Legea Dependenței le recunoaște cetățenilor în stare de dependență dreptul la servicii de îngrijire (asistență la domiciliu, centre de îngrijire de tip rezidențial sau centre de zi). Legea admite în mod excepțional posibilitatea de a primi subsidii de 300-500 de euro pentru îngrijire non-profesională la domiciliu. Cu toate acestea, la 1 decembrie 2009, 51% din subsidii erau de acest tip. Ele nu reprezintă salariul lucrătorului, ci constituie o subvenție pentru beneficiar, cu mențiunea că suma variază în funcție de gradul de dependență al beneficiarului. Acești bani nu au vreo pondere în protecția socială a lucrătorului, care nu este eligibil pentru concediu maternal sau ajutor de șomaj și nu poate să contribuie la fondul de pensii etc. În plus, nu există mecanisme de sprijin care să împiedice această formulă și să devină principalul mijloc de gestionare a nevoilor continue de îngrijire ale persoanelor dependente, în loc de a fi combinată cu asistența în centre de zi, rezidență temporară etc.

Bunele Practici #8: Spania

Salud y Familia

Asociația Salud y Familia (Sănătate și Familie) implementează o serie de programe menite să îmbunătățească accesul la toată gama de servicii medicale pentru migranții nedocumentați din regiunea Barcelonei. Asociația combină promovarea politicilor și dialogul susținut cu furnizorii de servicii și cu administrația publică pentru a asigura persoanelor fără forme legale accesul la carduri de sănătate.

Implementat în colaborare cu spitalele publice din Catalonia, programul Mame între două culturi își propune să conceapă și să testeze activități educaționale, interculturale destinate mamelor imigrante de origine etnică diversă cu copii de până la trei ani. Se urmărește lărgirea perimetrului de acțiune și scăderea nevoilor nesatisfăcute în domeniul sănătății mamelor și a copiilor prin instruire, sporirea capacității și dezvoltarea rețelelor de ajutor social. Acest program și-a dovedit eficacitatea, în special, în oferirea indicațiilor de orientare pentru nou veniți, întrucât aceștia nu cunosc mai pe nimeni și locuiesc adesea izolat. Asociația mai rulează un program numit Asistență pentru Maternitate Vulnerabilă, care asigură gravidelor asistență parțială, incluzând îngrijire prenatală și suport psihologic.

În Spania, legislația care reglementează accesul străinilor la asistență medicală nu este uniformă și diferă de la regiune la regiune. În Barcelona, pentru a beneficia de servicii medicale, străinii au nevoie de pașaport, nu și de reședință spaniolă sau de adresă poștală, necesară înregistrării la evidența populației. În teorie, accesul migranților la servicii medicale este posibil, însă practicienii solicită adesea mai multe documente, decât necesarul stipulat de lege, creând un plus de hărțuială birocratică.

Pentru a corija această problemă, Salud y Familia a început să înregistreze fiecare caz, în care migrantului i-a fost refuzat dreptul la un card de sănătate. Incidentele au fost adunate într-un raport prezentat agenției guvernamentale responsabile de supravegherea sistemului medical. Agenția a solicitat asociației o întrevedere care a rezultat într-o mai strânsă colaborare și un plan elaborat de acțiune.

Pentru informații suplimentare, a se accesa:

<http://www.saludfamilia.es/eng/home.htm>

Sursă: Eve Geddie, Platforma pentru Cooperare internațională privind migranții fără forme legale (PICUM), picum.org/en

CARE SUNT SOLUȚIILE?

Să se promoveze organizarea lucrătorilor casnici, pentru ca aceștia să-și cunoască drepturile și să fie capabili să-și antreneze capacitatea de a-și negocia cu părțile implicate condițiile de muncă, avându-se în același timp în vedere nevoile specifice ale lucrătorilor casnici migranți.

Să se întretină dialoguri între sindicate, organizații ale femeilor/feministe, uniuni ale migranților (în special ale femeilor migrante), ministerele muncii și cele pe probleme ale femeilor, cu scopul de a regulariza munca casnică, de a le oferi lucrătorilor migranți aceleași drepturi ca și celor din alte sectoare ale economiei și de a statua mecanisme capabile să monitorizeze respectarea măsurilor.

Să se încurajeze dezbateri publice și democratice asupra modului în care se poate construi un model mai just de organizare socială a îngrijirii, unde să existe o distribuție mai echitabilă a muncii de îngrijire între diverșii ei actanți (gospodării – cu o distribuție egală între femei și bărbați în cadrul acestora, sectorul privat și stat). În perimetrul acestei dezbateri este recomandat să se elucideze rolul muncii casnice în modelul social de îngrijire urmărit.

4.3.2 DREPTUL LA OCROTIREA SĂNĂȚĂII, INCLUSIV SĂNĂȚATEA SEXUALĂ ȘI REPRODUCTIVĂ

Accesul migranților la sănătate este, de regulă, limitat și deficient, chiar și în țările de destinație cu o politică asistențială relativ desfășurată și acces public la servicii medicale.

Pe de o parte, majoritatea migranților sunt persoane tinere, tinzând să aibă mai puține probleme de sănătate. Pe de altă parte, experiențele traumatizante, în special violența sexuală din timpul călătoriilor de migrație sunt, în rândul femeilor, dezolant de frecvente. Riscul, combinat cu nivelul socioeconomic și de educație scăzut, augmentează vulnerabilitatea femeilor migrante în termeni de sănătate. Alte studii arată că incidența bolilor și a accidentelor de muncă este mai crescută în rândul migranților. Acest lucru este datorat sectoarelor neprotejate în care migranții își găsesc de lucru, precum și ratei înalte de probleme mentale cu care se confruntă – depresiune, tentative de sinucidere, abuz de droguri și alcool, angoasă, stres.

Accesul migranților la îngrijire medicală poate fi blocat de o serie de factori: legile migraționale și politicile

Bunele practici #9: Malta

Majoritatea persoanelor care migrează în Malta vin din Africa de Nord, traversând Marea Mediterană pe bărci. Acestea sunt frecvent interceptate și toți migranții fără forme legale sunt plasați în centre de recluziune pe un termen de 18 luni.

Migranții sunt adesea incapabili să comunice cu doctorii sau personalul administrativ din centrele medicale. Puține organizații oferă migranților servicii de traducere. Bariera culturală obstrucționează și mai mult comunicarea dintre migranți și personalul medical. Unele aspecte ale asistenței medicale, cum ar fi intervențiile chirurgicale sau controalele - în special ale organelor de reproducere - efectuate de medici de sex opus, pot genera teamă și neînțelegeri printre migranții nou-veniți.

Pentru a soluționa această problemă, a fost creată o secție specială în cadrul Departamentului de Asistență Medicală Primară. Ea numără mediatori culturali din diverse comunități migrante (somaleză, etiopiană, eritreeană, congoleză, nigeriană). În pofida statutului lor legal nesigur, acești mediatori au fost pregătiți și, în cele din urmă, angajați de către autoritățile malteze de sănătate. Jumătate din personal este alcătuit din femei care acordă asistență la consultații prenatale și ginecologice în clinicile pentru femei.

În colaborare cu acești mediatori culturali, fondatorul secției, Marika Poddor Connor, a dat startul unei campanii de sensibilizare privind mutilarea genitală a femeilor (FGM). Numai în 2008, în Malta au ajuns 242 de femei din țări cu o ocurență înaltă a FGM. Marika a colaborat îndeaproape cu mediatorii culturali pentru a se informa despre FGM și a organizat întâlniri tematice pentru femeile migrante, folosind la rândul ei informațiile primite pentru a ridica gradul de conștientizare a problemei în cadrul comunităților migrante și a clinicienilor maltezi.

Pe lângă asistență nemijlocită și traininguri de sensibilizare pentru personal, secția a organizat campanii de informare în materie de sănătate sexuală și mentală, indicații de orientare în sistemul medical etc. Dispun de materiale în diverse limbi, incluzând somaleza, tigrinya, franceza și araba.

Pentru mai multe informații, a se vizita:

https://ehealth.gov.mt/HealthPortal/health_institutions/primary_healthcare/migrant_healthunit.aspx

Sursă: Eve Geddie, Platforma pentru Cooperare internațională privind migrații fără forme legale (PICUM), picum.org/en

Bunele practici #10: Costa Rica

Emisiunea radiofonică Gente sin Fronteras (Oameni fără Frontiere)

Timp de 9 ani, Fundația Género y Sociedad a difuzat o emisiune radiofonică pentru costaricani și migranți de ambele sexe, cu scopul de a le întări integrarea civică și de a convinge cele două categorii de populație din Costa Rica să coexiste pașnic, aplicând în același timp o perspectivă de gen. Această emisiune despre migrație și cetățenie a pornit de la înțelegerea faptului că, pentru a beneficia de drepturile lui fundamentale ca individ, un migrant nu are nevoie doar de instrumentele de bază (documente de identitate ș.a.), ci și de capacitatea efectivă să le exercite: să dispună de informație corectă și la zi, să cunoască procedurile și cerințele birocratice necesare regularizării șederii sale în țara de rezidență, să știe să scrie și să citească.

Emisiunea a debutat cu titlul Femei fără frontiere și a fost extinsă după trei ani, denumindu-se Oameni fără frontiere. Continuă să își fixeze atenția pe situația femeilor, dar și-a diversificat conținutul astfel, încât să intereseze și publicul masculin, care ar putea avea, în egală măsură, probleme legate de diferențele de gen, ca rezultat al condiției de imigrant.

Programul a pus în legătură instituțiile publice costaricane și consulatul statului Nicaragua cu imigranții, în special cu cei ce preferă să-și păstreze anonimatul când se interesează care sunt procedurile necesare regularizării situației lor, dacă atitudinea angajatorului este legală (dincolo de caracterul ei just sau uman), când își descriu situația sau înaintează plângeri.

Emisiunea s-a bucurat de la început de susținerea reprezentanților guvernamentali și a ONG-urilor specializate în probleme de imigrație. Acest suport a permis crearea unui dialog sincer și deschis cu instituțiile statului Costa Rica și furnizorii de servicii (educație, sănătate, muncă etc.), care sunt mandatate să asigure respectarea drepturilor tuturor celor care locuiesc pe teritoriul țării.

Pentru o inițiativă cu asemenea impact, costurile de producție și emisie au fost relativ scăzute (aproximativ 2000 \$ pe lună). S-a estimat că, prin fiecare ascultător, alte 5 persoane au receptat indirect informația transmisă.

În medie 450 de persoane aveau de beneficiat zilnic de emisii de informații despre drepturile și responsabilitățile lor ca imigrant, obținându-se un cost de 22 \$ per ascultător direct. Indirect, la un cost de 4 \$ per ascultător indirect, emisiunea se dovedea a fi capabilă să informeze în medie 450 de oameni. Asemenea inițiative de comunicare reprezintă o modalitate efectivă de a obține un impact semnificativ cu bani relativ puțini, prin contrast cu documentarele costisitoare de sensibilizare sau formare, care ajung să informeze un număr redus de persoane.

Realizat de Ana Isabel Garcia, directorul Fundación Género y Sociedad (Fundația pentru Gen și Societate)(GESO), Costa Rica

sociale din țările de destinație, condițiile de muncă ale migranților și venitul scăzut, contextul sociocultural de fond, experiențele cu sistemul medical din țara de origine (sau lipsa acestora), discriminarea etnică/rasială la care sunt adesea supuși migranții în societățile gazdă.

Politici sociale. În pofida faptului că dreptul la ocrotirea sănătății este unul întărit de mai multe convenții internaționale, accesul la servicii medicale nu este întotdeauna posibil, în special pentru migranții cu statut neregulamentat. În majoritatea țărilor-destinație există convingerea larg împărtășită că garantarea accesului la asistență medicală migranților nu este o obligație, ci un act de generozitate plătit de stat. Pe de altă parte, statutul informal pe care îl comportă sectorul de angajare al migranților – în special muncă casnică - facilitează angajarea fără forme legale și le permite angajatorilor să se eschiveze de la plata taxelor și impozitelor aferente salarizării. De fapt, majoritatea țărilor-destinație asigură doar accesul la asistență medicală de urgență, stipulat în Convenția privind Muncitorii Migranți și Familiile lor. Chiar și în țările care oferă mai mult decât asistența de urgență, situația nu este de facto mai bună, din cauza obstacolelor insurmontabile pentru populația migrantă, cum ar fi: lipsa de informație suficientă, programul încărcat care nu lasă suficient timp pentru a ajunge la consultații și a beneficia de tratament, barierele birocratice.

Politici de migrație. Întrucât politicile de migrație devin mai stricte și pericolul de a fi reținut sau deportat crește, migranții devin mai reticenți în a accesa servicii medicale. Lipsa de oportunități pentru migrare legală se răsfrânge semnificativ asupra sănătății migranților: traficul de ființe umane și traversarea ilegală/neregulamentară a frontierei supune femeile la un însemnat risc de abuz și exploatare sexuală, atât în timpul procesului de imigrare ilegală/neregulamentară, cât și la locul de muncă din țara de destinație. Limitarea accesului la servicii medicale destinate sănătății sexuale, reproductive și mentale afectează, așadar, femeile în mod special.

Bariere lingvistice și culturale între migranți și personalul medical. Diferențele lingvistice și culturale pot să supună la grea încercare tratamentul și comunicarea cu migranții. Personalul medical este adesea străin de nevoile particulare ale pacienților migranți, care, din cauza istoricului medical specific, a experienței emigrării și a condițiilor de muncă și trai din țara de destinație, pot prezenta un tablou clinic diferit de ceea ce este obișnuit să trateze medical

din țara gazdă. Situația expusă mai sus este agravată de atitudinile discriminatorii din partea unui segment al personalului medical, atitudine izvorâtă din prejudecăți etnico-rasiale sau din statutul de migrant al pacientului. În termeni de sănătate reproductivă, îngrijirea pre-natală, din timpul nașterii și lăuziei pot să varieze considerabil în funcție de contextul cultural, iar diferența se poate traduce în situații de disconfort atât pentru pacient, cât și pentru furnizorul de servicii medicale.

Lipsă de informații. Unii migranți pur și simplu nu înțeleg cum funcționează sistemul de sănătate din țările de destinație, cu atât mai mult cum să îl utilizeze și cum să găsească un furnizor de servicii medicale. Mulți dintre migranți vin din țări cu sistem medical ratat, fiind lipsiți, prin urmare, de deprinderea de a-l utiliza. Acest lucru este adevărat mai ales pentru femeile sărace sau cele din zone rurale.

Cheltuieli. Dat fiind că în majoritatea țărilor de destinație gratuitatea serviciilor medicale pentru migranți (în special pentru cei neregulați) e limitată doar la asistența medicală de urgență, costul nemijlocit al serviciilor și medicamentelor, cel indirect la transportul și timpul pierdut din contul serviciului, pot constitui un impediment semnificativ. Migranții, asupra cărora grevează obligația de a trimite regulat o sumă de bani familiei

rămase acasă, pot avea dificultăți în a justifica asemenea cheltuieli personale, chiar dacă e vorba de sănătatea proprie. Și mai afectate sunt femeile care, chiar dacă primesc mai puțin, remit o parte mai mare din venitul lor, în virtutea principiului tacit că trebuie să se sacrifice pentru binele familiei.

Bariere birocratice. Procesul de accesare a serviciilor medicale este uneori lung și complicat, nu doar pentru migranți, ci și pentru furnizorii de servicii care adesea nu cunosc drepturile pacienților lor și procedurile de urmat pentru satisfacerea acestor drepturi.

Dificultățile menționate mai sus afectează îndeosebi sănătatea femeilor migrante. Acestea tind să utilizeze într-o măsură mai mare sistemul de sănătate, atât din considerente fiziologice (graviditatea și nașterea), cât și din considerente sociale (întrucât le revine în mod tradițional sarcina de a menține familia sănătoasă). Rezultă, așadar, că lipsa de acces la servicii medicale are un impact serios asupra femeilor, motivele pentru aceasta derivând din inegalitatea de gen: riscul de a fi supuse maltrărilor și abuzurilor sexuale (în speță, pentru muncitoarele casnice care locuiesc la locul de muncă), un mai mare indice de sărăcie și șomaj, un nivel mai scăzut de instruire ș.a.

Consecințele vizând termenii sănătatea sexuală și reproductivă a femeilor migrante sunt cele mai serioase. Deși statisticile variază în funcție de populație și context, în rândul femeilor migrante se înregistrează o incidență mai mare a cancerului cervical, sarcinilor adolescente, HIV/SIDA, mortalității materne, nou-născuților cu greutate scăzută, violenței domestice, complicațiilor la naștere, nașterilor premature etc., decât în rândul populației indigene.

Să luăm, de exemplu, câțiva indicatori privind populația latino-americană și reprezentanții ei în SUA, unde accesul la serviciile medicale reprezintă o problemă publică majoră, care devine și mai complicată când este transpusă pe terenul populației migrante.¹

Lipsa de acces la contraceptive contribuie la numărul sporit al sarcinilor nedorite și, în rezultat, la cererea de servicii de întrerupere a sarcinii. Revenind la exemplul migranților latino-americani și a descendenților acestora din SUA, observăm că rata avorturilor este de peste două ori mai mare decât a femeilor europoides (28 de avorturi per 1000 de femei latino-americane față de 11 avorturi per 1000 femei europoides) (Henshaw și Kost 2008). Această diferență poate fi pusă pe seama unui lanț de lacune: asigurarea medicală insuficientă și venitul scăzut duc la o lipsă de contraceptive care generează și mai multe sarcini nedorite (Fuentes 2010).

¹ Dacă nu se indică altfel, aceste cifre sunt luate de la Rios și Hooton (2005) și se referă la întreaga populație latino-americană, atât imigranta (53 la sută) cât și non-imigranta.

Dintre toate grupurile de populație, latino-americanii au cel mai scăzut indice de acces la asigurarea medicală: 56% dintre femeile migrante nu au nici un fel de asigurare medicală, procent care crește pentru latino-americanii neînregistrați.

Rata cazurilor de cancer cervical a acestor femei este dublă față de femeile europoides (15,8 vs. 7,1) și rata de mortalitate maternă este de asemenea sporită (8,0 la mie față de 5,8).

Procentul sarcinilor adolescente la latino-americieni este cel mai mare din țară (83,4), aproape triplu față de adolescentele cauziene (28,5).

În același timp, adolescentele latino-americane recurg cel mai rar la avorturi legale (27,5) comparativ cu adolescentele cauziene (32,0) și cele afro-americane (40,8).

Rata de HIV/SIDA printre femeile latino-americane este de 7 ori mai ridicată decât printre femeile europoides.

Deși studiile arată că femeile migrante sunt supuse frecvent violenței domestice, migrații latino-americani și descendenții lor au cea mai scăzută rată de denunțare la poliție și utilizare a serviciilor de ajutorare a victimelor. Statisticile oficiale arată că doar 30 % dintre migrații care au fost agresate se adresează poliției, un procent cu atât mai scăzut pentru femeile migrante neînregistrate (15%), față de 55 % în rândul populației indigene (Jollyși Reeves 2005).

În mod similar, în țările europene în care avortul este legal și poate fi efectuat prin intermediul serviciului public de sănătate, femeile migrante prezintă rate duble sau chiar cvadruple față de femeile indigene (Fondul ONU pentru Populație; 2007 Carballo 2007)

Chiar și în țările în care dreptul de a dispune de propria sarcină este respectat, femeile migrante nu au întotdeauna opțiunea de a se asigura cu asemenea servicii. Acest fapt se traduce în avorturi auto-induse, fără asistență specializată. Rapoartele arată că printre femeile migrante sărace din Europa, migrațele latino-americane și cele din Caraibe există obiceiul să folosească Cytotec (denumirea comercială pentru misoprostol) pentru a-și provoca un avort. În cazul latino-americanelor și femeilor din Caraibe atât produsul farmaceutic, cât și procedura sunt importate din locurile de origine prin intermediul rețelelor de migrare. În anul 2000, un studiu efectuat în 3 clinici de sănătate reproductivă din statul New York a determinat că numeroase femei migrante cu venituri reduse au utilizat misoprostol pentru a-și provoca un avort, întrucât această variantă era cea mai convenabilă sub raportul accesibilitate/preț (Leland, 2005). De atunci multe femei au fost aduse în fața instanței de judecată din această cauză, inclusiv o mexicană acuzată de omucidere în Carolina de Sud, în 2005, și o dominicană în Massachusetts, în 2007. Ambele și-au provocat avorturi spontane în cel de-al doilea trimestru al sarcinii. Trăgând linia, practica avortării ilegale face ca femeile migrante să fie pasibile de urmărirea penală, dar poate să antreneze și consecințe catastrofale în plan medical, personal și al proiectelor profesionale.

Recomandarea Generală nr. 26 a Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW) recunoaște existența inegalităților care periclitează sănătatea femeile migrante, mai ales cea reproductivă și sexuală. De asemenea, încurajează statele membre să dezvolte politici care să îmbunătățească accesul acestor femei la asistența medicală. (A se vedea secțiunea 4.4.2 pentru informație adițională).

Recomandări în sensul îmbunătățirii accesului femeilor migrante la asistența medicală

- ❑ *A pregăti furnizorii de servicii medicale în ceea ce privește contextul cultural al pacienților lor. A încuraja colaborarea cu organizațiile femeilor migrante pentru calibrarea serviciilor lor și/sau ridicarea gradului de sensibilitate culturală.*
- ❑ *A elabora proiecte care să aibă în vedere îmbunătățirea calității vieții pentru femeile migrante, asigurându-se, în același timp, fondurile necesare implementării lor.*
- ❑ *A face mai flexibile criteriile de accesare a asistenței medicale pentru migranții neregulați: sănătatea nu este o urgență, ci un drept fundamental care trebuie respectat în permanență.*
- ❑ *A garanta securitate și protecție femeilor și copiilor fără forme legale.*

Sursă: Virginia Wangare Greiner, Maisha E. V. Femei africane în Germania și Rețeaua Europeană a Femeilor Migrante (2010)

Reflecții

1. Beneficiază oare, în țara Dvs., lucrătorii casnici de aceleași drepturi la muncă și protecție ca și lucrătorii din alte sectoare? Dacă nu, care sunt obstacolele care îi lipsesc pe lucrătorii casnici, în special migranții, de aceste drepturi?
2. Ce dificultăți întâmpină, în țara Dvs., femeile migrante în sensul accesului la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă? Cunoașteți programe sau politici menite să îmbunătățească această situație?

4.4 INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE: ICRMW, CEDAW RG 26 ȘI CONVENȚIA OIM 198 ASUPRA MUNCII CASNICE

4.4.1 CONVENȚIA INTERNAȚIONALĂ PRIVIND PROTECȚIA DREPTURILOR TUTUROR MUNCITORILOR MIGRANȚI ȘI A MEMBRILOR FAMILIILOR ACESTORA (ICRMW)

Principalul instrument internațional care garantează dreptul persoanelor migrante este Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora (ICRMW).² A fost aprobată unanim de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1990, deși a fost nevoie de 13 ani ca să fie ratificată de minimul necesar de state membre (20) pentru a intra în vigoare. Principala carență a ICRMW este numărul mic de state care au ratificat-o: până la 12 martie 2012 doar 34 de state membre erau semnatare și doar 45 – participante la convenție, în marea lor majoritate țări de origine a migranților.

Convenția nu inventează drepturi noi, mai degrabă compilează principiile generale ale drepturilor omului garantate de cele 6 instrumente internaționale fundamentale și le aplică nemijlocit cu referință la migranți și familiile lor. Cu alte cuvinte, în loc să promulge noi drepturi, Convenția le listează pe cele deja existente și le extinde asupra migranților, în virtutea principiului egalității dintre oameni. Un aspect-cheie, cel care face statele de destinație să manifeste reticență în ceea ce privește ratificarea ICRMW, este recunoașterea drepturilor migranților fără forme legale de rezidență. Convenția implică

acest lucru stipulând că

principiul fundamental al egalității legale trebuie recunoscut oricui, indiferent de statutul migrator.

Asta nu înseamnă că migranții neregulați/ilegali se bucură de aceleași drepturi precum acei care dispun de actele necesare și permis de ședere în țările de destinație, nici nu presupune că statele sunt obligate să le reguleze situația. Singurul lucru pe care îl garantează sunt drepturile de bază, valabile indiferent de statutul migrantului.

În privința femeilor migrante Convenția este singurul instrument de felul său care uzează un limbaj non-sexist, specificând explicit că fiecare dintre drepturi se aplică în mod egal la femei și bărbați. Cu toate acestea, ICRMW nu ia în considerare nevoile specifice de gen ale femeilor, cum ar fi recunoașterea vulnerabilității sporite în fața diverselor forme de violență sexuală, și nu prevede protecție specială pentru lucrătorii casnici sau sexuali (Jolly și Reeves 2005). Această lacună poate fi suplinită cel puțin parțial apelând la alte instrumente, în speță CEDAW RG 26.

² Disponibilă la: <http://www2.ohchr.org/english/law/cmw.htm>

Protecții cheie ale Convenției asupra lucrătorilor migranți aplicabile atât migranților legali, cât și ilegali

- Reafirmarea principiului de non-discriminare
- Dreptul la salarizare și condiții de muncă egale
- Dreptul la asistență medicală de urgență
- Dreptul la educație pentru copiii acestora
- Dreptul la identitate culturală
- Dreptul la o protecție eficientă din partea statului împotriva intimidărilor și violenței
- Protecție diplomatică

Protecție aplicabilă doar migranților legali

- Drepturi ale muncii identice cu ale lucrătorilor indigeni (incluzând asigurarea de șomaj, asigurarea socială și dreptul la sindicat)
- Dreptul la servicii sociale, asistență medicală, educație și pregătire profesională
- Recunoașterea dreptului la reunificare familială (deși formularea e ambiguă: "Statele Semnatare vor lua măsurile pe care le vor considera de cuviință și care țin de competența lor ca să faciliteze reunificarea".

Ghid pentru intensificarea protecției juridice a drepturilor migranților

Ghidul pentru ratificarea Convenției Internaționale pentru Protecția Drepturilor Tuturor Muncitorilor Migranți și ale Membrilor Familiilor acestora (CIDMM) a fost elaborat într-un format accesibil, de către o rețea formată din organizații internaționale și regionale ale societății civile și organizații

interguvernamentale specializate, procesul fiind coordonat de Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului (OHCHR).

Versiunea originală a Ghidului poate fi descărcat aici: <http://www.ohchr.org/Documents/Press/HandbookFINAL.PDF>
Versiunea tradusa in limba română a Ghidului poate fi descărcată aici:

http://www.migrantsrights.org/documents/SCRatificationGuideROJune2012_000.pdf

4.4.2 RECOMANDAREA GENERALĂ 26 A CEDAW

Spre deosebire de ICRMW, Convenția Asupra Eliminării tuturor formelor de Discriminare față de Femei (CEDAW) este a doua cea mai ratificată convenție de pe glob (187 de state membre), depășită doar de Declarația Drepturilor Copilului. Luând CEDAW ca reper, au fost lansate o suită de recomandări generale, având ca scop clarificarea acelor aspecte ale drepturilor femeilor care au nevoie de o atenție deosebită. Printre ele se regăsește și Recomandarea Generală nr. 26 (RG 26), vizând lucrătoarele migrante și adoptată în cadrul celei de-a 42 sesiuni a Comitetului CEDAW, din noiembrie 2008.³

RG 26 recunoaște importanța feminizării crescânde a fluxurilor de migrație și identifică trei categorii de lucrătoare imigrante care necesită protecție:

- 1) lucrătoare migrante care migrează de sine stătător;
- 2) lucrătoare migrante care se reunesc cu soții sau alți membri ai familiei, de asemenea, lucrători; și/sau
- 3) lucrătoare migrante fără forme legale, care ar putea cădea sub incidența vreo uneia din categoriile sus-menționate. Recomandarea încurajează statele să elaboreze legi și politici menite să protejeze drepturile lor ca femei, lucrători și migranți.

În termeni de vulnerabilitate specifică a femeilor migrante față de cea a bărbaților migranți, Comitetul CEDAW admite că:

Deși atât bărbații, cât și femeile migrează, acest lucru nu este un fenomen neutru din punct de vedere al genului. Poziția femeilor migrante este diferită de cea a bărbaților migranți în termeni de canale legale de migrare, sectoare în care se pot angaja, forme de abuz pe care le suportă și consecințe ale acestora. Pentru a înțelege modurile specifice în care femeile sunt afectate, migrarea lor trebuie privită prin prisma inegalității de gen, a rolurilor tradiționale feminine, a pieței de muncă divizată pe gen, a prevalenței universale a violenței bazate pe diferența de gen, a feminizării globale a sărăciei și migrației forței de muncă. Integrarea unei perspective de gen este, așadar, crucială pentru o analiză a situației femeilor migrante și pentru dezvoltarea unor politici capabile să contracareze discriminarea, exploatarea și abuzul. (Paragraful 5).

Recomandarea Generală nr. 26 este un instrument de importanță majoră nu doar datorită amplitudinii geografice, ci și datorită spectrului larg de judecăți pe care le emite. Ea reprezintă, în același timp, o prețioasă radiografie a diferitelor situații potențial discriminatorii pentru femeile migrante în timpul procesului de deplasare a forței de muncă în țările de origine, tranzit și destinație.

RG 26 admite că în țările de origine femeilor poate să le lipsească „informația sigură despre migrație, fapt care poate duce la vulnerabilitatea sporită în relația cu angajatorii” (Paragraful 10) sau că la întoarcerea în țară pot fi etichetate cu stigmatele asociate migrației femeilor sau discriminării bazate pe gen, cum ar fi testare obligatorie HIV/SIDA (Paragraful 11).

RG 26 admite, de asemenea, că, în timpul tranzitului, pe lângă alte riscuri, femeile migrante sunt deosebit de vulnerabile în fața agresiunilor sexuale și fizice și a abandonului din partea escortei (Paragraful 12).

Bunele Practici #11: Grecia

Asociația Femeilor Africane Unite

Grecia a devenit de curând țară gazdă pentru imigranți. Așa stând lucrurile, ea își dezvoltă șovăielnic și lent politicile cu privire la gestionarea imigrării și integrarea migranților. Femeile africane reprezintă doar o părticică din aproximativ un milion de migranți care locuiesc actualmente acolo. Cu toate acestea, ei constituie o populație care suferă de un dublu handicap: acela de a fi în același timp migrant și femeie. Asociația Femeilor Africane Unite (www.africanwomen.gr) este un ONG mic, dar foarte activ, creat în 2005 la inițiativa punctuală a unei femei din Sierra Leone care, după 11 ani de lucru, a fost concediată fără compensație și care a înțeles cât de neajutorată este.

Asociația Femeilor Africane Unite este o asociație interetnică și transnațională care pune în legătură femei din o mulțime de țări africane. Scopul asociației este să sensibilizeze populația vizavi de diferite probleme cu care se confruntă femeile africane din Grecia și copiii lor, să lupte pentru drepturile lor, în special pentru drepturile celei de-a doua generații, să creeze legături mutuale de solidaritate între africani și greci, să exploreze și să integreze bogata moștenire culturală a femeilor africane în bogata moștenire grecească, să colaboreze cu alte ONG-uri și asociații care luptă pentru dreptate și combat rasismul.

Activitatea asociației s-a dovedit a fi crucială în cazul campaniei pentru naturalizarea copiilor africani născuți în Grecia (vezi www.kounia.org), contribuind la o schimbare recentă în legislație (martie 2010). A făcut, de asemenea, vizibilă și demnă de respect moștenirea culturală bogată și diversă a femeilor africane în cadrul unor târguri și festivaluri ale migranților, organizate în sau lângă Atena. A mai colaborat, de asemenea, cu autoritățile locale (de ex. cu primăria orașului Kaisariani, primăria orașului Atena) și cu rețeaua de organizații pentru migranți (Forumul Elenic pentru Migranți), constituind un punct de contact unde femeile africane puteau găsi informații și aveau posibilitatea să ia parte la activități sociale și culturale de amploare vizând migrația în Grecia. Asociația oferă, în plus, un loc în care femeile, care au avut de suferit de pe urma violenței domestice, pot găsi căldură și înțelegere. Această asociație este un excelent exemplu de activism social și politic transnațional al femeilor migrante, întrucât pune laolaltă femei din diferite țări africane. Experiențele migrației, problemele cu care se confruntă în Grecia, dorința de a face din Grecia o casă mai primitoare pentru ele și copiii lor, toate acestea le fortifică sentimentul de solidaritate.

Realizat de Anna Trandafyllidou,
Fundatia Elenică pentru Politici Europene și Externe (ELIAMEP). Grecia

³ Disponibilă la http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/GR_26_on_women_migrant_workers_en.pdf

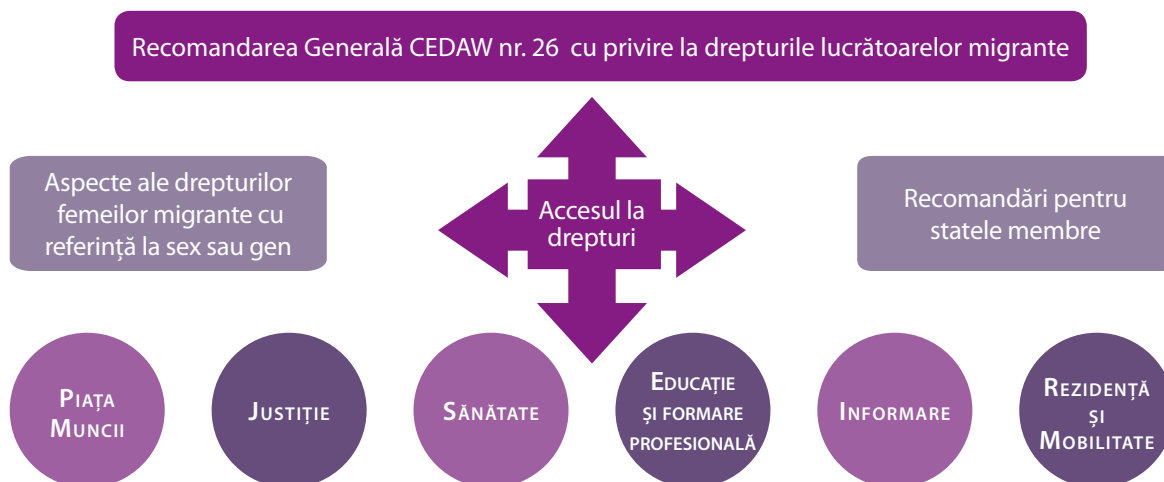
Femeile migrante pot fi supuse unei serii de forme de discriminare în țările de destinație. RG 26 admite că:

- ▶ Există tendința ca femeilor migrante să le fie repartizate „oportunități de lucru care să oglindească funcțiile familiale și de servicii circumscrise tradițional femeilor, sau care se află în sectorul informal”, cum ar fi lucrul casnic sau anumite forme de divertisment (Paragraful 13).
- ▶ Caracterul informal al muncii - și dificultatea asociată de a obține un contract legal – expune femeile migrante la diferite tipuri de exploatare (Paragraful 14)
- ▶ Condițiile vizei adesea interzic lucrătoarelor migrante să-și schimbe locul de muncă chiar dacă ele sunt supuse abuzului. În caz contrar, femeia migrantă intră în ilegalitate din clipa în care își părăsește slujba” (Paragraful 15).
- ▶ Condițiile de lucru (în ferme, fabrici sau la lucru casnic, de exemplu) se pot răsfrânge negativ asupra sănătății. În același timp, inegalitatea, de fapt, le împiedică accesul la servicii de asistență medicală, în special la cele de sănătate reproductivă (Paragraful 17).
- ▶ În cazul în care rămân însărcinate, lucrătoarele migrante riscă să fie concediate, fapt care poate duce la schimbarea statutului migrator în neregulamentat/ilegal și deportare (Paragraful 18).
- ▶ Lucrătoarele migrante sunt mai expuse la abuz sexual, hărțuire sexuală și violență fizică la locul de lucru, în special în lucrul casnic (Paragraful 20).
- ▶ Accesul lor la sistemul judiciar este limitat de bariere formale (lacune în legislația menită să protejeze drepturile lucrătoarelor migrante) și practice (limba, necunoașterea propriilor drepturi, restricții în ceea ce privește deplasarea și utilizarea telefonului) (Paragraful 21).
- ▶ Femeile lucrătoarele migrante fără acte legale sunt cele mai expuse exploatării. Spre exemplu, munca forțată și accesul lor limitat la drepturile minime privind condițiile de muncă, pot fi cauzate de frica de denunțare (Paragraful 22).

După identificarea acestor puncte nevralgice, RG 26 pune accentul pe măsurile de urmat la nivel de state – fie de origine, tranzit sau destinație – pentru a asigura respectarea drepturilor lucrătoarelor migrante.

Recomandările pentru țările de origine includ, spre exemplu, pregătire pentru potențialii migranți, servicii juridice, proceduri de supraveghere a agențiilor de recrutare, asistență pentru femeile care s-au întors sau intenționează să o facă.

Graficul 15. Recomandarea Generală CEDAW nr. 26

Sursă: UNIFEM și UN-INSTRAW 2010 (acum parte a UN Women)

RG 26 recomandă, în țările de tranzit, pregătirea, monitorizarea și supravegherea poliției de frontieră și a responsabililor de imigrație în ceea ce privește sensibilitatea față de gen și practici non-discriminatorii vizavi de femeile migrante (Paragraful 25 a). În continuare, încurajează statele membre care sunt și state de tranzit să prevină, să aducă în atenția instanței și să pedepsească toate încălcările drepturilor omului din domeniul migrării, care au loc în jurisdicția lor, fie că făptașii sunt reprezentați oficiali sau actanți privați (Paragraful 25 b).

Recomandările pentru țările de destinație includ, printre altele: anularea interdicțiilor sau restricțiilor discriminatorii cu privire la migrație; protecția legală asigurată lucrătoarelor migrante, incluzând libertatea de mișcare și asociere; scheme non-discriminatorii de reîntregire a familiei; sisteme de monitorizare a agenților de recrutare și a angajatorilor; politici de protecție, integrare și aderență socială destinate lucrătoarelor migrante fără forme legale (Paragraful 26).

Recomandarea Generală nr. 26 reprezintă un instrument important nu doar datorită distribuției geografice extinse, ci și datorită setului consistent de observații pe care le conține.

4.4.3 CONVENȚIA 189 OIM CU PRIVIRE LA MUNCA DECENTĂ PRESTATĂ DE LUCRĂTORII CASNICI

În martie 2008, ca rezultat al unei campanii internaționale dirijate de organizații mondiale, Organizația Internațională a Muncii (OIM) a făcut pasul istoric de a introduce chestiunea muncii decente pentru lucrătorii casnici în agenda Conferinței Internaționale a Muncii din 2010. În continuare, OIM, în parteneriat cu sindicate și organizații din întreaga lume, a depus eforturi în vederea elaborării unor standarde internaționale capabile să îmbunătățească cadrul legal de normare a muncii casnice. Campania s-a soldat cu aprobarea Convenției cu privire la munca decentă prestată de lucrătorii casnici, în cadrul celei de-a suta Conferințe Internaționale a Muncii a OIM, desfășurată în luna iunie a anului 2011.⁴

Instrumentul, ratificat până în prezent de o parte din statele membre, urmărește să garanteze muncitorilor casnici dreptul la salariu echitabil, securitate socială, tratament egal, dreptul de a se organiza și a negocia colectiv și dreptul la o viață demnă. Când va fi implementată de către minimul necesar de state membre și va intra în vigoare, ea va constitui un important instrument pe care statele semnatare să-l poată utiliza întru a-și alinia legislațiile naționale la standardele internaționale de protecție a lucrătorilor casnici, incluzând lucrătorii casnici migranți. Existența acestei convenții conferă un plus de greutate eforturilor depuse de sindicate și organizații ale societății civile pentru organizarea lucrătorilor casnici și regulamentul condițiilor de lucru.⁵

Articolul 8 al Convenției 189 atrage atenția asupra situației particulare a lucrătorilor domestici proveniți din rândul imigranților, statuând că este recomandat să li se ofere un contract sau o promisiune de slujbă în scris, înainte de a emigra. De asemenea, este expus dezideratul ca aceștia să se bucure de aceleași drepturi ca și lucrătorii casnici non-migranți. Tabelul 8 prezintă un sumar al drepturilor prevăzute de Convenție.

⁴ Textul complet al Convenției poate fi citit aici: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C189>

⁵ Pentru mai multe informații: http://www.ilo.org/actrav/areas/WCMS_DOC_ATR_ARE_DOM_EN/lang--en/index.htm.

Tabelul 8. Sumarul Convenției OIM 189

Articol	Tematică
1,2	Definiții, domeniu de aplicare, clauze de flexibilitate
3,4	Drepturile omului, principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă (libertatea de asociere și dreptul la negociere colectivă, non-discriminare, interzicerea muncii forțate și curmarea muncii copiilor)
5	Protecția împotriva abuzurilor, hărțuirii și violenței
6	Termene și condiții de muncă, condiții decente de muncă și de trai
7	Informații privind termenele și condițiile de muncă, contracte întocmite acolo unde este posibil
8	Protecția lucrătorilor migranți casnici
9	Drepturi lucrătorilor casnici care au reședința în gospodăria angajatorului, documentele de identitate și de călătorie, confidențialitatea
10	Orele de lucru, compensarea orelor suplimentare, perioadele de repaus zilnic și săptămânal, concediul anual plătit etc.
11	Acoperirea salariului minim
12	Protecția salariului, limitarea plăților în natură
13,14	Securitatea și sănătatea muncii, securitatea socială
15	Protecție împotriva practicilor abuzive ale agențiilor de ocupare a forței de muncă
16	Accesul la instanțe de judecată și mecanisme de soluționare a litigiilor
17	Accesul la mecanismele de reclamații și mijloacele de asigurare a conformității cu legislația națională
18	Implementarea Convenției

Recomandarea Lucrătorilor Casnici nr. 201, care însoțește Convenția 189, stabilește măsuri mult mai specifice pentru a asigura respectarea prevederilor Convenției. În plus, ea detaliază măsurile pe care Statele Membre ar trebui să le ia în considerare, pentru a garanta drepturile de muncă ale femeilor migrante. De exemplu, se sugerează „încheierea unor acorduri bilaterale, regionale sau multilaterale pentru a oferi, lucrătorilor casnici migranți care fac obiectul acestor acorduri, egalitatea de tratament în ceea ce privește securitatea socială, precum și accesul la și conservarea sau portabilitatea beneficiilor de securitate socială” (Paragraf 20.2). De asemenea, se încurajează adoptarea unor măsuri suplimentare pentru a asigura protecția acestora, cum ar fi:

- *Instituirea unei linii de asistență telefonică națională cu servicii de interpretare (21.1.a)*
- *Includerea unui sistem de vizite pre-plasament în acele gospodării, unde lucrătorii casnici migranți urmează să fie angajați (21.1, b)*
- *Dezvoltarea unei rețele de locuințe de urgență (21.1. c).*
- *Creșterea gradului de conștientizare a angajatorilor privind obligațiile care le revin (21.1. d).*
- *Asigurarea accesului lucrătorilor casnici la mecanismele de reclamație și capacitatea lor de a solicita despăgubiri juridice, civile și penale (21.1. e).*
- *Furnizarea de servicii de sensibilizare publică pentru a informa lucrătorii casnici, în limbile înțelese de ei, privind drepturile lor, legile și regulamentele relevante, mecanisme disponibile de reclamare și a căilor de atac legale, referitoare atât la ocuparea forței de muncă, cât și legislația de imigrare, precum și protecția juridică împotriva infracțiunilor, cum ar fi violența, traficul de persoane și privarea de libertate (21.1. f).*

Tabelul 9. Sumarul Recomandării Lucrătorilor Casnici nr. 201

Articol	Tematică
2	Libertatea de asociere și dreptul la negociere colectivă
3,4	Non-discriminarea, testarea medicală
5	Identificarea și interzicerea muncilor casnice periculoase pentru fete/copii; protecție pentru lucrătorii casnici adolescenți
6	Informații privind termenele și condițiile de angajare, model de contract de muncă pentru munca casnică
8-13	Orele de lucru, inclusiv orele suplimentare, perioadele de așteptare, munca de noapte, perioadele de odihnă, concediul anual plătit
14-15	Limitele privind plățile în natură, protecția salariului
17	Cazare și hrană
18	Rezilierea contractului de muncă pentru lucrătorii casnici care locuiesc în casa angajatorului
19,20	Securitatea și sănătatea muncii, securitatea socială
21,22,23	Protecții suplimentare pentru personalul casnic migrant, agențiile private de ocupare a forței de muncă
25	Dezvoltarea continuă a competențelor și a calificărilor, inclusiv alfabetizarea. Necesitatea echilibrării vieții profesionale, dreptul de a reconcilia munca și responsabilitățile familiale. Colectarea datelor necesare pentru a sprijini eficiența elaborării politicilor în ceea ce privește munca casnică
26	Cooperarea Internațională

Foarte important, Recomandarea 201, la fel ca RG CEDAW nr. 26, recunoaște faptul că țările de origine joacă, de asemenea, un rol-cheie în calitate de garanți ai drepturilor cetățenilor lor din străinătate. În cazul lucrătorilor casnici, Recomandarea 201 îi îndeamnă să-i informeze despre drepturile lor înainte de plecare și să creeze fonduri de asistență juridică, servicii sociale și servicii consulare specializate.

Reflectați

1. Cunoașteți dacă țara Dvs. a ratificat Convenția privind lucrătorii migranți și familiile acestora? Dacă nu, din ce cauză credeți că nu a făcut-o?
2. Cunoașteți vreo măsură luată de guvernul Dvs. pentru a garanta drepturile lucrătorilor migranți femei, așa cum prevede RG CEDAW nr. 26?
3. Există în prezent, în țara Dvs., o campanie în curs de desfășurare pentru ratificarea Convenției OIM 189? Actualmente, ce legislație națională există pentru protejarea drepturilor de muncă ale lucrătorilor casnici?

4.5 INCLUDEREA DREPTURILOR FEMEILOR MIGRANTE ÎN AGENDA MIGRAȚIE-DEZVOLTARE

Pentru a evita instrumentalizarea migranților, nu trebuie să-i considerăm victime sau „gastarbeiteri (zilieri) necalificați ai dezvoltării globale”, ci mai degrabă titulari de drepturi și agenți de dezvoltare. Acest lucru presupune crearea unor mecanisme prin care migranții pot decide asupra proceselor de dezvoltare, inclusiv asupra conținutului și a obiectivelor intervențiilor lor, atât în țările de destinație, cât și în cele de origine. De asemenea, migranții trebuie să fie recunoscuți drept beneficiari ai dezvoltării, ceea ce înseamnă să se asigure că condițiile lor de trai și de muncă sunt incluse drept preocupări de dezvoltare și în țările din nord.

Guvernele din țările de origine sunt din ce în ce mai conștiente de necesitatea de a efectua campanii de sensibilizare a cetățenilor lor din străinătate, în scopul de a le garanta protecția drepturilor, fapt care extinde noțiunea de cetățenie ca pe ceva care poate fi exercitat și dincolo de frontierele naționale. Pentru ca acest lucru să fie posibil, este important ca migranții să fie organizați și informați, având în același timp posibilitatea de a conta pe sprijinul propriilor instituții guvernamentale în timpul aflării în străinătate.

În vederea atingerii acestui scop, sunt oferite următoarele recomandări:

- Promovarea organizării femeilor migrante în grupuri sociale și civice și consolidarea grupurilor existente, în special a asociațiilor de migranți, astfel încât femeile să își poată revendica drepturile în cadrul și din aceste spații.
- Promovarea dreptului la reprezentare politică în țara de origine a migranților care trăiesc în străinătate, cu acces, participare și reprezentare egale a femeilor și a bărbaților.
- Promovarea politicilor care vor determina statele să modifice și să standardizeze legislația lor națională în conformitate cu tratatele pe care le-au semnat, în special, cele relevante pentru drepturile femeilor migrante, cum ar fi RG CEDAW nr. 26, ICRMW, și Convenția OIM 189. Crearea politicilor și a programelor care să permită femeilor migrante să-și exercite drepturile în țările de origine, de tranzit și de destinație.
- Facilitarea educației civice pentru migranți, astfel încât aceștia să își cunoască drepturile și să ajungă să se vadă pe ei înșiși drept titulari de drepturi.

În mod similar, trebuie depuse eforturi pentru a se asigura faptul că politicile de migrare țin cont de specificitatea fiecărui gen. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), care a publicat recent un Ghid privind dimensiunea de gen în politicile de migrare din domeniul muncii, (2009), oferă următoarele recomandări (parafrazate aici):

- În scopul de a evalua necesitățile pentru forță de muncă străină, generați date privind dimensiunea de gen și informații mai detaliate cu privire la anumite sectoare ale pieței forței de muncă unde sunt concentrate femeile. Includeți munca casnică și serviciile private legate de îngrijire, astfel încât politicile de recrutare a forței de muncă și de admitere să reflecte mai bine cererea actuală. Astfel de măsuri ar contribui, de asemenea, la reducerea numărului de femei migrante care lucrează în condiții neregulate.
- Dezvoltați canale permanente și temporare de migrație, care oferă acces egal femeilor. Nerecunoașterea cererii pentru lucrătorii din sectorul îngrijirii, precum și lipsa de investire cu valoare socială a acestui tip de muncă denotă că femeile, în general, nu primesc destule puncte în sistemele de recrutare, bazate pe aprecierea cu puncte conform calificărilor. Unele măsuri care urmează să fie luate în considerare pentru aceste sisteme bazate pe puncte sunt recunoașterea rolului femeii drept îngrijitoare primară și relaxarea pragurilor stricte de vârstă și experiență de muncă.

- Perioada de valabilitate a unei vize de muncă nu trebuie să se limiteze la un anumit angajator, iar lucrătorilor migranți trebuie să li se permită să-și schimbe locul de muncă pentru a reduce dependența de un anumit angajator și de a permite lucrătorilor să evite situații de abuz, în caz de necesitate.
- Oferiți servicii pentru lucrătorii migranți femei, cum ar fi asistență specială cu procese administrative, accesul la servicii de integrare, cursuri de limbi străine și de îmbunătățire a competențelor și servicii civile și juridice. Aceste servicii ar trebui să ia în considerare realitatea sectoarelor de muncă în care lucrătorii migranți femei lucrează (de exemplu, prin deschiderea în zilele de duminică, care tinde să fie o zi de odihnă pentru lucrătorii casnici).

Bunele Practici #12: Ecuador

Reprezentarea politică a migranților în țara lor de origine

Constituția Ecuadorului din 2008 a înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește mobilitatea umană, prin abordarea nevoilor familiilor transfrontaliere și a drepturilor cetățenilor care locuiesc peste hotare. Printre alte drepturi, ea promovează principiul cetățeniei universale și al liberei circulații pentru toți rezidenții săi. În acest mod, Constituția obligă statul să întreprindă acțiuni prin entități relevante care vor permite ecuadorienilor ce trăiesc peste hotare să-și exercite drepturile, indiferent de statutul lor de migrant, și vor oferi asistență lor și familiilor acestora.

Această recunoaștere a dreptului politic al migranților la reprezentare politică a pavat drumul pentru Linda Machuca Mascoso, reprezentantă a diasporei ecuadoriene din SUA și Canada. Acest lucru a ajutat-o să conlucreze cu omologii săi din Ecuador pentru a încorpora perspectiva de gen în Legea Mobilității Umane din țara sa, în timp ce activa și în direcția rezolvării problemelor cu care se confruntă comunitatea de imigranți ecuadorieni din SUA.

Printre mai multe inițiative, ea promovează în rândurile comunității de migranți exercițiul dreptului de vot și accesul la studii superioare la distanță. Ea denunță, de asemenea, abuzurile contra ecuadorienilor care locuiesc în SUA și Canada.

ACTIVITĂȚI

- 4.1** Trecerea de la arena internațională la cea națională: implementarea Recomandării Generale CEDAW nr. 26.
- 4.2** Studiu de Caz: Apărarea drepturilor femeilor migrante din țara de origine
- 4.3** Proiectați propria intervenție

4.1 TRECEREA DE LA ARENA INTERNAȚIONALĂ LA CEA NAȚIONALĂ: IMPLEMENTAREA RECOMANDĂRII GENERALE CEDAW NR. 26.

OBIECTIVE: Familiarizarea cu instrumentul primar de garantare a drepturilor de muncă a femeilor migrante, Recomandarea Generală CEDAW nr. 26. Identificarea acțiunilor pentru avansarea implementării ei în țările de origine a participanților.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Hârtie flipchart și markere, fotocopii ale Recomandării Generale CEDAW nr. 26, disponibilă pe CD sau pe următoarea pagină web:
http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/GR_26_on_women_migrant_workers_en.pdf

TIMP ESTIMAT: 1 oră

FACILITARE

1. Explicați: CEDAW este a doua cea mai larg ratificată convenție din lume, și, ca atare, constituie un instrument puternic pentru garantarea drepturilor femeilor. În noiembrie 2008, Comitetul CEDAW a adoptat Recomandarea Generală nr. 26 cu privire la lucrătorii migranți femei. RG nr. 26 se concentrează asupra relației dintre gen și migrație, în special cu privire la șase domenii: muncă, sănătate, educație, rezidență, justiție, precum și accesul la informație. În cele din urmă, aceasta include Recomandări adresate Statelor Membre, care sunt împărțite în șapte categorii:
 - a. Responsabilități comune țărilor de origine și celor de destinație
 - b. Responsabilități specifice țărilor de origine
 - c. Responsabilități specifice țărilor de tranzit
 - d. Responsabilități specifice țărilor de destinație
 - e. Cooperare bilaterală și regională
 - f. Recomandări privind monitorizarea și raportarea
 - g. Ratificarea sau aderarea la tratatele relevante privind drepturile omului
2. Divizați participanții în grupuri mici, preferențial omogene în funcție de locul de origine sau domeniul de activitate (guvern/furnizor de servicii/ONG sau țări de origine/tranzit/destinație etc.).
3. Împărțiți copii ale RG CEDAW nr.26 și cereți-le participanților să analizeze timp de jumătate de oră recomandările de la sfârșit ce se referă la tipul lor de țară (origine, de tranzit sau destinație). Acestea încep de la pagina 8.

4. Fiecare grup ar trebui să aleagă o persoană, care să ia notițe, și un prezentator care va împărtăși ideile grupului cu toți după finalizarea exercițiului. Aceștia vor trebui să selecteze două recomandări (facilitatorul ar trebui să încerce să determine grupurile să aleagă diferite recomandări unul față de altul), iar apoi să discute următorul text:
 - a. Știți vreo măsură, lege sau proiect de lege care să pună în aplicare sugestiile incluse în recomandarea pe care ați ales-o? Ce fel de măsură este aceasta? Cine o pune în aplicare?
 - b. Ce programe sau legi noi ar putea fi promovate pentru a pune în aplicare recomandările pe care le-ați ales?
5. Subliniați faptul că ei ar trebui să acorde mai mult timp părții b a exercițiului, generând idei cu privire la ce fel de proiecte ar putea fi concepute pentru a avansa în punerea în aplicare a recomandărilor.
6. Lăsați o jumătate de oră pentru ca grupurile să-și prezinte ideile într-o sesiune plenară

LECȚII-CHEIE

 „În timp ce statele au dreptul de a controla frontierele lor și de a reglementa migrația, ele trebuie să facă acest lucru în deplină conformitate cu obligațiile care le revin în calitate de părți la tratatele privind drepturile omului pe care le-au ratificat sau la care au aderat. Acest fapt include promovarea procedurilor de migrație în condiții de siguranță și obligația de a respecta, proteja și îndeplini drepturile omului în ceea ce privește femeile migrante pe tot parcursul ciclului de migrație. Aceste obligații trebuie să fie asumate drept recunoaștere a contribuțiilor sociale și economice ale lucrătorilor migranți femei față de propriile lor țări și țările de destinație, inclusiv prin îngrijire și muncă casnică” (Articolul 3, CEDAW RG 26).

4.2 STUDIU DE CAZ: APĂRAREA DREPTURILOR FEMEILOR MIGRANTE DIN ȚARA DE ORIGINE

OBIECTIVE: Identificarea elementelor inovatoare și generarea propriilor idei despre faptul cum pot fi apărate drepturile femeilor migrante la nivel transnațional.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Fotocopii ale studiului de caz și foi de lucru

TIMP ESTIMAT: 45 de minute

FACILITARE

1. Familiarizați-vă cu studiul de caz și întrebările care urmează. Aveți opțiunea, dacă preferați, de substituire a acestei utile practici cu alta, care apare în acest ghid.
2. Divizați participanții în perechi sau în grupuri mici. Dacă e posibil, încercați să-i uniți pe cei care lucrează pe același coridor de migrație și includeți participanți din diferite organizații în fiecare grup.
3. Solicitați grupurilor să aleagă o persoană care să ia notițe și citească cazul împreună.
4. Explicați că studiul de caz va servi drept punct de plecare pentru ca participanții să vină cu propriile idei, explicând anume care drepturi ale femeilor migrante sunt încălcate în țările de origine ale participanților și ce se poate întreprinde vizavi de aceste încălcări. Rugați-i să se concentreze asupra întrebărilor 2 și 3.
5. Subliniați că ei ar trebui să depună un efort și să ia în considerare dimensiunea transnațională a problemei – „aici” și „acolo”, precum și participarea femeilor migrante în intervenția de apărare a propriilor drepturi. Se oferă 25 minute pentru această parte.
6. Grupurile vor avea posibilitatea să-și prezinte ideile într-o sesiune plenară. Facilitatorul ar trebui să ia notițe pe hârtia flipchart sau pe tablă privind ideile inovatoare și/sau repetate între grupuri.

LECȚII-CHEIE

Țara de origine poate și trebuie să joace un rol important de protecție a drepturilor cetățenilor care își au reședința în străinătate. Guvernele și organizațiile din țările de origine găsesc modalități din ce în ce mai inovatoare de a rămâne conectați cu populația lor migrantă, prin intermediul ministerelor de migrație, a sistemului diplomatic și coordonarea cu societatea civilă, atât în țările origine, cât și în cele de destinație.

COOPERARE TRANSNAȚIONALĂ ÎN APĂRAREA DREPTURILOR MAMELOR ECUADORIENE ÎN ITALIA

În Italia, un număr mare de femei ecuadoriene care au născut copii de la bărbați italieni pierdeau custodia copiilor lor. Se susține că această situație s-a înregistrat, fiindcă ele nu erau considerate de către autorități „mame bune” și pentru că judecătorii decideau în mod constant în favoarea taților italieni.

Această problemă a fost expusă într-un raport intitulat „Răpiri de stat”, publicat în revista italiană Panorama, care a atras atenția la 30000 de plângeri de tratament discriminatoriu împotriva femeilor ecuadoriene, după cum reiese din rapoartele părintoare ale lucrătorilor sociali, psihologilor care atestau tulburări psihice ale mamelor, și a judecătorilor care le considerau nepotrivite pentru a-și crește propriii lor copii, în baza rapoartelor nefondate și fără ascultarea mărturiei copiilor. Articolul constată că în multe cazuri, odată ce părinții italieni obțineau custodia copiilor, aceștia erau trimiși de multe ori în școli administrate de stat sau urmau să fie dați spre adopție.

Ca răspuns, Secretariatul Național pentru Migranți din Ecuador (SENAMI) a întreprins următorii pași. În iunie 2009, SENAMI s-a întâlnit în Genova cu un grup de mame ecuadoriene care au pierdut sau erau pe cale de a pierde custodia copiilor lor. În timpul întâlnirii, ele au evaluat lucrul Comisiei Interinstituționale care s-a angajat să furnizeze o consultație juridică și consiliere mamelor migrante prin alianțe cu sectoarele strategice ale societății italiene. O alianță de acest tip a luat forma unui acord între Guvernul Ecuadorian și Fundația „Movimiento Bambino”, o organizație italiană non-profit care furnizează sprijin juridic, social și psihologic în astfel de cazuri.

Acesta a emis, de asemenea, un memorandum de cooperare cu Grupul Juridic al Uniunii Femeilor Italiene (UDI, în italiană) pentru a oferi asistență juridică gratuită în Consulatul Ecuadorului din Genova și de a organiza cursuri de formare pentru personalul Ambasadei și al Consulatelor Ecuadorului privind legislația italiană despre femeile și problemele copiilor (relațiile de familie, violența domestică și imigrare). Cu sprijinul Universității din Genova și al diverselor organizații ale societății civile care lucrează pentru drepturile femeilor, oficialii guvernamentali ecuadorieni din Italia efectuează cercetări suplimentare vizavi de această problemă.

Aceste colaborări le-au permis mamelor să primească răspuns la plângerile lor, fapte identificate drept atitudini nefavorabile ale judecătorilor și instanțelor. Se bănuiește că aceștia au acționat în baza unor raționamente discriminatorii și rasiste, care discreditează social femeile din Ecuador prin separare de copiii lor. Totuși, această situație a fost ignorată atât de autoritățile italiene, cât și de cele ecuadoriene. În 2010, femeile migrante din Ecuador, care se confruntau cu această problemă sau probleme similare, s-au reunit pentru a forma Asociația Mamele Curajoase din Ecuador, cu scopul de a aborda în mod colectiv situația lor juridică din țară.

În colaborare cu SENAMI și alte organizații consultante, ele au reușit să trimită cazurile lor în fața Curții Europene de la Strasbourg, un organism creat să susțină drepturile omului în Europa.

În 2013, reprezentantul Centrului de Informare a Muncitorilor Migranți a întreprins o vizită de lucru în Italia, în cadrul căreia a studiat experiența sindicatelor italiene în ceea ce privește organizarea și apărarea muncitorilor migranți. Mai jos, vă prezentăm câteva momente de la întâlnirile cu lucrătorii sindicali din Italia și unele probleme cu care se confruntă muncitorii migranți, originari din R. Moldova, care locuiesc și muncesc în această țară.

PROBLEMELE MUNCITORILOR CASNICI

Prima întâlnire la Roma am avut-o cu lucrătorii sindicali (Filcams CGIL) și (Uiltucs-UIL), responsabili de muncitorii casnici. De la ei am aflat că, nu demult, trei mari sindicate – CGIL, UIL și CISL au semnat cu Ministerul Muncii din Italia un acord privind muncitorii casnici, pentru următorii trei ani. Sindicatele, de asemenea, au negociat contracte de muncă între personalul de serviciu și proprietarii de blocuri. De obicei, sindicatele îi organizează pe muncitorii migranți din domeniul casnic prin intermediul centrelor de informare și adesea îi asistă în cazurile de judecată. Circa 80 la sută dintre muncitorii casnici din țară sunt femei și aproximativ 80-90 procente dintre ei sunt migranți. Circa 30 procente dintre muncitorii casnici nu achită impozitele pe venit (acestea constituie circa 800 de euro la un venit de 13.000 euro anual). Unii dintre ei nu știu dacă trebuie să achite impozite ori sunt scutiți de ele. Acum câțiva ani era foarte greu să urmărești istoricul acestor plăți, astăzi însă funcționează sistemul electronic și cei care nu plătesc impozite pot fi lesne depistați. Mai mult decât atât, ei pot fi impuși de către autorități să plătească impozitele și pe anii anteriori, adică sume enorme de bani. Aceasta constituie o mare problemă. Sindicatele editează o mică publicație cu serviciile pe care le acordă anual membrilor săi.

PENSIILE ITALIENE ÎNCĂ NU POT FI PRIMITE ÎN MOLDOVA

O altă provocare pentru sindicatele și muncitorii migranți din Italia constă în faptul că muncitorii migranți contribuie la fondul de pensii în Italia, dar majoritatea lor nu beneficiază de acest fond, atunci când ating vârsta de pensionare și vor să-și trăiască bătrânețile în R. Moldova. Cunoaștem problema, pentru că și vizitatorii Centrului de Informare a Muncitorilor Migranți din Chișinău s-au interesat de soluționarea cât mai urgentă a acestei probleme. Potrivit declarațiilor unor reprezentanți ai Guvernului de la Chișinău, partea italiană nu ar fi cointerensată să semneze un asemenea acord cu R. Moldova. Țara noastră a semnat câteva acorduri bilaterale în acest sens cu România, Polonia etc., dar nu cu astfel de țări mari, cum sunt Italia și Rusia, unde lucrează cei mai mulți migranți din Moldova. Liza, o femeie de circa 50 de ani din R. Moldova, se află în Italia de aproximativ 7 ani. A fost menajeră în casa unor italieni, iar acum muncește la un hotel mic dintr-o zonă rurală. Este angajată în baza pașaportului moldovenesc și ceea ce o neliniștește mai mult este dacă va putea primi pensia de vârstă, atunci când va ieși la pensie, din contribuțiile pe care le achită în Italia. Se gândește că doar din pensia moldovenească nu va putea supraviețui. Economisește bani pentru bătrânețe și crede că dacă va rezista să muncească aici până la vârsta de pensionare, atunci va rămâne în Italia.

ÎN VIZITĂ LA CENTRUL DE INFORMARE AL CGIL DIN ROMA

A doua zi, ne-am deplasat la Centrul de Informare al CGIL din Roma, situat în centrul orașului, într-un cartier în care locuiesc mulți muncitori migranți. Vizita noastră nu a fost anunțată din timp, cu toate acestea, colegii noștri și-au făcut loc în program pentru a comunica cu noi. În hol, așteptau să fie primiți în audiență vreo 25-30 de persoane. Responsabila de politicile migraționale, originară din America Latină, ne povestește că zilnic centrul este vizitat de aproximativ 200 de muncitori migranți, care beneficiază de consultații și asistență. Uneori vin și mai mulți, de aceea e nevoie ca ei să se înscrie cu câteva zile înainte. La centru activează nouă operatori și trei lucrători sindicali, care acordă servicii în italiană și în alte trei limbi – spaniolă, franceză și engleză. Problemele cu care vin sunt diferite, adesea se adresează femei casnice, care se plâng de violență și abuzuri. Centrul are grijă de apărarea legală și socială a migranților, de reglementarea statutului lor. Centrul sindical nu oferă locuri de muncă, dar îi poate ajuta pe migranți să perfecteze un CV. În acea zi, de exemplu, colaboratorii centrului tocmai asistau un grup de minori din Bangladesh să-și primească statutul de refugiați. Aflăm că pentru membrii de sindicat centrul oferă cursuri de limba italiană. Aici se adresează și mulți moldoveni, în special femei care lucrează menajere.

MIȘCAREA SINDICALĂ NU ESTE UN "SERVICIU DE URGENȚĂ"

Următorul popas pe care l-am făcut în Italia a fost la Rimini, unde am discutat cu secretarul Filcam CGIL din Rimini și Oficiul de Migrație al CGIL. Organizarea muncitorilor migranți este o provocare pentru sindicat. Există o diferență între motivele pe care le au muncitori italieni și cei migranți atunci când e vorba să adere la sindicat. Muncitorul italian aderă la sindicat cu scopul de a se afla în cadrul mișcării; chiar dacă astăzi nu se confruntă cu probleme specifice la locul de muncă, el se gândește că ar putea avea probleme mâine și le va putea soluționa cu ajutorul sindicatului. De cealaltă parte, muncitorii migranți privesc la sindicat ca la un "serviciu de urgență", ei se adresează aici doar atunci când au o problemă (și-au pierdut locul de muncă, nu li s-a achitat salariul etc.).

Am convenit și asupra posibilității de a elabora, în comun cu CIMM, un flyer pentru muncitorii migranți, în limbile rusă și română, în care să fie incluse datele de contact ale sindicatelor pentru a fi distribuite atât în Rimini, cât și la Chișinău. (Vezi: flyer în română - volantino_ro, flyer în rusă - volantino_ru)

În Rimini, circa 71 procente din muncitorii casnici sunt originari din Europa de Est, inclusiv din Moldova. Anul trecut guvernul a redus suma de bani plătită pentru persoanele cu dizabilități și cele în vârstă, fapt care a influențat negativ asupra salariului muncitorilor casnici. Natalia, care lucrează la Oficiul pentru Migrație, este originară din Ucraina și oferă consultații în italiană, rusă și ucraineană. Dar la Oficiul de Migrație muncitorii migranți vin și cu alte întrebări, cum ar fi reunificarea familiei, obținerea cetățeniei.

LOMBARDIA, ZONA CU CEI MAI MULȚI MUNCITORI MIGRANȚI

Am ajuns la Oficiul pentru Migrație al CGIL din Milano, unde am avut întâlniri la Sindicatul din Construcție Fillea CGIL. Se estimează că a treia parte din muncitorii migranți din Italia (circa 5 milioane în total) muncesc în regiunea Lombardia. Gazdele ne-au povestit că la oficiul de Migrație vin zilnic 50 de persoane, ceea ce constituie 10.000 anual. Iar la sindicatul din construcții în fiecare zi se adresează 20-30 de migranți, cu diferite probleme. Acest sindicat a editat și o broșură, în mai multe limbi, între care și româna, în care sunt incluse serviciile pe care le oferă membrilor săi sindicatele în regiunile Milano, Lodi, Monza și Brianza, precum și un flyer cu lista oficiilor FILLEA CGIL din regiunea Milano și din vecinătate.

Sursa: <http://muncitorimigranti.md/2013/12/17/sindicatelor-italiene-in-apararea-drepturilor-muncitorilor-migranti/>

4.3 PROIECTAȚI PROPRIA INTERVENȚIE

OBIECTIVE: Rugați fiecare participant să identifice, din propria poziție și perspectivă (reprezentant al Ministerului, angajat al ONG-ului, membru al unei asociații etc.), ce tip de proiect ar fi în măsură să elaboreze el/ea cu scopul de a promova respectarea drepturilor de muncă ale femeilor migrante și a dreptului lor la sănătate sexuală și reproductivă.

MATERIALE/PREGĂTIRE: Fotocopie a matricei cu propuneri de acțiuni (urmând Ghidul 4) și fișă de lucru.

TIMP ESTIMAT: 1 oră

FACILITARE

1. Folosiți această activitate la finele atelierului pentru ca participanții să aibă posibilitatea să gândească asupra modului în care ar putea pune în practică ceea ce au însușit în propria lor muncă.
2. Împărțiți participanții în grupuri de maxim 3 sau 4 persoane. Ei pot lucra, de asemenea, în perechi, în cazul în care preferă asemenea lucru.
3. Explicați obiectivul activității și distribuiți-le materialele.
4. Cereți-le să parcurgă propunerile de acțiuni, acordând o atenție deosebită ideilor din coloana a treia. Explicați-le că ar trebui să aleagă una dintre recomandări și/sau să genereze propria idee de intervenție, iar apoi să dezvolte o schiță de proiect care corespunde criteriilor de pe fișa de lucru. Ei pot face aceasta în linii mari, fără a intra în prea multe detalii. Important este ca ei să înceapă să gândească cum să avanseze în garantarea drepturilor femeilor migrante, în special a drepturilor de muncă în sectorul casnic, precum și a dreptului la sănătate sexuală și reproductivă.
5. Ei pot completa fișa de lucru sau pot să-și scrie ideile pe hârtie flipchart, în funcție de preferința facilitatorului.
6. Grupurile pot prezenta ideile lor de proiecte într-o ședință plenară de încheiere..

LECȚII-CHEIE

Există mai multe puncte de-a lungul ciclului de migrare la care se poate interveni pentru a garanta capacitatea femeilor migrante da a-și exercita drepturile și responsabilitatea guvernelor în susținerea acestor drepturi. Deseori, punerea în practică a unor astfel de intervenții necesită creativitate, colaborare între o gamă largă de actori și o perspectivă transnațională pentru a analiza programul atât din perspectiva țării de origine, cât și a celei de destinație

Parcurgeți matricea de intervenții propuse, care urmează Ghidul 4 de la sfârșitul acestui manual, cu scopul de a veni cu idei. Selectați o propunere din orice coloană (în special a 3-a) sau generați propria idee cu scopul de a contura propria intervenție. Asigurați-vă că proiectul dumneavoastră:

1. Consolidează capacitatea migranților și a familiilor acestora de a-și exercita drepturile omului în țările de origine și de destinație
2. Include o viziune a egalității de gen și a abilitării femeilor migrante
3. Integrează diferiți factori de decizie (populație migrantă, membri de familie, societate civilă, autorități publice, sector privat etc.)
4. Are atât o componentă programatică, cât și una politică

Problemă ☐ Care este principala necesitate sau problemă pe care o veți aborda?	
Scop ☐ Pe termen lung, ce impact va avea proiectul dumneavoastră, la ce realizări va contribui?	
Obiective specifice ☐ Pe termen mediu, ce va realiza mai exact acest proiect?	
Locație/ Zonă țintă ☐ Local sau național? ☐ Țări de origine, de tranzit sau de destinație sau proiect transnațional?	

Activități

- Ce trebuie de făcut pentru a atinge obiectivele dumneavoastră?
- Ce servicii, inițiative, campanii etc. veți desfășura?

Factori de decizie

- Cine sunt agenții responsabili/garanții drepturilor acestei populații? (țările de destinație, de origine sau ambele)
- Cine va fi implicat în implementarea acestui proiect?

Beneficiari

- Cine sunt titularii de drepturi, situația cărora planificăm să o îmbunătățim?
- Cine va beneficia indirect?

Rezultate

- Ce schimbări sperăm să operăm în viețile beneficiarilor și/sau în exercițiul drepturilor lor?

REFERINȚE

- Anderson, Bridget. 2006. "A very Private Business: Migration and Domestic Work"(O Afacere foarte Privată: Migrația și Munca Casnică). Centrul pentru Migrații, Politică și Societate, Raportul Nr. 28, Universitatea Oxford
- Carballo, Manuel. 2007. "Los Desafíos de la Migración y la Salud" (Provocările Migrației și Sănătății). Centrul Internațional pentru Migrație și Sănătate, Reportaj Special ICMH
- Fuentes, Liza. 2010. "EL ACCESO DE LAS MUJERES INMIGRANTESLATINAS AL ABORTO: Reflexiones de entrevistas con lídereslatinas "de base" (Accesul femeilor imigrante din America Latină la avort: reflecții din interviuri cu lideri ai Americii Latine). Raport de cercetare. New York: Institutul Național Latino pentru Sănătate Reproductivă.
- Fundația Carolina și ONU INSTRAW (acum parte din UN Women). 2010. "Migraciones y desarrollo local en origen: Propuestas para la acción"(trad. adaptată în rom. Migrație și dezvoltare locală în țările de origine: Propuneri pentru acțiune). Madrid și Santo Domingo.
- Harzing, C. 2003. "Immigration policies: a gendered historicalcomparison"(Politici de imigrare: o comparație istorică pe dimensiunea de gen), în Morovasik et al., Eds. Crossingbordersandshiftingboundaries Vol. 1: Gender on themove (Trecerea frontierelor și limite schimbătoare Vol.1: Genul în mișcare), Oplaeden: Leskeși Budrich, http://www.siyanda.org/docs/harzig_immigration.pdf
- Henshaw, SK și K. Kost. 2008. Trends in the characteristics of women obtaining abortions, 1974 to 2004 (Tendențe în caracteristicile femeilor care obțin avorturi, 1974 până în 2004).
- Organizația Internațională a Muncii (OIM). 2004. "Towards a fair deal for migrantworkers in the global economy"(Spre o înțelegere echitabilă pentru lucrătorii migrații în economia globală). Conferință Internațională a Muncii, a 92-a Sesiune, Raportul VI. Disponibil la: <http://www.ilo.org/public/portugue/region/eurpro/lisbon/pdf/rep-vi.pdf>
- Jolly, Susie and Hazel Reeves. 2005. "Gender and Migration. Overview report"(Gen și Migrație. Raport de Sinteză). Seria Bridge Cutting Edge Pack. Institutul pentru Studii de Dezvoltare. <http://www.bridge.ids.ac.uk/go/bridge-publications/cutting-edge-packs/gender-and-migration/g-nero-ymigraciu-n&langid=429>
- Leland, John. 2005. "Abortion Might Outgrow Its Need for Roe v. Wade" ("Avortul ar putea depăși nevoia sa pentru Roe v. Wade), The New York Times, octombrie 2.
- Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). 2009. Guide on Gender-Sensitive Labour Migration Policies. (Ghid privind politicile sensibile de gen ale migrației forței de muncă). Viena, Austria. Disponibil la: <http://www.osce.org/eea/37228>
- Perez Orozco, Amaia, Denise Paiewonsky și Mar Garcia Dominguez. 2008. CrossingBorders II: Migration and Development from a Gender Perspective. (Trecerea Frontierelor II: Migrația și Dezvoltarea dintr-o Perspectivă de Gen) ONU-INSTRAW (acum parte a UN Women): Santo Domingo, Republica Dominicană.
- Piper, Nicola. 2005. "Gender and Migration" (Gen și Migrație). O lucrare pregătită pentru Analiza Politicii și Programului de Cercetare al Comisiei Globale cu privire la Migrația Internațională.
- Rios, Elsa, și Angela Hooton. 2005. "A National Latina Agenda for Reproductive Justice"(O Agendă Națională Latino pentru Justiție Reproductivă). New York: Institutul Național Latino pentru Sănătate Reproductivă.
- Rodriguez, Arnaldo și Evelyn Enid Trewhella Fernandez. 2009. "Genero en la gobernabilidad democrática"(Genul în guvernarea democratică), broșura 1, Seria Femei, Puterea locală și Democrație: Concepte-cheie. Santo Domingo, Republica Dominicană: ONU-INSTRAW (acum parte a UN Women).
- UNFPA. 2007. State of World Population 2006: A Passage to Hope: Women and International Migration (Starea Populației Lumii 2006: Calea spre Speranță: Femeile și Migrația Internațională) Fondul Națiunilor Unite pentru Populație. Disponibil la: http://www.unfpa.org/swp/2006/pdf/en_sowp06.pdf
- UNIFEM și UN-INSTRAW (acum parte a UN Women). 2010. Derechos humanos de las trabajadoras migratorias: Mapeo piloto LAC sobre la Recomendación General 26 de la CEDAW (Drepturile omului ale lucrătorilor migrații femei: Maparea pilot ALC privind Recomandarea Generală nr. 26 CEDAW), Ecuador.
- Wangare Greiner, Virginia. 2010. "Health for Migrant Women is a Fundamental and Humanitarian Right"(Sănătatea pentru Femeile Migrante este un drept fundamental și umanitar). Prezentare a lui Maishae V. Femeile africane în Germania și Rețeaua Europeană pentru Femeile Migrante, Întâlnire a mai multor factori de decizie în Bruxelles, 8 aprilie.
- WIEGO. Fără dată. "Domestic Services in Latin America: A Statistical Profile"(Servicii Casnice în America Latină: Un Profil Statistic), rezumatul lucrării de Victor Tokman pentru Uniunea Internațională a Măncării și a Lucrătorilor Aliați (IUF) și rețeaua Femeile în ocuparea informală a forței de muncă: globalizare și organizare (WIEGO). Disponibil la: http://cms.unikassel.de/unicms/fileadmin/groups/w_460500/Domestic_Workers/LA_Domestic_Workers_in_Latin_America.pdf
- WIEGO. Fără dată. Fișa documentară privind lucrătorii casnici. Disponibil la: http://www.wiego.org/publications/FactSheets/WIEGO_Domestic_Workers.pdf
- WIEGO. Fără dată. Prospectul Drepturilor Lucrătorilor Casnici. Disponibil la: <http://www.wiego.org/leaflets/DomesticWorkersRights-2008.pdf>

RESURSE PENTRU CONSULTARE SUPLIMENTARĂ

- Lobby-ul European al Femeilor. 2004. Integrating a Gender Perspective into the EU Immigration Policy. (Integrarea unei Perspective de Gen în Politica de Imigrație a UE. Lobby-ul European al Femeilor) Bruxelles: Lobby-ul European al Femeilor.
- Lobby-ul European al Femeilor. 2007. Equal rights. Equal voices. Migrant women in the European Union (Drepturi egale. Voci egale. Femeile migrante în Uniunea Europeană). Bruxelles: Lobby-ul European al Femeilor.
- Human Rights Watch. 2010. Swept Under the Rug: Abuses against Domestic Workers Around the World (Ascuns Sub Preș: Abuzuri Împotriva Lucrătorilor Casnici din Întreaga Lume). Disponibil la: <http://www.hrw.org/en/reports/2006/07/27/swept-under-rug>
- Human Rights Watch. 2010. Walls at Every Turn: Abuse of Migrant Domestic Workers through Kuwait's Sponsorship System (Pereți la fiecare pas: Abuz față de Personalul Casnic Migrant prin intermediul Sistemului de Sponsorizare din Kuwait). Disponibil la: <http://www.hrw.org/en/reports/2010/10/06/walls-every-turn-0>
- Human Rights Watch. 2010. Slow Reform: Protection of Migrant Domestic Workers in Asia and the Middle East (Reforma lentă: Protecția Personalului Casnic Migrant în Asia și Orientul Mijlociu). Disponibil la: <http://www.hrw.org/en/reports/2010/04/28/slow-reform-0>
- Organizația Internațională pentru Migrație. 2009. Working to Prevent and Address Violence against Women Migrant Workers (Lucrul în direcția Prevenirii și Soluționării Violenței Împotriva Lucrătorilor Migrații Femei). Geneva, Elveția. Disponibil la: http://publications.iom.int/bookstore/index.php?main_page=product_info&products_id=524&www.unhcr.org/4bf643f89.pdf
- OIM. 2005. Migration and Gender: Section 2.10, in Essentials of Migration Management (Migrația și Componenta de Gen: Secțiunea 2.10, în Aspecte esențiale de gestionare a migrației), vol. 2 Developing Migration Policy (Dezvoltarea unei politici în domeniul migrației). Disponibil la: <http://www.bridge.ids.ac.uk/go/home&id=53190&type=Document&langID=1>
- Lozano, Inmaculada. 2008. Guía de género, migraciones y empleo. Dinámicas de adaptación y resistencias en los campos de acción transnacional (Ghid privind dimensiunea de gen, migrația și ocuparea forței de muncă. Dinamica adaptării și rezistenței în domeniile de acțiune transnațională), Madrid: ACSUR Las Segovias.
- Organizația Internațională a Muncii. 2009. Trabajo doméstico: un largo camino hacia el trabajo decente (Munca casnică: un drum lung pentru munca decentă). Editori: María Elena Valenzuela și Valenzuela Claudia Mora. Santiago, Chile.

PROPUNERI DE ACȚIUNI PENTRU PROMOVAREA LEGĂTURII DINTRE MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE DIN PERSPECTIVA DE GEN ȘI A DEZVOLTĂRII UMANE

Tabelul de mai jos prezintă o gamă de potențiale intervenții, care nu este exhaustivă, dar are scopul de a ghida anumite tipuri de acțiuni urmând aceste criterii

1
Are impact asupra celor trei teme strategice identificate în legătura migrație-dezvoltare privită dintr-o **perspectivă de gen**.

2
Intervine la diferite niveluri: 1) intervenții **pe termen lung** pentru a produce schimbări structurale, și 2) intervenții **pe termen scurt** care vizează reducerea inegalităților de gen. Cu alte cuvinte, **intervenții strategice** care îmbunătățesc poziția femeilor (pe termen lung) și intervenții axate pe **necesități practice** care îmbunătățesc condițiile imediate de viață ale femeilor și bărbaților (pe termen scurt). Ambele tipuri de intervenții trebuie efectuate simultan. Ele nu sunt exclusive și vor fi mai de succes prin combinarea efectivă a celor două tipuri de acțiuni.

3
Viziuni de dezvoltare dintr-o perspectivă de **dezvoltare umană** sau, cu alte cuvinte, drept un proces care: a) îmbunătățește capacitatea colectivă de a satisface nevoile umane; b) sporește activitatea economică, drept rezultat al creării de bunăstare, mai degrabă decât acumularea de capital; și c) contribuie la o distribuție mai egală a oportunităților și acces la resurse.

Producerea informației

Divizați informațiile existente cu privire la populațiile migrante și remitențe, în funcție de gen.

Cercetați folosirea serviciilor financiare de către femeile migrante și beneficiarii de remitențe și posibilele obstacole în accesarea lor.

Antreprenoriatul gospodăriilor beneficiare, migranților și a migranților reveniți în țările de origine

Creați planuri locale de dezvoltare în care pot fi incluse inițiative pentru gospodăriile beneficiare, migranți și migranți reveniți. Aceste planuri ar trebui să aibă la bază următoarele criterii:

- Să răspundă nevoilor locale.
- Să ia în considerare nevoile bărbaților și femeilor cu participarea activă a ambelor grupuri.
- Să fie implementate folosind resurse locale.

Proiectați programe de microfinanțare și microîntreprinderi ce furnizează sprijin și suport femeilor care doresc să investească și să înceapă o afacere, astfel încât procesul să aibă un impact asupra poziției și statutului lor (nu doar asupra venitului). Vedeți, de exemplu, programul Clubului Compasul Aidha (Singapore, Ghidul 2, secțiunea 2.5) care oferă „educație cu credit” pentru a crea sinergii și posibilități care chiar generează valoare pentru migranți.

- Oferiți asistență tehnică pentru a introduce microîntreprinderile în cercurile de valori orizontale și verticale.

Paralel cu promovarea programelor de microîntreprinderi, promovați investiții de proporții medii în cooperative care au capacitate sporită de a genera locuri de muncă pentru femei și bărbați.

Încorporați gospodăriile care nu primesc remitențe în inițiative antreprenoriale, bazate pe remitențe, drept o cale de a evita adâncirea inegalităților sociale din cadrul comunităților.

Ameliorați elaborarea datelor statistice privind folosirea timpului pentru a facilita analiza distribuirii muncii de îngrijire, atât a celei remunerate, cât și a celei neremunerate.

Desfășurați sondaje în rândurile populațiilor de migranți și ale gospodăriilor migranților din țările de origine. În acest mod veți putea înțelege situația specifică în ceea ce privește folosirea timpului și distribuirea muncii de îngrijire.

Intervenții în țările de destinație și țările de origine

Lucrați în direcția integrării dreptului la îngrijire ca o problemă de dezvoltare în agenda publică.

- Creați o Comisie a Reformei Îngrijirii compusă din diferiți actori, guvernamentali și non-guvernamentali, care se preocupă de chestiunile ce țin de gen, femei, migrație și îngrijire. Ar trebui implicați următorii actori: autoritățile (inclusiv la nivel național, raional și/sau municipal, în special ministerele responsabile de migrație, muncă, femei și bunăstare socială); ONG-uri, biserici și agenții sociale; organizații la nivel local; rețele ale societății civile, precum și universități și centre de cercetare.
- Organizați seminarii, conferințe și dialoguri între diferiți actori despre modul de crearea a unui model de responsabilitate comună în domeniul îngrijirii, împărțit între stat, piață, familie (cu responsabilități comune pentru bărbați și femei) și organizații non-profit.

Înființați politici și servicii universale de îngrijire.

- În țările de origine, acordați o atenție specială gospodăriilor care au o persoană plecată peste hotare, în special dacă aceasta este mama.
- În țările de destinație, acordați o atenție specială echilibrului nevoilor vieții de familie și a celei profesionale din gospodăriile migranților.
- Creați servicii care vor genera oportunități de angajare pentru femei, în timp ce implicați instituții publice drept garanți ai protecției sociale, îngrijirii și unor locuri de muncă decente pentru femei.

Bazându-vă pe Recomandarea Generală BCEDAW nr. 26 privind lucrătorii migranți femei, identificați datele lipsă și începeți să oferiți informație repartizată în funcție de gen cu privire la populația migrantă și familiile transnaționale, cu scopul de a identifica nevoile și inegalitățile specifice care necesită intervenție; acordați prioritate, creați un ghid de bază, de referință și evaluați progresul. Posibile teme sunt: piețele forței de muncă, justiție, sănătate, educație și instruire, informație, rezidență și mobilitate.

Drepturi în sectorul serviciilor de îngrijire

Promovați regulamentul muncii casnice pentru a asigura condiții decente de muncă. Echivalați drepturile și protecțiile din domeniul muncii casnice cu alte sectoare din piața muncii, în ceea ce privește: salariul, orele de lucru, asigurarea medicală, dreptul de a se organiza, protecția împotriva concedierii arbitrar etc. (Vedeți, de exemplu, Declarația Lucrătorilor Casnici din New York, SUA, Ghidul 4, secțiunea 4.3.1). În special, încurajați ratificarea Convenției ILO nr. 189, diseminați informația privind această Convenție și lansați un dialog între factorii de decizie, pentru a promova ratificarea etc.

Promovați organizarea lucrătorilor casnici luând în considerare faptul că caracteristicile grupului (de exemplu, munca izolată din diferite case) conduc la dificultăți specifice în vederea exprimării colective. (Vedeți, de exemplu, experiența Irlandei și Grupului de Acțiune al Lucrătorilor Casnici, Ghidul 4, secțiunea 4.3.1).

Sensibilizați sindicatele privind rețelele globale de îngrijire și situația lucrătorilor migranți, pentru a putea lua în considerare problemele lor la definirea politicilor din domeniul muncii. În special, puneți accent pe următoarele chestiuni:

- Drepturile lucrătorilor casnici să fie apărate de sindicate.
- Să fie create anumite sindicate pentru lucrătorii casnici.
- Să fie luate în considerare nevoile specifice ale lucrătorilor migranți casnici.

Adoptați următoarele criterii pentru a determina dacă o activitate este productivă:

- Dezvoltare durabilă, având în vedere factorii de mediu, sociali și financiari.
- Calitate democratică: măsura în care activitatea promovează procesul luării colective a deciziilor și distribuirii egale a muncii și beneficiilor.
- Sinergia: capacitatea activității de a crea legături orizontale și verticale (inclusiv activități economice și rețele sociale).

Considerați activitățile de reproducere drept un element de investiție, de exemplu, îngrijirea cooperativă a copilului.

Promovați coordonarea între diferiți actori (migranți și gospodăriile lor, oficiali guvernamentali și politicieni, agenții internaționale, instituții financiare, asociații de migranți, ONG-uri, etc.), prin audieri publice conferințe, seminarii etc.

Faceți un efort pentru a proiecta intervenții în baza datelor existente și pentru a genera date suplimentare în cazul în care acestea lipsesc.

Finanțare

Lucrați cu instituțiile financiare pentru a dezvolta servicii specifice orientate spre nevoile femeilor migrante/expeditori și destinatari (de exemplu, economii, credite, precum și alte servicii orientate spre investiții).

Creați o infrastructură financiară dedicată comunității, oferiți rate accesibile și proceduri operaționale flexibile, și integrați servicii financiare și non-financiare, cum ar fi formarea profesională, consultanța privind investițiile etc. Egalitatea ar trebui să fie principiul director, nu doar eficiența pieței. Remitențele primite ar trebui să fie considerate drept venituri, nu doar capital, din moment ce ele servesc drept salarii.

Concepeți politici publice pentru a rezolva cele mai importante probleme de îngrijire pe parcursul întregii vieți a individului.

- Pentru tineret: concentrați-vă pe politici care facilitează tranziția la maturitate în condiții potrivite. Aici fiind vorba de: educație de calitate, formare profesională adecvată, plasare a forței de muncă și condiții sigure pentru tineret pentru a-și putea fonda o familie.
- Pentru adulți: subsidii pentru a degaja programul de lucru și a se dedica îngrijirii neremunerate (concedii de maternitate/paternitate, indemnizații pentru îngrijiri medicale, concediu cu salariu redus pentru îngrijirea unui membru al familiei, ore reduse de muncă etc.).
- Pentru persoanele în etate: pensii de retragere din câmpul muncii care pot elimina dependența părinților mai în vârstă de susținerea materială și financiară din partea copiilor lor; subsidii pentru îngrijire.

Țări de destinație

Garantați dreptul femeilor migrante la reunirea familiei, inclusiv:

- Copii.
- Mame și tați (din moment ce ei ajută la îngrijire).
- Alți membri de familie, cum ar fi frații și surorile.

Developați politici de echilibrare a vieții profesionale cu cea de familie, care merg dincolo de granițele statului-națiune și iau în considerare realitatea persoanelor migrante cu obligații familiale în țara lor de origine, prin:

- Introducerea unor schimbări în permisiunea pentru îngrijire, cum ar fi, de exemplu, creșterea duratei concediului plătit pe motiv de boală în familie, paternitate etc.
- Includerea vizitelor în țara de origine, finanțate printr-un fond de contribuție.
- Extinderea duratei vacanțelor, astfel încât să fie posibilă călătoria în țările de origine.

Drepturi sexuale și reproductive

Flexibilizați cerințele și înființați un sistem de coordonare între furnizorii de servicii și autorități pentru a asigura faptul că persoanele nedocumentate pot obține carduri de sănătate.

Documentați fiecare incident în care unui migrant i-a fost refuzat accesul la îngrijire medicală. Folosiți informația pentru a identifica barierele birocratice și lucrați cu agențiile guvernamentale responsabile de monitorizarea sistemului de sănătate pentru a îmbunătăți situația. (Vedeți exemplul Programului „Sănătate și Familie” din Spania, Ghidul 4, secțiunea 4.3.2)

Creați programe care promovează accesul migranților la îngrijire medicală prin practici sensibile la apartenența culturală și folosiți diferite limbi, cum ar fi instruirea și recrutarea mediatorilor culturali și interpreți, producăți materiale IEC în mai multe limbi, instruiți pacienții în limba lor maternă în privința practicilor medicale și asupra modalităților de a beneficia de sistemul de sănătate. (Vedeți Programul „Mame între două culturi” al Asociației Familiei și Sănătății din Spania și Unitatea de îngrijire pentru migranți din Malta, Ghidul 4, secțiunea 4.3.2).

Instruiți personalul medical privind specificul cultural și nevoile pacienților din rândul migranților care, datorită istoriilor lor medicale, experiențelor de migrație, precum și condițiilor de trai și muncă din țările de destinație, reprezintă un caz distinct de contigentul pe care au fost instruiți să-l trateze. Promovați cultura respectului față de orice pacient. Coordonați-vă acțiunile cu organizațiile femeilor migrante pentru a putea pune bazele acestor instruirii, precum și de a îmbunătăți serviciile furnizate.

Creați fonduri de asistență pentru a ajuta pacienții care nu dispun de resurse pentru a plăti serviciile medicale de care au nevoie.

Politici de dezvoltare în țările de origine	Țări de destinație	Susțineți organizațiile și participarea femeilor migrante și capacitatea lor de a-și revendica drepturile
<p>Promovați implementarea corespunzătoare a politicilor de gen în ocuparea forței de muncă, educație, violența bazată pe gen etc., astfel încât aceste inegalități să nu mai constituie motive de migrație pentru femei.</p> <p>Proiectați și implementați sisteme universale de protecție socială, sănătate și educație cu scopul de a garanta ca fiind drepturi elementele ce constituie în prezent cheltuieli primare din remitențe; îmbunătăți disponibilitatea și calitatea serviciilor publice pentru toți.</p> <p>Consolidați participarea cetățenească, în special a femeilor, la nivel local, atât în țările de origine, cât și în țările de destinație, astfel încât ele să poată cere instituțiilor publice să-și onoreze responsabilitățile, ultimele fiind garant al drepturilor omului și egalității de gen.</p> <p>Generați activități de producție și ocupare a forței de muncă pentru a facilita participarea forței de muncă stabile și venituri atât pentru femei, cât și pentru bărbați, astfel încât să fie neutralizată dependența de remitențe cauzată de lipsa de oportunități. Proiectați intervenții specifice pentru a crea locuri de muncă pentru femei, astfel încât acestea să aibă și alte opțiuni, decât migrația în vederea angajării.</p> <p>Promovați schimbări în condițiile structurale care împiedică sau îngreunează investițiile (problemele cronice din zonele rurale, cum ar fi lipsa de irigare, drumuri, energie etc.), asigurând-vă că nu există contradicții între politicile de dezvoltare locală și politicile macroeconomice (de exemplu, promovarea cultivării orezului la nivel local în timp ce orezul se importă în baza unor acorduri de liber schimb).</p>	<p>Lucrați cu autoritățile pentru a implementa prevederile acordurilor internaționale care privesc îngrijitorii drept o chestiune de responsabilitate publică comună. În cazul Americii Latine, astfel de acorduri sunt incluse în Declarația Comună de la Quito și Declarația Comună de la Brasilia.</p> <p style="text-align: center;">Politici sociale și de imigrare</p> <p>Revizuiți acordurile bilaterale existente privind migrația și promovați încheierea a noi acorduri dintr-o perspectivă de gen care:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Pune un accent special pe securitatea socială. □ Lărgiște canalele formale de migrație pentru lucrătorii migranți din domeniul îngrijirii și din alte nișe „feminizate”. <p>Revizuiți legile de imigrare dintr-o perspectivă de gen:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Asigurați-vă că femeile care au migrat în contextul politicii de reintegrare a familiei, au acces la un statut migrant independent de cel al partenerilor lor, pentru a avea opțiunea de a întrerupe relația lor în cazul violenței domestice. □ Eliberați permise de ședere care nu sunt legate de un angajator anumit, pentru a evita situațiile de abuz și exploatare prin muncă. <p>Revizuiți politicile sociale în țările de destinație (de exemplu, violența împotriva femeilor) luând în considerare prezența crescândă a femeilor migrante întru a vă asigura că nu ele au efecte secundare și că nevoile lor specifice sunt luate în considerare.</p> <p>Promovați la nivel național ratificarea și implementarea instrumentelor internaționale care protejează și promovează drepturile lucrătorilor migranți femei, în special ICRMW și Recomandarea Generală CEDAW nr. 26.</p> <p>Fortificați pregătirea personalului de securitate de la frontieră și a poliției în legătură cu problema traficului de ființe umane și drepturile femeilor migrante, inclusiv rolul lor în protecția și garantarea acestor drepturi.</p>	<p>Susțineți femeile migrante și organizațiile care se ocupă de migrație. Instruiți și consolidați cunoștințele lor legate de drepturi și promovarea politicilor, astfel încât ele să-și poată promova drepturile și să reprezinte interesele membrilor lor în dialoguri politice și alte evenimente legate de migrație și dezvoltare, reținând întotdeauna importanța perspectivei de gen. Îmbunătățiți capacitatea lor de a gestiona proiecte bazate pe remitențe colective, în timp ce întăriți instituțiile și organizațiile din țările de origine, care pot servi drept parteneri în gestionarea unor astfel de proiecte.</p> <p>Promovați participarea politică a femeilor în țările de origine, comunitățile de destinație și organele reprezentative ale migranților de peste hotare, astfel încât nevoile lor să fie luate în considerare la definirea politicilor publice, a programelor și proiectelor.</p> <p>Creați mecanisme de consultare și/sau reprezentare politică transnațională pentru persoanele migrante, bărbați și femei, ca ele să participe, să decidă și să beneficieze de rezultatele dezvoltării din țara lor de origine.</p> <p>Disemnați informația cu privire la drepturile migranților, în moduri creative care sunt adaptate caracteristicilor populațiilor vizate, în special acele informații relevante pentru femei. (Vedeți, de exemplu, Bunele Practici din Costa Rica: Programul Radio „Oameni Fără Frontiere” în secțiunea 4.3.2). Furnizați informație migranților potențiali prin variate canale de comunicare, atât înainte de plecarea lor, cât și în timpul șederii lor peste hotare, despre chestiunile legale, de muncă, sociale și ale sistemului de sănătate, precum și un catalog de date importante de contact.</p> <p>În țările de origine, organizați și antrenați femeile migrante revenite în acțiuni care le promovează drepturile, în special suportul sau orientarea altor potențiali migranți. (Vedeți, de exemplu, experiența Pourakhi din Nepal, Ghidul 4, secțiunea 4.2.)</p>

GLOSAR

Abilitare – concept de bază pentru dezvoltarea umană care se referă la procesul prin care oamenii, în mod individual sau colectiv, devin conștienți de modul în care funcționează relațiile de putere și capătă suficientă siguranță de sine și forță pentru a schimba o stare de inegalitate și a-și întări poziția economică, politică și socială. Abilitarea poate fi descrisă ca un proces prin care indivizii devin posesorii unei puteri însă care nu trebuie înțeleasă în termeni de dominare (putere asupra), ci mai degrabă ca o putere creativă (puterea de a), colectivă (putere împreună cu) și personală (putere din interiorul).

Feminizarea migrației – termen utilizat pentru a descrie nu doar panta ușor ascendentă a numărului femeilor care migrează, ci și creșterea constantă a proporției femeilor care migrează în căutarea unui loc de lucru de sine stătător și nu ca rude dependente care călătoresc împreună cu soții lor sau își reîntregesc familia în afara țării lor de origine (...) în ultimele decenii, un număr sporit de femei - migrând independent și asumându-și rolul de stâlp economic al familiei – s-au alăturat fluxului migraționist, dominat anterior de bărbați.¹

Gender/gen – În timp ce sexul se referă la semnele biologice care disting organismele masculine de cele feminine, termenul de gender/gense referă la un set de atribute, valori, credințe, calități și comportamente pe care societățile le atribuie femeilor sau bărbaților. Acesta este motivul pentru care genurile sunt considerate construct social; reprezintă un ideal înșălat de indivizii, grupurile și instituțiile care compun societatea. Diferențele de gen nu sunt neutre întrucât sunt adesea dispuse polar unele față de altele, dând astfel naștere unor relații de putere. Aceste relații se pot modifica în timp și variaza în funcție de contextul sociocultural. Genul se suprapune peste alte dinamici de putere și intensitate, cum ar fi pătura socială, rasa, etnia, naționalitatea, orientarea sexuală, statutul de cetățean sau migrant etc. Putem conchide că relațiile de gen sunt construite (și contestate) pe mai multe paliere: micro (familie, comunitate), mezo (piața muncii, rețele sociale) și macro (diviziunea internațională a muncii).

Analiza de gen – „Studiul diferențelor existente la nivel de condiții, nevoi, rată de participare, acces la resurse și dezvoltare, acces la factorii de decizie ș.a. dintre femei și bărbați datorită rolurilor desemnate lor în mod tradițional. Analiza de gen implică în mod necesar studii formelor de organizare și funcționare a societății și decantarea relațiilor sociale care le animă. Analiza de gen nu trebuie restrânsă la rolul femeilor, ci trebuie să includă și să compare rolul femeilor în raport cu bărbații și viceversa. Următoarele variabile trebuie luate în calcul: diviziunea muncii pe criterii sexuale și de gen, accesul și controlul resurselor și beneficiilor, participarea la luarea deciziilor. Analiza de gen trebuie să identifice: diviziunea muncii între bărbați și femei (muncă productivă și reproductivă); accesul și controlul asupra resurselor și beneficiilor, nevoile și practicile specifice (precum accesul la angajare și strategii, precum implicarea în luarea deciziilor la nivel de management al organizațiilor) ale femeilor și bărbaților: limitări și oportunități; capacitatea organizațională a femeilor și bărbaților de a promova egalitatea”²

Perspectiva de gen – O canalizare a analizei identității și relațiilor de gen care afectează procesul de migrare (precum și alte sfere ale vieții umane). Perspectiva de gen ne permite, în domeniul dezvoltării migrației, să izolăm și să înțelegem dinamica puterii nu doar în perimetrul familiei, ci și la nivel micro și macro (rețele sociale sau acorduri bilaterale). Această perspectivă explorează construcția masculinității și diversitatea oamenilor ale căror identitate este marcată de alte caracteristici precum etnia sau pătura socială, evitând astfel căderea în stereotip sau presupuziții heteronormative.

Roluri de gen – Activități, sarcini și responsabilități atribuite femeilor și bărbaților în conformitate cu constructul de gen într-un context determinat.

Stereotip de gen – Idee, opinie sau imagine preconcepută, reduționistă sau exagerată despre un grup social bazate pe identitatea sexuală. Iată câteva exemple: „bărbații sunt puternici și fermi” sau „femeile sunt docile și emotive”. Stereotipurile de gen împiedică exercitarea deplină a drepturilor de către bărbați și femei deopotrivă, făcând ca politicile, programele și programele de dezvoltare comunitară să afecteze bărbații și femeile diferit.

Rețea globală de îngrijire – „rețelele globale de îngrijire există la scară transnațională și au fost create cu scopul de a susține viața cotidiană. În cadrul lor, gospodăriile transferă munca de îngrijire de la o casă la alta, bazându-se pe axe de putere precum genul, etnia, pătura socială și baștina” (PerezOrozco et al 2008:86). În forma cea mai simplă, o rețea poate fi formată după cum urmează: o femeie care încearcă să mențină balanța dintre serviciu și nevoile de îngrijire ale familiei sale angajează în țara de destinație o femeie migrantă să se ocupe de treburile casnice. În același timp, migranta trebuie să găsească o cale de gestionare a nevoilor de îngrijire ale propriei familii, o sarcină care cade adesea în grija unei femei membru al familiei, fie în țara de origine, fie în cea destinație.

Dezvoltare umană – Viziune asupra dezvoltării care scoate în evidență și reafirmă dreptul comprehensiv al oamenilor de a beneficia de gama completă a drepturilor omului, incluzând aici drepturile la educație, mobilitate, educație, libertate de exprimare, egalitate, identitate etc. Dezvoltarea umană urmărește să creeze indivizilor și grupurilor condițiile necesare pentru ca acestea să-și dezvolte potențialul și să poată duce o viață productivă și creativă în concordanță cu propriile nevoi și interese.

Democrație financiară favorabilă incluziunii – o viziune asupra dezvoltării economice, dominată de paradigma „remitențe pentru dezvoltare”. Constă din promovarea utilizării unor canale standardizate pentru transferul de remitențe. Se propune încorporarea utilizatorilor non-bancari în sistemul bancar, încurajându-se economisirea și investirea remitențelor astfel încât să crească disponibilitatea de resurse financiare pentru întreaga comunitate. Se speră că, pe această cale, toată lumea va putea participa la rulajul pieței, ceea ce, conform modelului economic dominant promovat de viziunea economică neoliberală, se consideră a fi calea optimă de urmat pentru dezvoltarea economică (și nu cu ajutorul pârghiilor de administrație publică).

¹ Garcia et al. 2008:36.

² Fernandez-Pacheco, Janina, 2002, „Glosarul termenilor de bază pentru înțelegerea și analiza pieții muncii dintr-o perspectivă de gen”, ILO, traducerea autorului

Inegalitate – Doar diferențele economice nu cauzează inegalitate. Aceasta apare, mai degrabă, atunci când societatea atribuie unui gen o valoare mai mare decât celuilalt (în mod tradițional, celui masculin în defavoarea celui feminin). Această atitudine generează o disproporție de putere între genuri și le împiedică să se bucure de oportunități egale în dezvoltarea personală. Inegalitățile apar de asemenea pe motive de discriminare din cauza culorii pielii, etniei, naționalității, sexului etc.

Instrumentalizare – Concept utilizat pentru a descrie tendința de a utiliza migranții pe post de instrumente în cadrul unor acțiuni paliative sau efective de dezvoltare în țările lor de origine. De obicei, aportul migranților se rezumă la remitențele pe care le trimit, fără a se avea în vedere participarea lor, capacitatea de decizie asupra programului sau posibilitatea de a beneficia de pe urma lui. Dacă rolul migranților este redus la cel de sursă de remitențe, aceștia sfârșesc ca „pioni ai dezvoltării globale” în loc să devină protagoniștii și beneficiarii ei. Astfel, acțiunile nu vizează calitatea vieții sau condițiile de trai ale migranților în țările de destinație, nici nu creează mecanisme prin care să fie consultați sau implicați în aceste acțiuni.

Diviziune internațională sexuală a muncii – Diviziunea sexuală a muncii nu este utilizată doar în scopul organizării gospodăriilor și a piețelor naționale de muncă, ci mai este folosită ca principiu de producție globală. În ultimele decenii modelul predominant de globalizare economică a condus la internaționalizarea lanțurilor de producție industrială, precum și la feminizarea muncii în multe dintre sectoarele de procesare pentru export. Aceste sectoare au fost create în țările în curs de dezvoltare ca să atragă investitorii străini. Ca rezultat, investitorii și oficialii care urmăresc să atragă capital străin în țările lor ajung adesea să exploateze „noua diviziune internațională a muncii” (Froebel et al. 1980). Aceasta se obține prin stabilirea fabricilor în zone unde forța de lucru este ieftină, flexibilă, exploatabilă și, adesea, de sex feminin. Se obține în rezultat o diviziune sexuală a muncii, în sensul că sunt create locuri de muncă „pentru femei”, cum ar fi asamblarea de componente electronice și cusutul de echipament sportiv, și locuri de muncă „pentru bărbați” – operarea de utilaje grele. Există, de asemenea, o predilecție pentru angajarea femeilor în domeniul agriculturii pentru export pentru că, după cum motivează un proprietar din Honduras: „angajăm femei pentru că mâinile lor mai delicate întorc pepenele verde cu mai multă grijă”³. Crearea de locuri de muncă „pentru femei” a dus la mobilizarea unei forțe de muncă feminine considerabile, în special, în rândul tinerelor care anterior fuseseră șomere sau activaseră în agricultura de subsistență. Multe dintre femei migrează din interiorul țării și locuiesc în apropierea locului de lucru, unde au de suportat un control rigid al mobilității, fertilității etc. Atunci când rămân fără slujbă, fie pentru că fabrica s-a închis sau a fost mutată, fie pentru că au fost concediate pe motiv de boală, vârstă sau graviditate, multe dintre aceste femei migrează din nou, uneori în interiorul țării, alteori în afara ei (a se vedea Sassen 1988). În mod similar, acest concept ne ajută să înțelegem formarea așa-numitelor „rețele globale de îngrijire” unde îngrijirea este considerată în continuare apanajul femeilor și nu al statului, chiar dacă implică migrarea unor femei pentru a o asigura.

Migrare – În sens larg, migrarea se referă la deplasarea unor indivizi dintr-un loc în altul, fie în interiorul propriei țări (migrare internă), fie în afara ei (migrare internațională). Acest manual are în vedere migrarea internațională, un fenomen ce poate fi divizat în două categorii: migrarea forțată (deplasarea indivizilor din cauza conflictelor, a dezastrelor naturale sau ecologice, a proiectelor de dezvoltare etc.) și migrare voluntară (pentru studiu, turism, din motive economice).

Relație migrație-dezvoltare – Acest termen se utilizează de obicei cu referință la efectele existente și posibile ale migrației – în special ale remitențelor – asupra dezvoltării țărilor de origine. Perspectivele deschise de analiza dezvoltării umane și a genului urmăresc să lărgescă această accepțiune pentru a include și analiza politicilor și drepturilor migranților în țările de destinație (nu doar în țările de origine), a organizării sociale a îngrijirii în țările de origine și de destinație etc.

Remitență – transferuri pe care migranții le trimit familiilor (sau altor indivizi) aflați, de obicei, în țara de origine. În mod normal, termenul se referă la transferurile de bani – prin intermediul băncilor, serviciilor de transfer bancar formale, cum ar fi Western Union sau informale – deși există și alte tipuri de transferuri. Acestea din urmă, numite remitențe sociale se referă la schimburi de mentalități, idei, comportamente dintre oamenii din țările de destinație și cei din țările de origine.

Diviziune sexuală a muncii – Sistem bazat pe sex-gen care asociază anumite tipuri de munci cu bărbații și alte tipuri de munci cu femeile. În așa fel, munca productivă (mai bine plătită) este desemnată bărbaților, în timp ce femeilor le este desemnată munca reproductivă (plătită prost sau deloc). Atât bărbații, cât și femeile participă la munci comunitare (de voluntariat), deși se întâmplă mai des ca în poziții de conducere să se găsească bărbați, în timp ce femeilor le este rezervat un rol auxiliar.

Familie transnațională – termenul se referă la modelul familial rezultat în urma globalizării și politicilor privitoare la migrare ale țărilor gazdă, care nu lasă familiilor altă soluție decât secesiunea temporară. În pofida timpului și a distanței, aceste familii, mulțumită dezvoltării informaționale și a industriei comunicațiilor, reușesc să mențină o legătură constantă și să distribuie transnațional funcțiile de susținere economică și îngrijire. Femeile joacă un rol important în coordonarea acțiunilor de îngrijire și a gestionării generale a familiilor transnaționale ca manageri ai remitențelor, ca mame migrante, ca îngrijitori ai copiilor migranților etc.

³ Vizită la o seră de pepene-verde și pepene-galben, Nacaome, Valle, Honduras.